Ursula K. Le Guin

Roza vânturilor

THE COMPASS ROSE
1982

PREFAŢĂ

1

Denumind această carte "Roza Vânturilor", am sperat să sugerez că ar putea fi descoperită în ea un anume şablon sau coerenţă, indicând că povestirile pe care le conţine tind să o ia fiecare în propria direcţie. Se desfăşoară pe toată harta, inclusiv pe margini. Nu mi-e clar nici mie ce fel de hartă este asta. Una a minţii, fără îndoială; probabil a autorului. Dar mă aştept să fie mai mult decât atât. Mintea nu ne aparţine exclusiv, nici măcar la naştere, cu atât mai puţin pe măsură ce trăim, învăţăm, pierdem...

Cele patru direcţii, NESV, ale Rozei Vânturilor, busola noastră, converg sau izvorăsc dintr-o nedefinită a cincea direcţie, centrul, corola rozei.

Multe dintre popoarele americane care au fost dezmoştenite de invadatorii ghidaţi dinspre est de busolă îşi structurau lumea după cele patru direcţii ale vântului (sau patru semi-direcţii) şi încă două, Deasupra şi Dedesupt, şi acestea radiale către centru/sine/aici şi acum, care ar putea conţine în mod sacru pe celelalte şase şi, astfel, întregul Univers. Aceasta este busola în patru dimensiuni, spaţială şi temporală, materială şi spirituală, Roza Noii Lumi.

Pentru navigatori, această carte este un ghid pe care nu te poţi baza. Poate că este prea sensibilă la câmpurile magnetice locale.

În interiorul ei pot fi zărite mai multe mişcări circulare, cum ar fi cea dintre prima şi ultima povestire, între a patra şi a

şaptesprezecea. Dă naştere unor aparente excursii exterioare, care sunt de fapt incursiuni interioare, cum ar fi povestirea a unsprezecea; deşi singura piesă care descrie un loc a cărui realitate obiectivă poate fi confirmată pe o hartă actuală a Pământului de astăzi, cea de-a şaptea, este poate cea mai subiectivă dintre toate.

În ceea ce priveşte motivele pentru care unei anumite povestiri i s-a atribuit o anumită direcţie, acestea nu sunt foarte serioase. Nadir-ul poate fi undeva subteran, de exemplu, sau în adâncul apelor, 'sau pur şi simplu în adâncul inimii. Principiul de organizare ar putea fi istoric, poetic sau literar. E oare sigur că unul dintre mijloacele de a învăţa să cunoşti lumea ca pe un lucru viu cu simbol şi înţeles este de a cultiva arta de a privi lucrurile aşa cum sunt?

Titlul unei alte antologii anterioare cuprinzând povestiri de-ale mele este Cele Douăsprezece Cuadrante ale Vântului, o busolă împrumutată de la A.E.Housman. Acesteia, lăsaţi-mă sâ-i pun drept motto un poem francez al lui Rainer Maria Rilke, din grupajul Les Roses.

Est-ce en exemple que tu te propose?
Peut-on se remplir comme les roses,
en multipliant sa subtile matière
qu'on avait fait pour ne rien faire?

Car ce n'est pas travailler que d'être
une rose, dirait-on.
Dieu, en regardant par la fenetre,
fait la maison.

Te propui drept model?
Oare ne putem umple ca trandafirii,
Înmulţindu-ne materia subtilă
pe care am făcut-o ca să nu facem nimic?

Pentru că nu înseamnă muncă să fii
doar un trandafir, după cum se spune.
Dumnezeu, în vreme ce priveşte pe fereastră,
Îngrijeşte de casă.

Ursula K. Le Guin

NADIR

AUTORUL SEMINŢELOR DE ACACIA
şi alte extrase din Jurnalul Asociaţiei Therolingviştilor

MSG. descoperite într-un muşuroi de furnici

MESAJELE au fost găsite scrise cu exudat de glandă tactilă pe seminţe degerminate de acacia aşezate în şiruri la capătul unui tunel îngust, încurcat, conducând către unul dintre cele mai adânci nivele ale coloniei. Tocmai aranjarea ordonată a seminţelor a atras pentru prima dată atenţia cercetătorului.

Mesajele sunt fragmentare, iar traducerea aproximativă şi foarte interpretabilă; dar textul pare să merite interes, chiar şi numai pentru uimitoarea lipsă de asemănare cu orice alt text Furnicar cunoscut nouă.

Seminţele l-l3

Nu [voi] atinge simţitorii. Nu [voi] mângâia. [Am să] cheltui pe seminţe uscate dulceaţa sufletului [meu]. Poate că va fi găsită când [voi fi] mort. Atinge acest lemn uscat! [Eu] strig! [Sunt] aici!

Acest pasaj mai poate fi citit şi astfel:

Nu atinge simţitorii. Nu mângâia. Cheltui[eşte-ţi] pe seminţe uscate dulceaţa sufletului. Poate că va fi găsită când [vei fi] mort. Atinge acest lemn uscat! Strig[ă:] [sunt] aici!

Nici un dialect de Furnicar cunoscut nu foloseşte conjugarea verbelor, în afară de cazul persoanei a treia singular şi plural şi persoana întâia plural. În acest text se foloseşte doar rădăcina

verbelor; de aceea nu există nici o cale de a hotăra dacă pasajul reprezintă o autobiografie sau un manifest.

Seminţele 14-22

Lungi sunt tunelele. Mai lung este ne-tunelatul. Nici un tunel nu ajunge la capătul ne-tunelatului. Ne-tunelatul se întinde mai mult decât ai putea străbate în zece zile [n.n., la nesfârşit]. Slavă!

Marcajul tradus "Slavă!" este jumătate din salutul obişnuit "Slavă Reginei!'" sau "Trăiască Regina!" sau "Huzza pentru Regină!" — dar cuvântul/marcajul însemnând "Regină" a fost omis.

Seminţele 23-29

Aşa cum furnica printre furnici străine şi duşmane este ucisă, tot aşa furnica fără furnici moare, dar a fi fără furnici e la fel de dulce ca picătura de miere.

O furnică pătrunsă într-o altă colonie este de obicei ucisă. Izolată de celelalte furnici, moare invariabil într-o zi sau două. Dificultatea acestui pasaj este cuvântul/marcajul "fără furnici", pe care-l traducem ca "singur" - un concept pentru care nu există cuvânt/marcaj.

Seminţele 30-31

Mâncaţi ouăle! Sus cu Regina!

Deja au fost dispute considerabile asupra interpretării frazei de pe Sămânţa 31. E o problemă importantă, de vreme ce toate seminţele precedente ar putea fi înţelese pe deplin în lumina acestei ultime exclamaţii. Dr. Rosbone susţine că autorul, o lucrătoare neutră fără aripi, jinduieşte să fie un mascul aripat şi să fondeze o nouă colonie, să participe la zborul nupţial alături de o nouă Regină. Deşi textul poate suporta o asemenea citire, convingerea noastră este că nimic nu întăreşte această interpretare — şi cel mai puţin textul de pe sămânţa imediat precedentă, Nr.30: "Mâncaţi ouăle!". Această interpretare, deşi şocantă, este mai presus de orice interpretare.

Îndrăznim să sugerăm că această confuzie care planează asupra Sămânţei 31 ar putea rezulta dintr-o interpretare etnocentrică a cuvântului "sus". Pentru noi, "sus" este o direcţie "bună". Nu este adevărat, cel puţin nu este obligatoriu, şi pentru furnici. "Sus" e direcţia din care vine hrana, cu siguranţă, dar "jos" e direcţia în

care se află siguranţa, pacea şi căminul. "Sus" e soarele arzător; noaptea îngheţată; lipsa adăpostului din tunelele prea-iubite; exilul; moartea. De aceea, sugerăm că acest autor ciudat, în singurătatea tunelului său, a gândit să exprime cea

mai teribilă blasfemie concepută de o furnică; iată de ce, lectura corectă a Seminţelor 30-31, în termeni umani, ar fi:

Mâncaţi ouăle! Jos cu Regina!

Când a fost descoperit manuscrisul, lângă Sămânţa 31 a fost găsit trupul uscat al unei lucrătoare mici. Capul îi era desprins de torace, probabil de către fălcile unui soldat al coloniei. Seminţele, aranjate cu grijă într-un model asemănător unui portativ cu note, nu a fost deranjate. (Furnicile din casta soldaţilor sunt analfabete; de aceea, soldatul nu a fost interesat, probabil, de colecţia de seminţe inutile din care fuseseră scoşi germenii.) Nici o furnică nu a supravieţuit în acest muşuroi, distrus într-un război cu un altul vecin la ceva timp după moartea Autorului Seminţelor de Acacia.

— G. D'Arbay, T.R.Bardol

ANUNŢAREA UNEI EXPEDIŢII

Extrema dificultate de a citi Pinguina a fost mult uşurată de utilizarea aparatului de filmat subacvatic. Cel puţin, pe film sunt posibile reluarea şi încetinirea secvenţelor fluide ale scenariului, până în punctul în care, prin repetiţii constante şi studiu îndelung, să poată fi prinse multe elemente ale acestei elegante şi vii literaturi, deşi nuanţele şi poate chiar esenţa ar putea să ne scape.

Profesorul Duby a fost acela care, subliniind îndepărtata legătură între scenariu şi dialectul Low Graylag, a făcut posibilă prima încercare de glosar al Pinguinei. Analogiile cu Delfina care fuseseră folosite până atunci nu s-au dovedit niciodată prea utile şi de multe ori duceau pe direcţii greşite.

Într-adevăr, părea ciudat ca un scenariu regăsit exclusiv în aripi, gâturi şi aer ar putea fi descifrat prin poezia scriitorilor acvatici cu gât scurt şi cu înotătoare. Dar nu ni s-ar fi părut atât de ciudat dacă am fi păstrat în minte faptul că pinguinii sunt, în ciuda oricăror dovezi contrare, păsări.

Chiar dacă scenariul lor seamănă în formă cu Delfina, n-ar fi trebuit să presupunem că o să-i semene şi în conţinut. Şi s-intr-adevăr, nu seamănă. Se păstrează, fireşte, acelaşi spirit extraordinar, izbucnirile de umor nebun, inventivitatea şi inimitabila graţie. Dintre miile de literaturi din zona Peştilor, doar câteva demonstrează urme de umor şi acesta într-o formă

mai degrabă simplă, primitivă; iar graţia superbă a Rechinei sau Tarponei este foarte diferită de vigoarea şi voioşia scenariilor Cetaceene. Voioşia, vigoarea şi umorul sunt îmbrăţişate şi de autorii Pinguini; şi, într-adevăr, şi de către mulţi dintre autorii Baleni de fineţe. Temperatura sângelui e o legătură. Dar construcţia creierului şi cea a pântecului reprezintă o barieră! Delfinii nu fac ouă. Un univers de diferenţe izvorăşte doar din acest simplu fapt.

Doar când profesorul Duby ne-a reamintit că pinguinii sunt păsări, că ei nu înoată, ci zboară în apă, doar atunci au putut therolingviştii înţelege literatura marină a pinguinilor; doar atunci kilometrii de film deja făcut a putut fi restudiat şi, în sfârşit, apreciat.

Rămâne însă greutatea traducerii.

O situaţie promiţătoare s-a creat deja în Adelie. Dificultăţile de a înregistra reprezentaţia unui grup kinetic pe un ocean în furtună, gros ca o supă de mazăre din pricina planctonului şi la o temperatură de 31 F sunt considerabile; dar perseverenţa Cercului Literar de la Bariera de Gheaţă Ross a fost pe deplin răsplătită cu pasaje ca "Sub Iceberg", din colecţia "Cântec de Toamnă" — un pasaj acum faimos în întreaga lume datorită traducerii făcute de Anna Serebryakova de la Baletul din Leningrad. Nici o variantă verbală nu s-ar putea apropia de fericita versiune a doamnei Serebryakova. Şi asta pentru că, foarte simplu, nu există nici o cale de a reproduce în scris atât de importanta multiplicitate a textului original, atât de frumos redată de întregul grup al Baletului din Leningrad.

Într-adevăr, ceea ce numim "traducerile" de la Adelie — sau din orice text de grup kinetic — sunt, ca să fim cinstiţi, nişte biete note — libret fără operă. Versiunea baletului este traducerea cea adevărată. Cuvintele nu vor putea niciodată transmite întregul mesaj.

Sugerez, de aceea, deşi această sugestie ar putea foarte bine să fie întâmpinată cu furie sau râsete, că pentru therolingvişti — contrar artiştilor şi amatorilor — scrierile kinetice marine ale Pinguinilor reprezintă câmpul de cercetare cel mai puţin promiţător: mai mult, că Adelie, cu tot farmecul şi relativa simplitate, reprezintă un câmp de cercetare mai puţin promiţător decât Imperiala.

Imperiala! — prevăd răspunsul colegilor mei la această

sugestie. Imperiala! Cel mai dificil, cel mai îndepărtat dintre toate dialectele Pinguine! Limbajul despre care însuşi profesorul Duby a remarcat: '"Literatura pinguinilor imperiali este la fel de inaccesibilă ca şi inima îngheţată a Antarcticii. Frumuseţile ei ar putea fi de pe altă lume. dar ele nu sunt pentru noi."

Poate. Nu subestimez dificultăţile: nu în ultimul rând temperamentul imperial, atât de rezervat faţă de al oricăror alţi pinguini. Dar, paradoxal, tocmai în această rezervă îmi pun speranţa. Imperialul nu este o pasăre singuratică, ci socială, iar când se află pe uscat în sezonul de împerechere se adună în colonii, ca şi pinguinii din Adelie; dar aceste colonii sunt mult mai mici şi mult mai liniştite decât acelea din Adelie. Legăturile dintre membrii unei colonii imperiale sunt mai degrabă personale decât sociale. Imperialul este un individualist. De aceea cred că este aproape sigur că literatura imperialilor se va dovedi a fi compusă de autori singulari şi nu de un coral; şi de aceea va putea fi tradusă în limbaj uman. Va fi o literatură kinetică, dar cât de diferită de coralele extensive spaţiale, rapide, multiplexe ale scrierilor marine! în sfârşit, va fi posibilă analiza atentă şi traducerea adevărată.

Ce spun criticii mei : să ne facem bagajele şi să plecăm la Cape Crozier, către beznă, către viscol, către -60 grade C, doar cu biata speranţă de a înregistra o poezie problematică a câtorva păsări ciudate care stau acolo, în bezna din mijlocul iernii, în viscol, la -60 grade C, pe gheaţa veşnică, cu un ou pe picioare?

Iar replica mea este, Da. Pentru că, asemenea profesorului Duby, instinctul îmi spune că frumuseţea acestei poezii este mai nepământeană decât orice altceva vom mai descoperi pe pământ.

Acelor colegi în care spiritul curiozităţii ştiinţifice şi estetica sunt puternice, le spun, Imaginaţi-vă: gheaţa, zăpada viscolită, bezna, neîncetata tânguire şi ţipetele vântului. În acest pustiu negru stă ghemuit un grup mic de poeţi. Sunt lihniţi; n-au să mănânce săptămâni de-a rândul. Pe picioarele fiecăruia, sub penele calde de sub pântec, se odihneşte un ou mare, ferit astfel de atingerea ucigaşă a gheţii. Poeţii nu se pot auzi unul pe altul; nu se pot vedea între ei. Nu pot simţi decât căldura celorlalţi. Asta e poezia lor, asta e arta lor. Precum toate literaturile kinetice, şi aceasta este tăcută; spre deosebire de

celelalte literaturi kinetice, este aproape imobilă, inefabil de subtilă. Tremurul unei pene; o pală de vânt; atingerea, uşoara, slaba, calda atingere a celui de alături. În nespusa, nefericită, neagra singurătate, afirmaţia. În absenţă, prezenţa. În moarte, viaţa.

Am obţinut un fond important de la UNESCO şi am pregătit o expediţie. Mai am încă patru locuri. Plecăm spre Antarctica miercuri. Dacă cineva vrea să ni se alăture, e binevenit!

— D. Petri

EDITORIAL. DE PREŞEDINTELE ASOCIAŢIEI THEROLINGVIŞTILOR

Ce este limbajul?

La această întrebare, centrală ştiinţei therolingviştilor, s-a răspuns — euristic — chiar de către existenţa acestei ştiinţe. Limbajul înseamnă comunicare. Aceasta este axioma pe care se bazează toată teoria şi cercetarea noastră şi din care derivă toate descoperirile noastre; iar succesul descoperirilor stă martor validităţii axiomei. Dar la întrebarea înrudită, deşi nu identică, Ce este Arta? nu am primit încă un răspuns satisfăcător.

Tolstoi, în cartea al cărei titlu este chiar această întrebare, răspunde ferm şi clar: Arta este şi ea comunicare. Acest răspuns, cred eu, a fost acceptat fără a fi cercetat şi fără critică de către therolingvişti. De exemplu: De ce therolingviştii studiază doar animale?

De ce, pentru că plantele nu comunică.

Plantele nu comunică; ăsta e un fapt. De aceea, plantele nu au un limbaj; foarte bine; asta rezultă din axioma noastră de bază. De aceea, iarăşi, plantele nu au artă. Staţi puţin! Asta nu rezultă din axioma noastră de bază, ci doar din corolarul necercetat tolstoian.

Ce-ar fi dacă arta n-ar fi comunicativă?

Sau, dacă unele arte ar fi, iar altele nu?

Noi înşine nişte animale, active, prădătoare, căutăm (destul de firesc) o artă comunicativă, activă, de prădător; şi când o găsim, o recunoaştem. Dezvoltarea acestei puteri de recunoaştere şi îndemânarea de a aprecia este o cucerire recentă şi glorioasă.

Dar presupun că, după tot avansul uluitor al therolingvisticii din ultimele decenii, suntem abia la începutul erei descoperirilor. Nu trebuie să devenim sclavii propriilor noastre axiome. Încă nu am ridicat ochii către orizonturile mai vaste din faţa noastră. Încă nu am înfruntat aproape îngrozitoarea provocare a Plantelor.

Dacă există într-adevăr o artă ne-comunicativă, vegetativă, va trebui să regândim toate elementele ştiinţei noastre şi să învăţăm un set complet nou de tehnici.

S-ar putea, pur şi simplu, să nu reuşim să folosim îndemânarea noastră critică şi tehnică, potrivită studiului misterelor criminale ale nevăstuicii, sau eroticii batraciene, sau poveştilor de tunel ale râmelor, pentru studiul artei brăduţilor sau roşcovei.

Acest lucru este dovedit fără tăgadă de eşecul — un nobil eşec — al eforturilor doctorului Srivas, în Calcutta, care a folosit fotografia repetată pentru a produce un lexicon al Florii-Soarelui. Încercarea lui a fost îndrăzneaţă, dar condamnată la eşec. Pentru că metoda lui a fost kinetică — o metodă potrivită formelor comunicative de artă ale ţestoasei, stridiei sau leneşului. A observat mişcarea lentă a plantei, doar atât, şi a considerat că aceasta este singura problemă de rezolvat.

Dar problema era cu mult mai mare. Arta la care s-a gândit el — dacă există — este o formă ne-comunicativă: şi probabil nici măcar kinetică. Este posibil ca Timpul, elementul esenţial, matricea şi măsura întregii arte animale să nu-şi găsească locul în nici un fel în arta vegetală. Plantele s-ar putea să folosească metrologia eternităţii. Nu ştim.

Nu ştim. Tot ce putem bănui este că presupusa Artă a Plantelor este complet diferită de Arta Animalelor. Ce este, nu putem spune; nu am descoperit-o încă. Cu toate astea, pot prezice cu oarecare siguranţă că există, iar când va fi descoperită se va vădi a fi nu o acţiune, ci o reacţiune: nu o comunicare, ci o recepţie. Va fi exact opusul artei pe care o cunoaştem şi o recunoaştem. Va fi prima artă pasivă cunoscută nouă.

Vom putea de fapt să o cunoaştem? O vom putea înţelege?

Va fi imens de dificil. Asta e clar. Dar nu trebuie să disperăm. Amintiţi-vă că numai la mijlocul secolului douăzeci, cei mai mulţi savanţi şi mulţi artişti nu credeau nici măcar că

Delfina va putea fi vreodată înţeleasă de mintea umană sau că poate nici nu merită înţeleasă! Să mai lăsăm un secol să treacă şi vom părea poate la fel de ridicoli, "îţi dai seama", va spune fitolingvisful criticului estetic, "că nu erau în stare nici măcar să citească Vânata?" Şi vor zâmbi la ignoranţa noastră, pe când îşi vor lua rucsacii şi vor porni în sus ca să citească noile versuri descifrate ale lichenilor de pe versantul nordic al vârfului Pike.

Şi odată cu ei, sau după ei, s-ar putea să vină şi acel aventurier îndrăzneţ — primul geolingvist care, neluând în seamă versurile delicate, trecătoare ale lichenilor, va citi sub ele poezia şi mai ne-comunicativă, încă şi mai pasivă, cu totul atemporală, rece, vulcanică a pietrelor: fiecare un cuvânt rostit, cu cât timp în urmă, de însuşi pământul, în imensa singurătate, în şi mai imensa comunitate a spaţiului.

NOUA ATLANTIDĂ

Întorcându-mă din Săptămâna mea Sălbatică, m-am aşezat în autobuz lângă un om ciudat. Multă vreme n-a scos o vorbă; eu împleteam, el citea. Apoi autobuzul avu o pană la câteva mile de Gresham. Un necaz cu radiatorul, aşa cum se întâmplă de obicei atunci când şoferul insistă să meargă cu mai mult de treizeci de mile la oră. Era un Supersonic Superscenic Deluxe Long Distance pe cărbuni, dotat cu Confort Casnic, ceea ce-nseamnă o toaletă, iar scaunele erau destul de confortabile, cel puţin acelea care nu ieşiseră din bolţuri, aşa că toată lumea a rămas să aştepte în autobuz; apoi, mai şi ploua. Bărbatul începu să vorbească, aşa cum face lumea atunci când apare o defecţiune şi o întârziere. Şi-a ridicat broşura, a bătut-o cu palma — era un bărbat uscăţiv cu gesturi de profesor de şcoală — şi a spus:

— Interesant. Am citit că se ridică un nou continent din adâncul mării.

Ciorapii albaştri nu ajutau la nimic. Trebuia să fac şi altceva în afară de a tot împunge găurile cu andreaua.

— Care mare?

— Nu sunt încă siguri. Cei mai mulţi specialişti cred că e vorba de Atlantic. Dar există dovezi care spun că s-ar putea întâmpla şi în Pacific.

— N-or să se cam aglomereze oceanele? am spus, fără s-o iau în serios.

Eram puţin cam repezită, din pricina defecţiunii şi pentru că ciorapii aceia albaştri fuseseră destul de călduroşi.

Bătu din nou cu mâna broşura şi clătină din cap, destul de serios.

— Nu, spuse el. Vechile continente se scufundă ca să facă loc celor noi. Poţi s-o observi şi singură.

Sigur că da. Insula Manhattan se află acum sub trei metri de apă la reflux, iar în Ghirardelli Square găseşti colonii de stridii.

— Credeam că oceanele se înalţă din pricina topirii calotei glaciare.

Bărbatul clătină din nou din cap.

— Ăsta e unul dintre factori. Din cauza efectului de seră datorat poluării, într-adevăr, Antarctica ar putea deveni locuibilă. Dar factorii climatici nu pot explica ridicarea unor noi — sau, poate, foarte vechi — continente în Atlantic şi Pacific.

Porni să explice glisarea continentală, dar îmi plăcuse ideea Antarcticii locuibile şi am pornit să visez cu ochi deschişi o vreme. Mi-o închipuiam foarte goală, foarte liniştită, toată în alb şi albastru, cu o sclipire slabă către nord din pricina soarelui care nu se ridică dincolo de piscul înalt al muntelui Erebus. Era ceva lume acolo; şi ei erau foarte tăcuţi. Purtau cravate albe şi frac. Unii duceau cu ei câte un oboi sau o violă. Către sud, pământul alb se ridica în linişte către pol.

Exact opusul, de fapt, Zonei Sălbatice Montane. Fusese o vacanţă obositoare. Celelalte femei din dormitor fuseseră de treabă, dar aveam macaroane la micul dejun şi prea multe sporturi organizate. Mă gândisem să pornesc spre Rezervaţia Naţională Forestieră, cea mai mare pădure rămasă în Statele Unite, dar copacii nu arătau la fel ca în cărţile poştale şi broşurile şi reclamele Biroului Federal de înfrumuseţare. Erau subţiri şi purtau cu toţii nişte plăcuţe pe care se spunea care uniune îi plantaseră. De fapt, erau mai multe mese verzi de picnic şi WC-uri de ciment pentru Bărbaţi şi Femei, decât copaci. Împrejurul pădurii era un gard electrificat care ţinea la distanţă

persoanele neautorizate. Pădurarul vorbea despre gaiţele de munte, "nişte hoţi mici şi îndrăzneţi"", spunea el, " care vin şi-ţi smulg tartina chiar din mână", dar eu nu văzusem niciuna. Poate din pricină că era săptămânala Atenţie la Caloriile Suplimentare! pentru toate femeile, aşa că niciuna nu aveam tartine la noi. Dacă as fi văzut o gaiţă de munte, poate că m-aş fi repezit eu să-i smulg tartina, cine ştie. Oricum, fusese o săptămână epuizantă şi doream să fi stat acasă să exersez, chiar dacă am pierdut plata pe-o săptămână din pricină că rămăsesem acasă şi exersasem la violă. Asta nu contează cât implementarea planificată a concediilor recreaţionale aşa cum era ea definită de Uniunea Federală a Uniunilor.

Când m-am întors din expediţia mea antarctică, bărbatul citea iarăşi şi am aruncat o privire către cartea lui; iar asta a fost partea cea mai ciudată. Broşura se intitula "Creşterea Eficienţei în Şcolile de Funcţionari Publici" şi am putut vedea din singurul paragraf pe care l-am putut prinde că nu spunea nimic despre noi continente ridicându-se din adâncul oceanului — absolut nimic.

Apoi a trebuit să coborâm şi să mergem până în Gresham, pentru că se hotărâse că lucrul cel mai bun pentru noi era să ajungem la Liniile de Tranzit Rapid Public ale Zonei Celei Mai Mari din Portland, pentru că fuseseră atât de multe defecţiuni încât compania nu mai avea nici un autobuz pe care să-l trimită să ne ia. Plimbarea ne-a udat şi ne-a plictisit, în afară de momentul când am trecut pe lângă Comuna Muntelui Rece. Era împrejmuită cu un zid ca să se ferească de persoanele neautorizate şi o firmă mare de neon pe care scria "Comuna Muntelui Rece", iar pe stradă stăteau nişte ţipi cu blugi adevăraţi şi poneho-uri care ofereau turiştilor spre vânzare centuri de macrame şi lumânări sablate şi pâine de soia. În Gresham, am luat trenul GPARTL Superjet Flyer de 4:40 către Burnside şi East 230th, apoi am mers pe jos până la strada 217 şi am luat autobuzul până la Goldschmidt Overpass. Apoi am făcut transferul către navetă, dar şi asta avea necazuri cu radiatorul, aşa încât n-am ajuns la punctul de transfer din centrul oraşului mai devreme de 8:10, iar autobuzele au program din oră în oră după 8, aşa că am luat un hamburger fără carne şi o Friptură Groasă de-un Deget de la Longhorn şi am prins autobuzul de ora nouă şi am ajuns acasă pe la zece.

Când am intrat în apartament am aprins luminile, dar încă nu funcţiona niciuna. De trei săptămâni era o cădere de curent în West Portland. Aşa că am început să bâjbâi prin beznă după lumânări şi a trecut mai bine de un minut până să-mi dau seama că era întins cineva în patul meu.

Am intrat în panică şi am încercat iarăşi să aprind luminile.

Era un bărbat; zăcea acolo îmbrăcat cu un trenci lung, subţire şi murdar. Am crezut că a intrat vreun hoţ pe când eram plecată şi a murit. Am deschis uşa ca să pot ieşi repede sau măcar ţipetele mele să poată fi auzite, apoi am reuşit să nu tremur prea mult ca să pot aprinde un chibrit, apoi lumânarea şi să mă apropii mai mult de pat.

Lumina îl deranjă. Scoase un fel de sforăit şi întoarse capul. Am văzut că era un străin, dar i-am recunoscut sprâncenele, apoi lărgimea pleoapelor închise, apoi mi-am văzut soţul.

Se trezi în vreme ce stăteam acolo, peste el, cu lumânarea în mână. Râse şi spuse pe jumătate adormit:

— A, Psyche! Din regiuni care sunt pământ sfânt.

Niciunul dintre noi nu făcea mult tapaj. Fusese un lucru neaşteptat, dar îi părea atât de firesc să fie aici, oricum, mai firesc decât să nu fie aici; şi era prea obosit ca să mai fie cuprins de emoţii. Am rămas întinşi acolo în întuneric, iar el mi-a explicat că îi dăduseră drumul din Tabăra de Reabilitare ceva mai devreme pentru că se lovise la spate într-un accident într-o carieră de piatră şi pentru că le fusese teamă să nu se înrăutăţească. Dacă ar fi murit acolo ar fi făcut publicitate proastă peste graniţă; se auziseră nişte zvonuri destul de urâte despre morţile pe motiv de boală din Taberele de Reabilitare şi în Spitalele Asociaţiei Medicale Federale; şi existau savanţi peste graniţă care auziseră de Simon,de vreme ce unul a publicat dovada lui asupra Ipotezei Goldbach în Peking.Aşa că i-au dat drumul mai curând, cu opt dolari în buzunar,pe care îi avusese la vremea când fusese arestat, lucru, fireşte, cinstit. A mers pe jos şi cu maşini de ocazie din Coeur D"Alene, statul Idaho, cu o pauză de vreo două zile în închisoarea din Walla Walla pentru că fusese prins făcând autostopul. Aproape că adormise pe când îmi povestea toate astea, iar când termină, chiar adormi. Avea nevoie de un rând curat de haine şi de o baie, dar nu voiam să-l trezesc. Apoi, eram şi eu obosită. Am rămas întinşi unul lângă altul, capul lui pe braţul meu. Nu prea

cred c-am fost mai fericită vreodată. Nu; asta era fericire? Era ceva mai larg şi mai întunecat, mai mult ca o cunoaştere, mai mult ca noaptea: veselie.

Era întuneric de atâta timp. Eram cu toţii orbi. Şi era frig, un frig vast, nemişcat, greu. Nu puteam mişca deloc. Nu mişcăm. Nu vorbeam. Gurile ne erau închise, apăsate de frig şi greutate. Ochii ne erau apăsaţi închişi. Mâinile şi picioarele ne erau ţinute nemişcate. Minţile noastre ne erau ţinute nemişcate. Pentru cât timp? Nu exista nici o măsură a timpului; cât de lungă e moartea? Şi există viaţă doar după moarte sau şi înainte de a ne naşte? Fireşte că am crezut, dacă mai puteam gândi ceva, că eram morţi; dar uitasem cu toţii dacă trăisem vreodată.

Apăru o schimbare. Probabil presiunea a fost cea pare s-a schimbat mai întâi, deşi nu aveam de unde şti. Pleoapele sînt sensibile la atingere. Probabil că ştiau că sunt închise. Când presiunea asupra lor a mai slăbit puţin, s-au deschis. Dar noi nu aveam de unde să ştim asta. Era prea frig ca să mai simţim ceva. Nu aveam de văzut nimic. Era negru.

Dar atunci — "atunci", pentru că evenimentul a creat timpul, a creat înainte şi după, aproape şi departe, acum şi atunci — "atunci" apăru lumina. O lumină. O luminiţă ciudată care trecea încet, fără să ne putem da seama la ce distanţă. Un punct radiant, mic, alb-verzui, uşor înceţoşat, trecând.

Ochii ne erau cu siguranţă deschişi, "atunci", pentru că l-am văzut. Am văzut momentul. Momentul e un punct luminos. Fie în beznă, fie în plină lumină, momentul e mic şi mişcă, dar nu repede. Şi "atunci" a dispărut.

Nu ne-a trecut prin minte că s-ar putea să mai existe şi un alt moment. Nu exista nici un motiv să presupunem că ar putea fi mai mult decât unul. Unu singur era destul de minunat: ca în toată întinderea beznei, în bezna rece, grea, densă, nemişcată, fără timp, fără loc, fără margini, se întâmplase, o dată, o luminiţă uşor înceţoşată, mişcătoare. Timpul avea nevoie să fie creat o singură dată, aşa gândeam.

Dar ne înşelam. Diferenţa dintre una şi mai-mult-decât-una e singura diferenţă din lume. Într-adevăr, această diferenţă este chiar lumea.

Lumina reveni.

Aceeaşi lumină, sau alta? Nu se putea spune.

Dar, "de această dată", ne-am întrebat despre lumină: era

mică şi apropiată de noi, sau mare şi îndepărtată? Iarăşi nu se putea spune; dar era ceva în felul în care mişca, o urmă de ezitare, o calitate de tentativă, care nu părea potrivită unui lucru mare şi îndepărtat. Stelele, de exemplu. Am început să ne reamintim stelele.

Stelele nu ezitau niciodată.

Poate că nobila siguranţă a mersului lor fusese doar un biet efect al distanţei. Poate că, de fapt, rătăceau aiurea, enorme fragmente incandescente ale bombei primordiale aruncate în bezna cosmică; dar timpul şi distanţa îndulcesc orice agonie. Dacă universul, după cum se părea, începuse cu un act de distrugere, stelele pe care obişnuiam să le vedem nu ne spuneau nimic despre asta. Erau implacabil de senine.

Planetele, totuşi... Am început să ne amintim planetele. Ele suferiseră anumite schimbări de înfăţişare şi curs. În anumite momente ale anului, Marte îşi schimba direcţia şi se întorcea printre stele. Venus era mai strălucitoare şi mai puţin strălucitoare pe când trecea prin fazele ei. Mercur se clătina ca o picătură de ploaie alunecând dintr-un cer spart. Lumina pe care o priveam acum avea acea calitate rătăcitoare, tremurătoare. Am văzut-o, fără putinţă de tăgadă, schimbându-şi direcţia şi întorcându-se. Atunci devenea mai mică şi mai slabă; clipea — o eclipsă? — şi dispărea încet.

Încet, dar nu destul de încet pentru o planetă.

Apoi — al treilea "apoi"! — a sosit indubitabila Minune a Lumii, Şmecheria Magică, ia uite, uite, n-o să-ţi crezi ochilor, mamă, mamă, uite ce pot face

Şapte lumini în şir, mergând destul de repede, cu o mişcare fulgerătoare, dinspre stânga spre dreapta. Se întorceau mai încet dinspre dreapta spre stânga, două mai slabe, verzui. Două lumini se opriră, clipiră, se întoarseră, porniră în grabă şi clătinat dinspre stânga spre dreapta. Şapte lumini măriră viteza şi le prinseră din urmă. Două-lumini clipiră disperate, pâlpâiră şi dispărură.

Şapte-lumini rămase nemişcate o vreme, apoi se contopiră încetul cu încetul într-o dungă, schimbară direcţia şi dispărură încetul cu încetul în imensitatea beznei.

Dar în întuneric acum apăreau alte lumini, multe: lămpi, puncte, rânduri, sclipiri: unele să le atingi cu mâna, altele îndepărtate. Ca stelele, da, dar fără să fie stele. Nu vedeam

marile Existenţe, ci doar micile vieţi.

Dimineaţă, Simon mi-a spus ceva despre Tabără, dar nu înainte să-mi verifice apartamentul pentru microfoane ascunse. Am crezut la început că i se făcuse tratament comportamental şi devenise paranoic. Nu fusesem niciodată infestaţi. Iar eu trăiam singură de un an şi jumătate; cred că nu voiau să mă asculte cum vorbeam singură? Dar el a spus:

— Poate că s-au aşteptat să vin aici.

— Dar te-au lăsat liber!

El a rămas acolo, întins, şi a râs de mine. Aşa că am verificat în toate locurile la care m-am putut gândi. N-am găsit nici un microfon, dar se părea că cineva răscolise prin sertarele biroului pe când fusesem plecată în Sălbăticie. Actele lui Simon erau toate la Max, aşa că nu conta. Am făcut un ceai la Primus şi l-am spălat şi bărbierit pe Simon cu restul de apă fierbinte din oală — avea o barbă deasă şi voia să scape de ea din pricina păduchilor pe care-i adusese din Tabără — iar pe când am făcut asta, el mi-a povestit despre Tabără. De fapt, mi-a spus foarte puţine, dar nici nu era nevoie de mai mult.

Pierduse cam douăzeci de livre. Cum cântărise la început 140, ce mai rămăsese era destul de puţin. Genunchii şi încheietura mâinii ieşeau ca nişte colţuri de stâncă de sub piele. Picioarele îi erau învineţite şi macerate parcă de cizmele din Tabără; nu îndrăznise să-şi scoată cizmele în ultimele trei zile de mers pentru că îi fusese teamă că n-o să le mai poată încălţa din nou. Când trebuia să se mişte sau să se ridice ca să-l spăl, închidea ochii.

— Chiar sunt aici? întrebă el. Sunt aici?

— Da, am spus eu. Eşti aici. Ce nu înţeleg este cum de-ai ajuns aici.

— A, nu era chiar atât de rău câtă vreme continuam să merg. Nu trebuie decât să ştii în ce direcţie mergi — să ai un loc în care să mergi. Ştii. unii dintre cei din Tabără, dacă li se dă drumul, n-ar avea un asemenea loc. N-ar avea unde să meargă. Principal era să continui să mergi. Doar că acum mă doare spatele.

Când trebuia să se ridice să meargă la baie, se mişca precum un moşneag de nouăzeci de ani. Nu putea sta drept, ci era cu totul cocârjat. L-am ajutat să-şi pună haine curate. Când se întinse din nou pe pat, scoase un mormăit de durere, ca

atunci când sfâşii o hârtie groasă. Am străbătut încăperea să pun lucrurile la locul lor. M-a rugat să mă aşez lângă el şi mi-a spus că am să-l înec dacă am să continui să plâng.

— Ai să scufunzi tot continentul Nord American, a spus el. Nu-mi mai amintesc ce-a mai spus, dar până la urmă m-a făcut să râd. E greu să-ţi aminteşti lucrurile pe care le spune Simon, şi tot aşa de greu să te abţii să nu râzi când le spune. Asta nu din pricină că ţin la el şi sunt subiectivă: face pe toată lumea să râdă. Nu cred că o face cu intenţie. Doar că o minte de matematician lucrează altfel decât a celorlalţi. Iar când ei râd, asta îi face plăcere.

Era ciudat şi este ciudat să mă gândesc la "el", omul pe care l-am cunoscut vreme de zece ani, acelaşi bărbat, în vreme ce "el'" zace acolo de nerecunoscut, un alt om. E destul să te facă să înţelegi de ce cele mai multe limbi au un cuvânt care înseamnă "suflet". Sunt mai multe grade de moarte, iar timpul nu ne scuteşte de niciuna dintre ele. Cu toate astea, rămâne să îndure ceva pentru care este nevoie de o denumire.

Am spus ceea ce n-am fost în stare să spun vreme de un an şi jumătate:

— Mi-a fost teamă c-au să-ţi spele creierul.

— Tratamentul comportamental este scump, a spus el Chiar şi acela medicamentos. Îl păstrează mai ales pentru personalităţi. Dar mi-e teamă că au început să mă considere şi pe mine important. Am fost interogat de multe ori în ultimele luni. Despre "contactele mele străine". Pufni. Cred că se legau de chestia publicată peste hotare. Aşa că vreau să fiu atent şi să mă asigur că data viitoare am să ajung tot într-o Tabără, nu într-un Spital Federal.

— Simon, au fost... sunt cruzi, sau pur şi simplu drepţi?

Nu răspunse o vreme. Nu voia să răspundă. Ştia ce l-am întrebat. Ştia că deasupra capetelor noastre atârna de un fir sabia.

— Unii dintre ei..., spuse el în sfârşit, mormăit.

Unii dintre ei fuseseră cruzi. Unora le plăcuse munca lor. Nu poţi arunca toată vina asupra societăţii.

— Prizonierii, ca şi gardienii, spuse el.

Nu poţi arunca toată vina asupra duşmanului.

— Unii, Belle, a spus el energic, atingându-mi mâna — unii dintre ei sunt aur curat acolo...

Firul de care spânzură sabia e gros; nu-l poţi tăia dintr-o lovitură.

— Ce-ai mai interpretat? a întrebat el.

— Forrest, Schubert.

— Cu cvartetul?

— Acum, trio. Janet a plecat la Oakland cu noul ei iubit.

— A, săracul Max.

— E la fel, pe cuvânt. Fata nu e o pianistă bună.

Şi eu l-am făcut să râdă pe Simon, deşi nu cu intenţie. Am vorbit până ce a trecut timpul pentru mine să merg la lucru. Schimbul meu de la Actul Angajării Totale decretat anul trecut este între zece dimineaţa şi două după-amiaza. Sunt inspector într-o fabrică de reciclat pungile de hârtie. Încă n-am respins nici o pungă; inspectorul electronic le găseşte primul. E o slujbă destul de deprimantă. Dar e numai patru ore pe zi şi ai nevoie de mai mult ca să treci de toate cozile şi de examenele fizice şi mentale şi să completezi toate formularele şi să vorbeşti cu toţi consilierii şi inspectorii în fiecare săptămână ca să te califici drept Neangajat, apoi să stai la coadă pentru raţie şi ajutorul de şomaj. Simon gândea că ar trebui să merg la muncă înainte, ca de obicei. Am încercat, dar n-am putut. L-am simţit foarte fierbinte când l-am sărutat de rămas-bun. În loc să plec la servici, am adus o doctoriţă de pe piaţa neagră. O fată de la fabrică mi-a recomandat-o pentru avort, dacă voiam vreodată să fac vreunul fără să trec prin cei doi ani regulamentari de medicaţie sex-depresivă în care te băgau medicii federali. Era asistenta unui bijutier de pe Alder Street, iar fata spunea că era convenabil pentru că, dacă nu aveai destui bani, puteai să laşi ceva în schimb bijutierului ca plată. Nimeni nu avea niciodată destui bani şi, fireşte, cărţile de credit nu valorau prea mult pe piaţa neagră.

Doctoriţa a dorit să vină imediat, aşa că am mers acasă împreună cu autobuzul. A aflat curând că eu şi Simon eram căsătoriţi, şi era distractiv s-o vezi cum se uită la noi şi zâmbeşte ca o pisică. Unii iubesc ilegalitatea de dragul ilegalităţii. Bărbaţii mai des decât femeile. Bărbaţii sunt cei care fac legile şi le întăresc şi le încalc şi cred că întreaga chestie este minunată. Cele mai multe femei le-ar ignora. Se vedea că femeii asteia, asemenea bărbaţilor, îi plăcea să încalce legea. Poate că asta o făcuse să intre într-o afacere ilegală, o

preferinţă pentru partea ascunsă a vieţii. Dar era mai mult decât atât. Fără îndoială că voia să fie medic; iar Asociaţia Medicală Federală nu accepta femei în facultate. Probabil că-şi făcuse antrenamentul cu vreun student, pe ascuns. Tot aşa cum Simon învăţase matematica, de vreme ce universităţile nu te mai învaţă prea multe în afară de Administraţie şi Reclamă şi Pricepere Mass-Media. Cu toate astea, ea învăţase, părea să-şi cunoască treaba. Amenajă un fel de aparat improvizat pentru Simon, cu mare pricepere, şi-l informă că dacă mai merge mult în următoarele două luni, are să rămână olog pe viaţă, dar dacă are să fie cuminte, o să rămână doar mai mult sau mai puţin beteag. Nu e chiar lucrul pentru care să fii recunoscător că-l auzi, dar am fost amândoi, înainte să plece, mi-a dat o sticlă cu vreo două sute de pastile albe, fără etichetă.

— Aspirină, a spus ea. O să treacă prin ceva dureri în următoarele săptămâni.

M-am uitat la sticlă. Nu mai văzusem înainte aspirină, doar Uci-Dur-ul Super-Tare şi N-L-G-Zic-ul Triplu şi Adursprin-ul Extra Tare conţinând ingredientul miraculos pe care-l recomandau cei mai mulţi medici, pentru care toţi doctorii federali îţi dădeau reţetă pe care s-o descarci la farmaciile aprobate de AMF, la preţuri foarte coborâte, stabilite de Administraţia Hranei Pure şi a Medicamentelor pentru a stimula cercetarea competitivă.

— Aspirină, repetă doctoriţa. Ingredientul miraculos pe care-l recomandă mai toţi doctorii.

Rânji din nou ca o pisică. Cred că-i plăcea de noi pentru că trăiam în păcat. Sticla aceea de aspirină de contrabandă valora probabil mai mult decât brăţara veche Navajo cu care-i plătisem consultaţia.

Am ieşit din nou să-l înregistrez pe Simon cu domiciliu temporar la adresa mea şi să completez formularul pentru Compensaţia de Şomaj Temporar pentru el. Ţi se dădea doar pentru două săptămâni şi trebuia să te întorci la ei în fiecare zi; dar ca să-l înregistrez ca Incapabil Temporar ar fi însemnat să capăt semnăturile a doi medici federali şi am crezut de cuviinţă să o las pe mai târziu. Mi-au trebuit trei ore să trec de toate cozile şi să reuşesc să completez toate formularele şi să răspund la toate întrebările birocraţilor referitoare la motivul pentru care nu se afla chiar el acolo, în persoană. Mirosiseră ceva putred. Fireşte, le era greu să dovedească că doi oameni

sunt căsătoriţi, dacă te muţi din când în când şi dacă vreunul dintre prieteni te ajută uneori să înregistreze pe unul ca locuind la adresa lui; dar aveau toate dosarele din urmă ale amândorura şi era limpede că fusesem unul în preajma celuilalt suspect de mult timp. Statul îşi îngreunează singur treaba teribil de mult. Trebuie să fi fost mai simplu să păstrezi legea pe când căsătoria era legală şi adulterul era cel care te băga în necaz. Nu trebuiau să te prindă decât o dată. Dar pun pariu că lumea încălca legea la fel de mult ca şi acum.

Creaturile lanternă se apropiară destul de mult până la urmă ca să le vedem nu numai lumina, ci şi trupurile în lumină. Nu erau aspectuoşi. Erau închişi la culoare, cei mai mulţi roşu-închis şi erau numai o gură. Se înghiţeau unul pe altul dintr-o hăpăială. Lumina înghiţea lumină, totul fiind înghiţit de gura vastă a beznei. Se mişcau încet, fără rost deşi, mici şi înfometaţi, ar fi trebuit să se mişte iute prin frig. Ochii lor, rotunjiţi de frică, nu se închideau niciodată. Trupurile le erau plăpânde şi osoase, cu fălci deschise. Purtau podoabe urâte pe cap şi buze: franjuri, moţuri, tufe parcă din pene, tinichele, atârnători, momeli. Săracele oiţe ale adâncurilor! Săracii pitici zdrenţăroşi, cu fălci cât lumea, apăsaţi până la oase de greutatea beznei, îngheţaţi până la oase de gerul beznei, monştri micuţi arzând cu foame strălucitoare, care ne-au adus înapoi la viaţă!

Din când în când, în lumina vagă, rară a uneia dintre creaturile lanternă, prindeam imaginea unor alte forme, mari, nemişcate: ideea cea mai slabă, foarte îndepărtată, nu a unui perete, nu atât de solid şi de sigur ca un perete, ci a unei suprafeţe, a unui unghi... Chiar era acolo?

Sau mai sclipea ceva, slab, departe, mult în jos. N-avea nici un rost să încerci să-ţi închipui ce-ar fi putut fi. Probabil nu era decât o pată de sedimente, noroi sau mică, deranjată de lupta dintre creaturile lanternă, pâlpâind ca o aşchie de diamant care se plimba în sus şi-n jos. Oricum, nu ne puteam mişca să vedem ce era. Nu aveam nici măcar liberatatea rece şi îngustă a creaturilor lanternă. Eram imobilizaţi, încă umbre printre zidurile de umbră pe jumătate ghicite. Eram oare acolo?

Creaturile lanternă nu păreau să-şi dea seama de noi. Treceau prin faţa noastră, printre noi, poate chiar prin noi — era imposibil să fii sigur. Nu erau nici înspăimântaţi, nici curioşi.

Odată, ceva puţin mai mare decât o mână se târî în apropiere şi pentru o clipă am văzut cu toţii destul de clar îmbinarea dintre piciorul unui zid şi podea, în lucirea aruncată de creatura târâtoare care era acoperită cu un desiş de pene, fiecare dintre ele stropită cu multe puncte albăstrui de lumină. Am zărit podeaua de sub creatură şi zidul de lângă ea, sfâşietor de reale, cu linii clare, contrar restului care era fluid, întâmplător, vast şi gol.Am văzut ghearele creaturii, ieşind şi retrăgându-se încet, ca nişte degeţele înţepenite, atingând zidul. Cu penajul tremurând, se târâ şi dispăru dincolo de colţ.

Aşa am ştiut că exista un zid acolo; şi că era un zid exterior, zidul din faţa unei case, poate, sau una dintre laturile unui turn al oraşului.

Ne-am amintit despre turnuri. Ne-am amintit despre oraş. Le uitasem. Uitasem cine eram; dar acum ne aminteam oraşul.

Când am ajuns acasă, FBI-ul fusese deja acolo. Computerul de la secţia de poliţie unde înregistrasem adresa lui Simon trebuie că transmisese imediat mesaj către computerul FBI-ului. Îl interogaseră pe Simon preţ de o oră, cel mai mult despre ce făcuse în ultimele douăsprezece zile care-i trebuiseră să ajungă din Tabără la Portland. Bănuiesc că aveau impresia că zburase la Peking, ceva de genul ăsta. Faptul că avea un dosar al poliţiei din Walla Walla pentru autostop l-a ajutat să-şi susţină povestea. Mi-a spus că unul dintre ei a intrat în baie. Cu siguranţă că am să găsesc un microfon pe tocul de la uşă. L-am lăsat acolo, pentru că ne-am spus că e mai bine să laşi unul despre care ştii decât să-l scoţi şi să nu mai fii niciodată sigur că nu mai ai vreunul plantat despre care habar nu ai. După cum spunea Simon, dacă aveam de gând să spunem ceva lipsit de patriotism, puteam trage în acelaşi timp şi apa.

Am un radio pe baterii — sunt atât de multe întreruperi de curent şi zile în care trebuie să fierbi apa, încât ai într-adevăr nevoie de un radio care să te ajute să nu-ţi pierzi timpul şi să mori de febră tifoidă — şi el i-a dat drumul în vreme ce găteam cina la Primus. Vorbitorul de la ştirile de ora şase de la Compania Radio a întregii Americi anunţă că pacea devenise posibilă în Uruguay, că sfătuitorul confidenţial al Preşedintelui fusese văzut zâmbind unei trecătoare blonde pe când pleca după 613 zile de negocieri secrete din vila de lângă Katmandu. Războiul din Liberia mergea bine; duşmanul a spus că doborâse

17 avioane americane, dar Pentagonul a spus că noi doborâsem 22 de avioane inamice, iar capitala — i-am uitat numele, dar oricum era de nelocuit de şapte ani încoace — era pe cale de a fi recapturatâ de forţele de eliberare. Acţiunile poliţiei din Arizona erau şi ele încununate de succes. Insurgenţii Neo-Birch din Phoenix nu mai puteau rezista multă vreme forţelor comasate ale Armatei Americane şi Forţelor Aeriene, de vreme ce proviziile lor subterane de rachete mici tactice de la Oamenii Vremii din Los Angeles li se terminaseră. Urmă o reclamă pentru cartelele Fed-Cred şi încă una pentru Curtea Supremă - "Duceţi-vă necazurile legale în faţa celor Nouă Înţelepţi!" Apoi urmă ceva despre motivul pentru care urcau preţurile şi un raport de la bursă care tocmai se închisese la peste 2000, şi o reclamă pentru apa îmbuteliată a Guvernului Statelor Unite, însoţită de o melodioară simpatică: "Să nu-ţi pară rău când bei — Nu-i chiar atât de sănătos pe cât îţi închipui — Chiar nu crezi c-ar trebui — Să bei Apă USG ree-eece, puu-uură?" — cu trei soprane armonizate pe ultimul vers. Apoi, chiar pe când bateriile începură să ne lase şi vocea i se stingea într-o şoaptă îndepărtată, vorbitorul parcă spuse ceva despre ridicarea unui nou continent.

— Ce-a fost asta?

— N-am auzit, spuse Simon, întins cu ochii închişi şi cu faţa palidă şi asudată. I-am dat două aspirine înainte să mâncăm. A mâncat puţin şi a adormit pe când spălam vasele în baie. Aveam de gând să exersez, dar viola te cam trezeşte când cântă într-un apartament cu o singură încăpere. În loc de asta, am citit o vreme. Era un bestseller pe care mi-l dăduse Janet când plecase. Credea că-i foarte bun, dar ei îi plăcea până şi Frantz Liszt. Nu prea citesc de când s-au închis librăriile, e prea greu să faci rost de cărţi; nu mai poţi cumpăra decât bestseller-uri. Nu-mi mai amintesc titlul ăstuia, coperta spunea doar Nouăzeci de Milioane de Copii Tipărite!!! Vorbea despre viaţa sexuală dintr-un orăşel din secolul trecut, în anii cei buni 1970 când nu erau probleme şi viaţa era atât de simplă şi de nostalgică. Autorul storcea toate chestiile răutăcioase pe care şi le putea imagina din faptul că personajele principale erau căsătorite. Am citit sfârşitul şi am aflat că toate cuplurile căsătorite se împuşcaseră între ele după ce copiii lor deveniseră nişte golani schizofrenici, în afară de o pereche lăudabilă care a divorţat, apoi au sărit în

pat cu o pereche deschisă la minte de iubăreţi angajaţi ai Guvernului pentru opt pagini de sex de grup sănătos pe când răsărea un viitor mai strălucitor. Apoi, am intrat şi eu în pat. Simon era fierbinte, dar dormea liniştit. Răsuflarea îi suna ca nişte valuri blânde, îndepărtate, şi am pornit pe marea întunecată pe sunetul lor.

Obişnuiam, de copil, să plec pe marea întunecată pe când adormeam. Aproape că o uitasem cu mintea trează de-acum. Pe când eram mică, nu aveam de făcut decât să mă întind şi să mă gândesc, "marea întunecată... marea întunecată..." şi iute eram deja acolo, legănându-mă pe marea cea adâncă. Dar după ce am crescut, mi se întâmpla rar, ca un dar grozav. Să cunoşti abisul beznei şi să nu te temi de el, să i te încredinţezi lui şi celor ce se vor ridica din el — ce dar putea fi mai grozav?

Am privit luminiţele apărând şi dispărând împrejurul nostru, şi astfel am căpătat simţul spaţiului şi direcţiei — aproape şi departe, cel puţin, ca şi sus şi jos. Acest simţ al spaţiului ne-a permis să devenim conştienţi de curenţi. Spaţiul nu era pe de-a-ntregul nemişcat în jurul nostru, apăsat de enorma presiune a propriei greutăţi. Vag, eram conştienţi că bezna cea rece mişca, încet, blând, apăsându-ne puţin multă vreme, apoi încetând, într-o oscilaţie vastă. Bezna cea goală curgea pe lângă trupurile noastre nemişcate, nevăzute; pe lângă ele, peste ele; poate prin ele; nu o puteam spune.

De unde veniseră, acele valuri slabe, lente, vaste? Ce presiune sau atracţie agita adâncurile acestor mişcări lente? Nu puteam înţelege; nu puteam decât simţi atingerea lor, dar în încercarea de a ghici originea sau capătul lor, am devenit conştienţi de altceva: ceva aflat acolo în bezna marilor curente: sunetele. Am ascultat. Am auzit.

Aşa că simţul nostru spaţial s-a ascuţit şi s-a localizat într-un simţ al locului. Pentru că sunetele sunt locale, spre deosebire de vedere. Sunetele sunt delimitate de tăcere; şi nu se ridică din tăcere decât foarte aproape, atât în spaţiu, cât şi în timp. Deşi stăteam acolo unde stătuse odată cântăreţul, nu puteam auzi vocea cântând; anii o duseseră pe valurile lor, o scufundaseră. Sunetul e un lucru fragil, un tremur, la fel de delicat ca şi viaţa. Putem vedea stelele, dar nu le putem auzi. Chiar dacă ar exista atmosferă în goliciunea spaţiului, un eter care ar transmite undele sonore, tot n-am putea auzi stelele; sunt mult prea

departe. În cel mai bun caz, dacă am asculta, am putea auzi soarele nostru, bubuitul lui puternic, furtuna de explozii a arderii lui, ca o şoaptă la limita auzului.

Un val de mare linge piciorul cuiva: este unda de şoc a unei erupţii vulcanice de la capătul celălalt al pământului. Dar acesta nu aude nimic.

O lumină roşie clipeşte la orizont: este reflexia în fum a unui oraş din ţinutul de departe, arzând. Dar nu se aude nimic.

Doar pe pantele vulcanului, în suburbiile oraşului, se aud tunetul profund şi vocile ţipând.

De aceea, când am devenit conştienţi de faptul că auzim, am fost foarte siguri că sunetele pe care le auzim sunt destul de aproape de noi. Dar poate că greşeam. Pentru că eram într-un loc străin, un loc adânc. Sunetele călătoresc repede şi departe în adâncuri, iar liniştea de acolo este perfectă, lăsând să se audă şi cel mai mic zgomot de la sute de mile.

Iar acestea nu erau sunete slabe. Luminile erau slabe, dar sunetele erau vaste: nu puternice, doar foarte mari. Uneori erau sub limita auzului, vibraţii lungi şi lente, mai degrabă decât sunete. Primul pe care l-am auzit ni s-a părut să se ridice din curenţii de sub noi: mugete imense, oftaturi simţite în oase, un bubuit, o şoaptă adâncă, neliniştită.

Mai târziu, unele sunete veniră de deasupra noastră, sau purtate de-a lungul nesfârşitelor nivele ale beznei, iar acestea erau şi mai ciudate, pentru că aveau o muzică. O muzică uriaşă, chemătoare, de departe din beznă, care nu ne chema pe noi. *Unde eşti? Eu sunt aici.*

Nu pe noi.

Erau vocile marilor suflete, marilor vieţi, ale celor singuratici, ale călătorilor. Chemând. Rareori primind răspuns. *Unde eşti? Unde-ai plecat?*

Dar oasele, încheieturile şi cartilajele oaselor albe de pe insulele îngheţate ale Sudului, ţărmurile de oase nu răspundeau.

Nici nu puteau. Dar noi am ascultat şi lacrimi ne-au apărut în ochi, sare, nu sarea oceanelor, a curenţilor care fac ocolul lumii, a drumurilor abandonate ale marilor vieţuitoare; nu atât de sărate, dar mai calde.

Eu sunt aici. Unde-ai plecat?

Nici un răspuns.

Doar şoapta tunetului de dedesubt.

Dar acum ştiam, deşi nu puteam răspunde, ştiam pentru că auzisem, pentru că simţisem, pentru că plânsesem, ştiam că existam; şi ne-am amintit de alte voci.

Max a sosit în noaptea următoare. M-am aşezat pe toaletă ca să exersez, cu uşa de la baie închisă. Oamenii de la FBI de la celălalt capăt al microfonului ascuns căpătară o jumătate de oră plină cu arpegii şi punctări, apoi o interpretare destul de bună a sonatei de violă fără acompaniament a lui Hindemith. Baia fiind foarte mică şi cu suprafeţe dure, sunetul pe care-l făceam era uriaş. Nu era o sonorizare bună, avea mult prea mult ecou, dar volumul era contagios şi am cântat tot mai puternic. Vecinul de deasupra mi-a bătut o dată în podea; dar dacă eu trebuie să ascult Jocurile Olimpice săptămânale ale întregii Americi la volum maxim în fiecare duminică dimineaţă de la televizorul lui, atunci şi el trebuia să-l accepte pe Paul Hindemith venind din baia de dedesubt din când în când.

Apoi am obosit şi am pus un tampon mare de vată peste microfon şi am ieşit din baie pe jumătate surdă. Simon şi Max discutau aprins. Ardeau, fără să se consume. Simon mâzgălea formule, iar Max bătea din coate în felul lui, ca un boxer, şi spunea, "Emisia de e-lec-troni,..." pe nas, cu ochii îngustaţi şi cu mintea funcţionând la o viteză în mod evident cu ani-lumină pe secundă mai iute decât limba, pentru că tot începea să spună, "Emisia de e-lec-troni..." şi să dea din coate.

Intelectualii la lucru sunt foarte ciudaţi de privit. Ca şi artiştii. N-am înţeles niciodată cum pot sta spectatorii să privească un violonist care-şi dă ochii peste cap şi-şi muşcă limba sau un trompetist care-şi adună saliva din instrument sau un pianist ca o pisică neagră legată pe o masă electrificată, ca şi cum ceea ce văd are vreo legătură cu muzica.

Am potolit focul cu un sfert de bere de contrabandă — cea legală e mai bună, dar n-am avut niciodată destule bonuri pentru bere şi nu mi-e niciodată atât de sete încât să mă lipsesc de mâncare — şi, încetul cu încetul, Max şi Simon se liniştiră. Max ar fi rămas să vorbească toată noaptea, dar l-am dat afară, pentru că Simon părea obosit.

Am pus o baterie nouă în radio şi l-am lăsat să cânte în baie, am stins lumânarea şi m-am întins să vorbesc cu Simon; era prea aţâţat ca să doarmă. Spunea că Max a rezolvat problemele care-i necăjeau înainte ca Simon să fi fost trimis în

Tabără şi transformase ecuaţiile lui Simon (aşa după cum spunea el) în realitate: ceea ce însemna că reuşiseră "conversia directă a energiei". Vreo zece-doisprezece oameni lucraseră la asta de când publicase Simon partea teoretică la vârsta de 22 de ani. Fizicianul Ann Jones subliniase imediat că cea mai simplă aplicaţie a teoriei era construirea unui "extractor solar", un aparat pentru colectarea şi depozitarea energiei solare, mult mai ieftin şi mai bun decât Sola-Cald-ele Guvernamentale pe care unii oameni bogaţi le aveau acasă. Şi ar fi fost simplu dacă n-ar fi insistat pe aceeaşi cale greşită. Acum, Max trecuse de acest impas.

Am spus că Simon a publicat teoria, dar asta nu este exact. Fireşte că nu ar fi fost niciodată în stare să-şi publice lucrările; nu este un angajat Federal şi nu are aprobarea Guvernului. Dar acestea circulaseră în ceea ce savanţii şi poeţii numesc Cenacluri, scrise de mână sau hectografiate. E o glumă veche cu tipii de la FBI care arestează pe toată lumea cu degete roşii, chiar dacă au hectografiat, chiar dacă au impetigo.

Oricum, Simon era în culmea fericirii în noaptea aceea. Bucuria lui adevărată se găsea în matematică; dar lucrase cu Clara şi Max şi alţii vreme de zece ani ca să-şi materializeze eforturile, iar o clipă de victorie adevărată este ceva bun, măcar o dată în viaţă.

I-am cerut să-mi explice ce-ar însemna un asemenea extractor solar pentru mase, avându-mă pe mine drept exemplu. Mi-a explicat că am putea folosi energia solară drept sursă de curent, folosind un aparat mai uşor de construit ca o baterie. Eficienţa şi capacitatea de depozitare sunt atât de mari încât zece minute de lumină solară ar alimenta un apartament ca al nostru, cu tot cu lumini, căldură, lift, vreme de 24 de ore; şi asta fără poluare, nici de particule, nici termică, nici radioactivă.

— Nu e nici o primejdie să ne folosim de soare? am întrebat.

Luă întrebarea în serios — era o întrebare tâmpită, dar nu cu mult timp în urmă lumea credea că nu-i nici o primejdie să se folosească de pământ — şi a spus că nu, pentru că nu-l stoarcem de energie, aşa cum săpăm în mine, cum tăiem păduri sau desfacem atomi, ci doar folosim energia care oricum ajunge la noi: aşa cum au făcut dintotdeauna plantele, copacii, iarba şi

tufele de trandafiri.

— Ai putea să o numeşti Flower Power, spuse el.

Era sus, sus pe culmea fericirii, sărind în gol către lumină.

— Statul ne este dator, spuse el, pentru că are monopol asupra surselor de energie şi nu au destulă energie să se descurce. Acum, însă, oricine-şi poate construi un generator pe acoperiş care să dea destulă energie cât să întreţină un oraş întreg.

Am privit pe fereastră la oraşul întunecat.

— Am putea descentraliza complet industria şi agricultura. Tehnologia ar fi pusă în serviciul vieţii în loc de al capitalului. Ne-am putea ţine în mâini propria viaţă. Energia înseamnă putere!... Statul este o maşină. Acum putem scoate din priză maşina. Puterea corupe; puterea absolută corupe absolut; dar asta numai când puterea are vreo valoare. Când grupurile îşi pot păstra puterea; când se pot folosi de forţa fizică să înăbuşe puterea spirituală; când dreptatea este a celui puternic. Dar dacă puterea ar fi liberă? Dacă oricine ar fi la fel de puternic? Atunci oricine ar trebui să găsească o cale mai bună de a arăta că are dreptate...

— Aşa a gândit şi Nobel atunci când a inventat dinamita, am spus. Pace pe Pământ.

Alunecă pe panta însorită în jos vreo câţiva kilometri şi se opri lângă mine, într-un nor de zăpadă, zâmbind.

— Hârcă la banchet, a spus el, deget mâzgălind pe zid. Opreşte! Uite, nu vezi soarele strălucind peste Pentagon, toate acoperişurile au dispărut, soarele străluceşte în cel mai ascuns coridor al puterii... şi ei tremură, se ascund. Iarba cea verde creşte pe sub covoarele din Sala Ovală, linia telefonică permanentă este deconectată pentru neplata facturii. Primul lucru pe care o să-l facem o să fie să construim un gard electrificat în afara gardului electrificat din jurul Casei Albe. Cel dinăuntru împiedică persoanele neautorizate să intre. Cel dinafară va împiedica persoanele autorizate să iasă...

Sigur că era cuprins de amărăciune. Nu sunt mulţi aceia care ies blânzi din închisoare.

Dar era o cruzime să arăţi o asemenea mare speranţă şi să ştii că nu exista nici o speranţă. El ştia asta. O ştia prea bine. Ştia că nu există nici o culme, că schia în vânt.

Luminiţele creaturilor lanternă muriră una câte una, se scufundară. Vocile singuratice şi depărtate tăceau. Curenţii reci şi lenţi curseră, inutil, scuturaţi doar din când în când de o mişcare din abis.

Era din nou beznă şi nici o voce nu rostea. Totul era cuprins de întuneric, amorţeală, frig.

Apoi răsări soarele.

Nu era ca în zorii de care începuserăm să ne reamintim: schimbarea, subtilă, în mirosul şi adierea aerului; tăcerea care, în loc să adoarmă, trezeşte, ţine pe loc şi aşteaptă; înfăţişarea obiectelor, cenuşii, vagi şi noi, de parcă abia create — munţi îndepărtaţi pe fundalul cerului de est, mâna cuiva, iarba ciufulită plină de rouă şi umbre, cuta unei perdele atârnând la fereastră — apoi, înainte să fii sigur că vezi din nou, lumina se întoarce, se crapă de ziuă, prima zburătăcire bruscă, dulce, a unei păsări, şi după asta corul, voce după voce: Ăsta-i cuibul meu, ăsta-i copacul meu, ăsta-i oul meu, asta-i ziua mea, asta-i viaţa mea, sunt aici, sunt aici, ce bine! Sunt aici! — Nu, nu era deloc aşa, răsăritul ăsta. Era complet tăcut şi era albastru.

În zorii pe care începuserăm să ni-i reamintim, nu deveneai conştient de lumina însăşi, ci de obiectele separate atinse de lumină, de lucruri, de lume. Erau acolo, din nou vizibile, ca şi cum vizibilitatea ar fi fost o proprietate a lor, nu un dar făcut de soarele răsărind. În aceşti zori, nu se vedea nimic în afara luminii însăşi. De fapt, nu era nici măcar lumină, s-ar putea spune, ci doar culoare: albastru.

Nu avea nici o direcţie. Nu era mai lumină către est. Nu exista nici est, nici vest. Exista doar sus şi jos, deasupra şi dedesupt. Dedesubt era beznă. Lumina albastră venea de deasupja. Peste tot cădea strălucirea. Dedesupt, acolo unde tunetele scuturătoare se potoliseră, strălucirea murea, trecând prin violet către orbire.

Noi, ridicându-ne, priveam lumina căzând.

Într-un fel, era mai mult o ninsoare eterică decât un răsărit. Lumina părea să vină în particule discrete, fulgi infinitezimali, coborând încet, fără vlagă, mai fără vlagă decât fulgii fini de zăpadă într-o noapte întunecată, şi mai mici; şi albaştri. Un albastru moale, penetrant, tinzând spre violet, culoarea umbrelor unui iceberg, culoarea unei fâşii de cer între norii

cenuşii într-o după-amiază de iarnă înainte de ninsoare; slab în intensitate, dar cu nuanţe vii: culoarea îndepărtatului, culoarea frigului, culoarea cea mai îndepărtată de soare.

Sâmbătă noapte au ţinut un congres ştiinţific în camera noastră. Au venit Clara şi Max, fireşte, şi inginerul Phil Drum, şi alţi trei care lucraseră la extractorul solar. Phil Drum era foarte mulţumit de sine, pentru că el chiar construise unul dintre lucruri, o celulă solară, şi o adusese cu el. Nu cred că lui Max sau Simon i-a trecut prin minte să construiască una. Odată ce-au ştiut că poate fi făcută, au fost mulţumiţi şi au dorit să treacă la altceva. Dar Phil îşi despacheta opera cu o mulţime de înflorituri şi lumea scotea remarci ca: "Domnule Watson, binevoiţi a veni aici o clipă" şi
"Hei, Wilbur, te-ai ridicat de la pământ!" şi "Eu zic că ai o matriţă tare urâtă aici, Alee, de ce n-o arunci?" şi "Au, au, arde, arde, uf, uf", ultima din partea lui Max, care chiar semăna puţin cu un om primitiv. Phil le spuse că expusese celula vreme de un minut la ora patru în dupâ-amiaza aceea în Parcul Washington pe o vreme uşor ploioasă. Luminile se întorseseră în cartierul de vest de joi, aşa că o puteam testa fără să batem la ochi.

Am stins luminile, după ce Phil legase firele de la lampă de celulă. Aprinse lampa. Becul lumină, cam de două ori mai puternic ca până atunci, la cei 40 W ai lui — fireşte, curentul în oraş nu era niciodată la putere maximă. Ne-am uitat cu toţii. Era o lampă ieftină cu un postament auriu şi abajur alb de plastic.

— Mai strălucitor ca o mie de sori, murmură Simon din pat.

— S-ar putea, spuse Clara Edmonds, ca fizicienii să fi cunoscut păcatul — şi să fi ieşit de cealaltă parte?

— N-ar folosi la nimic să construiască bombe din asta, spuse Max visător.

— Bombe, pufni amuzat Phil Drum. Bombele sunt depăşite. Nu vă daţi seama că am putea muta un munte cu energia asta? Adică să ridicăm muntele Hood, să-l mutăm şi să-l punem jos. Am putea încălzi Antarctica, am putea îngheţa Congo. Am putea scufunda urice continent. "Daţi-mi un punct de sprijin şi vă mişc Pământul." Ei bine, Arhimede, iată-ţi punctul de sprijin. Soarele.

— Cristoase, spuse Simon, radioul, Belle!

Uşa de la baie era închisă şi pusesem vată peste microfon,

dar avea dreptate; dacă aveau' să continuie în halul ăsta, mai bine să mai adăugăm şi nişte zgomot static şi deşi îmi plăcea să le privesc feţele în lumina limpede a lămpii — cu toţii aveau figuri bune, interesante, bine uzate, ca mânerul uneltelor de lemn sau pietrele dintr-un pârâu — nu voiam să-i aud prea mult vorbind în noaptea asta. Nu pentru că nu eram şi eu savant; n-avea nici o importanţă, şi nici pentru că aş fi dezaprobat sau n-aş fi crezut ceva ce-ar fi spus ci. Doar pentru că vorbele lor mă întristau teribil. Pentru că nu se puteau bucura în gura mare de treaba făcută şi de descoperire, ci trebuiau să se ascundă şi să şoptească. Pentru că nu puteau ieşi la lumină.

Am intrat în baie cu viola mea, m-am aşezat pe capacul wc-ului şi am exersat o mulţime de sautille-uri. Apoi am încercat să lucrez la trio-ul lui Forrest, dar era prea complicat. Am cântat solo-ul din Harold în Italia, frumoasă parte, dar nu prea aveam chef de ea. Continuau să discute aprins dincolo. Am început să improvizez.

După câteva minute de mi minor, lumina de deasupra oglinzii începu să pâlpâie şi să scadă; apoi se stinse. O altă pană de curent. Veioza de dincolo nu se stinse, fiind conectată la soare, nu la cele 23 de centrale de fisiune atomică din Cea Mai Mare Zonă Portland. În două secunde, cineva o stinse şi pe asta, ca să nu rămânem singura fereastră luminată de pe Dealurile de Vest; şi i-am auzit bâjbâind după lumânări şi scăpărând chibrite. Am continuat să improvizez în beznă. Fără lumină, fără să pot vedea toate suprafeţele lucioase şi dure ale lucrurilor, sunetul părea mai moale şi mai puţin distorsionat. Am continuat şi am început să-mi intru în mână. Toate legile armoniei cântau laolaltă când coboram arcuşul. Corzile violei erau cele ale propriei mele voci, strânse de tristeţe, aduse la înălţimea bucuriei. Melodia se crea singură din aer şi energie; se ridica peste văi, iar munţii şi dealurile deveneau scunde, cele strâmbe se îndreptau, cele aspre se netezeau. Şi muzica ajungea până la marea întunecată şi cânta în beznă, peste abis.

Când am ieşit, stăteau cu toţii acolo şi niciunul nu vorbea. Max plânsese. I-am putut vedea flăcări mici de lumânare în lacrimile din ochi. Simon zăcea în pat cuprins de umbre, cu ochii închişi. Phil Drum stătea ghemuit, ţinând celula solară în mâini.

Am deschis cutia şi am aşezat înăuntru arcuşul şi viola, apoi mi-am dres glasul. Era stînjenitor. Până la urmă, am spus:

— Îmi parte rău.

Una dintre femei vorbi: Rose Abramski, o studentă particulară a lui Simon, o femeie mare şi ruşinoasă care cu greu era în stare să spună ceva în afară de simboluri matematice.

— Am văzut, a spus ea. Am văzut. Am văzut turnurile albe şi apa curgând pe laturile lor şi întorcându-se din nou în mare. Şi soarele strălucind peste străzi, după zece mii de ani de beznă.

— Le-am auzit, spuse Simon, foarte încet, din umbră. Le-am auzit vocile.

— O, Doamne! Opriţi-vâ! a strigat Max şi s-a ridicat să bâjbâie prin holul neluminat, fără haină. L-am auzit fugind pe scară în jos.

— Phil, a spus Simon, întins, putem oare ridica turnurile albe cu ajutorul levierului şi punctului nostru de sprijin?

După o lungă tăcere, Phil Drum răspunse:

— Avem puterea s-o facem.

— Ce altceva ne mai trebuie? spuse Simon. Ce mai avem nevoie în afară de putere?

Nimeni nu-i răspunse.

Albastrul se schimbă. Deveni mai strălucitor, mai uşor şi în acelaşi timp mai gros: impur. Luminozitatea eterică albastră-violet se preschimbă în turcoaz, intens şi opac Cu toate astea, nu puteam spune că totul era acum colorat în turcoaz, deoarece încă nu exista nici un lucru. Nu exista nimic, în afară de culoarea turcoaz.

Modificările continuară. Opacitatea se desfăcu în vinişoare şi se subţie. Culoarea densă, solidă, începu să pară translucidă, transparentă. Apoi se păru că eram în inima unuei pietre sacre de jad sau a unui cristal strălucitor, sau a unui safir, sau a unui smarald.

Ca în structura internă a unui cristal, nu era nici o mişcare. Dar acum era ceva de văzut. Ca şi cum am fi văzut structura nemişcată, elegantă a moleculelor unei pietre preţioase. Planuri şi unghiuri apărură în jurul nostru, fără .umbră şi limpezi în lumina strălucitoare, verde-albăstruie.

Acestea erau zidurile şi turnurile oraşului, străzile, ferestrele, porţile.

Le ştiam, dar nu le recunoşteam. Nu îndrăzneam să le

recunoaştem. Trecuse atâta timp. Şi era atât de ciudat. Obişnuisem să visăm, pe vremea când trăiam în oraşul ăsta. Ne întindeam, nopţile, în încăperile din spatele ferestrelor şi dormeam şi visam. Visam cu toţii la ocean, la marea adâncă. Nu cumva visam şi acum?

Uneori, tunetul şi tremurai din adâncul de sub noi se stârnea iarăşi, dar acum era slab, îndepărtat; la fel de îndepărtat ca amintirea noastră despre tunet şi tremur şi foc şi năruirea turnurilor cu multă vreme în urmă. Nici sunetul, nici amintirea nu ne înspăimânta. Le cunoşteam.

Lumina de safir strălucrea deasupra în verde, aproape verde-auriu. Ridicarăm privirile. Vârfurile celor mai înalte turnuri erau greu de văzut, lucind în lumină. Străzile şi uşile erau mai întunecate, mai clar definite.

Pe una dintre acele străzi lungi, umbrite, ceva mişca; ceva care nu era compus din planuri şi unghiuri, ci din curbe şi arcuri. Ne-am întors cu toţii să privim, încet, minunându-ne pe când făceam asta de uşurinţa mişcării noastre şi de libertate. Sinuos, cu mişcări curgătoare frumoase, acum rapide, acum timide, lucrul trecu peste stradă dinspre zidul unei grădini către nişa unui zid. Acolo, în umbra albastră închis, fu greu de văzut pentru o vreme. Privirăm. O curbă palidă, albastră apăru deasupra uşii. O urmă a doua, apoi a treia. Creatura mişcătoare stătea agăţată sau se retrăsese deasupra uşii, ca un nod unduitor de corzi argintii sau ca o mână fără oase, cu un deget arcuit arătând nepăsător către ceva de deasupra uşii, ceva asemănător lui, dar nemişcat — o sculptură. O sculptură în lumina de jade. O sculptură în piatră.

Delicat şi uşor, tentaculul lung şi curbat urmări curbele figurii sculptate, cele opt petale, ochii rotunzi. Îşi recunoscuse imaginea?

Vietatea ţâşni brusc, îşi adună curbele într-un nod larg şi săgetă pe stradă în jos, iute şi sinuos. Înapoia ei, un norişor slab de albastru mai intens rămase o clipă şi se dispersă, lăsând iarăşi să se vadă figura sculptată de deasupra uşii: floarea de mare, sepia, iute, cu ochii mari, plină de graţie, alunecoasă, semnul sculptat pe o mie de ziduri, strecurat în modelul colţarelor, al podelelor, al mânerelor, al capacelor cutiilor de bijuterii, al. tapiseriilor, al porţilor.

Pe o altă stradă, cam la nivelul ferestrelor de la primul etaj,

se zări clipirea a sute de gâze de argint. Cu o singură mişcare se întoarseră cu toate către intersecţie şi sclipiră în umbrele albastre.

Acum existau umbre.

Ridicarăm privirile, deasupra zborului peştilor argintii, deasupra străzilor unde curenţii de jad curgeau şi umbrele albastre cădeau. Am mişcat şi am privit în sus, atenţi, către turnurile înalte ale oraşului nostru. Rămăseseră în picioare, turnurile căzute. Luceau în lumina tot mai strălucitoare, nu albastru sau verde-albăstrui, acolo sus, ci auriu. Departe deasupra lor se întindea o strălucire vastă, circulară, tremurătoare: lumina soarelui pe faţa mării.

Suntem aici. Când o să spargem cercul strălucitor către viaţă, apa se va sparge şi va curge albă pe laturile turnurilor şi se va scurge pe străzile abrupte înapoi în mare. Apa va sclipi în părul întunecat, pe pleoapele ochilor întunecaţi şi se va usca până la un film subţire de sare.

Suntem aici.

A cui voce? Cine ne cheamă?

A stat cu mine vreme de 12 zile. Pe 28 ianuarie, aristrocraţii de la Biroul Educaţiei Sănătăţii şi a Bunăstării au venit şi au spus că deoarece primea o compensaţie de şomaj în vreme ce suferea de o boală netratată, Guvernul trebuie să aibă grijă de el şi să-i refacă sănătatea, pentru că sănătatea este dreptul inalienabil al cetăţenilor unui stat democratic. El a refuzat să semneze actul de consimţământ, aşa că l-a semnat Ofiţerul Sănătăţii. A refuzat să se ridice, aşa că doi poliţişti l-au tras din pat. A încercat să se lupte cu ei. Ofiţerul Sănătăţii şi-a scos pistolul şi a spus că dacă continuă să se zbată o să-l împuşte pentru că se opune bunăstării şi-l arestează pentru conspiraţie de fraudă contra Guvernului. Bărbatul care-mi ţinea mâinile la spate a spus că mă pot aresta oricând pentru sarcină neraportată cu intenţia de a forma un nucleu familial. La asta, Simon s-a oprit să se lupte ca să se elibereze. Asta se chinuia să facă, nu să-i bată, doar sâ-şi elibereze mâinile. Privi către mine şi ei îl luară.

Se află în Spitalul Federal din Salem. N-am reuşit să aflu dacă se află într-un salon obişnuit sau într-un pavilion de nebuni.

Am auzit din nou ieri la radio despre masele de uscat care se ridică în Atlanticul de Sud şi în Pacificul de Vest. La Max acasă, noaptea trecută, am văzut o ediţie specială la TV care explica despre stressul geofizic şi scufundări şi neregularităţi. Serviciul Geodezic al Statelor Unite face o grămadă de reclamă în oraş; cea mai obişnuită este o pancardă mare pe care scrie "Nu E Vina Noastră!" cu imaginea unui castor arătând către o hartă schematică indicând cum, chiar dacă Oregonul ar suferi un cutremur major şi scufundări, precum California luna trecută, asta nu va afecta Portland, poate doar suburbiile de vest. Ştirile mai spuneau că plănuiesc să oprească valurile din Florida aruncând o bombă nucleară pe locul unde era Miami. Atunci, aveau să reunească Florida de continent. Deja făceau reclamă pentru dezvoltarea unui sistem de locuinţe proprietate personală pe fâşia de teren de unire. Preşedintele stă la Casa Albă Mile High din Aspen, Colorado. Nu cred că asta o să-l ajute prea mult. Casele plutitoare în Willamette se vând cu 500.000 de dolari. Nu există nici trenuri, nici autobuze care să se îndrepte către sud de Portland, pentru că toate drumurile sunt rău avariate de cutremurele şi alunecările de teren petrecute săptămâna trecută, aşa că va trebui să văd dacă pot ajunge la Salem pe jos. Încă mai am rucsacul pe care l-am cumpărat pentru Săptămâna Sălbăticiei de pe Muntele Mood. Am câteva păstăi uscate şi stafide de la Cartela mea Verde Super Valoroasă pentru Târgul Federal din Februarie — mi-a trebuit toată raţia — iar Phil Drum mi-a construit un arzător micuţ portabil, alimentat cu o celulă solară. N-am vrut să iau Primus-ul, e prea voluminos, şi am vrut să-mi pot căra viola. Max mi-a dat o jumătate de pintă de brandy. Când o să se termine, o să înghesui acest carneţel în sticlă şi o să-i pun bine capacul şi o să-l las pe o coastă de deal undeva pe drumul către Salem. Mi-ar place să fie ridicat încetul cu încetul de apă şi să se legene şi să plece către largul mării întunecate.

Unde eşti?

Noi suntem aici. Unde ai plecat?

PISICA LUI SCHRODINGER

Cum lucrurile păreau să ajungă la un fel de culme, m-am retras în locul ăsta. E mai răcoare aici şi nimic nu se mişcă repede.

Pe drum încoace am întâlnit un cuplu căsătorit care se rupea. Ea se împrâştiase destul de rău, dar el părea, cel puţin la prima privire, destul de inimos. În vreme ce el îmi spunea că nu are nici un fel de hormoni, ea s-a adunat şi, sprijinindu-şi capul pe încheietura genunchiului drept şi sărind pe vârful piciorului drept, s-a apropiat de noi strigând:

— Ei, ce-i rău dacă cineva vrea să se exprime?

Piciorul stâng, braţele şi trunchiul, care rămăseseră în grămadă, se răsuceau şi se zbăteau la unison.

— Grozave picioare, arătă soţul, privind către încheietura subţire a piciorului. Nevastă-mea are nişte picioare grozave.

Sosi o pisică, întrerupându-mi povestirea. E un motan dungat cu galben, cu pieptul şi lăbuţele albe. Are mustăţi lungi şi ochi galbeni. N-am observat până acum că pisicile au mustăţi şi deasupra ochilor; asta e normal? Nu se poate spune. Când o sâ adoarmă pe genunchii mei, o să continui.

Unde?

Nicăieri, evident. Cu toate astea, impulsul de a povesti rămâne. Multe lucruri nu merită făcute, dar aproape totul merită povestit. Oricum, am un caz sever congenital de *Ethica laboris puritanica,* sau Sindromul lui Adam. Este incurabil, singurul tratament ar fi decapitarea. Îmi place chiar să visez când dorm, apoi să încerc să-mi reamintesc visele: asta mă asigură că nu mi-am pierdut şapte sau opt ore numai zăcând acolo. Acum iată-mă-s aici, zăcând. Destul de dur.

Ei bine, cuplul despre care vă povesteam s-a rupt până la urmă. Bucăţile din el săreau primprejur şi piuiau ca nişte puişori de găină, dar ea era redusă în sfârşit la numai o masă de nervi: mai degrabă ca un fel de carne de pasăre, dar amestecată până a fi imposibil de recunoscut.

Aşa că am intrat, am călcat cu atenţie şi am bocit. Încă mai sunt trist. Mi-e teamă că asta face parte din mine, ca piciorul sau şalele sau ochiul, sau poate că ăsta sunt chiar eu: pentru că

se pare că nu am un alt eu, nimic mai mult, nimic care să se găsească dincolo de tristeţe.

Cu toate astea nu ştiu pentru cine sunt trist: pentru soţia mea? pentru soţul meu? copilul meu sau chiar pentru mine? Nu-mi pot aminti. Cele mai multe vise le-am uitat, încerc să mi le amintesc. Cu toate astea apare muzica şi armonia răsună de-a lungul corzilor de mandolină ale minţii mele şi descopăr lacrimi în ochii noştri. Unele note mă fac să vreau să plâng; dar pentru ce? Nu sunt sigur.

Pisica galbenă, care poate că a aparţinut cuplului care s-a spart, visează. Lăbuţele i se strâng din când în când, şi odată a făcut o remarcă slabă, reţinută, cu gura închisă. Mă întreb la ce visează o pisică şi cui vorbea atunci. Pisicile rareori irosesc cuvinte. Sunt nişte fiare tăcute. Ţin sfat, reflectează. Reflectează ziua întreagă, iar noaptea ochii lor reflectă. Siamezele crescute peste măsură pot fi la fel de gălăgioase precum căţelandrii, şi atunci lumea spune "Vorbesc," dar zgomotul e mai departe de vorbă decât este tăcerea adâncă a dulăului sau a motanului.Tot ce poate spune pisica asta este miau, dar poate că în tăcerile ei îmi sugerează ce am pierdut, pentru ce sunt trist. Simt că el ştie. De aceea a venit aici. Motanul îl caută pe Numărul Unu.

Se făcuse teribil de cald. Adică, puteai să atingi din ce în ce mai puţin. De exemplu, aragazul. Acum ştiu că aragazele întotdeauna obişnuiesc să se încingă; asta e cauza lor finală, există doar pentru a se încinge. Dar se încingea fără să i se fi dat drumul. Butoanele şi clemele de gaz au să fie acolo când ai să intri în bucătărie să-ţi iei micul dejun, toate patru lucind depărtate, cu aerul de deasupra lor clătinându-se ca o gelatină limpede, odată cu valurile de căldură. N-avea nici un rost să le răsuceşti, pentru că
nu fuseseră deschise înainte. Apoi, butoanele erau şi ele fierbinţi, neplăcute la atingere.

Unii au încercat să le răcească. Tehnica favorită era să le deschidă. Uneori trucul funcţiona, dar nu puteai să te bazezi pe asta. Alţii investigau fenomenul, încercau să ajungă la rădăcina lui, la cauză. Aceia erau probabil cei mai înspăimântaţi, dar omul e cel mai uman atunci când este cel mai înspăimântat. Dinaintea aragazului încins se comportau cu un calm exemplar. Studiau, observau. Semănau cu tipul acela din *Judecata de pe urmă* a lui Michelangelo, care-şi pocnise palmele peste figură de

groază pe când diavolul îl trăgea după el în Iad — dar numai peste un ochi. Celălalt ochi e ocupat cu privitul. E tot ce poate face, dar o face. Observă. Într-adevăr, lumea se întreabă dacă ar exista Iadul dacă nu l-ar privi. Totuşi, nici el, nici lumea cu care am vorbit despre asta nu au avut prea mult timp să facă ceva. Apoi mai erau şi cei care nici n-au încercat, nici n-au gândit la asta deloc.

Când a ţâşnit apa. fierbinte pe ţeava de apă rece într-o dimineaţă, totuşi, chiar şi cei care dăduseră toată vina pe Democraţi au început să se simtă ceva mai stânjeniţi. Multă vreme, furculiţele şi creioanele şi cheile au fost prea fiebinţi să le mânuieşti fără mănuşi; iar maşinile erau îngrozitoare. Să deschizi uşa maşinii tale era ca şi cum ai fi deschis uşa unui cuptor încins la maxim. Atunci, alţii aproape că şi-au ars degetele. Un sărut era ca un fier înroşit. Părul copilului tău îţi mângâia mâna ca limbile de foc.

Aici, după cum am mai spus, e mai răcoare; şi, de fapt, animalul ăsta e răcoros. O pisică a naibii de răcoroasă. Nu-i de mirare că e o plăcere să-i mângâi blana. În plus, se mişcă încet, cel puţin în majoritatea timpului, lentoarea care se poate aştepta în mod rezonabil de la o pisică. Nu avea acea calitate frenetică pe care o capătă cele mai multe creaturi — nu ştiu să facă decât ZAP şi să dispară. Le lipseşte prezenţa. Bănuiesc că păsările întotdeauna au tins să fie în felul ăsta, dar chiar şi păsările colibri obişnuiau să se oprească o clipă în plin centru al freneziei lor metabolice şi să atârne, nemişcate ca buricul pământului, prezente, deasupra fiorii de cerceluş — apoi dispar iarăşi, dar ştii că a fost ceva acolo în afară de strălucirea înceţoşată. Dar chiar si turturelele şi porumbeii, acele păsări greoaie şi imprudente, erau tot nişte fragmente de ceaţă; în ceea ce priveşte rândunelele, spărgeau bariera sonoră. Ştii că a trecut o rândunică numai după bubuitul micuţ, curbat, sonic care trece pe deasupra coşurilor caselor vechi pe timp de seară.

Viermii ţâşnesc ca nişte metrouri prin pământul din grădină, printre rădăcinile încurcate ale trandafirilor.

Abia dacă poţi pune mâna pe copii, şi atunci: sunt prea iuţi ca să fie prinşi, prea fierbinţi ca să-i ţii locului. Cresc dinaintea ochilor tăi.

Se mai poate, însă, ca totul să fie adevărat.

Am fost întrerupt de motan, care s-a trezit şi a spus miau o dată, apoi a sărit din braţele mele şi s-a sprijinit leneş de picioarele mele. Ăsta-i un motan care ştie cum să ceară de mâncare. Mai ştie şi cum să sară. Avea o anume fluiditate în salt, ca şi cum gravitaţia l-ar fi afectat mai puţin decât pe alte creaturi. De fapt, existau câteva cazuri descoperite, chiar înainte ca eu să fi plecat, de dispariţie a gravităţii. Dar prezenţa acestei calităţi în saltul unei pisici era cu totul altceva. Încă nu sunt într-o asemenea stare de confuzie încât să fiu alarmat de graţie. Într-adevăr, mi se pare liniştitor. Pe când deschideam o cutie de sardele, sosi o persoană.

Auzind bătaia în uşă, mi-a trecut prin minte că ar putea fi poştaşul. Îmi lipseşte atât de mult poşta, aşa că m-am grăbit la uşă şi am spus:

— E poşta?

O voce a răspuns:

— Mda!

Am deschis uşa. El a intrat, aproape îmbrâncindu-mă deoparte în graba lui. A aruncat jos un sac enorm pe care-l ducea în spate, se îndreptă de şale, îşi masă umerii şi spuse:

— Uau!

— Cum de-ai ajuns aici?

Se holbă la mine şi repetă:

— Ham?

La asta, gândurile mele privitoare la limbajul uman şi animal îmi reveniră şi am hotărât că ăsta probabil nu era un om, poate un căţelandru. (Câinii cei mari rareori fac ham, ham, decât dacă aşa se cade la momentul acela.)

— Haide, amice, l-am înghiotit eu. Hai, hai, hai băiete, cuminte căţel!

Am deschis o conservă de carne de porc şi fasole pentru el de îndată, pentru că părea pe jumătate mort de foame. Mâncă vorace, hăpăind şi lipăind. Când termină, spuse "Uau!" de mai multe ori. Era timpul să-l scarpin între urechi când se înţepeni, cu colţii afară şi mârâi din adâncul gâtului. Zărise pisica.

Pisica îl observase cu câtva timp în urmă, fără să-i dea importanţă, iar acum se odihnea pe o copie a cărţii Clavirul Bine Temperat, spălându-şi mustăţile de uleiul de peşte.

— Uau! câinele, pe care mă gândisem să-i spun Rover,

lătră. Uau! Ştii ce-i asta? E *pisica lui Schrodinger!*

— Nu, nu-i, nu mai e; e pisica mea, am spus eu, nefiresc de ofensat.

— Ei bine, Schrodinger a murit, e drept, dar tot pisica lui e. Am văzut o mulţime de poze de-ale ei. Erwin Schrodinger, marele fizician, ştii. Uau! Cine s-ar fi gândit să dau peste ea aici!

Pisica îl privi cu răceală preţ de o clipă şi începu să-şi lingă umărul stâng cu o energie neglijentă. O expresie aproape religioasă se abătu peste chipul lui Rover.

— A fost pus la cale, a spus el pe un ton coborât, lipsit de expresie. Mda. A fost pus la cale. Nu poate fi numai o coincidenţă. E prea improbabil. Eu, cu cutia; tu, cu pisica; să ne întâlnim — aici — acum. Ridică privirile spre mine, cu ochii strălucind de fervoarea fericirii. Nu-i minunat? spuse el. Am să aranjez cutia imediat.

Si începu să sfâşie învelişul sacului.

In vreme ce pisica îşi spăla lăbuţele din faţă, Rover despachetă. În vreme ce pisica îşi spăla coada şi pântecul, regiuni greu de atins cu graţie, Rover monta ceea ce despachetase, o treabă complicată. Când el şi pisica îşi terminară simultan operaţiile şi priviră către mine, eram impresionat. Terminaseră odată, în aceeaşi clipă. Într-adevăr, se părea că aici era implicată mai mult decât şansa. Speram să nu fi fost eu acela.

— Ce-i asta? am întrebat, arătând cu degetul către protuberanta din afara cutiei. N-am întrebat ce e cutia, pentru că era în mod clar o cutie.

— Arma, spuse Rover cu mândrie.

— Arma?

— Să împuşti pisica.

— Să împuşc pisica?

— Sau să *nu împuşti* pisica. Depinde de foton.

— Foton?

— Da! Este Gedankenexperiment-ul lui Schrodinger. Vezi, aici e un mic emiţător. La Momentul Zero, cinci secunde după ce se închide capacul cutiei, va emite un foton. Fotonul va lovi o semi-oglindă de argint. Cuantumul probabilităţii mecanice ca fotonul să treacă prin oglindă este exact jumătate, nu? Deci! Dacă fotonul trece dincolo, mecanismul va fi activat şi arma va trage. Dacă fotonul va fi reflectat, mecanismul nu va fi activat şi

arma nu va trage. Acum, pune pisica înăuntru. Pisica e în cutie. Închizi capacul. Te îndepărtezi! Stai departe! Ce se întâmplă?

Ochii lui Rover erau strălucitori.

— Pisica flămânzeşte?

— Pisica e împuşcată — sau nu e împuşcată, spuse el, luându-mă de braţ, deşi nu, din fericire, cu dinţii. Dar arma e silenţioasă, perfect silenţioasă. Cutia e izolată fonic. N-ai de unde să ştii dacă pisica a fost sau nu împuşcată, până ce nu ridici capacul. N-ai cum! Nu vezi cât de esenţial este asta pentru întreaga teorie cuantică? Înaintea Momentului Zero, întregul sistem, la nivel cuantic sau la nivelul nostru, este drăguţ şi simplu. Dar după Momentul Zero, întregul sistem poate fi reprezentat doar printr-o combinaţie liniară de două unde. Nu putem prezice comportarea fotonului, şi de aceea, odată ce s-a comportat, nu putem prezice starea sistemului pe care a determinat-o. N-o putem prevedea! Dumnezeu joacă zaruri cu lumea! Aşa că este frumos demonstrat că dacă doreşti siguranţă, orice fel de siguranţă, trebuie să ţi-o creezi singur.

— Cum?

— Ridicând capacul cutiei, fireşte, spuse Rover, privindu-mă cu o bruscă dezamăgire, poate cu un punct de suspiciune, ca un baptist care descoperă că a vorbit probleme de-ale bisericii nu cu un alt baptist, ci cu un metodist sau chiar, doamne fereşte, cu un episcopalian. Să descoperi dacă pisica a murit sau nu.

— Vrei să spui, am rostit eu grijuliu, că până ce nu deschid capacul cutiei, pisica nu e nici împuşcată, nici ne-împuşcată?

— Aha! spuse Rover, radiind de uşurare, ca un salut de bunvenit adresat mie. Sau poate, înţelegi, amândouă.

— Dar de ce dacă deschizi capacul cutiei şi priveşti, reduci din nou sistemul la o singură probabilitate, pisică vie sau pisică moartă? De ce nu suntem şi noi incluşi în sistem atunci când ridicăm capacul cutiei?

Se lăsă o pauză.

— Ham? lătră Rover, neîncrezător.

— Ei bine, ne-am implica şi noi în sistem, vezi, suprapunerea celor două unde. Nu e nici un motiv ca ele să existe numai înăuntrul cutiei deschise, nu? Aşa că atunci când ajungem să ne uităm, amândoi ne-am uita la o pisică vie şi amândoi ne-am uita la o pisică moartă. Înţelegi?

Un nor negru se lăsă peste ochii şi pometţii lui Rover. Lătră

de două ori cu glas slab, aspru şi se îndepărtă. Cu spatele la mine, spuse pe un ton ferm şi trist:

— Nu trebuie să complici rezultatul. Este destul de complicat şi-aşa.

— Eşti sigur?

Dădu din cap. Întorcându-se pe călcâie, vorbi rugător:

— Ascultă. Asta-i tot ce-avem — cutia. Pe bune. Cutia. Şi pisica. Şi amândouă sunt aici. Cutia, pisica, în sfârşit. Pune pisica în cutie. Vrei? Vrei să pun eu pisica în cutie?

— Nu, am spus eu şocat.

— Te rog. Te rog. Doar un minut. Doar o jumătate de minut! Te rog să mă laşi să pun pisica în cutie!

— De ce?

— Nu pot suporta această nesiguranţă îngrozitoare, spuse el şi izbucni în lacrimi.

Am rămas o vreme nehotărât. Deşi mi-era milă pentru ticălosul ăla, eram pe cale să-i spun, cu blândeţe, Nu; când se petrecu un lucru curios. Pisica se apropie de cutie, o adulmecă, îşi ridică coada şi stropi un colţ ca să-şi marcheze teritoriul, apoi blând, cu acele minunate mişcări fluide, sări înăuntru. Coada ei galbenă şterse marginea capacului în salt şi-l închise, căzând cu un clinchet uşor, decisiv.

— Pisica e în cutie, am spus.

— Pisica e în cutie, a repetat Rover şoptit, căzând în genunchi. Uau, uau, uau.

Se lăsă tăcerea: o tăcere adâncă. Ne uitam amândoi fix, eu în picioare, Rover îngenunchiat, la cutie. Nici un sunet. Nimic nu se întâmpla. Nimic nu avea să se întâmple. Nimic nu s-ar întâmpla niciodată până ce nu ridicam capacul cutiei.

— Ca Pandora, am spus cu o şoaptă slabă.

Nu prea îmi aduceam aminte de legenda Pandorei. Ea dăduse drumul tuturor molimelor şi relelor din cutie, fireşte, dar mai era şi altceva. După ce toţi dracii fuseseră scăpaţi, mai rămăsese ceva, ceva cu totul şi cu totul diferit, cu totul neaşteptat. Ce să fi fost? Speranţa? O mâţă moartă? Nu-mi mai amintesc

Nerăbdarea mă făcea să fierb. M-am întors către Rover. El îmi întoarse privirea cu ochi căprui expresivi. Să nu-mi spuneţi că nu au suflet câinii.

— Exact, ce vrei tu să dovedeşti? i-am cerut.

— Că pisica are să fie moartă sau nu, murmură el. Cu siguranţă. Vreau numai siguranţa. Să ştiu *cu siguranţă* că Dumnezeu *chiar* joacă zaruri cu lumea.

L-am privit o vreme cu o incredulitate fascinată.

— Dacă e sau nu, am spus, crezi c-o să-ţi lase el vreun bilet în cutie?

M-am îndreptat către cutie şi cu un gest destul de dramatic, am ridicat capacul. Rover sări în picioare, icnind, să privească. Pisica, fireşte, nu era acolo.

Rover nici nu lătră, nici nu leşină, nici nu înjură, nici nu plânse. Suportă chiar foarte bine.

— Unde e pisica? întrebă el până la urmă.

— Unde e cutia?

— Aici.

— Unde e aici?

— Aici e acum.

— Aşa obişnuiam să credem, am spus, dar cred c-ar trebui să folosim cutii mai mari.

Privi împrejurul lui cu o uimire mută şi nici măcar nu clipi când acoperişul casei fu ridicat aidoma capacului cutiei, lăsând să intre lumina inconştientă, dezordonată a stelelor. Abia avu timp să respire.

— Uau!

Am identificat nota care continuă să se audă. Am verificat pe mandolină înainte să se topească cleiul. Este nota do, cea care l-a făcut pe compozitorul Schumann să înnebunească. E un ton clar, frumos, mult mai clar acum că stelele se văd. O să-mi lipsească pisica. Mă întreb dacă o să descopere ce a pierdut?

NORD

DOUA ÎNTÂRZIERI PE LINIA DE NORD

1. Mergând spre Paraguananza

Râul ieşise din albie, stavile aflate sub apă jalonau drumul dintre Brailava şi Krasnoy. O călătorie de două ore cu trenul se lungise la o după-amiază de ocolişuri, aşteptări, târâşuri dintr-un sat în altul printre dealurile din provincia Molsen de sus, pe o ploaie grea, neobosită. Ploaia aducea un crepuscul prematur peste şine, peste ciulini, peste acoperişurile de tablă, peste hambarul îndepărtat şi peste plopul singuratic de la ferma aflată în afara unui sat fără nume, situat undeva la vest de capitală, unde această scenă, care rămăsese nemişcată cu o răbdare enigmatică şi mulţumită de sine preţ de 15 minute, fu eclipsată de o năvală scârţâitoare de negură.

— Uite locomotiva! Acum o să putem pleca, a spus comis-voiajorul care le ştia pe toate, iar familia din Mesoval se bucură.

Când şinele, ciulinii, acoperişurile şi copacul apărură din nou, trenul chiar porni să mişte şi, în tăcere, neschimbate, indiferente, lucrurile acelea dispărură în urmă pentru totdeauna în amurgul ploios. Familia din Mesoval şi comîs-voiajorul se felicitară unul pe celălalt.

— Acum am plecat, nu poate să dureze mai mult de jumătate de oră, în sfârşit Krasnoy.

Eduard Orte îşi redeschise cartea. După ce ridică privirile după ce citise o pagină sau două, afară se făcuse destul de întuneric: Luminile unei maşini singuratice pe o şosea îndepărtată se răsuciră

52

şi se pierdură. În întuneric, departe în ploaia lucitoare, văzu linia perdelei verzi şi dedesubt figura lui.

Îşi privi cu încredere chipul. La douăzeci de ani îi displăcuse. La patruzeci, îi aparţinea. Linii adânci, nas lung, bărbie lungă, aşa era Eduard Orte; se privi ca pe un egal, fără admiraţie sau mulţumire. Dar văzu în forma sprâncenelor ceea ce vedeau ceilalţi când obişnuiau să spună prosteşte "Cum mai semeni cu ea", "Eduard are ochii maică-sii", de parcă aceia n-ar fi fost ochii lui, ca şi cum n-ar fi avut dreptul să vadă lumea pentru el. Dar în ultimii douăzeci de ani, îşi câştigase acest drept.

În ciuda divagaţiilor şi a pornirilor false din călătoria de astăzi, ştia unde merge şi ce avea să se întâmple. Fratele lui,

Nikolas, avea să-l întâlnească la Gara de Nord, să-l conducă spre est prin oraşul ploios către casa unde se născuseră. Mama lor avea să stea în pat în capul oaselor, în lumina lămpii rozalii. Dacă ăsta fusese un atac uşor, avea să arate ca un copil şi vocea avea să-i fie subţire; dacă fusese destul de sever ca s-o înspăimânte într-atât încât să opună rezistenţă, avea să fie trează şi veselă. Aveau să-şi pună unul altuia întrebări şi aveau să-şi răspundă. Apoi cina de jos, şi pălăvrăgeala cu Nikolas şi soţia lui tăcută, apoi în pat, ascultând ploaia pe ferestrele dormitorului unde dormise primii douăzeci de ani ai vieţii lui. Aproape sigur că sora lui, Retsia, nu avea să fie acolo; avea să-şi amintească că lăsase trei copii în Solariy şi avea să se grăbească să ajungă la ei. Nikolas nu i-ar fi dat niciodată o telegramă, i-ar fi telefonat pur şi simplu după atac, ca să-i comunice raportul medicului, dar Retsia s-ar fi neliniştit, ar fi zburat până la patul mamei, ar fi împrăştiat telegrame, VINO DE ÎNDATĂ, cu mai mult simţ pentru dramatism decât pentru ridicol. Mama lor, pe deplin mulţumită cu cele două vizite pe săptămână ale lui Nikolas, nu avea nici cea mai mică dorinţă să-i "vadă"" pe Eduard sau Retsia, să-şi întrerupă rutina şi vitalitatea ei pentru a arăta interes pentru ce făceau ei, care nu fuseseră interesaţi de ea ani de zile. Dar Retsia avea nevoie de previzibil, de convenţional, atât de rău încât în mod regulat accepta inconvenienţa de a o duce la bun sfârşit. Când cineva primeşte o telegramă VINO DE ÎNDATĂ lângă patul mamei bolnave, acela chiar vine. La anumite mişcări din şah se poate răspunde numai cu anumite alte mişcări de răspuns. Eduard Orte, un adept mai puternic şi mai conştiincios al convenţionalului decât sora lui, îşi supusese voinţa regulilor fără să se plângă. Dar era ca o partidă de şah fără tablă, acest dute-vino pentru nimic: aceeaşi călătorie fără rost de trei ori în doi ani, sau să fi fost trei ani de la primul atac? — atât de fără rost, o asemenea pierdere de vreme încât abia dacă-i mai păsa dacă trenul avea să meargă toată noaptea aşa cum o făcuse toată după-amiaza, trecând printre dealuri, de pe o şină pe alta, niciodată pe cea principală, fără să se apropie; nu era nici o diferenţă.

Când coborî din tren şi descoperi că pe platforma udă, în lucirea şi ecourile Gării de Nord nimeni nu-l aştepta, se simţi părăsit, trădat. Emoţia era cu totul nepotrivită. Nikolas n-ar fi aşteptat un tren care avea întârziere de cinci ore. Eduard se

gândi să sune acasă, să spună că a sosit, apoi se întrebă cum de îi venise ideea asta. Îi venise din dezamăgirea lui prostească pentru că nu fusese întâmpinat. Ieşi să ia un taxi.. La staţia de autobuz de lângă staţia de taxiuri, aştepta un 41; fără să ezite, se apropie de el şi urcă.Cât să fi fost, zece ani, 15, nu, mai mult de-atât, de când nu mai mersese cu autobuzul prin oraş, pe străzile zgomotoase ale Krasnoy-ului, întunecate şi sclipitoare în noaptea de martie, cu lămpile întinzând reflexii pe râurile de asfalt negru, ca pe vremea când era student, întorcându-se acasă după cursurile târzii de la Universitate. 41 opri la o staţie veche la piciorul Dealului şi două studente coborâră, palide, serioase. Râul Molsen de sub Podul Vechi era umflat în albia lui de piatră; cu toţii se aplecară să-l privească şi cineva dinapoia lui spuse:

— A inundat depozitele dincolo de Podul de Cale Ferată.

Autobuzul mormăi, se clătină, se opri, se strecură pe străzile lungi şi drepte din Transfiuve. Orte fu penultimul care coborî. Autobuzul cu pasagerul lui solitar gâfâi când închise uşa şi plecă, lăsându-l în liniştea suburbiei. Ploaia cădea constant. La colţul de lângă stâlpul de lumină, un copac tânăr stătea mirat de lumină, cu frunzele lui noi apărând verzi. Nu mai existau întârzieri şi schimbări de rută. Orte străbătu ultima jumătate de stradă până acasă.

Bătu încet, împinse uşa descuiată şi intră. Dintr-un anume motiv, holul era puternic luminat. O voce puternică vorbea în sufragerie, o voce străină. Era vreo petrecere? Pe când îşi scotea haina să o atârne pe cuierul din hol, apăru un băieţel, se opri la distanţă şi-l privi cu ochi luminoşi, îndrăzneţi.

— Cine eşti? întrebă Orte, pe când băieţelul puse aceeaşi întrebare, iar când răspunse, Eduard Orte, băiatul îi dădu acelaşi răspuns.

Pentru o clipă, ameţi de spaimă, simţi deschizându-se abisul, căzând.

— Sunt unchiul tău, spuse el, scuturându-şi apa de pe pălărie şi atârnând-o în cuier. Mama ta e aici?

— În camera cu pianul. Cu cei de la înmormântare.

Băiatul continua să-l privească, sâ-l studieze, sigur de el, ca şi cum ar fi fost în casa lui. De ce nu se dădea în lături? Nu pot trece de el, gândi Orte.

Retsia apăru în hol, îl văzu, strigă:

— O, Eduard! şi izbucni pe dată în lacrimi. Săracu" Eduard!

Îl trase după ea, dându-i drumul numai lângă Nikolas, care-i scutură mâna uşor şi serios, spunând cu vocea lui calmă:

— Ai plecat. N-am mai putut da de tine. Foarte uşor, mult mai iute decât ne aşteptam, dar foarte uşor la sfârşit...

— Înţeleg, da, spuse Orte. Cu abisul sub picioare, se prinse de mâna fratelui. Trenul, spuse el.

— La ora două, aproape exact, spuse el.

— Am sunat la gară toată după-amiaza. Toată calea ferată de mai sus de Aris este sub apă. Trebuie să fii epuizat, săracul de tine! Şi fără să ştii nimic, toată ziua, toată după-amiaza!

Lacrimile curseră pe faţa ei la fel de mult şi de simplu, ca ploaia curgând pe ferestrele trenului.

Orte intenţionase să-l întrebe câte ceva pe Nikolas înainte să urce să-şi vadă mama: Fusese într-adevăr un atac sever? Lua aceleaşi medicamente? Angina durase mult? încă mai voia să-i pună întrebările astea la care nu se răspunsese. Nikolas continua să-i spună despre moarte, dar el nu întrebase despre asta. Nu era corect. Încă se simţea ameţit, dar asta din pricina călătoriei. Abisul se închisese şi dăduse drumul mâinii lui Nikolas. Retsia se apropie, zâmbind, plină de lacrimi. Nikolas, observă el, părea încordat şi obosit, cu ochii învineţiţi înapoia ochelarilor. Cum oare arăta el Însuşi? Se vedeau pe faţa lui ceva semne de jale? Oare chiar jelea? Privi în sine, cercetă, fără să găsească nimic în afara unei uşoare ameţeli neplăcute. Asta nu se putea numi jale. N-ar fi trebuit să fi dorit să plângă?

— E sus?

Nikolas îi explică noile reglementări guvernamentale.

— Au fost foarte eficienţi şi eleganţi, spuse el.

Trupul a fost dus la Crematoriul Districtului de Est; a venit un ins cu actele, să aranjeze ceremonia; tocmai terminaseră de aranjat când a sosit Eduard. Cu toţii se mişcară, intrară în camera de muzică, unde bărbatul îi fu prezentat. Vocea lui fusese aceea pe care o auzise Orte prima dată când intrase în casă, vocea puternică, parcă dintr-o petrecere. Nikolas îl conduse afară.

— L-am întâlnit, spuse Eduard Orte către sora lui, apoi ezită — pe tânărul Eduard.

Apoi îi păru rău că vorbise, pentru că nepotul cu numele lui nu putea fi băiatul acela, care era mult prea mare şi care

spusese că numele îi era Orte, nu? când ar fi trebuit să fie Paren; numele de după măritiş al Retsiei era Paren. Atunci, cine să fi fost băiatul acela?

— Da, am vrut să fie copiii aici, spuse Retsia. Tomas va veni cu maşina mâine dimineaţă. Sper să înceteze ploaia, străzile trebuie să fie îngrozitoare.

Îi remarcă dinţii puternici de culoarea fildeşului. Trebuia să aibă, imposibil, 38. N-ar fi recunoscut-o dacă ar fi trecut pe lângă ea pe stradă. Ochii ei erau albaştri-verzui. Îl privea:

— Eşti obosit, spuse ea în felul acela care îl enerva, când spunea oamenilor cum se simt; dar cuvintele veniră bine.

Nu era conştient de oboseala deosebită, dar dacă părea obosit, sau era obosit fără s-o ştie, poate că atunci avea şi sentimente de care nu-şi dădea seama, sentimente potrivite cu ocazia.

— Hai şi mănâncă ceva, dacă tot a plecat omul acela. Probabil că eşti lihnit! Copiii mănâncă în bucătărie. O, Eduard, e aşa de ciudat totul! spuse ca, grăbindu-l.

Bucătăria era caldă şi plină de lume. Vera, bucătăreasa-menajeră care venise acolo după ce plecase el, dar care se afla acolo de ceva ani, îl întâmpină cu un mormăit. Era supărată şi el o înţelegea; cum avea o femeie bătrână cu picioare proaste să capete o altă slujbă? Dar, fără îndoială, Nikolas şi Nina aveau s-o angajeze ei. Copiii Retsiei stăteau cu toţii la masa de bucătărie; băiatul pe care-l întâlnise în hol, şi sora mai mare şi băieţelul pe care-l strigau Riri ultima dată când îi văzuse Orte, dar pe care îl stigau acum Raul; şi mai era cineva, sora sau verişoara bărbatului lui Retsia, care locuia cu ei, o fată zveltă de vreo 20 de ani. Soţia lui Nikolas, Nina, veni să-l întâmpine cu o îmbrăţişare. Pe când vorbea, el îşi aminti lucrul la care nu se gândise de la scrisoarea lui Nikolas de acum două săptămâni, că Nikolas şi Nina adoptaseră un copil — îi scrisese oare Nikolas că e un băiat? Îi păruse totul atât de artificial încât citise scrisoarea fără să-i dea atenţie, catalogând problema drept fără gust şi jenantă, iar acum nu-şi putea aminti ce-i scrisese Nikolas. N-avea s-o întrebe pe Nina despre asta. Bătrâna Vera insistă să facă ceai pentru el, ca să arate că era necesară, iar el trebui să se aşeze în bucătărioara micuţă, luminată puternic şi gălăgioasă şi să mănânce puţin, să aştepte ceaiul şi să-l bea. Zgomotul acoperea totul. Nimeni nu-i vorbea mult; Nina îi aruncă o privire

cu ochii ei trişti, întunecaţi. Începu să-şi dea seama cu uşurare că seriozitatea lui obişnuită putea fi luată drept emoţie controlată, îi putea servi drept faţadă în spatele căreia putea ţine pentru sine lipsa lui de părere de rău, ca într-o cameră încuiată şi goală.

Nu i se permise să doarmă în camera lui veche de la etaj. Nimic dintre cele la care se aşteptase nu se întâmplau. Casa era plină. Se părea că de la adopţiune încoace, Nikolas şi Nina renunţaseră la apartamentul lor din Vechiul Cartier şi se mutaseră aici până când aveau să găsească un apartament mai mare. Stăteau în camera cea veche a lui Eduard, iar copilul stătea în fosta cameră a lui Nikolas; Retsia şi cei trei ai ei stăteau în camera copiilor; vărul dormea pe canapeaua din sufragerie; nu-i mai rămăsese decât canapeaua de piele din antreul cu glasvand al camerei de muzică, de jos. Doar camera mamei era goală. N-o văzuse. Nu urcase. Retsia îi adusese pături, apoi o învelitoare, apoi nişte haine de noapte călduroase de-ale lui Nikolas.

— E îngrozitor aici, îngrozitor, sărăcuţul de Eduard. Dacă dormi aici, trebuie să-ţi fie cald. O, cât de ciudat e totul!

Retsia îşi legase părul pentru noapte şi purta un halat roz de lână. Părea deschisă, competentă, maternă, frumoasă: faţa îi era luminată de parcă ar fi ascultat muzică. Asta înseamnă să jeleşti, îşi spuse el.

— E bine, spuse el.

— Dar întotdeauna ai picioarele reci noaptea. E groaznic să rămâi aici. Nu ştiu ce-o să facem când o să vină Tomas. O, Eduard, tare aş vrea să te căsătoreşti şi tu, nu-mi place să fii singur! Ştiu că ţie nu-ţi pasă, dar mie da. N-o să trag perdelele, da? O, Doamne, am rupt legătoarea. Ei, aici n-ai de ce să te fereşti decât de ploaie.

Lacrimile îi stăteau gata să ţâşnească din ochi; căldura ei şi puterea îl învăluiră o clipă atunci când îl îmbrăţişă.

— Noapte bună! spuse ea şi plecă, închizând uşa de sticlă cu perdea înapoia ei, după care auzi vocea ei şi a vărului în camera de alături.

Retsia urcă la etaj. Casa deveni liniştită. Aranjă din nou păturile şi învelitoarea şi se întinse pe canapea. Citi din cartea pe care o avusese în tren, un proiect de alocare de fonduri în departamentul care avea să ajungă, în mai, sub administraţia

biroului lui. Ploaia ştergea ferestrele de deasupra canapelei. Mâinile i se răciră. În tăcere şi brusc, lumina din camera de alături se stinse, înnegrind uşa de sticlă cu perdea, iar lumina venind de la veioza lui deveni foarte slabă. În camera aceea era vărul. Casa era plină de oameni pe care nu-i cunoştea. Acest antreu, rece, în noapte şi ploaie, îi părea ciudat. Nu foloseau antreul decât vara sau în zilele foarte calde. Asta nu era călătoria în care plecase. Să vină acasă, asta era o direcţie precisă, dar acum îşi pierduse sensul, ajunsese într-un loc ciudat. Confuzia asta o numeau ei jale? A murit, gândi el, a murit, stând întins, sprijinit de braţul canapelei, cu cartea deschisă pe genunchii ridicaţi sub învelitoare, privind în gol către paginile 144, 145 şi aşteptă reacţia. Dar plecase de acasă cu atât de mult timp în urmă. 144, 145. Ochii i se întoarseră la paragraful pe care-l citise. Citi până la sfârşitul secţiunii. Ceasul lui arăta două şi jumătate. Stinse veioza cu abajur arămiu şi se ghemui sub pături; auzi ploaia ştergând tăcută ferestrele.

— Merg spre Paraguay, îi spusese comis-voiajorului, plictisit de întrebările lui. Către Paraguananza, capitala naţiunii.

Dar dădură peste întârzieri lungi pe linie din pricina inundaţiilor, iar când ajunsese acolo, peste abisuri teribile, la Paraguananza, aceasta nu diferea deloc de locul ăsta.

2. Metempsihoză

Când sosi scrisoarea avocatului, Eduard Russe nu se gândi deloc la început la casa care-i fusese cedată prin testament, ci încercă doar să scoată la iveală din grămezile în continuă schimbare de amintiri, vreun fragment cât de mic, un craniu, un deget al acelui unchi de-al doilea, frate al tatălui mamei lui, care crezuse de cuviinţă sau care fusese forţat de lăcomia supravieţuitorilor, să-i lase casa din Brailava. Trăise toată viaţa în Krasnoy; pe când avea 9 sau 10 ani, o însoţise pe maică-sa în vizită la rudele din nord, dar din ziua aceea nu-şi mai amintea decât lucrurile cele mai triviale — o cloşcă cu puii ei în curtea din spate într-un coş, un bărbat stând în picioare şi cântând cu glas tare la colţul străzii, chiar sub (aşa văzuse el cu ochi de copil) un munte uriaş, albastru închis. Cât despre bunicul care stăpânea peste casă, despre unchiul care o moştenise, nu mai rămăsese decât un disconfort de camere întunecoase şi voci

puternice şi bătrâne. Bătrâni, surzi, nu din aceeaşi specie cu el, nu din aceeaşi rasă. Săbii încrucişate cu mânere cu apărători şi lame curbate, atârnând deasupra şemineului: săbii. Nu văzuse niciodată o sabie. Nu i se dădea voie să se joace cu ele. Bătrânul nu făcea nimic cu ele, nici măcar nu le lustruia. Dacă l-ar fi lăsat să le dea jos, le-ar fi lustruit. Îi era ruşine acum de ingratitudinea care-i lăsase în minte doar poftele de copil şi nici o imagine a omului care-i dăruise casa — chiar dacă nu dorea casa şi ar fi dorit ca şi bătrânul să-l fi uitat. Ce să facă el cu o casă în Brailava? Cum să răspundă la scrisoarea avocatului? Angajat la Biroul de Locuinţe, cu un salariu modest, nu avusese niciodată nevoie de avocaţi şi se ţinuse deoparte de cei de teapa asta. Soţia lui ar fi ştiut cum să răspundă la scrisoare; avea bun simţ faţă de asemenea lucruri, ca şi bune maniere. Urmând cele pe care şi le imagina că le-ar fi scris Elena, formulă un răspuns scurt,- civil, la comunicarea avocatului, îl trimise şi, în aceeaşi clipă, uită de unchi, de moştenire, de proprietatea din Brailava. Era ocupat, pentru că-şi luase de treabă acasă, din aceea la care se pricepea, o reorganizare şi o simplificare a sistematizării dosarelor. Lumea spunea că încearcă să se piardă în muncă, dar deşi îi plăcuse întotdeauna munca lui, ştia că nu putea să se piardă cu totul în ea. Mai degrabă, se regăsea constant în ea, se întâlnea cu sine în munca pe care o făcea, în oamenii cu care lucra. La fiecare colţ de stradă, pe drum către Birou, se întâlnea pe sine întorcându-se acasă de la lucru în apartamentul de pe strada Sidres, acolo unde Elena, care preda la Colegiul de Arte Aplicate, avea să fi ajuns deja, în afară de vineri seară, când avea ore de la patru la şase...

Zilele îi erau punctate de aceste virgule, nu puncte ci spaţii, spaţii goale în care se oprea pe sine din a-şi termina gândul, sau din a încerca să-şi termine gândul, care nu mai avea sfârşit, pentru că în acest caz Elena nu mai avea ore de la patru la şase vinerea, pentru că murise de un anevrism cardiac şi asta de trei luni, şi oricum toate gândurile îl duceau în acelaşi loc fără sfârşit unde era, ca în focul crematoriului, distrus.

Ştia că-şi putea rezolva tristeţea într-un mod mai înţelept, fără aceste pauze şi repetiţii teribile, dacă ar fi putut să doarmă bine. Dar nu mai putea să doarmă mai mult de două, trei ore odată, după care se trezea şi stătea treaz tot atâta cât dormise. Încercase să bea şi mai încercase pastilele de dormit pe care i le

recomandase un prieten de la serviciu. Ambele îi dăduseră cinci ore de somn, două ore de coşmar şi o zi de mahmureală disperată. Se întorsese la lecturile din timpul nesomnului de noapte. Citea orice, dar prefera istorie, istoria altor ţări. Uneori, la trei dimineaţa, plângea, pe când citea isoria Renaşterii spaniole, fără să ia în seamă lacrimile. Nu visa niciodată. Ea îi luase visele, şi plecase cu ele prea departe ca să-şi mai găsească drumul înapoi. Se pierduseră şi se ofiliseră, undeva în acea beznă groasă, densă în care intrase încet Elena, săpându-şi tunelul înainte, cu greu, fără să respire. O simţea că trecuse de zidul acela de beznă şi că intrase într-o altă regiune pe care nu şi-o mai putea imagina.

O a doua scrisoare sosi de la biroul avocatului din Brailava. Plicul era de două ori mai greu, important. Resemnat, îl deschise. Scrisoarea avocatului era scurtă şi doar moderat de obscură, părând să sugereze, cu grijă, că în felul în care stăteau lucrurile (şi, fără îndoială, datorită afiliaţiei sale profesionale, era mai bine informat decât cel care scrisese asupra subiectului), că, dacă se hotăra să vândă casa, era posibil să obţină un preţ bun pe ea; disociindu-se prompt, avocatul, pe care Eduard şi-l închipuia aproape sigur ca pe un bărbat la şaizeci de ani, proaspăt bărbierit, cu buza de sus lungă, continua să remarce că există câţiva agenţi imobiliari reputaţi în Krasnoy, ţinând de ramura nordică, asta dacă nu voia să se necăjească singur să rezolve afacerea. Totuşi, obiectele personale lăsate în casă ar fi necesitat, cel puţin pentru scurt timp, prezenţa lui, pentru a hotărî care dintre mobile, acte, cărţi, etc, erau de valoare, fie monetară, fie sentimentală. Odată cu scrisoarea, veniseră şi nişte documente, liste, descrieri, toate privitoare la proprietate şl, într-o pungă de piele veche, moale, un inel de oţel cu şase chei.

Era curios faptul că îi fuseseră trimise fără să se aştepte hotărârea lui, fără o identificare mai precisă. Din pricina cheilor era plicul atât de greu şi de deformat. Eduard le desfăcu în evantai în palma stângă cu arătătorul drept şi le cercetă cu o curiozitate stânjenitoare. Două, identice, păreau nişte chei de model vechi, respectabile, de la intrare. Celelalte patru erau complet diferite: una s-ar fi potrivit într-un lacăt mare, una cu butoiaş, ca o cheie de pendulă, una de oţel, plată, care s-ar fi potrivit la orice, poate la uşa de la pod sau de la pivniţă şi una

cu model delicat, poate cheia de la un dulap vechi sau de la un pupitru de scris. Îşi imagină, cu stânjeneală continuă, gaura cheii din lemnul de mahon, rafturi înapoia uşii de sticlă, hârtii fără înţeles în sertare pe jumătate goale.

Ceru două zile liber de la serviciu la sfârşitul lunii. Avea să plece cu trenul la Brailava vineri seară şi să se întoarcă duminică. Eficienţă. Să consulte avocatul, să vadă casa, să aranjeze golirea ei şi vânzarea. În acest timp, ar fi putut să vadă ceva din oraşul în care i se născuse mama şi unde trăise pe când era copilă. Cu banii obţinuţi din vânzarea casei, avea să plece în Spania. Banii necâştigaţi prin muncă trebuiau cheltuiţi de îndată, altfel se pierdeau. Cât l-ar fi costat să ajungă în Egipt? Întotdeauna îşi dorise să vadă piramidele. Îmbrăcaţi în roşu, clătinând săbii, soldaţi englezi atacau peste un pustiu de aur, în spatele Sfinxului indiferent şi dispăreau ca apa turnată în nisip. Sahara, un cuptor, un pustiu. Trenul tresări şi se opri din nou. Nu era nimeni deocamdată în compartiment; cuplul care cumpărase locurile din faţă se afla acum pe coridor. În gară, glumiseră cu prietenii. Acum ţipau şi făceau din mână şi băteau în fereastră copilăreşte, pe când trenul, liniştit şi hotărât, începu să alunece înainte. Ochii lui Eduard se umplură de lacrimi şi răsuflarea i se impiedică într-un oftat. Albit de ambuscada, de avantajul copleşitor pe care-l avea tristeţea asupra lui, îşi încleştă mâinile, închise ochii, se făcu că doarme, deşi chipul îi era fierbinte şi respiraţia agitată. Înjură Egiptul, la naiba cu Egiptul, la naiba cu Toledo şi Madrid. Lacrimile i se uscară. Privi suburbiile nordice alunecând dincolo de viaducte în lumina blândă, amniotică a după-amiezii de septembrie.

Tânărul cuplu se întoarse în compartiment, fără să mai zâmbească sau să vorbească; agitaţia lor fusese pentru prietenii din Gara de Nord. Eduard continuă să privească afară pe fereastră pe când trenul se îndrepta în continuare către nord pe lângă albia râului Molsen. Râul era larg, liniştit, de un albastru palid mătăsos îmbrăţişat de malurile joase. Sălcii stăteau în lumina târzie a soarelui lângă râu. Ceaţa se îndesea; se părea că-i aştepta ploaia înainte, în nord, o îngrămădire grea de nori. Plecase de la serviciu devreme ca să prindă expresul de ora cinci. Avea să ajungă în Brailava la şase şi jumătate, urmărind tot timpul râul. Se simţi puţin îmbibat tot privind apa mătăsoasă.

La şase fără un sfert se auzi un zgomot îngrozitor, apoi o linişte absolută. Pe când Eduard se ridica de pe podeaua compartimentului unde, dintr-un anume motiv, ajunsese, tânărul îl lovi în umăr.

— Fii atent! spuse furios Eduard şi-şi culese servieta care şi ea căzuse la podea.

Se auzea acum un amestec ciudat, slab de voci pe coridor.

— O, o, o, o, spunea tânăra cu o voce prostească.

Larma crescu până la nivelul celei scoase de spectatorii aflaţi în pauza spectacolului, şi în vagon, şi afară pe şine, strigăte, exclamaţii, descrieri, comparaţii, plângeri. Deveni limpede că locomotiva lovise o căruţă cu paie prinsă la o încrucişare de drumuri şi că nu fusese nimeni rănit în afară de căruţaş, care fusese ucis, locomotiva deraiase şi avea să treacă ceva timp până să aducă o altă locomotivă de la Brailava. O altă pauză, o virgulă, nu un punct; ne-sosirea. Eduard se plimbă în sus şi-n jos pe şine în lumina soarelui târziu. Era aproape şapte când sosi locomotiva de rezervă, dinspre sud, nu dinspre nord, şi trase trenul pe o linie secundară într-o haltă numită Isestno, care nici măcar nu era anunţată în programul cursei dintre Krasnoy şi Brailava pe Linia de Nord; şi acolo aşteptă, în vreme ce noaptea căzu şi veni ploaia, până ce şinele fură aranjate şi locomotiva din Brailava veni şi-i remorcă, sosind la Staţia Sumeny, la zece şi jumătate.

Nu se găsise nimic de mâncat în tren şi nici nu existaseră vânzători cu tarabe în Isestno, dar Eduard nu simţea foamea pe când păşea sub cupola puternic luminată, cavernoasă a gării Sumeny, ducându-şi servieta, singurul bagaj pe care-l avea. Coborâse, în sfârşit, din tren, se simţea zguduit. Plănuise să ajungă la şase şi jumătate, să găsească un hotel în apropierea staţiei, să cineze, dar acum nu mai voia să stea printre străini şi să mănânce, voia să meargă acasă. Alţi oameni treceau grăbiţi pe lângă el, prin uşile înalte, în noaptea ploioasă.

— Un taxi?

— Da, spuse el.

— Unde, domnule?

— Strada Kamenny, numărul 14.

— Asta e tocmai dincolo de Deal, spuse şoferul, confirmând amintirile lui Eduard despre numele districtului şi despre piscurile albastre din cârca cântăreţului, un om sub deal, şi

plecă, cu ploaia bătând în ferestre şi portiere. Era întuneric în taxi şi mirosea plăcut. Eduard se trezi, confuz, din aţipeală, apoi căzu înapoi în amorţeală.

— La 14 aţi spus?

— Da.

— Cam pe aici. Ăsta-i 12.

Nu vedea nici un număr. Era o casă; ploaie, copaci, beznă. Plăti şoferul, care-i spuse noapte bună cu un glas uscat, civil, nordic:

Trei trepte de piatră, flancate de tufe şi de un fel de grilaj de fier: "'14'"pe canatul ornat al uşii. Un oraş ciudat, o stradă ciudată, a cui casă? Prima dintre cheile gemene se potrivi în încuietoare.

Deschise uşa, privi înăuntru, făcu doi paşi, dar lăsă uşa deschisă înapoia lui, ca să fie sigur că poate scăpa.

Întuneric beznă; uscăciune; răcoare. Sunetul ploii pe acoperişul de deasupra. Nici un alt sunet.

Întrerupătorul îi veni sub mână la dreapta uşii. Simţi că trebuie să spună '"Sunt aici"'. Cui? Aprinse lumina.

Holul era mult mai mic decât părea în întuneric. Acum îşi dădu seama că se simţise într-un spaţiu aproape nelimitat, dar nu era decât holul înghesuit de la intrarea unei case vechi într-o noapte ploioasă. Carpeta de pe lespezile negre şi cenuşii era uzată şi nu foarte curată. Pălăria cuiva, pălăria unchiului, veche, stătea uitată pe o comodă mică. Abajurul lămpii era din sticlă gălbuie mată.

Uşa era încă deschisă larg înapoia lui. Se întoarse şi o închise şi, din reflex, puse inelul cu chei în buzunarul pantalonilor. Către stânga, urcau nişte trepte. Holul continua dincolo de ele: o uşă către dreapta şi una în fundul holului, amândouă închise. Sufrageria trebuia să fie cea de la dreapta, cea din capăt probabil ducea în bucătărie. Era o sală de mese în drum către bucătărie; într-o sală de mese întunecată auzise el vocile bătrânilor. Ar fi trebuit să arunce o privire în încăperi, dar era obosit. Dormise foarte prost în ultimele nopţi, iar călătoria cu trenul, cu şocurile ei şi cu moartea pe care n-o simţise şi cu întârzierea lungă, îl slăbiseră. Holul era în regulă, pălăria cea veche era în regulă, dar nu mai putea suporta. Lumina gălbuie lumina treptele şi holul. Urcă treptele, sprijinindu-se cu mâna dreaptă de balustrada îngustă şi lăcuită. Apoi se întoarse şi

merse către uşa de la capătul holului, o deschise şi aprinse lumina. Nu ştia de ce alesese această uşă, nici dacă urcase vreodată scara pe când fusese copil. Aici era dormitorul din faţă, probabil cel mai mare. Putea să fie camera în care dormise unchiul, poate chiar în care murise, doar dacă nu murise la spital, sau poate că fusese camera bunicului, sau poate că nu fusese folosită de 30 de ani. Era curată şi largă, cu un pat, o masă, un scaun, două ferestre şi un cămin. Patul era făcut, bine întins şi curat, acoperit cu o cuvertură albastră veche. Lumina de deasupra era slabă şi nu era nici o lampă.

Eduard lăsă servieta jos lângă pat.

Baia era la celălalt capăt al holului. Se gândi la început că apa fusese întreruptă, pentru că ţeava mormăi când deschise robinetul, scuipă rugină, se scurse roşie, apoi se limpezi. Îi era sete. Bău de la robinet. Apa avea gust de rugină, de frig şi de nord.

Pe hol era o vitrină veche cu rafturi de sticlă şi se opri în faţa ei o clipă, dar lumina era slabă şi tutlurile cărţilor nu-i spuneau nimic: Nu putea să citească. Se întoarse în dormitorul din faţă şi dădu deoparte cuvertura albastră. Patul era făcut cu cearşafuri grele şi o pătură neagră. Îşi scoase hainele, îşi puse haina şi pantalonii în dulapul gol, stinse lumina, intră în patul rece în încăperea întunecată care părea să tremure din pricina unei lămpi de stradă depărtate, care lumina printre umbrele frunzelor; se întinse, îşi lăsă capul pe perna tare şi adormi.

Se trezi în lumina dimineţii, pe o parte, privind săbiile, săbii de cavalerie, atârnate încrucişat deasupra şemineului.

Erau nişte unelte, gândi el, dedicate unui scop la fel de simplu ca un ac sau un ciocan, scopul lor, raţiunea lor de a exista, fiind moartea; erau făcute pentru a ucide oameni cu ele; curbele uşoare şi lamele încă nelustruite însemnau moarte, însemnau de fapt propria sa moarte, pe care o văzu cu limpezime şi relaxare; pentru că în timp ce ochii îi erau ocupaţi să privească asta, mintea îi rătăcea prin celelalte încăperi, pe care nu le văzuse noaptea trecută, camere ale căror uşi, pentru care avea chei, l-ar fi dus către viaţă, cererea lui pentru un transfer la Biroul de aici, din Brailava, înflorirea cireşilor sălbatici din munţi în martie, a doua lui căsătorie, toate astea, dar pentru moment, camera asta, săbiile, lumina soarelui; ajunsese.

SQ

Cred că ceea ce a făcut doctorul Speakie e minunat. E un om minunat. Cred asta. Cred că oamenii au nevoie de credinţă. Dacă n-aş avea credinţa mea, nu ştiu ce s-ar întâmpla.

Şi dacă doctorul Speakie n-ar fi crezut cu adevărat în munca sa, n-ar fi reuşit să facă ce a făcut. De unde să fi luat atâta curaj? Ceea ce dovedeşte sinceritatea lui.

A existat o vreme când o mulţime de oameni au încercat să arunce umbra îndoielii asupra lui. Spuneau că umblă după putere. Nu era adevărat. De la început, tot ce dorise fusese să ajute oamenii şi să facă o lume mai bună. Cei care-i spuneau că-i flămând după putere şi câ-i dictator erau aceiaşi care obişnuiau să spună că Hitler a fost nebun şi că Nixon a fost nebun şi că toţi liderii lumii au fost nebuni şi cursa înarmărilor a fost nebună şi proasta gestiune a resurselor naturale a fost un semn de nebunie şi că întreaga civilizaţie umană e nebună şi sinucigaşă. Întotdeauna spuneau asta. Şi au spus-o şi despre doctorul Speakie. Dar el a oprit toată nebunia, nu? Deci, el a avut tot timpul dreptate, şi a avut dreptate să creadă în ceea ce credea.

Am început să lucrez pentru el pe când fusese numit Şeful Biroului Psihometric: Lucram la Naţiunile Unite şi când Guvernul Mondial a preluat clădirea Naţiunilor Unite din New York, m-au transferat la etajul 35 ca să fiu secretarul principal al doctorului Speakie. Am ştiut de prima dată că e o muncă de mare responsabilitate şi am fost foarte surexcitat toată săptămâna de dinainte de a-mi prelua noua slujbă. Eram atât de curios să-l întâlnesc pe doctorul Speakie, pentru că, fireşte, era deja faimos. Am fost acolo la ora nouă fix în dimineaţa de luni, şi când a intrat a fost minunat. Părea aşa de bun. Puteai să vezi că greutatea responsabilităţilor sale îi stătea tot timpul în minte, dar părea atât de sănătos şi de bine dispus şi avea un mers săltat — obişnuiam să gândesc că avea bile de cauciuc în tocurile de la pantofi. A zâmbit şi mi-a strâns mâna şi a spus cu o voce atât de prietenoasă şi de încrezătoare:

— Dumneata trebuie să fii domnul Smith! Am auzit lucruri frumoase despre dumneata. O să facem o echipă minunată aici, domnule Smith!

Mai târziu, fireşte, mi-a spus pe numele mic.

În primul an am fost ocupaţi cel mai mult cu Informaţia. Prezidiul Guvernului Mondial şi toate Statele Membre trebuiau să fie pe deplin informate despre natura şi scopul Testului SQ, înainte ca implementarea şi aplicarea sa să fie pusă în discuţie. Asta a fost bine şi pentru mine, pentru că, pregătind toată această informare, am aflat totul despre mine. Deseori, scriind după dictare, am învăţat direct după buzele doctorului Speakie. Prin mai eram destul de "expert" încât să pot pregăti Broşura de Informare despre Bazele SQ pentru publicare, chiar din notiţele doctorului Speakie." A fost o muncă atât de fascinantă. De îndată ce am început să înţeleg Planul Testului SQ, am început să cred în el. Asta era adevărat pentru toţi cei din Birou. Sinceritatea doctorului Speakie şi entuziasmul ştiinţific era molipsitor. Chiar de la început, a trebuit să luăm Testul la fiecare trimestru, fireşte, şi unele dintre secretare erau nervoase înainte de asta, dar eu n-am fost niciodată. Era atât de clar că Testul era *corect.* Dacă făceai un punctaj sub 50 era drăguţ să afli că erai sănătos, dar dacă punctajul trecea de 50, şi asta era bine, pentru că puteai fi *ajutat,* şi întotdeauna e bine să ştii adevărul despre tine.

De îndată ce serviciul de Informaţii funcţiona bine, doctorul Speakie transferă principala parte a atenţiei sale implementării unui antrenament Evaluator şi a unui plan pentru structuralizarea Centrelor de Vindecare, numai că le-a schimbat numele în Centre de împlinire SQ. Chiar din aceea perioadă părea o treabă dificilă. Cu siguranţă că nu ştiam pe atunci cât de grea avea să fie cu adevărat treaba asta!

Aşa cum a spus-o de la început, eram o echipă foarte bună. Cu toţii munceam mult, dar întotdeauna eram răsplătiţi.

Îmi amintesc una dintre zilele minunate. Îl însoţisem pe doctorul Speakie la Întâlnirea Comitetului Biroului Psihometric: Emisarul Statului Brazilia a anunţat că Statul lui adoptase Recomandările Biroului pentru Testarea Universală — ştiam că asta avea să fie anunţat. Dar atunci delegatul din Libya şi delegatul din China au anunţat că şi Statele lor adoptaseră Testul! O, chipul doctorului Speakie arătă ca un soare preţ de o

clipă, *strălucea.* Aş vrea să-mi amintesc exact ce a spus, mai ales delegatului chinez, pentru că, fireşte, China era un Stat foarte mare şi hotărârea ei avea mare influenţă. Din nefericire, nu am cuvintele lui exacte, pentru că tocmai atunci schimbam caseta în reportofon. A spus ceva de genul:

— Domnilor, asta e o zi istorică pentru omenire.

Apoi a început să vorbească despre implementarea eficientă a Centrelor de Aplicare, unde lumea să facă Testul, şi a Centrelor de Împlinire, unde să meargă dacă treceau de 50 de puncte, şi cum să stabilească infrastructura de Administrare şi Evaluare a Testului pe o asemenea scară largă, şi tot aşa. Era întotdeauna modest şi practic. Prefera să vorbească despre cum să facă treaba decât să vorbească despre importanţa ei. Obişnuia să spună:

— Odată ce ştii ce ai de făcut, singurul lucru la care trebuie să te gândeşti este cum să faci.

Cred că ăsta e un adevăr profund.

De atunci, am putut să înmânăm programul de Informaţie unui subdepartament şi să ne concentrăm la Cum Să Facem. Acelea erau vremuri frumoase! Atât de multe State se alăturau Planului, unul după altul. Când mă gândesc la câte trebuia să facem, mă mir că nu am înnebunit cu toţii! O parte din personalul biroului a căzut la Ţestul trimestrial. Dar cei mai mulţi dintre noi care lucram la Biroul Executiv cu doctorul Speakie am rămas pe loc, chiar dacă uneori stăteam la serviciu toată ziua şi o jumătate de noapte. Cred că prezenţa lui ne inspira. Era întotdeauna calm şi bine dispus, chiar şi atunci când aveam de aranjat lucrurile pentru a pregăti, de exemplu 113000 de Evaluatori chinezi în trei luni.

— Întotdeauna poţi descoperi "cum" dacă_ ştii "de ce"! spunea el.

Şi noi am descoperit întotdeauna.

Când mă gândesc în urmă, mi se pare uimitor ce muncă grea era — mai grea decât îşi închipuise cineva, chiar şi doctorul Speakie. A schimbat totul. Îţi dai seama numai când te gândeşti cum era înainte. Poţi să-ţi imaginezi, când am început să planificăm Testarea Universală a Statului China, ni s-a permis să avem doar 1100 de Centre de Împlinire, cu 6800 de oameni în personal? Pare o glumă! Dar nu e. Am răsfoit nişte dosare vechi ieri, ca să fiu sigur că totul e în ordine, şi am găsit primul Plan

de Implementare Chinez, cu cifrele acelea scrise negru pe alb.

Cred că motivul pentru care chiar doctorul Speakie realiza cu greu dimensiunea acestei operaţiuni era că, deşi era un savant de talie, mai era şi optimist. Continua să spere degeaba că scorul mediu avea să coboare, iar asta îl ferea să vadă că aplicarea universală a Testului SQ avea să implice până la urmă pe toată lumea fie ca Intimi, fie ca Personal.

Când majoritatea ruşilor şi toate Statele Africane au adoptat Recomandările şi se ocupau cu implementarea lor, dezbaterile din Adunarea Generală a Guvernului Mondial s-au aprins. Era o perioadă când se spuneau atât de multe lucruri rele despre Test şi despre doctorul Speakie. Mă înfuriam când citeam rapoartele dezbaterilor din revista World Times. Când mergeam ca secretar cu doctorul Speakie la întâlnirile Adunării Generale, trebuia să stau jos şi să ascult cu urechile mele lumea insultându-l personal, aruncând acuze asupra motivaţiilor şi punându-i la îndoială integritatea ştiinţifică şi chiar sinceritatea. Mulţi dintre acei oameni erau foarte dezagreabili şi în mod clar dezechilibraţi. Dar el nu şi-a pierdut niciodată firea. Se ridica doar şi le demonstra, iarăşi, că Testul SQ arăta clar ştiinţific dacă persoana testată era sau nu sănătoasă, iar rezultatele puteau fi dovedite, şi toţi psihometriştii le acceptau. Aşa că Respingătorii Testului nu puteau decât să ţipe despre libertate şi să-i acuze pe doctorul Speakie şi Biroul Psihometric de încercarea de a "transforma lumea într-un azil uriaş de nebuni". Întotdeauna le răspoundea liniştit şi ferm, întrebându-i cum cred ei că o persoană poate fi "liberă" dacă nu este sănătoasă mental. Ceea ce numeau ei libertate putea fi foarte bine un sistem iluzoriu, fără nici un contact cu realitatea. Pentru a afla, tot ce aveau de făcut era să se supună testului.

— Sănătatea mentală înseamnă libertate, spunea el.

— Vigilenţa eternă este preţul libertăţii, spuneau ei, iar acum avem un câine de pază etern vigilent: Testul SQ. Numai cei testaţi pot fi cu adevărat liberi!

Nu puteau răspunde în nici un fel la asta. Mai devreme sau mai târziu, delegaţii chiar şi din Statele Membre în care mişcarea de respingere a Testului era puternică s-au oferit să se supună Testului SQ, ca să dovedească că intergritatea lor mentală era adecvată responsabilităţilor lor. Apoi, cei care trecuseră Testul şi rămaseră în birou, au început să lucreze

pentru Aplicarea Universală în Statele lor. Revoltele şi demonstraţiile, şi lucruri ca incendierea Casei Parlamentului din Londra din Statul Angliei (unde era găzduit Centrul SQ Nor-Eurp) şi Rebeliunea Vaticană şi Bomba H Chiliana au fost opera fanaticilor nebuni, care apelau la cele mai instabile elemente ale populaţiei. Asemenea fanatici, după cum au subliniat doctorul Speakie şi doctorul Waltraute în Memorandumul către Prezidiu, se ridicau în mod deliberat şi se foloseau de instabilitatea dovedită a populaţiei, "psihoza mafiotă". Singurul răspuns la rătăcirea maselor de acest gen a fost implementarea imediată a Programului de Testare în Statele cuprinse de tulburări şi amplificarea imediată a Programului Azilului.

Că veni vorba, schimbarea denumirii Centrelor de Împlinire SQ în aceea de Azile a fost decizia personală a doctorului Speakie. A luat cuvântul chiar din gura duşmanilor lui. A spus:

— Azil însemană adăpost, un loc pentru vindecare. Să nu se prindă stigmatul de cuvântul "nebun", de cuvântul "azil", de cuvintele "azil de nebuni"! Nu! Pentru că azilul este raiul sănătăţii mentale — locul vindecării, unde neliniştitul capătă pacea, unde cel slab se întăreşte, unde prizonierii unei realităţi nepotrivite îşi câştigă libertatea! Să folosim cu mândrie cuvântul "azil". Să mergem mândri la azil, să muncim ca să recăpătăm sănătatea mentală dată de Dumnezeu, sau să muncim cu alţii mai puţin norocoşi ca să-i ajutăm să-şi capete iarăşi dreptul inalienabil la
sănătate mentală. Şi să existe câte o mare pancardă deasupra uşii fiecărui azil din lume pe care să stea scris "BUN VENIT!"

Cuvintele astea sunt din marele discurs de la Adunarea Generală în ziua în care a fost decretată de către Prezidiu Aplicarea Mondială Universală. O dată sau de două ori pe an ascult caseta cu discursul acela. Deşi sunt prea ocupat să fiu deprimat, uneori am nevoie de un stimulent micuţ, aşa că dau drumul la casetă. Întotdeauna mă ajută să mă întorc la treburile mele inspirat şi înviorat.

Luând în consideraţie toată treaba care trebuia făcută, după cum scorul Testului continua să fie mereu ceva mai ridicat decât estimau analiştii Biroului Psihometric, Prezidiul Guvernului Mondial a făcut o treabă grozavă în cei doi ani în care a administrat Testarea Universală. A fost perioadă lungă, şase luni, când scorul a părut să se stabilizeze, cam cu jumătate din

cei testaţi sub 50 de puncte şi cealaltă jumătate peste 50 de puncte.La acea vreme se credea că dacă 40 la sută dintre cei sănătoşi mental erau desemnaţi ca Personal al Azilului, ceilalţi 60 la sută puteau să rezolve treburile de rutină ale lumii, ca agricultura, furnizarea de energie, transportul, etc. Această proporţie a trebuit să fie inversată atunci când au descoperit că peste 60 la sută dintre cei sănătoşi mental se ofereau voluntari pentru munca de Personal, ca să fie alături de cei dragi din Azil. Atunci au existat ceva necazuri cu treburile de rutină ale lumii. Cu toate astea, chiar şi atunci se făceau planurile pentru includerea fermelor, a fabricilor, a uzinelor electrice, etc, în Teritoriile Azilului, iar muncile de rutină ale lumii erau trecute ca Terapie de Reabilitare, aşa încât Azilele să poată deveni independente. Asta a fost grija specială a preşedintelui Kim şi a muncit la asta pe toată durata mandatului său. Evenimentele au dovedit înţelepciunea planurilor lui. Părea un om atât de drăguţ şi de deştept. Îmi mai amintesc încă ziua în care doctorul Speakie a intrat în birou şi am ştiut imediat că ceva e în neregulă. Nu că era supărat sau că reacţiona cu o emoţie inoportună, dar bilele de cauciuc din tocurile lui erau parcă mai slabe. Vocea i-a tremurat uşor de tristeţe adevărată când a spus:

— Mary Ann, mi-e teamă că avem veşti proaste.

Apoi a zâmbit ca să mă liniştească, pentru că ştia sub ce tensiune lucram cu toţii şi, cu siguranţă că nu voia să dea cuiva vreun şoc care să-i ridice scorul de la Testul de trimestrul următor.

— E vorba despre preşedintele Kim, a spus el şi am ştiut de îndată — am ştiut că Preşedintele nu era nici bolnav, nici nu murise.

— Peste 50? am întrebat eu, iar el a spus liniştit şi trist:

— 55.

Săracul Preşedinte Kim, să muncească atât de eficient în astea trei luni în vreme ce nebunia i se cuibărea în minte! Era foarte trist şi, în acelaşi timp, un avertisment util. Imediat, au început consultările la nivel înalt, de îndată ce Preşedintele Kim a fost destituit; şi s-a luat hotărârea de a se testa lunar şi nu trimestrial, pe oricare aflat într-o poziţie executivă.

Chiar şi înainte de această hotărâre, scorul Universal începuse să se ridice iarăşi. Doctorul Speakie nu era supărat.

Prevăzuse deja că această creştere avea să fie foarte probabilă în timpul perioadei de tranziţie la Însănătoşirea Lumii. Pe măsură ce numărul celor sănătoşi mental din afara Azilelor ajunse tot mai mic, apăsarea asupra lor a devenit tot mai mare şi erau tot mai uşor de doborât sub greutate — aşa cum se întâmplase cu bietul Preşedinte Kim. Mai târziu, a prezis el, când Reabilitaţii aveau să înceapă să iasă în număr tot mai mare din Azile, acest stress avea să scadă. Avea să scadă şi înghesuiala din Azile, în aşa fel încât Personalul să aibă mai mult timp să lucreze la terapia orientată individual, iar asta avea să ducă la o creştere şi mai dramatică a numărului de Reabilitaţi eliberaţi. Până la urmă, când procesul de terapie avea să fie perfectat, nu va mai fi nici un Azil în lume. Toată lumea avea să fie sănătoasă mental sau Reabilitată sau "neonormală", după cum spunea doctorul Speakie.

Necazul din Statul Australiei a fost cel care a precipitat criza Guvernului. Câţiva oficiali ai Biroului de Psihometrie au acuzat Evaluatorii australieni de falsificarea rezultatelor Testului, dar asta e imposibil, pentru că toate computerele sunt legate la Banca Centrală de Date Computerizate a Guvernului Mondial din Keokuk. Doctorul Speakie a bănuit că Evaluatorii australieni falsificau Testul însuşi si a insistat ca ei să fie testaţi de îndată.

Fireşte că avea dreptate. Fusese o conspiraţie, iar procentele suspect de scăzute la Testul australian au rezultat din folosirea unui Test fals. Mulţi dintre conspiratori au avut un scor mai mare de 80 când au fost obligaţi să treacă un Test original! Guvernul Satal din Canberra fusese prea iertător. Dacă ar fi recunoscut-o, totul ar fi fost în regulă. Dar au devenit isterici şi au mutat Guvernul Statal într-o staţiune de creşterea oilor din Queensland şi a încercat să se retragă din Guvernul Mondial. (Doctorul Speakie spunea că asta e o psihoză de masă tipică: evadarea din realitate, urmată de retragerea autistă). Din nefericire, Prezidiul părea să fie paralizat. Australia s-a separat cu o zi înainte ca Preşedintele şi Prezidiul să-şi facă Testul lunar şi probabil că le-a fost teamă să-şi încordeze coeficientul SQ cu decizii brutale. Aşa că Biroul de Psihometrie s-a oferit să rezolve el incidentul. Doctorul Speakie a plecat în persoană cu avionul care ducea bombele H şi a ajutat la împrăştierea fluturaşilor cu informaţii. Nu i-a lipsit niciodată curajul.

Când incidentul australian s-a terminat, s-a descoperit că cea mai mare parte a Prezidiului, inclusiv Preşedintele Singh, aveau un scor de peste 50. Aşa că Biroul de Psihometrie a preluat funcţiile lui pentru o vreme. Chiar şi pentru o durată lungă, asta avea rost, de vreme ce problemele cu care se confrunta Guvernul mondial nu aveau nimic de-a face cu administrarea şi evaluarea Testului, pregătirea Personalului şi ajutarea Azilelor de a deveni independente.

Asta însemna că doctorul Speakie, fiind Şeful Biroului Psihometrie, era acum Preşedinte Interimar al Statelor Unite ale Lumii. Ca secretară personală ce-i eram, mă simţeam trebuie s-o recunosc, teribil de mândră de el. Dar lui nu i s-a urcat asta niciodată la cap.

Era atât de modest. Uneori, obişnuia să spună oamenilor, atunci când mă prezenta:

— Ea e Mary Ann, secretara mea, şi dacă nu era ea, făceam demult peste 50 de puncte!

Au fost vremuri, când scorul SQ Mondial creştea şi creştea, iar eu eram puţin descurajată. Odată, când au sosit rezultatele Testului săptămânal şi cifrele arătau o medie de 71, am spus:

— Doctore, sunt momente când cred că toată lumea înnebuneşte!

Dar el a spus:

— Gândeşte aşa, Mary Ann. Uită-te la oamenii aceia din Azile — 3,1 miliarde internaţi, şi 1,8 miliarde de lucrători — uită-te la-ei. Ce fac? Îşi urmează terapia, fac muncă de reabilitare la ferme şi fabrici şi-şi petrec tot timpul sâ-i ajute pe ceilalţi să ajungă sănătoşi mental. Coeficientul invers al sănătăţii preponderent este cu siguranţă foarte mare în acest moment; cei mai mulţi sunt nebuni, da. Dar trebuie sâ-i admiri. Cu toţii luptă pentru sănătatea mentală. Au să câştige până la urmă!

Apoi cobora tonul şi spunea, ca pentru sine, privind pe fereastră şi sărind uşor pe bilele de sub tocuri:

— Dacă n-aş crede asta, n-aş putea continua.

Şi ştiam că se gândeşte la soţia lui.

Doamna Speakie avusese un scor de 88 la primul Test Universal American. Se afla de ani de zile în Azilul Teritorial din Marele Los Angeles.

Oricine crede că doctorul Speakie nu era sincer, ar trebui să se mai gândească! Renunţase la totul pentru credinţa lui.

Şi chiar când Azilele mergeau foarte bine şi epidemiile din Africa de Sud şi foametea din Texas şi Ukraina erau sub control, munca doctorului Speakie nu se uşura, pentru că în fiecare lună personalul Biroului de Psihometrie se micşora, de vreme ce unii dintre ei ratau Testul lunar şi ajungeau la Bethesda. Nu mai puteam păstra secretarii mai mult de o lună sau două. Era din ce în ce mai greu şi să găsesc înlocuitori, pentru că cei mai mulţi tineri sănătoşi se ofereau voluntari pentru munca de Personal în Azile, de vreme ce viaţa era mult mai uşoară şi mai sociabilă în interiorul Azilelor decât afară. Totul era atât de convenabil şi erau atâţia prieteni şi cunoştinţe! Le invidiam pe fetele acelea! Dar eu ştiam unde mi-e munca.

Măcar era mai puţină învălmăşeală aici, în Clădirea Naţiunilor Unite sau Turnul Psihometriei aşa cum fusese redenumită cu mult timp în urmă. Uneori, nu era nimeni prin preajmă în toată clădirea întreaga ziuă în afară de doctorul Speakie şi de mine şi poate de îngrijitorul Bill (Bill făcea întotdeauna 32, precis ca un ceas). Toate restaurantele erau închise, de fapt cea mai mare parte a Manhattan-ului era închisă, dar ne distram mergând la picnic în vechea Clădire a Adunării Generale. Şi mai erau şi telefoanele ciudate din Buenos Aires sau Reykjavik, cerându-i doctorului Speakie sfatul ca Preşedinte Interimar asupra unor probleme.

Dar anul trecut, pe 8 noiembrie, n-am să uit niciodată data asta, în timp ce doctorul Speakie dicta Referendumul pentru Creşterea Economică Mondială pentru următorul cincinal, s-a întrerupt brusc

— Că veni vorba, Mary Ann, a spus el, cum a fost ultimul tău rezultat?

Făcusem amândoi Testul cu două zile în urmă, pe şase. Întotdeauna dădeam Testul în prima luni din lună. Doctorul Speakie nici nu visa să se abată de la reglementările Testării Universale.

— Am avut 12, am spus, înainte să mă gândesc la cât de ciudat era că mă întrebase. Sau, nu numai că a întrebat, pentru că deseori ne spuneam unul altuia scorul; dar să mă întrebe chiar atunci, în mijlocul unei afaceri de interes mondial?

— Minunat, a spus, clătinând din cap. Eşti minunată, Mary Ann! Mai puţin cu două puncte decât luna trecută, nu?

— Întotdeauna fac între 10 şi 14, am spus. Nu-i nimic curios

în asta, doctore.

— Odată, a spus el, iar faţa îi căpătă expresia pe care o lua,în discursurile lui măreţe de la Azile, odată, această lume va fi guvernată de oamenii potriviţi. Oameni cu scorul SQ Zero. Zero, Mary Ann!

— Doamne, Doctore, am spus eu în glumă — intensitatea lui mă alarmase puţin — chiar şi dumneata nu faci niciodată mai puţin de 3, iar la scorul ăsta n-aţi mai ajuns de mai bine de un an!

M-a privit de parcă nici nu mă vedea. Era destul de stânjenitor.

— Într-o zi, a spus el cu acelaşi ton, nimeni în lume nu va mai avea coeficient mai mare de 50. Într-o zi, nimeni în lume nu va mai avea coeficient mai mare de 30! Mai mare de 10! Terapia va fi perfectată. Eu am fost numai cel care a pus diagnosticul. Dar Terapia va fi perfectată! Tratamentul va fi găsit! într-o zi!

Şi a continuat să mă privească, apoi a spus:

— Ştii care a fost scorul meu luni?

— 7, am ghicit eu promptă. Ultima dată îmi spusese că scorul lui fusese 7.

— 92, a spus el.

Am râs, pentru că părea un lucru de râs. Avea intotdeauna un umor ciudat. Dar m-am gândit că ar fi trebuit să ne întoarcem la Planuîde Creştere Economică Mondială, aşa că i-am spus râzând:

— Asta-i o glumă foarte proastă, Doctore!

— 92, a spus el, şi tu nu mă crezi, Mary Ann, dar asta-i din cauza cantalupului.

— Ce cantalup, Doctore? am spus eu şi atunci a sărit peste birou şi a încercat să mă muşte de jugulară.

Am folosit o figură de judo şi am strigat la îngrijitorul Bill. Când a venit am chemat o robo-ambulanţă să-l ducă pe doctorul Speakie la Azilul din Bethesda.

Asta a fost cu şase luni în urmă. Îl vizitez pe doctorul Speakie în fiecare sâmbătă. Este foarte trist. Este în Zona McLean, care este Rezerva Violenţilor şi de fiecare dată când mă vede ţipă şi face spume. Dar n-o iau ca pe o jignire. Nimeni n-ar trebui să ia drept jignire nebunia. Când va fi perfectată Terapia, va fi complet reabilitat. În timpul ăsta, stau pe-aici. Bill ţine

podelele curate, iar eu conduc Guvernul Mondial. Nu e chiar atât de greu pe cât vi s-ar părea.

MĂRUNŢIŞ

— Mărunţiş, spuse mătuşa mea când i-am pus obolul meu pe limbă. Am nevoie de mult mai mult acolo unde mă duc

E drept că bănuţul era foarte mic Mătuşa arăta exact ca acum câteva ore, numai că nu respira.

— La revedere, Mătuşă, am spus eu.

— Încă nu plec! izbucni ea. Întotdeauna o enervam. Sunt camere în casa asta la care nici n-am deschis vreodată uşa!

Nu ştiu despre ce vorbea. Casa noastră avea doar doua camere.

— Obolul ăsta are un gust ciudat, spuse ea după o tăcere lungă. De unde-l ai?

N-am vrut să-i spun că era o monedă norocoasă, un ţechin de aramă, că nu era un ban decât pentru că era rotund. Îl cărasem mai bine de un an în buzunar, de când îl găsisem lângă poarta fabricii de cărămizi. Fireşte, îl curăţasem, dar mătuşa mea avea o limbă sensibilă şi simţise gustul noroiului, al rahaţilor de câine, al prafului de cărămidă şi al interiorului buzunarului meu, odată cu acela de sânge uscat al aramei. M-am prefăcut că nu-i înţeleg întrebarea.

— O minune că-l ai întreg, spuse mătuşa mea. Dacă ai un bănuţ în buzunar după o lună fără mine sunt surprinsă. Sărăcuţul!

Ar fi oftat dacă ar fi respirat. Nu ştiam că avea să coritinuie să fie îngrijorată din pricina mea şi după moarte. Am început să plâng.

— Asta-i bine, spuse mătuşa mea cu satisfacţie. Numai să n-o faci prea mult. Am să plec departe acum. Vreau doar foarte mult să descopăr în ce încăpere duce uşa asta.

Păru mai tânără când se ridică, mai tânără decât era atunci când m-am născut eu. Traversă tăcută încăperea şi deschise o uşă de existanţa căreia nu ştiusem până arunci.

Am auzit-o spunând cu o voce plăcut surprinsă:

— Lila!

Lila era numele surorii ei, mama mea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Lila, spuse mătuşa mea, doar n-ai aşteptat aici vreme de unsprezece ani?

N-am putut să aud ce-a răspuns mama mea.

— Îmi pare tare rău să las fetiţa, spuse mătuşa. Am făcut ce-am putut, am dat tot ce-i mai bun. E o fată bună. Dar ce-o să se aleagă de ea?

Mătuşa mea nu plângea niciodată, şi nici acum nu avea lacrimi în ochi; dar neliniştea ei mă făcu să plâng din nou de panică şi de milă pentru mine.

Mama ieşi din camera aceea nouă în formă de fluture şi mă văzu plângând. Lacrimile sunt sărate pentru cei în viaţă, dar dulci pentru cei morţi, şi la început au poftă de dulce. Asta n-o ştiam pe atunci. Mă bucuram s-o am pe mama alături, chiar şi sub formă de fluture.

Asta era tot ce mai rămăsese din mama în casă şi ea căpătase ceea ce dorise; aşa că mătuşa mea a mers mai departe.

Încăperea în care intrase era largă şi destul de umbroasă, luminată doar de o lumină de sus, ca printr-o fereastră din acoperiş. De-a lungul unui zid se înşirau fuioare de lână, iar în locul în care cădea lumina din cer se găsea un război de ţesut. Mătuşa mea fusese o bună torcătoare şi ţesătoare şi era acum tentată de jurubiţele fine, cu fir subţire, atît de bine tors de parcă ar fi fost opera ei; războiul de ţesut era întins şi suveica pregătită. Dar ţesutul e o artă care necesită atenţie. Dacă începea un fir acum, ar fi avut treabă mult timp şi oricât de mult şi-ar fi dorit, niciodată nu începuse ca mai apoi să lase treaba neterminată. Aşa că a continuat să se îngrijoreze de soarta mea. Dar, deja se hotărâse să plece din casă lăsând treaba neterminată (de vreme ce treaba în casă nu se termină niciodată) şi acum recunoscu că trebuia să lase pe alţii să aibă grijă în locul ei de rufărie. Spera că poate avea încredere în mine să aleg un cearşaf curat, cel puţin, şi bine călcat. Dar nu rezistă să nu prindă între degete capătul unui fir şi să nu-i încerce netezimea şi rezistenţa; continuă să ţină firul între degete pe când mergea.

A fost bine că a făcut aşa, pentru că încăperea cea nouă s-a

deschis către un coridor cu multe uşi, fiecare ducând către alte holuri şi uşi, un labirint în care cu siguranţă că s-ar fi pierdut dacă n-ar fi avut firul călăuzitor.

Camerele erau curate, puţin prăfuite şi nemobilate. În una dintre ele, mătuşa mea a găsit o jucărie pe podea, un căluţ de lemn. Era cioplit grosolan, cu picioarele din faţă şi cele din spate la fel, un fel de cal cu două picioare şi ochi rotunzi şi plaţi, despre care-şi amintea, deşi nu era foarte sigură.

În altă încăpere, lungă şi îngustă, găsi multe unelte de bucătărie nefolosite, crătiţi pe o tejghea şi trei bumbi de os înşiraţi.

La capătul unui coridor lung în care fusese atrasă de o reflexie venind din capătul îndepărtat, se găsea o maşinărie aşa cum nu mai văzuse mătuşa mea.

Într-o încăpere mică, fără luminator, un miros intens, înţepător, umplea aerul ca o creatură prinsă în cameră. Mătuşa mea părăsi încăperea în grabă, supărată.

Deşi curiozitatea o împingea să descopere toate acele încăperi pe care nu le ştia în casa ei, explorările şi liniştea îi dădură un sentiment de opresiune şi stânjeneală. Rămase o clipă dinaintea uşii încăperii din care venea mirosul, chibzuind. Asta nu-i lua niciodată mult timp. Începu să urmeze firul înapoi, strângându-l peste degetele mâinii stângi. Acest proces necesita mai multă atenţie decât îi dădea şi, ridicând ochii dintr-o încurcătură de fire, se miră să se vadă într-o cameră prin care nu-şi amintise să fi trecut, dar pe care n-ar fi putut s-o traverseze fără s-o observe, pentru că era foarte mare. Pereţii erau din piatră frumos şlefuită, cu o nuanţă cenuşie palidă, în care erau încrustate cu fire de aur anumite figuri, ca nişte hărţi astrologice cu constelaţii, cu linii fine legând stele sau grupuri de stele. Tavanul era luminat şi înalt, podeaua din marmură tocită şi întunecată. Era ca o biserică, gândi mătuşa mea, dar nu una religioasă (aşa a gândit ea). Modelele de pe ziduri erau ca ilustraţiile din cărţile de şcoală, iar camera era ca holul unei mari biblioteci; nu erau cărţi, dar locul era majestuos şi odihnitor,având strâns în el o linişte foarte plăcută spiritului mătuşii mele. Era obosită de atâta mers şi se hotărî să se odihnească aici.

Se aşeză pe jos, de vreme ce nu era mobilă, în colţul cel mai apropiat de uşa la care o condusese firul. Mătuşa mea era o

femeie căreia îi plăcea să aibă un zid la spate. Invaziile o lăsaseră în spaţii deschise, privind mereu peste umăr. Deşi acum cine mai putea să-i facă vreun rău? şi-a spus ea, stând pe jos. Dar, şi-a spus în continuare, niciodată nu poţi fi sigură.

Liniile de aur de pe pereţi îi conduseră privirea. Unele figuri îi păreau familiare. Începu să creadă că aceste desene sau modele erau o hartă a labirintului în care se afla, firele reprezentând pasaje, iar stelele, încăperi; sau poate că stelele însemnau uşi ale încăperilor ale căror ziduri nu erau trasate. Putea să refacă uşor drumul din primul coridor înapoi în camera cu fuioare; dar în partea cealaltă a ei, acolo unde ar fi trebuit să fie partea veche a casei, modelul continua, părând să fie constelaţiile de pe cer de la începutul iernii. Nu era sigură că înţelegea harta, dar continuă să o studieze, să-şi lase mintea să urmeze liniile din stea în stea, până când avea să-şi vadă drumul. Atunci se ridică şi porni înapoi, urmând firul şi luându-l în mâna stângă, până când se întoarse.

Eu mai eram în aceeaşi cameră, continuând să plâng. Mama plecase. Fluturii efemeri aşteaptă ani de zile să se nască, dar trăiesc numai o zi. Cei de la pompe funebre plecau şi a trebuit să-i urmez, aşa că mătuşa mea a venit la propria înmormântare, deşi n-ar fi vrut să plece din casă. Încercă să-şi ia ghemul cu ea, dar firul s-a rupt când a trecut pragul. Am auzit-o înjurând în barbă, aşa cum făcea de fiecare dată când rupea un fir sau când vărsa zahărul — "La dracu!", şoptit.

Niciuneia nu-i plăcea înmormântarea. Mătuşa mea intră în panică atunci când începură să arunce pămînt peste groapă. A strigat tare:

— Nu pot să respir! Nu pot să respir!

Lucru care m-a speriat atât de rău încât am crezut că eu am fost aceea care vorbise, că eu mă sufocam şi am căzut jos. Lumea a trebuit să mă ajute să mă ridic şi să mă ducă acasă. Eram atât de ruşinată şi confuză pentru că-mi pierdusem mătuşa.

Uneia dintre vecine, care nu ne fusese deosebit de simpatică, i s-a făcut milă de mine şi s-a purtat cu multă bunătate. A vorbit atât de înţelept încât mi-a dat curajul să mă ridic şi s-o întreb:

— Unde-i mătuşa mea? Se mai întoarce?

Dar ea nu ştia şi mi-a spus doar lucruri care să mă

liniştească. Nu sunt atât de isteaţă ca alţii, dar ştiam că nu mă pot linişti.

Vecina s-a asigurat că-mi pot purta singură de grijă, şi în seara aceea mi-a trimis unul dintre copii cu o farfurie cu mâncare. Am mâncat şi a fost foarte bun. Nu mai mâncasem de când plecase mătuşa în altă parte a casei.

Noaptea, după ce se lăsă întunericul, m-am întins singură în dormitor. La început m-am simţit bine şi veselă, din pricina mâncării şi m-am prefăcut că mătuşa doarme în aceeaşi cameră, aşa cum fusese întotdeauna. Apoi m-am înspăimântat şi spaima a crescut în întuneric

Mătuşa mea a ieşit din mijlocul podelei. Parchetul roşu se umflă şi crăpă. Părul şi capul se strecurară printre plăci, apoi trupul. Părea foarte întunecată, parcă murdară şi era cu mult mai mică decât înainte.

— Lasă-mă să exist! a spus ea.

Eram prea îngrozită ca să vorbesc

— Lasă-mă să plec! a spus mătuşa mea.

Dar nu era cu adevărat mătuşa mea; nu era decât o parte veche a ei, care se întorsese pe sub pământ din cimitir, pentru că aşa dorisem eu. Nu-mi plăcea partea aceea a ei şi nici n-o voiam acolo. Am strigat:

— Pleacă! Pleacă! şi mi-am ascuns faţa în braţe.

Mătuşa mea a scos un scârţâit uşor ca un coş de răchită. Am ţinut ochii atât de mult închişi încât aproape am adormit. Când m-am uitat, nu mai era nimeni acolo, poate doar un loc mai întunecat în aerul de acolo, iar parchetul nu era crăpat. M-am culcat.

În dimineaţa următoare când m-am trezit, soarele bătea în fereastră şi toate erau la locul lor, dar n-am putut păşi peste partea aceea de podea unde se ridicase mătuşa mea din parchet.

Mi-a fost teamă să mai plâng după noaptea aceea, de vreme ce plânsul o putea aduce înapoi ca să guste dulceaţa lacrimilor mele sau să mă necăjească. Dar eram singură în casă acum când ea era îngropată şi plecată. N-aveam nici o idee ce să fac fără ea. Vecina a venit în vizită şi a vorbit despre o slujbă şi mi-a dat din nou să mănânc; dar în ziua următoare a venit un bărbat care a spus că fusese trimis de către un creditor. A luat cufărul cu haine şi aşternuturi. Mai târziu, seara, s-a întors,

pentru că văzuse că eram singură. Am ţinut uşa închisă de data asta. A vorbit calm la început, încercând să mă facă sâ-l las înăuntru, apoi a început să spună cu voce joasă c-o să-mi facă râu, dar eu am ţinut uşa încuiată şi nu i-am răspuns. În ziua următoare a venit altcineva, dar eu am împins patul la uşă. Poate că era copilul vecinei, dar mi-a fost frică să mă uit. M-am simţit în siguranţă în ultima cameră. Alţi oameni au venit şi au bătut, dar eu n-am răspuns şi ei au plecat.

Am rămas în camera din spate până când, într-o zi, am văzut şi eu uşa prin care trecuse mătuşa mea. M-am dus şi am deschis-o. Eram sigură c-o să fie acolo. Dar camera era goală. Războiul de ţesut dispăruse, ca şi mioarele şi nu era nimeni acolo.

Am continuat către coridorul de dincolo, dar nu mai departe. Nu mai aveam să găsesc drumul înapoi prin toate holurile şi încăperile acelea, nici să înţeleg modelul cu stele. Mi-a fost atât de frică încât m-am întors şi m-am târât în gaura mea şi m-am ascuns acolo.

Mătuşa mea a venit să mă ia. Era foarte hotărâtă. Întotdeauna o scoteam din sărite. N-a spus decât:

— Haide!

Şi m-a tras de mână. Odată, a spus:

— Să-ţi fie ruşine!

Când am ajuns pe malul râului, s-a uitat la mine foarte serioasă. M-a spălat pe faţă cu apa întunecată din râul acela şi mi-a netezit părul cu palmele. A spus:

— Ar fi trebuit să ştiu.

— Îmi pare rău, mătuşă, am spus.

— O, da, spuse ea. Acum, haide. Priveşte atentă!

Barca traversase râul şi se lega la ponton. Am mers spre ponton printre trestii în asfinţit. Soarele dispăruse şi nu erau nici stele, nici lună, nici nu bătea vântul. Râul era atât de larg încât nu i se putea vedea celălalt mal.

Mătuşa mea se tocmi cu barcagiul. Am lăsat-o s-o facă, pentru că lumea tot timpul mă înşela pe mine. Îşi luase obolul de pe limbă şi vorbea repede.

— Nepoata mea, nu vezi cum este? Fireşte că nu i-au dat bani de drum! Nu-i ea de vină! Am venit să am grijă de ea. Uite plata pentru ea. Da, pentru amândouă. Nu, ia mâna, şi se trase înapoi, abia arătându-i o clipă bucăţica de aramă. Nu până ce nu

ajungem tefere pe malul celălalt!

Barcagiul mârâi, dar începu să-şi mai piardă din tărie.

— Atunci, haide! a spus mătuşa mea. A păşit în barcă şi mi-a ţinut mâna să urc şi eu. Aşa că am urmat-o.

EST

PRIMUL RAPORT AL STRĂINULUI

NAUFRAGIAT CĂTRE KADANH DIN DERB

Ceea ce-mi ceri, stăpâne, este cu totul imposibil. Cum poate cineva să descrie o lume? Se poate folosi un creion mic pentru a descrie un cerc mare, dar dacă cercul e atât de mare încât nu s-ar putea vedea curba sa nici din vârful unui turn, atunci creionul s-ar termina înainte de a-şi începe bine treaba. Câte tonuri poate lua vocea cuiva? Cum aş putea eu descrie chiar şi o singură piatră, şi care piatră să o descriu? Dacă aş începe prin a-ţi spune că Pământul este a treia planetă dintr-un sistem de nouă, orbitând în jurul unui soare galben de dimensiuni mijlocii la o distanţă medie de 93 de milioane de mile, cu o perioadă de revoluţie de 365 de zile şi o perioadă de rotaţie de 24 de ore şi că are un satelit care îl însoţeşte, e ca şi cum ţi-aş fi spus că un an e un an, că o lună e o lună şi că o zi e o zi, ceea ce deja ştii.

Dar de vreme ce eu ştiu ca tu ştii că ceea ce mi-ai cerut este imposibil, şi totuşi n-ai întrebat nici în glumă, nici cu cruzime, nu pot decât să răspund; ştiind că tu ştii că răspunsul meu, în toate cuvintele sale, s-ar putea să nu însemne nimic până la urmă: iartă-mă.

Acum o clipă, când am zărit cu coada ochiului sarcina enormă care mă aşteaptă, ca un munte care aşteaptă să fie urcat, mi-a venit în minte că ar putea exista un motiv ulterior

pentru cererea ta. Cerându-mi să-ţi descriu lumea mea, poate că nu cauţi informaţii despre lumea mea deloc Poate că nu ai de gând să-mi asculţi cuvintele, ci doar tăcerile dintre fraze, din care sa înveţi multe despre lumea ta. Dacă e aşa, nu am nici o obiecţie; într-adevăr, prefer acest aranjament. Atunci, treaba mea nu ar fi să-ţi descriu lumea mea în termeni generali, care s-ar aplica oricărei lumi, limba astronomiei, a fizicii, a chimiei, a biologiei, etc, ci mai degrabă să cochetez cu individualul şi trecătorul, cu cele fortuite şi cele deosebite; nu să descriu clasa plantelor cu flori, ci să menţionez mirosul acru al unui trandafir Cecile Bruner pe un balcon ce dă peste un golf mare, încercuit de luminile oraşelor într-o seară blândă, ceţoasă de septembrie; nu să-ţi descriu evoluţia inteligenţei sau cursul istoriei umane, ci să-ţi spun, poate în mare detaliu, despre mătuşa mea din partea bunicilor, Elizabeth. Nici o poveste istorică generală, nici măcar o privire atentă asupra migraţiei către vest a oamenilor albi, care a culminat şi s-a încheiat cu drumeţiile pionierilor peste Marile Câmpii, peste Munţii Stâncoşi, peste Sierra, către ţărmul Pacificului, nu ţi-ar da convingerea cinstită a necesităţii existenţei mătuşii mele Elizabeth. Chiar dacă aş duce povestirea până la detalii precum soarta familiilor întemeietorilor din Wyoming, existenţa mătuşii mele ar continua să-ţi apară fortuită. Doar dacă ţi-aş descrie viaţa ei, moartea ei, ţi-ai da seama atunci de absoluta necesitate a existenţei ei şi, prin asta, poate ai înţelege oarecum mişcarea milenară către vest, care s-a încheiat pe ţărmul unei mări imense şi ceţoase; şi, prin asta, poate ai mai înţelege unele migraţii vechi ale poporului tău, sau lipsa oricăror mişcări migratorii în istoria poporului tău; sau natura eşecului, sau caracterul propriei tale mătuşi sau propriul tău suflet.

Stăpâne, văd că, în loc să-ţi cer scuze şi să mă plec în faţa ta, ar trebui pur şi simplu să-ţi mulţumesc pentru nespus de neaşteptata şi binevenita oportunitate de a vorbi despre mătuşa mea şi am să încep de îndată. Nu este o ocazie des întâlnită de secundul unei nave a Flotei Interstelare Terestre.

Dar nu cred că am să încep cu mătuşa mea. Este un subiect dificil şi mi-a trecut prin minte că, odată ce am avut curajul să arunc o privire direct spre munţii înfricoşători pe care urmează să-i urc (şi de pe acele piscuri, ce ocean învăluit în ceaţă voi vedea?), nu contează de unde încep şi nu este necesar nici

măcar să fiu foarte precis. Orice ţi-aş spune, dacă asculţi tăcerile dintre fraze, vei auzi adevărul. Ca şi în muzică, când ai prins ritmul, modelul sunetelor şi al tăcerilor, atunci începi să auzi melodia. Oricum, nu pot cânta decât o singură melodie. Aşa că am să încep cu o poveste.

A fost odată ca niciodată un oraş. Toate celelalte oraşele din toate timpurile şi locurile semănau în multe privinţe. Acest oraş nu semăna cu niciunul; şi totuşi manifesta mai mult decât oricare altul Ideea de oraş. Era populat de păsări, pisici, oameni şi lei înaripaţi, cam în proporţii egale. Toţi leii erau cunoscători de carte. Rareori vedeai un leu fără o carte în labe. Pisicile erau analfabete, dar foarte civilizate. Observând un mare grup familial în largul lui în tufele unei grădini umbroase apărată de garduri, sau o confruntare rituală a motanilor pe caldarâmul luminat de lună dintr-o piaţă, sau înaintarea dezinvoltă de pe un acoperiş pe altul a unei pisici mătăsoase şi argintii, s-ar putea trage concluza că nu numai că oraşul fusese construit pentru ele, dar şi că arta de a trăi în el fusese adusă la perfecţiune de către pisici. Dar de îndată ce te uitai la un leu, toate astea treceau sub semnul întrebării; pentru că, în ciuda asemănării lor cu pisicile ca formă, liniştea totală a leilor, expresia lor universală de mândrie binevoitoare şi măiestrie de conştiinţă indicau cu siguranţă o stare mentală transcendentă simplei fericiri, apropiindu-se de bucurie. Puteai vedea cadavrul unei pisici plutind pe sub un pod, alături de sticle de suc şi de portocale putrede, dar ridicând privirile de la această privelişte tristă, puteai să vezi lângă treptele podului un leu încruntându-se cuprins de fericire, cu aripile lui de piatră strânse; către ce alt loc mai bun ar fi putut să zboare?

Este uşor de presupus că păsările erau cei mai puţin fericiţi locuitori ai oraşului. Multe dintre ele trăiau în colivii. Aceşti prizonieri nu păreau să fie nefericiţi, cântând cadenţe ornate în stil Vivaldi din zori până-n seară peste străduţele înguste, ciugulind seminţe şi privind tâmp la imaginea lor reflectată de globurile de pom de Crăciun atârnate în coliviile lor largi. Cu toate astea, trăiau în colivii. Porumbeii trăiau liberi, dar numai ca nişte cerşetori. Zilnic, răspundeau chemării clopotelor la masă, iar între mese necăjeau turiştii pentru alte bunătăţi. Poate că acest resentiment de a fi reduşi la statutul de dependenţi, nebăgaţi în seamă, furia lor ascunsă pentru că li se dăduseră

câţiva copaci să se aşeze şi câteva turnuri din care să zboare, tocmai astea să le fi făcut excrementele atât de corozive. Oricare ar fi fost motivul, porumbeii distrugeau unele dintre cele mai deosebite elemente ale oraşului, murdărind persistent şi ruinând pietrele perisabile ale cornişelor, sculpturilor. Nici măcar leii nu puteau scăpa de porumbei. În această muncă de distrugere, porumbeii erau, totuşi, depăşiţi de oameni, ale căror fabrici din apropiere emiteau vapori mult mai corozivi decât găinaţul porumbeilor, iar ale căror bărci cu motor se angajaseră furioase în încercarea de a scufunda oraşul înainte să se prăbuşească.

Pentru că acea calitate prin care Veneţia diferea în mod clar de toate celelalte oraşe şi totuşi prin care le exemplifica şi le descria pe toate, pe fiecare în parte, cel mai exact, era fragilitatea.

Un oraş, un splendid, vechi, aglomerat, activ oraş plin de mii de suflete ocupate, care putea fi distrus de un porumbel — sau de o barcă cu motor — sau un vânticel? Ridicol!

Dar, până la urmă, ce distruge oraşele? De ce se prăbuşeşte măreţia? Priveşte şi ai să găseşti un căluţ de jucărie; o cheie de mobilă; doi oameni pălăvrăgind la un pahar; o schimbare de vreme; sosirea câtorva spanioli. Absolut nimic. Un porumbel, o barcă cu motor, un clic dintr-un contor Geiger.

Asta înseamnă că prima lecţie a Veneţiei este mortalitatea.

Prost înţeleasă de către germani şi de alţi barbari din nord (oraşul a fost întotdeauna asediat de către germani fiind de fapt fondat aici în partea cea mai adâncă a lagunei în efortul de a se feri de vizitele nedorite ale turiştilor longobarzi — un efort care nu a fost încununat de succes până la urmă), acest mesaj clar a fost interpretat, cu toată magnifica obtuzitate a gândirii teutone, că de vreme ce Veneţia c mult mai mortală decât alte oraşe, înseamnă că Veneţia este un oraş al morţii, al bolii, decadent, un oraş nesănătos, supravieţuind ca şi porumbeii săi ca un parazit pe seama vizitatorilor, un delir morbid de febră, un loc în care pederaştii bătrâni vin să moară. Astea sînt, fireşte, prostii. Ceea ce e mai muritor, e mai viu. Nu există nici un loc în lume în care valurile mâloase verzi, frumoase de viaţă să ajungă atât de sus, în care să simţi atât de puternic prezenţa păsărilor vii, a pisicilor, a leilor, a oamenilor mergând, vorbind, cântând, certându-se, închizând şi deschizând paravane de metal în faţa

prăvăliilor, pregătind cina, mâncând micul dejun, căsătorindu-se, organizând înmormântări, transportând Coca-Cola şi zucchini din loc în loc în bărci de Coca-Cola şi de zucchini, ţinând discursuri, ascultând radioul sau cântând la instrumente, vânzând yo-yo-uri electrice, care lucesc ca licuricii când se rostogolesc în sus şi-n jos pe firul lor în penumbra uşilor marii catedrale, chiulind de la şcoală, lovind cu piciorul mingi de fotbal, bătându-se, pescuind, sărutându-se, aruncând gaze lacrimogene în demonstranţi, demonstrând, scurtându-şi speranţa de viaţă suflând bule fragile de sticlă colorată, etc, etc — cu alte cuvinte, trăind. Dacă aş fi un pederast neamţ bătrân, cu dorinţă de moarte, m-aş simţi teribil de prost în Veneţia. Până în străfunduri.

Am auzit două gospodine veneţiene discutând, pe treptele unui canal verde, despre calităţile diferitelor mărci de aparate de gătit electric preţ de 20 de minute încheiate, în detaliu şi cu o enormă vigoare. Din conversaţie nu reieşea extazul bântuit de sentimentul morţii. Într-adevăr, un motiv pentru care viaţa este atât de puternică este că o poţi auzi. În alte oraşe, zgomotul ei este copleşit de acela al motoarelor. În celelalte oraşe auzi zgomotul motoarelor. Cel mai adesea, în Veneţia, auzi zgomotul pe care-l fac oamenii. Şi păsările; pisicile, când sunt îndrăgostite; leii nu fac nici un zgomot care să merite amintit, deşi cartea pe care o ţin spune încet, Pax tibi, Maree, evangelista meus. şi de aceea liniştea Veneţiei este cea mai zgomotoasă linişte pe care ţi-o poţi închipui.

Când am fost în vidul dintre stele şi l-am ascultat şi m-am îngrozit, am găsit o cale de a mă elibera de teroarea copleşitoare (pe care Pascal a pomenit-o, chiar dacă n-a zburat niciodată într-o navă spaţială) şi de a mă veseli: am pretins că mă trezesc devreme dimineaţa într-o cameră de hotel din Veneţia. La început este linişte, linişte profundă, nemişcarea lagunei plate, ceţoase, verde-albăstruie, nemişcarea micului canal dintre casele de piatră. Ştiu că podul din apropierea intrării hotelului se reflectă, arcada lui descriind un cerc perfect în acea nemişcare. Dincolo de acel pod se află altul şi încă unul dincolo de acesta, fiecare prins de propria reflexie: aer, apă, piatră, sticlă, toate una. Un porumbel pe pervazul geamului de la dormitor gângureşte. Ăsta e primul sunet; ăsta şi zbaterea plăpândă din aripi. Paşi trec pe stradă pe lângă intrarea

hotelului, peste podul arcuit, apoi dispar; al doilea sunet, sau modelul de sunete şi tăceri. Cineva sparge nişte sticlă în curtea hotelului. Întotdeauna se sparge sticlă în curţile hotelurilor veneţiene dimineaţa; poate că este un ritual de zori, sau o cale de a scăpa de sticla nevândută turiştilor în prăvălie ieri, nu ştiu. Poate că aşa spală ei vasele în Veneţia. Un sunet care te face să tresari, dar nu lipsit de muzicalitate, urmat de înjurături puternice şi de un râs. Deja sunt aproape ferit de groaza stârnită de golul igienic. Jos în curte cântă un radio, în vreme ce se mătură sticla. Cineva pe unul dintre poduri strigă ceva, ce nu prea pot înţelege, în dialectul veneţian către altcineva de pe alt pod; apoi clopotele cele mari ale Campanilei si cele mici de la trei biserici din apropiere pornesc mai mult sau mai puţin simultan să cheme enoriaşii la masa de dimineaţă. Totul este muzică şi eu mă aflu acasă, în siguranţă, ascultând profunda, extraordinara linişte a oraşului vieţii.

Nu m-am născut acolo şi nici n-am trăit vreodată în el. Când spun ''acasă, în siguranţă" folosesc o metaforă din jocul de baseball.

Am vizitat Veneţia de patru ori, de fiecare dată pentru numai câte patru zile. De fiecare dată era mai mult sub apă.

Dacă ai să mă întrebi direct (aşa cum mi-ai cerut să-ţi descriu Pământul) dacă vreau să mă întorc pe Pământ şi de ce, ţi-aş putea răspunde, "Da: să văd Veneţia pe timp de iarnă". Am văzut-o numai primăvara târziu şi vara. Iarna, mi s-a spus, este teribil de frig, iar muzeele sunt închise chiar şi mai des decât vara, aşa că nu te poţi încălzi în faţa focurilor roşii şi aurii ale lui Tiţian şi Veronese. Ceaţa albă se scurge printre pietre. În furtunile de iarnă, piaţa Sfântul Marcu, cel mai frumos loc construit vreodată, al cărui tavan este cerul opalescent, este deseori inundată. Catedrala însăşi este invadată de către mare, valurile şi mozaicurile schimbând între ele reflexii, cele cinci cupole de aur plutind ca baloanele, cei patru cai de bronz ai lui Neptun pufnind şi tremurând la mirosul elementului lor nativ. Fără nici o îndoială că leii continuă să privească în jos cu aprobare detaşată şi încruntaţi, abia deranjându-se să-şi mişte aripile strânse. Gondolele, cred, plutesc legate chiar de vârfurile stâlpilor lor cu dungi sau sunt puse deoparte, ciocnindu-se de tavanul docurilor; sau poate că alunecă peste marea piaţă de la picioarele cailor şi de sub baloanele de aur, procesiunea

Îngerului şi a Celor Trei Regi, clopotniţa care s-a prăbuşit în 1903 dar a fost din nou ridicată, porumbeii agitaţi căutând porţia lor zilnică pe valurile mici, reci, cenuşii? Sub valuri, seara, yoyo-urile electrice sclipesc pe sforile lor în sus şi-n jos, atrăgând fantomele longobarzilor demult înecaţi?

Iarna şi vara, gondolele sunt negre. Au fost odată vopsite în negru pentru un doliu — pierderea unei bătălii, căderea Republicii, moartea unui copil — nu-mi amintesc de ce gondolele jelesc. Erau bărcile cele mai elegante pe care le-au construit vreodată oamenii, chiar mai elegante decât barca ce m-a adus aici. Strigătul de avertizare al gondolierului, în vrem ce-şi dirijează nava către soarele de la capătul unui canal lateral, pe sub balcoane şi poduri arcuite, prin tremuratul umbrelor, era încet şi totuşi dus departe, clar, pe căile de apă şi piatră: '"Hoi-i-i", striga el, iar pisicile şi leii de pe colţurile încălzite de soare ale podurilor ascultau şi nu spuneau nimic, aşa cum tu, stăpâne, faci acum.

JURNALUL UNUI TRANDAFIR

30 August

Doctoriţa Nades îmi recomandă să ţin un jurnal al muncii mele. Ea spune că dacă îl ţii cu grijă, atunci când îl reciteşti poţi să-ţi aduci aminte de observaţiile pe care le-ai făcut, să observi greşelile şi să înveţi din ele şi să observi progresul sau devierea de la calea cea bună, păstrând astfel un curs corect al muncii printr-un proces de feed-back.

Am promis să scnu în acest carnet în fiecare seară şi să-l recitesc la sfârşitul fiecărei săptămâni.

Aş fi vrut să-l fi avut pe vremea când eram asistentă, dar este şi mai importantă acum că am pacienţii mei.

Aşa cum am avut ieri şase pacienţi, o zi plină pentru un *scopist,* dar patru dintre ei sunt copii autişti cu care am lucrat tot anul pentru studiul doctoriţei Nades pentru Biroul Psi. Nat'l (notiţele mele asupra lor se află în fişele clipsi). Ceilalţi doi sunt noi:

Ana Jest, 46, ajutor brutar, căsăt, fără copii, diag. depresie, trimitere de la poliţia oraşului (încercare de sinucidere).

Flores Sorde, 36, inginer, necăs., fără diag., trimitere de la TRTU (Comportament psihopatie — Violent).

Doctoriţa Nades spune că e important să scriu lucrurile astea în fiecare seară, aşa după cum mi s-au întâmplat la muncă: tocmai spontaneitatea este cea mai informativă în auto-examinare (ca în autopsihoscopie). Ea spune că este mai bine să scrii, nu să dictezi în reportofon, şi să păstrezi notiţele pentru tine, ca să nu fie influenţate. Este greu. Niciodată n-am scris ceva personal. Încă mai am senzaţia că scriu pentru doctoriţa Nades! Poate că dacă jurnalul îmi este util, am să pot să-i arăt ceva din'el mai târziu şi să-i cer sfatul.

Bănuiesc că Ana Jest este în plină depresie de menopauză şi că terapia hormonală va fi suficientă. Acum, să vedem cât de prost prognostician sunt.

Am să lucrez cu amândoi pacienţii sub *scop* mâine. Este palpitant să ai proprii tăi pacienţii. Sunt nerăbdătoare să încep. Deşi, fireşte, munca de echipă a fost foarte educativă.

31 August

O şedinţă de o jumătate de oră de scopie cu Ana la 8:00. Analizat materialul scopiei, 11:00-l7:00. N.B.: Reglează citirea din creierul drept, data viitoare! Concret vizual slab. Foarte puţină aură, sensibilitate slabă, imaginea trupului instabilă. O să facem analize de laborator asupra echilibrului hormonal.

Este uimitor cât de banală poate fi mintea celor mai mulţi oameni. Fireşte că biata femeie are o depresie severă. Intrările în dimensiunea Con erau ceţoase şi incoerente, iar dimensiunea Incon era profund deschisă, dar obscură. Dar lucrurile care ieşeau din obscuritate erau atât de banale! O pereche de pantofi vechi şi cuvântul "geografie"! Iar pantofii erau neconturaţi, abia o schemă de pereche de pantofi, poate bărbăteşti, poate femeieşti, poate albaştri închis, poate maro. Deşi este în mod limpede din categoria celor vizuali, femeia asta nu vede nimic cu claritate. Puţină lume vede. E întristător. Când eram studentă în primul an, obişnuiam să mă gândesc la cât de minunată trebuia să fie mintea altora, cât de minunat ar fi să simţi toate lumile diferite, culorile diferite ale pasiunilor şi ideilor lor. Ce naivă eram!

Am realizat asta pentru prima dată la ora doctorului Ramia,

când studiam cu toţii o înregistrare de la o persoană celebră, şi am observat că subiectul nu privise niciodată la vreun copac, nici nu atinsese vreunul, nu ştia care e diferenţa între stejar şi plop, nici chiar aceea dintre margaretă şi trandafir. Pentru el, toate erau "copaci" sau "flori", luate schematic. La fel era şi cu feţele oamenilor, deşi avea trucurile lui prin care le deosebea: cel mai adesea, el vedea numele, ca pe o etichetă, nu faţa. Asta era o minte Abstractă, fireşte, dar poate fi şi mai râu cu Concreţii, ale căror percepţii vin ca un fel de talmeş-balmeş — supă de mazăre cu o pereche de pantofi înăuntru.

Oare nu cumva mă "molipsesc"? Am studiat toată ziua gânduri depresive şi am căpătat şi eu o depresie. Uite, am scris aici, "Este deprimant". Deja am început să văd valoarea jurnalului. Ştiu că sunt uşor impresionabilă.

Fireşte, tocmai de aceea sunt un bun psihoscopist. Dar e primejdios.

Astăzi nu fac şedinţă cu F. Sorde, pentru că nu au dispărut încă semnele sedării. Referinţele TRTU sunt deseori atât de atacate de medicamente încât nu pot fi scopate zile întregi.

Scopare REM cu Ana J. mâine la ora 4:00. Mai bine să mă culc!

1 septembrie

Dr. Nades spune că felul de lucruri pe care l-am scris ieri seamănă destul de mult cu ce are ea în minte şi m-a invitat sâ-i arăt din nou jurnalul când am vreo îndoială. Gânduri spontane — nu date tehnice, care oricum sunt trecute în fişe. Să nu înlătur nimic. Candoarea este foarte importantă.

Visul Anei a fost interesan,t dar patetic. Lupul care s-a transformat în clătită! Şi încă într-una greţoasă, slabă, păroasă. Vizualitatea îi este mai bună în vis, dar tonul simţirilor rămâne coborât (Nu uita: tu eşti cea care contribuie la afect — nu îl citeşti numai). Azi a început tratamentul cu hormoni.

F. Sorde s-a trezit, dar e încă prea confuz ca să-l duc în camera de scopie pentru o şedinţă. Speriat. Refuză să mănânce. Se plânge de dureri laterale. Cred că nu-i este foarte clar ce fel de spital este ăsta şi i-am spus că nu are nimic fizic. A spus "De unde dracu' ştii?", destul de corect, de vreme ce era îmbrăcat într-o jachetă simplă, datorită notării cu V de pe fişa lui. L-am examinat şi am descoperit vânătăi şi contuzii şi am cerut o radiografie, care a arătat două coaste crăpate. Am explicat

pacientului că fusese într-o stare, care necesitase imobilizarea lui forţată, pentru a-l feri de a se răni singur. A spus: "De fiecare dată când unul pune o întrebare, celălalt mă loveşte". A repetat asta de mai multe ori, cu furie şi confuzie. Sistem iluzoriu paranoid? Dacă nu scade pe măsură ce scade efectul medicamentelor, am să plec de la această presupunere. Îmi răspunde destul de bine, m-a întrebat cum mă cheamă când m-am dus să-l văd la radioscopie şi a fost de acord să mănânce. Am fost nevoită să-mi cer scuze faţă de el, ceea ce nu este un început bun cu un paranoid. Coastele afectate ar fi trebuit să fie marcate pe fişa lui de către agenţia care l-a trimis, sau de către medicul care l-a primit. Neatenţia asta este supărătoare.

Dar am şi veşti bune. Rina (Studiul Autist nr. 4) a văzut astăzi prima propoziţie la persoana întâi. A văzut-o: cu litere groase, negre, brusc în prim-planul Con: *Vreau să dorm în camera mare.* (Doarme singură din pricina problemelor de feces). Propoziţia a rămas limpede timp de vreo 5 secunde. O citea în minte la fel cum o citeam şi eu pe holoecran. Exista o slabă subverbalizare, dar nu subvocalizare, nimic în sectorul audio. Încă nu vorbise, nici chiar către sine, la persoana întâi. I-am spus lui Tio de îndată şi el a întrebat-o după şedinţă, "Rina, unde vrei să dormi?" — "Rina dorm în camera mare". Fără pronume, fără conativ. Dar într-una din zilele astea, o să spună *Vreau* — cu glas tare. Şi-o să construiască pe asta o personalitate, poate, în sfârşit: pe această bază. Vreau, deci exist.

Atâta teamă. De ce există atâta teamă?

4 septembrie

Am mers în oraş, în concediul meu de două zile. Am stat cu B. În apartamentul ei nou, de pe malul nordic. Trei camere numai pentru ea!!! Dar nu prea îmi plac clădirile acelea, vechi, sunt şobolani şi gândaci şi totul pare atât de vechi şi de ciudat, de parcă anii de foamete mai stau încă acolo, aşteptând. Am fost bucuroasă să mă întorc în cămăruţa mea de aici, singură dar alături de ceilalţi pe acelaşi etaj, prieteni şi colegi. Oricum, mi-a fost dor să mai scriu în caietul ăsta. Îmi formez obiceiuri foarte repede. Tendinţă compulsivă.

Ana a avansat mult: îmbrăcată bine, cu părul strâns, arăta perfect. Dar şedinţa a fost plicticoasă. I-am cerut să se gândească la clătite şi toată dimensiunea Incon s-a umplut cu

clătita păroasă, oribilă, plată, a lupului, în vreme ce în. Con asculta, încercând să vizualizeze o plăcintă cu brânză. Nu-i rău: culorile şi trăsăturile erau deja mai puternice. Încă mai cred în tratamentul hormonal simplu. Fireşte că îmi vor sugera TEC, iar o co-analiză a materialului scopic ar fi perfect posibilă, o să începem cu clătită de lup, etc. Dar are vreun rost? A fost ajutor de brutar vreme de 24 de ani, iar sănătatea ei fizică e slabă. Nu-şi poate schimba viaţa. Cel puţin, cu un bun echilibru hormonal, ar putea fi în stare să o îndure.

F. Sorde: odihnit, dar încă suspicios. Reacţie extremă de teamă când am spus că a venit vremea pentru prima lui şedinţă. Pentru a-l linişti, m-am aşezat şi am vorbit despre natura şi operarea psihoscopului. M-a ascultat atent şi, în sfârşit, a spus, "Ai de gând să foloseşti psihoscopul?"

Am spus: — Da.

El a spus: — Fără electroşocuri?

Am spus: — Nu.

El a spus: — îmi promiţi?

I-am spus că sunt un psihoscopist şi că nu folosesc niciodată echipamentul terapeutic electroconvulsiv, care este în cu totul alt departament. I-am spus că munca mea cu el este acum de a diagnostica, nu de a trata. M-a ascultat cu atenţie. Este o persoană educată şi înţelege distincţia dintre "diagnostic" şi "tratament"'. E interesant faptul că mi-a cerut să-i *promit.* Asta nu se potriveşte cu modelul paranoid, nu poţi cere promisiuni de la cineva în care nu ai încredere. A venit la mine docil, dar când am intrat în camera scopului s-a oprit şi s-a albit la vederea aparatelor. Am făcut gluma doctoriţei Aven despre scaunul dentistului, pe care o folosea întotdeauna cu pacienţii nervoşi. F.S. a spus, "Câtă vreme nu-i un scaun electric!"

Cred că, cu subiecţi inteligenţi este mult mai bine să nu creezi false mistere şi să-ţi impui o falsă autoritate şi un sentiment de neajutorare a subiectului (vezi T.R. Olma, Tehnica Psihoscopiei). Aşa că i-am arătat scaunul şi coroana de electrozi şi i-am explicat operaţia. Ştia câte ceva despre psihoscop şi întrebările lui reflectau şi educaţia inginerească. S-a aşezat pe scaun atunci când i-am cerut-o. În vreme ce-i fixam coroana şi clipsurile, transpira profund de teamă, iar mirosul îl deranja în mod clar. Dacă ar fi ştiut cum miroase Rina după ce termina de pictat un tablou cu rahat. A închis ochii şi a strâns braţele

fotoliului până ce i s-au albi mâinile până la încheieturi. Şi ecranul era aproape alb. După o vreme, a spus pe un ton de glumă:

— N-o să doară, nu?

— Nu ştiu. Doare?

— Adică a pornit deja?

— De vreo 90 de secunde.

Şi-a deschis ochii şi a privit împrejur, atât cât putea cu clipsurile pe el. A întrebat:

— Unde e ecranul?

I-am explicat că subiectul nu priveşte niciodată ecranul, pentru că obiectifîcarea ar putea fi sever tulburată, iar el a spus:

— Ca feed-back-ul de la microfon?

Era exact imaginea pe care o folosea dr. Aven. F.S. este cu siguranţă o persoană inteligentă. N.B.: Paranoizii inteligenţi sunt primejdioşi!

A întrebat:

— Ce vezi?

Şi eu am spus:

— Taci, nu vreu să văd ce spui, vreau să văd ce gândeşti.

Iar el a spus blând, ca o glumă:

— Dar asta nu-i treaba dumitale.

Între timp, albeaţa de frică s-a transformat în convulsii întunecate, intense, de voinţă, apoi, cu câteva secunde înainte să se oprească din vorbit, apăru un trandafir pe toată dimensiunea Con: un trandafir roz înflorit, frumos simţit şi vizualizat, clar şi continuu, în întregime.

El a spus:

— La ce mă gândesc, doctore Sobei?, iar eu i-am spus:

— La urşii de la grădina zoologică.

Mă întreb acum, de ce i-am dat răspunsul ăsta. Auto-apărare? Împotriva a ce? Scoase un râs şi Incon deveni întunecat ca un cristal, eliberat, iar trandafirul se întunecă şi tremură. Am spus:

— Glumeam. Poţi să aduci înapoi trandafirul?

Asta l-a făcut să revină la albeaţa de frică. Am spus:

— Uite ce-i, e foarte prost să vorbim în timpul acestei prime şedinţe, trebuie să înveţi multe, până să poţi co-analiza, iar eu am o mulţime de aflat despre tine, aşa că să nu mai glumim, te rog. Relaxează-te şi gândeşte-te la orice ţi-ar place.

În dimensiunea Con apăru agitaţia şi subverbalizarea, iar Incon-ul fu suprimat şi trecu în cenuşiu. Trandafirul s-a întors, slab, de câteva ori. Încerca să se concentreze asupra lui, dar nu putea. Am văzut câteva imagini rapide: pe mine, uniforma mea, uniformele TRTU, o maşină cenuşie, o bucătărie, izolarea (imagini aurale puternice — ţipete), un birou, actele de pe birou. S-a agăţat de ele. Erau planurile unei maşini. A început să le răsfoiască. Era un efort deliberat de a se abţine şi destul de eficient. Până la urmă, am spus:

— Ce fel de maşină e asta?

Şi el a început să răspundă cu voce tare, dar s-a oprit şi m-a lăsat să primesc răspunsul subvocal în cască:

— Planurile unui utilaj rotativ pentru tracţiune.

Sau ceva de genul ăsta, fireşte, cuvintele exacte se află pe bandă. Am repetat cu glas tare şi am spus:

— Nu sînt planuri secrete, nu?

— Nu, a spus el tare şi a adăugat: Nu cunosc nici un secret.

Reacţia lui la întrebare este intensă şi complexă, fiecare propoziţie este ca o ploaie de pietricele aruncate într-o piscină, stârnind cerculeţe care se amestecă între ele şi se lărgesc repede peste Con şi Incon, răspunsurile apărând la toate nivelele. În câteva secunde, tot ce fusese ascuns de o pancardă mare, care a apărut în primplanul Con-ului, fu vizualizat intenţionat ca un trandafir şi planurile, întărit cu suport sonor. Pe când el, citea iar şi iar: NU INTRAŢI! NU INTRAŢI! NU INTRAŢI!

Începu să se înceţoşeze şi să clipească, semnalele somatice predominară, iar curând spuse cu voce tare:

— Am obosit, şi am închis şedinţa (12,5 min.)

După ce i-am scos coroana şi clipsurile, i-am adus o cană cu ceai de la chioşcul personalului de pe hol. Când i-am oferit-o, a părut surprins şi i-au apărut lacrimi în ochi. Mâinile îi fuseseră atât de încleştate pe braţele scaunului, încât îi veni greu să ia cana. I-am spus să nu mai fie atât de încordat şi temător, că încercăm să-l ajutăm, nu să-i facem rău.

A privit în sus spre mine. Ochii sunt ca ecranele scopului şi, cu toate astea, nu-i poţi citi. Am dorit să mai fi avut coroana pe cap, dar se pare că niciodată nu prinzi momentul pe care-l doreşti cel mai mult pe scop. A spus:

— Doctore, de ce sunt în spitalul ăsta?

— Pentru diagnostic şi tratament, am răspuns.

— Pentru ce diagnostic şi tratament? a întrebat.

Am spus că poate nu-şi mai aminteşte episodul, dar că se comportase ciudat. M-a întrebat cum şi când, şi i-am răspuns că o să-şi aducă aminte clar, atunci când terapia o să aibă efect. Chiar dacă ar fi ştiut care fusese episodul psihotic, i-aş fi răspuns la fel. Asta era procedura corectă. Dar am căzut într-o poziţie falsă. Dacă raportul TRTU nu era secret, i-aş fi vorbit în cunoştinţă de cauză. Atunci i-aş fi răspuns mai bine la ceea ce a spus mai departe:

— Am fost trezit la două dimineaţa, închis, interogat, bătut şi drogat. Cred că m-am comportat puţin cam ciudat în timpul ăsta, nu-i aşa?

— Uneori, o persoană supusă stressului interpretează fals acţiunile altor oameni, am spus. Bea-ţi ceaiul şi am să te duc înapoi în rezervă. Ai temperatură.

— Rezerva, a spus el cu un soi de chircire, apoi, aproape disperat: Chiar ştii de ce sunt aici?

Asta era ciudat, de parcă m-ar fi inclus în sistemul lui de iluzii, de "partea lui". De verificat această posibilitate în Rheingeld. Cred că ar implica o oarecare transferare şi n-ar fi timp pentru asta.

Am petrecut amiaza analizând hologramele lui Jest şi Sorde. N-am mai văzut o asemenea realizare psihoscopică, nici măcar halucinaţiile induse de droguri, atât de fină şi de vie ca acel trandafir. Umbrele unei petale peste alta, textura moale şi umedă a petalelor, culoarea roz plină de soare, corola galbenă centrală — sunt sigură că ar fi avut miros dacă aparatul l-ar fi putut prinde — nu era ca un fapt mental, ci un lucru adevărat, înrădăcinat în pământ, viu şi în creştere, cu ţepi puternici.

Sunt foarte obosită. Trebuie să mă culc.

Tocmai am recitit. Chiar ţin corect acest jurnal? Tot ce-am scris a fost ce s-a întâmplat şi ce s-a spus. Asta înseamnă să fii spontan? Dar a fost *important* pentru mine.

5 septembrie

Am discutat problema rezistenţei conştiente cu doctoriţa Nades astăzi la prânz. I-am explicat că am lucrat cu blocuri inconştiente (copii şi depresivi precum Ana J.) şi am oarecare îndemânare la citit gândurile, dar n-am mai întâlnit până acum un bloc conştient ca anunţul NU INTRAŢI! al lui F.S. sau chestia pe care a folosit-o astăzi, care a fost eficientă timp de o şedinţă

completă de 20 de minute: concentrarea asupra respiraţiei, ritmurilor interne, durerii în coaste şi analizării încăperii scopului. Ea a sugerat să folosesc o legătură de ochi pentru ultimul truc şi să fiu atentă la dimensiunea Incon, pentru că acolo nu putea preveni apariţia materialului. Este surprinzător, totuşi, cât de largă este zona de întrepătrundere dintre Con şi Incon şi cât de mult rezonează una în cealaltă. Cred că acea concentrare a lui asupra respiraţiei îi permite să ajungă la o stare de "transă ". Deşi, fireşte, cele mai multe "transe" sunt nişte biete fakirisme oculte, o trăsătură primitivă fără interes pentru ştiinţa comportamentală.

Ana a gândit prin "o zi din viaţa mea" pentru mine astăzi. Totul era atât de cenuşiu şi de plicticos, sărăcuţa de ea! Nici măcar la mâncare nu se gândea cu plăcere, deşi trăia cu raţie minimă. Singurul lucru care a apărut o clipă a fost un chip de copil, cu ochi limpezi şi negri, cu căciulită roz tricotată, cu obraji rotunzi. Mi-a spus în discuţia de după şedinţă că întotdeauna trece pe lângă un teren de joacă în zilele de lucru, pentru că "îi place să-i vadă pe cei mici fugind şi ţipând". Soţul ei a apărut pe ecran ca un costum mare umflat şi un mormăit, ameninţător. Mă întreb dacă ştie că nu i-a văzut faţa şi nici nu i-a auzit cuvintele de ani de zile? Dar n-are rost să-i spun asta. S-ar putea să nu ştie.

Am observat astăzi că împleteşte o căciulită roz.

Am citit Dezafectarea: Un studiu de De Cams, la recomandarea dr. Nades.

6 septembrie

În mijlocul şedinţei (iar respirat), am spus tare: "Flores!"

Ambele dimensiuni psi s-au curăţat, dar realizarea somatică abia dacă s-a schimbat. După patru secunde a răspuns tare. Asta

nu era "transă", ci autohipnoză.

— Respiraţia ta este monitorizată de aparate, am spus. N-am nevoie să ştiu că mai respiri încă. E plictisitor.

— Îmi place să mă urmăresc singur, doctore, a răspuns el.

M-am apropiat, i-am scos legătura de la ochi şi l-am privit. Are o figură plăcută, e felul de om pe care-l vezi deseori lucrând la maşinării, sensibil, dar răbdător, ca un măgăruş. Asta e o tâmpenie. N-am s-o şterg. Trebuie să fiu spontană în acest jurnal. Măgăruşii chiar au figuri frumoase. Se presupune că sunt

proşti şi blegi, dar arată a fi înţelepţi şi calmi, ca şi cum ar fi îndurat multe dar fără să fie ranchiunoşi, de parcă ar avea ei un motiv să nu se supere. Iar cercul alb din jurul ochilor îi face să pară fără apărare.

— Dar cu cât respiri mai mult, am spus, cu atât gândeşti mai puţin. Am nevoie de cooperarea ta. Încerc să aflu de ce te temi.

— Dar ştiu de ce mă tem, a spus el.

— De ce nu-mi spui şi mie?

— Nu m-ai întrebat niciodată.

— Asta nu e uri lucru raţional, am spus, o chestie amuzantă acum când mă gândesc la ea, să mă indignez în faţa unui pacient pentru că nu e raţional:

— Ei bine, acum te întreb.

— Mi-e teamă de electroşoc, a spus el. Să mi se distrugă mintea. Să fiu ţinut aici. Sau să fiu lăsat afară, unde nu-mi pot aminti nimic.

Ofta în timp ce vorbea.

— Bine, am spus, de ce nu te gândeşti la asta în vreme ce privesc ecranele?

— De ce?

— De ce nu? Mi-ai spus-o, de ce să n-o şi gândeşti? Vreau să văd culoarea gândurilor tale!

— Culoarea gândurilor mele nu te priveşte, a spus el furios, dar eram dincolo de ecran pe când vorbea şi am văzut activitatea nepăzită. Fireşte că am înregistrat şi atunci când vorbeam şi am studiat înregistrările toată după-amiaza. Este fascinant. Sunt două nivele subverbale care merg alături de cuvintele vorbite. Toate reacţiile senzoarial-emotive şi distorsiunile sunt puternice şi complexe. Mă "vede", de pildă, în cel puţin trei feluri diferite, poate în mai multe, analiza este imposibil de dificilă! Şi corespondenţele Con-Incon sunt atât de complicate, iar întrepătrunderea dintre senzaţiile memorate şi cele curente e atât de rapidă, cu toate că întregul este unificat în complexitatea sa. E ca o maşinărie pe care o studiază el, foarte intrigată ca un tot în armonie matematică. Aidoma petalelor unei roze. Când şi-a dat seama că-l observam, a strigat:

— Voyeur! Voyeur nenorocit! Lasă-mă în pace! Ieşi afară! şi a cedat nervos şi a plâns.

Preţ de câteva secunde a existat o fantezie clară pe ecran, în care el rupea braţul scaunului şi smulgea clipsurile de pe cap şi sfărâma aparatul şi fugea afară din clădire şi acolo, afară, era o culme largă acoperită cu iarbă scurtă şi uscată, sub un cer de seară, iar el stătea singur. În vremea asta, stătea în scaun smiorcăind.

Am încheiat şedinţa, i-am scos coroana şi l-am întrebat dacă vrea ceai, dar el a refuzat să-mi răspundă. Aşa că i-am eliberat braţele şi i-am adus o ceaşcă. Azi era zahăr, o cutie plină, i-am spus asta şi i-am mai spus că i-am pus două cuburi înăuntru.

După ce a băut puţin ceai a spus, cu un ton ironic, elaborat, pentru că îi era ruşine că plângea:

— Ştii că-mi place zahărul? Cred că psihoscopul tău ţi-a spus că-mi place zahărul.

— Nu spune prostii, am spus, oricui îi place zahărul, numai să-l poată căpăta.

— Nu, doctoriţă mică, a spus el, nu-i aşa. A întrebat pe acelaşi ton câţi ani aveam şi dacă eram căsătorită. Era înciudat. A spus:

— Nu vrei să te căsătoreşti? Eşti măritată cu munca ta? Să-i ajuţi pe cei dereglaţi mental să ajungă înapoi la o viaţă constructivă în serviciul Naţiunii?

— Îmi place munca mea, am răspuns, pentru că e grea şi interesantă. Ca şi a ta. Îţi place munca ta, nu?

— Îmi place, a spus el. Dar îi spun adio.

— De ce?

A bătut cu degetul pe cap şi a spus:

— Zzzzzzzt! — S-a dus tot. Aşa-i?

— De ce eşti atât de convins că o să ţi se prescrie electrosocuri? Încă nu te-am diagnosticat.

— Diagnosticat? a spus el. Uite ce e, termină cu teatrul, te rog. Diagnosticul meu e pus. De către doctori învăţaţi de la TRTU. Caz sever de dezafect. Prognostic: Prost! Terapie: închide-l într-o cameră plină de epave care ţipă şi fac mizerie şi apoi trece-i prin minte în acelaşi fel în care îi răsfoieşti actele, apoi arde... arde tot. Aşa-i, doctore? De ce trebuie să treci prin tot teatrul ăsta, diagnostic, câni de ceai? Nu poţi termina odată? Chiar trebuie să-ţi bagi nasul prin toate ale mele înainte să le arzi?

— Flores, am spus eu foarte răbdătoare, tu spui "Distruge-mă" — nu te auzi? Psihoscopul nu distruge nimic. Şi nu mă folosesc de el ca să capăt dovezi. Asta nu-i un tribunal, nu eşti la o judecată. Iar eu nu sunt judecător. Sunt doctor.

— Dacă eşti doctor, m-a întrerupt el, de ce nu vezi că nu sunt bolnav?

— Cum să văd ceva când tu mă tot blochezi cu indicatoarele tale idioate cu NU INTRAŢI? am strigat eu.

Chiar am strigat. Răbdarea mea era teatru şi a cedat. Dar am văzut că ajunsesem la el, aşa că am continuat.

— Pari bolnav, te comporţi ca un bolnav — două coaste rupte, temperatură, lipsa poftei de mâncare, plâns — asta-i sănătate? Dacă nu eşti bolnav, dovedeşte! Lasă-mă să văd ce ai pe dinăuntru!

A lăsat ochii în jos către cană, a scos un fel de râs şi a ridicat din umeri.

— Nu pot să câştig, a spus. De ce-ţi vorbesc? Pari atât de cinstită, la naiba!

M-am îndepărtat. E şocant cum te poate răni un pacient. Necazul este că sunt obişnuită cu copiii, a căror respingere este absolută, ca animalele care înlemnesc, sau se tem, sau muşcă de groază. Dar cu omul ăsta, inteligent şi mai în vârstă ca mine, mai întâi este comunicare şi încredere, apoi te loveşte. Doare mai mult.

Este dureros să scriu asta. Mă doare din nou. Dar e util. Acum înţeleg mult mai bine unele lucruri pe care le-a spus. N-am să-i arăt doctoriţei Nades până ce n-o să am un diagnostic complet. Dacă e vreun adevăr despre arestarea lui şi suspectarea de dezafect (şi spune asta fără nici o teamă) doctoriţa Nades ar putea să creadă că trebuie să preia cazul, datorită lipsei mele de experienţă. Aş regreta. Am nevoie de experienţă.

7 septembrie

Ce proastă sunt! De aceea mi-a dat cartea lui De Cams. Fireşte că ştie. Ca Şefa de secţie, are acces la dosarul TRTU al lui F.S. Mi-a dat intenţionat acest caz.

Este cu siguranţă educativ.

Şedinţa de azi: F.S. era încă furios şi răuvoitor. A fantazat intenţionat o scenă de sex. Era o amintire, dar pe când ea se lupta mai bine sub el, brusc a lipit o caricatură a figurii mele pe

chipul ei. A fost eficient. Mă îndoiesc că vreo femeie ar fi făcut-o, amintirile femeilor despre sex sunt de obicei mai întunecate şi mai grandioase şi celălalt nu devine o păpuşă de carne ca aici, cu figuri care se pot schimba. După o vreme, s-a plictisit de spectacol (cu toată claritatea imaginii, participarea somatică era slabă, nici măcatr o erecţie) şi mintea a început să-i rătăcească. Pentru prima dată. Unul dintre desenele de pe birou s-a întors. Probabil că este desenator, pentru că l-a modificat cu un creion. În acelaşi timp se auzea o melodie de la radio, în tonuri mentale curate, iar în zona suprapusă a Incon-ului, o cameră largă, întunecată, văzută de la înălţimea unui copil, cu ferestrele la mare înălţime, cu lumina de seară dincolo de ferestre, umbrele ramurilor unui copac şi înăuntrul încăperii un glas de femeie, blând, poate citind cu voce tare, uneori aîăturându-se melodiei de la radio. În acest timp, târfa din pat continua să apară şi să dispară în valuri de voinţă, scăzând în intensitate de fiecare dată, până ce nu a mai rămas din ea decât un sfârc. Asta am analizat după-amiază, prima secvenţă de peste 10 sec. pe care am analizat-o limpede şi pe de-a-ntregul.

Când am încheiat şedinţa, a spus pe un ton satiric:

— Ce-ai aflat?

Am fluierat puţin din melodie.

A părut speriat.

— E o melodie drăguţă, am spus. N-am mai auzit-o. Dacă e a ta, n-am s-o mai fluier în altă parte.

— E dintr-un cvartet, a spus el, abordând din nou figura "măgăruşului", fără apărare şi răbdător. Îmi place muzica clasică. Ţie nu...

— Am văzut fata, am spus. Cu faţa mea. Ştii ce mi-ar place să văd?

El clătină din cap.

— Copilăria ta.

Asta l-a surprins. După o vreme, a spus:

— Bine. Poţi avea copilăria mea. De ce nu? Oricum, o să capeţi totul. Ascultă. Înregistrezi totul, nu? Pot să văd şi eu? Vreau să văd ce vezi tu.

— Sigur, am spus. Dar n-o să însemne atât de mult pentru tine pe cât crezi. Mi-au trebuit opt ani ca să învăţ să observ. Începi cu propriile tale înregistrări. Pe ale mele le-am privit luni de zile înainte să recunosc ceva.

L-am dus pe scaunul meu, i-am pus căştile şi i-am dat ultimele 30 de secunde din ultima secvenţă.

După aceea, a fost foarte grijuliu şi respectuos. A întrebat:

— Ce erau toate acele mişcări în sus şi-n jos din fundal — cred că aşa-i spui?

— Scanare vizuală — ochii îţi erau închişi — şi reacţie proprioceptivă subliminală.Dimensiunea Inconştientă şi cea a Trupului se suprapun în mare măsură tot timpul. Noi separăm cele trei dimensiuni, pentru că ele rareori coincid, în afară de copii. Imaginea luminoasă triunghiulară din stânga hologramei este probabil durerea ta din coaste.

— Eu n-o văd aşa!

— N-o vezi deloc: nici măcar nu o simţeai conştient. Dar nu putem traduce o durere de coaste pe holoecran, aşa că i-am dat un simbol. La fel cu alte senzaţii, afecte, emoţii.

— Tu poţi descifra toate astea dintr-o dată?

— Ţi-am spus că mi-au trebuit opt ani. Şi-ţi dai seama că ăsta e numai un fragment. Nimeni nu poate pune un psihic întreg pe un ecran de patru picioare. Nimeni nu ştie dacă există vreo limită a psihicului. În afară de limitele universului.

După o vreme a spus:

— Poate că nu eşti chiar prostuţă, doctore. Poate chiar eşti foarte absorbită de munca ta. Asta ar putea fi primejdios, înţelegi?

— Îmi place munca mea şi sper că duce la ceva bun, am spus eu.

Îmi dădeam seama de simptomele de dezafect.

El a zâmbit puţin şi a spus, cu o voce tristă:

— Tâmpenii.

Ana se reface. Încă mai are probleme cu hrana. Am introdus-o în grupul de terapie mutuală al lui George. Ce are ea nevoie, sau un lucru de care are nevoie, este tovărăşia. De ce-ar mânca? Cine are nevoie ca ea să trăiască? Ceea ce numim psihoză este uneori realism. Dar oamenii nu pot trăi numai din realism.

Modelul lui F.S. nu se potriveşte niciunui model clasic paranoid psihoscopic din Rheingeld.

Cartea lui De Cams este greu de înţeles pentru mine. Terminologia politică este atât de diferită de cea a psihologiei. Totul pare de-a-ndoaselea. Trebuie să fiu foarte atentă de acum

înainte la şedinţele P.T. de duminică seara.. Am fost leneşă. Sau nu, după cum spune F.S., prea absorbită de munca mea — şi atât de neatentă la contextul ei, asta voia el să spună. Nu m-am gândit pentru ce muncesc.

10 septembrie

Am fost atât de obosită în ultimele două seri, încât am sărit peste notiţele din jurnal. Toate datele se află pe bandă şi în notele mele de analiză, fireşte. Am lucrat mult la analiza lui F.S. E foarte pasionant. E o minte într-adevăr neobişnuită. Nu strălucită, testele lui de inteligenţă sunt medii, nu e original, nici artist, nu are analize de schizofrenie, nu pot spune ce e, mă simt onorată că mi-a împărtăşit copilăria. Nu pot spune ce este. Există durere şi frică, fireşte; moartea tatălui lui din pricina cancerului, luni de zile de mizerie pe când F.S. avea 12 ani. Asta a fost îngrozitor, dar până la urmă nu reiese durerea, nu a uitat-o, nici nu a reprimat-o, dar s-a schimbat totul din dragostea lui pentru părinţi şi soră şi pentru muzică şi pentru forma şi greutatea şi potrivirea lucrurilor şi mintea lui întotdeauna lucrează în linişte, ajungând să cuprindă totul.

Încă nu se pune problema co-analizei formale, e mult prea devreme, dar cooperează atât de inteligent, încât astăzi l-am întrebat dacă era conştient de chipul Fratelui întunecat, care îl însoţea în câteva amintiri Con din dimensiunea Incon. Când i l-am descris ca având părul aspru, m-a privit uimit şi a spus:

— Adică, Dokkay?

Acest cuvânt a venit pe calea audio subverbalâ, deşi nu am făcut legătura cu figura aceea.

Mi-a explicat că atunci când avea 5 sau 6 ani, Dokkay fusese denumirea lui pentru un "urs" pe care-l visa, uneori noaptea, uneori cu ochii deschişi. A spus:

— Îl călăream. Era mare, eu eram mic. Distrugea totul, dobora pereţii, lucrurile rele, înţelegi, pe cei proşti, spionii, oamenii care o speriau pe mama, închisorile, aleile întunecate pe care mi-era frică să trec, poliţiştii cu arme, omul cu ipoteca. Trecea peste ei. Apoi urca peste pietriş până în vârful dealului. Cu mine în spate. Acolo era linişte. Era întotdeauna seară, chiar înainte să apară stelele. E ciudat că-mi amintesc. Acum 30 de ani! Mai târziu, s-a transformat într-un fel de prieten, un băiat sau un bărbat, cu părul ca de urs. Continua să distrugă lucruri, iar eu mergeam cu el. Era distractiv.

Am scris asta din amintire, pentru că nu am înregistrat; şedinţa se oprise din pricina unei căderi de curent. E exasperant faptul că spitalul se află atât de jos pe lista de priorităţi a Guvernului.

Am făcut Poz. Şedinţă de meditaţie în seara asta şi notiţe. Dr. K. a vorbit despre primejdiile şi falsurile liberalismului.

11 septembrie

F.S. a încercat să mi-l arate pe Dokkay în dimineaţa asta, dar nu a reuşit. A râs şi a spus tare:

— Nu-l mai pot vedea. Cred că pe undeva m-am transformat în el.

— Arată-mi când s-a întâmplat, am zis, iar el a spus:

— Bine, şi a început să-şi amintească un episod din adolescenţa timpurie.

Nu avea nimic de-a face cu Dokkey. A văzut o arestare. I s-a spus că omul împărţise tipărituri ilegale. Mai târziu a văzut una dintre acele broşuri, al cărei titlu îl păstra în banca lui vizuală, "Există Dreptate Egală?" A citit-o, dar nu-şi mai amintea textul, nici să mi-l povestească. Arestarea îi era foarte clară în minte. Detalii precum cămaşa albastră a tânărului şi tusea pe care o scotea şi sunetul loviturilor, uniformele agenţilor TRTU şi maşina îndepărtându-se, o maşină mare, cenuşie, cu sânge pe portieră. Maşina s-a tot întors, a venit şi a plecat. Era un incident traumatic pentru F.S. şi poate explica teama exagerată de violenţa justiţiei naţionale, justificată de securitatea naţională care poate că l-a făcut să se comporte iraţional, atunci când a fost investigat şi astfel a părut să aibă o tendinţă de dezafectare, falsă după câte cred.

Am să arăt de ce cred asta. Când episodul s-a terminat, am spus:

— Flores, gândeşte-te la democraţie pentru mine, te rog.

El a spus:

— Doctoriţă mică, nu prinzi câinii bătrâni chiar aşa uşor.

— Nu vreau să te prind. Te poţi gândi la democraţie sau nu?

— Mă gândesc la ea o mulţime, a spus el.

Şi a trecut pe activitatea creierului drept, muzică. Era corul din ultima parte a simfoniei a IX a de Beethoven, am recunoscut-o de la cursurile de Artă din liceu. O cântam cu nişte versuri patriotice. Am strigat:

— Nu cenzura! şi el a spus:

— Nu striga, te aud bine.
Fireşte că încăperea era perfect liniştită, dar sunetul cules era uriaş, ca o mie de oameni cântând împreună. El a continuat cu glas tare:
— Nu cenzurez. Mă gândesc la democraţie. Asta e democraţia. Speranţă, fraternitate, fără ziduri. Toate zidurile dărâmate. Tu, noi, eu facem universul! Nu auzi?
Apoi apăru din nou coama dealului, iarba scurtă şi sentimentul de a fi sus şi vântul şi tot cerul. Muzica era cerul.
Când am terminat şi i-am scos coroana, i-am spus:
— Mulţumesc.
Nu văd de ce un doctor n-ar putea mulţumi unui pacient pentru o revelaţie de frumuseţe şi înţeles. Fireşte că autoritatea doctorului este importantă, dar nu trebuie să se transforme în dominaţie. Înţeleg că în politică autorităţile trebuie să conducă şi să fie urmate, dar medicina psihologică este altceva, doctorul nu poate "vindeca" pacientul, ci pacientul se "vindecă" singur cu ajutorul nostru, asta nu contrazice Gândirii Pozitive.
14 septembrie
Sunt supărată după discuţia lungă cu F.S. de astăzi şi am să încerc să-mi limpezesc gândurile.
Din pricină că rana de la coaste îl ţine deoparte de terapia prin muncă, este neliniştit. Sectorul Violenţilor îl tulbură atât de mult încât m-am folosit de autoritatea mea să i se scoată V-ul din fişă şi să fie mutat la sectorul Bărbaţi B, cu trei zile în urmă. Patul lui era cel de lângă al bătrânului Arca, iar când m-am dus să-l iau la şedinţă, vorbeau, el stând pe patul lui Arca. F.S. a spus:
-Dr. Sobei, îl cunoşti pe vecinul meu, profesorul Arca de la Facultatea de Arte şi Litere de la Universitate?
Fireşte că-l cunoşteam pe bătrân, era acolo de ani de zile, cu mult înainte mea, dar F.S. a vorbit atât de curtenitor şi de grav, încât am spus:
— Da, ce mai faceţi profesore Arca? şi am strâns mâna bătrânului.
M-a salutat politicos ca pe un străin — deseori uită figurile de la o zi la alta.
Pe când mergeam spre camera scopului, F.S. a spus:
— Ştii câte electroşocuri are la activ? iar când am spus că nu, a răspuns: 60. Îmi spune asta în fiecare zi. Cu mândrie. Apoi

a întrebat: Ştii câ era un savant cu reputaţie internaţională? A scris o carte, Ideea de Libertate, despre ideile secolului 20 asupra libertăţii politicii şi artei şi ştiinţei. Am citit-o pe când eram la şcoala de ingineri. Exista pe atunci. Pe rafturi. Nu mai există. Nicăieri. Întreabă-l pe dr. Arca. N-a auzit de asta niciodată.

— Întotdeauna apar pierderi de memorie după terapia electroconvulsivă, am spus, dar materialul pierdut poate fi învăţat din nou şi deseori este regăsit spontan.

— După 60 de şedinţe? a spus el.

F.S. este un bărbat înalt, puţin adus de spate, dar chiar şi în pijamaua de spital are o înfăţişare impresionantă. Dar şi eu sunt înaltă, nu pentru că aş fi scundă îmi spune el "doctoriţă mică". A spus-o mai întâi când a fost furios pe mine, acum o spune când e trist, dar nu vrea să mă rănească cu vorbele lui. A spus:

— Doctoriţă mică, nu te mai preface. Ştii bine că mintea omului ăsta a fost distrusă intenţionat.

Acum am să. Încerc să scriu exact ce am răspuns, pentru că este important:

__Nu sunt de acord cu utilizarea terapiei electroconvulsive

ca instrument general. N-aş recomanda folosirea ei pe pacienţii mei, în afară de anumite cazuri de melancolie senilă. Am ales psihoscopia pentru că este un instrument integrativ, mai degrabă decât distructiv.

E adevărat, cu toate că nu am spus-o niciodată conştient.

— Mie ce-mi recomanzi? a întrebat el.

Am explicat că odată ce diagnosticul meu este complet, recomandarea mea va fi supusă aprobării Şefului Secţiei şi Asistentei Şefe. Am spus că până acum nimic din istoricul lui sau structura personalităţii lui nu trimitea la folosirea TEC, deşi încă nu avansasem prea mult.

— Hai să mai lăsăm să treacă încă mult timp, a spus el, păşind pe lângă mine cu umerii aplecaţi.

— De ce? Îţi place?

— Nu. Deşi îmi place de tine. Dar aş vrea să întârzii sfârşitul inevitabil.

— De ce insişti că ar fi inevitabil, Flores? Nu vezi că gândirea ta este iraţională?

— Rosa, a spus el, nu mai folosise niciodată prenumele meu. Rosa, nu poţi fi raţional faţă de răutatea pură. Există faţete

pe care raţiunea nu le poate vedea. Fireşte că sunt iraţional, în faţa iminentei distrugeri a memoriei mele — a eului meu. Dar nu sunt lipsit de precizie. Ştii că n-or să-mi dea drumul de aici ne... A ezitat mult timp şi a spus până la urmă: Neschimbat.

— Un episod psihotic...

— Nu am avut nici un episod psihotic. Trebuie să fi aflat asta până acum.

— Atunci, de ce te-au trimis aici?

— Am câţiva colegi care preferă să se considere rivali, adversari de-ai mei. Am afalt că au informat TRTU că sunt un liberal subversiv.

— Ce dovezi aveau?

— Dovezi? Intrasem deja în camera scopului. Şi-a prins faţa în mâini pentru o clipă şi a râs uimit. Dovezi? Ei bine, odată la o întâlnire a secţiei mele am vorbit mult timp cu un străin aflat ân vizită, unul din aceeaşi ramură de activitate, un designer. Şi am prieteni, ştii, dintre aceia neproductivi, boemi. Iar vara asta i-am arătat şefului de secţie de ce un design aprobat de Guvern nu mergea. A fost o tâmpenie. Poate pentru asta mă aflu eu aici, din pricina imbecilităţii mele. Şi am citit. Am citit cartea profesorului Arca.

— Dar nimic din toate astea nu contează, tu gândeşti pozitiv, îţi iubeşti ţara, nu eşti lipsit de afect!

— Nu ştiu, a spus el. Iubesc ideea de democraţie, speranţa, da. Îmi plac toate astea. N-aş putea trăi fără asta. Dar ţara? Vrei să spui chestia aia de pe hartă, liniile, adică tot ce se află înăuntrul liniei este bun şi nimic din afară nu contează? Cum ar putea iubi un adult o asemena idee copilărească?

— Dar nu ai trăda naţiunea unui duşman din afară.

— Ei bine, a spus el, dacă ar exista vreo alegere între naţiune şi omenire, sau dintre naţiune şi un prieten, poate că da. Dacă tu numeşti asta trădare, eu o numesc moralitate.

Este într-adevăr un liberal. Exact despre ce vorbea Dr. Katin duminică.

Este o psihopatie clasică: absenţa afectului normal. A spus fără nici o emoţie — "poate".

Nu. Nu-i adevărat. A spus-o cu greutate, cu durere. Eu eram atât de şocată încât n-am simţit nimic — rece, pustiu.

Cum să tratez felul ăsta de psihoză, o psihoză politică? Am citit de două ori cartea lui De Cams şi cred că acum o înţeleg,

dar încă mai există această neconcordanţă între politică şi psihologie, astfel încât cartea îmi arată cum să gândesc, dar nu-mi arată cum să mă comport pozitiv. Văd cum ar trebui F.S. să gândească şi să simtă, şi diferenţa dintre asta şi starea lui mentală prezentă, dar nu ştiu cum să-l educ ca să poată gândi pozitiv. De Cams spune că dezafectul este o condiţie negativă care trebuie umplută cu idei pozitive şi emoţii, dar asta nu i se potriveşte lui F.S. Neconcordanţă nu se află în el. De fapt, în această neconcordanţă din De Cams între politic şi psihologic se aplică ideile lui. Dar dacă sunt idei greşite?

Vreau neapărat un sfat, dar nu-l pot căpăta de la Dr. Nades. Când mi-a dat cartea lui De Cams mi-a spus:

— Ai să găseşti ceea ce ai nevoie aici.

Dacă îi spun că n-am găsit, e ca şi cum mi-aş recunoaşte neajutorarea şi o să-mi ia cazul. Cred că este un caz de testare a mea. Dar am nevoie de această experienţă, învăţ, apoi pacientul are încredere în mine şi-mi vorbeşte liber. Face asta pentru că ştie că păstrez secret tot ce vorbeşte cu mine. De aceea nu pot arăta jurnalul ăsta, nici nu pot discuta aceste probleme cu nimeni până ce nu survine vindecarea şi până ce încrederea nu mai este esenţială.

Dar nu-mi dau seama când o să se petreacă asta. Am senzaţia că încrederea o să fie întotdeauna esenţială între noi.

Trebuie să-l învăţ să-şi ajusteze comportamentul la realitate, altfel va fi trimis la TEC atunci când Secţia o să revadă cazurile din noiembrie. A avut tot timpul dreptate.

9 octombrie.

Am încetat să mai scriu în acest caiet de când materialul de la F.S. a început să pară "periculos" pentru el (sau pentru mine). Nu fac decât să-l recitesc în fiecare seară. Acum ştiu că n-o să-l pot arăta niciodată Dr. N. Aşa că am să continui să scriu ce-mi place. Asta mi-a şi spus să fac, dar cred că s-a aşteptat întotdeauna să i-l arăt, a crezut că asta vreau, ceea ce am şi făcut la început sau, că, dacă îl cere, eu o să i-l dau. A întrebat despre el ieri. I-am spus că am abandonat ideea, pentru că nu făceam decât să repet lucruri pe care le scriam în fişele de analiză. Nu a fost de acord, dar n-a spus nimic. Relaţia noastră stăpân-stăpânit s-a schimbat de câteva săptămâni. Nu mai simt atât de tare nevoia de a fi dirijată, iar după ce am terminat cu Ana Jest lucrarea despre autism şi analiza mea încununată de

succes a înregistrărilor lui T.R. Vinha, nu a mai putut insista asupra dependenţei mele. Am scos coperţile caietului şi ţin paginile disparate în învelitoarea coperţii cărţii lui Rheingeld. Ar trebui o cercetare foarte minuţioasă pentru a le găsi cineva acolo. În vreme ce făceam asta, mi-a venit rău de la stomac şi m-a apucat o durere de cap.

Alergie: O persoană poate fi expusă la polen sau muşcată de purici de o mie de ori fără nici un efect. Apoi capătă o infecţie virală sau o traumă psihică sau este înţepat de o albină şi data viitoare când se întâlneşte cu fânul sau puricele începe să strănute, să tuşească, să se scarpine, să lăcrimeze, etc. La fel şi cu alţi iritanţi. Apare hipersensibilitatea.

"De ce atâta frică?" am scris. Ei bine, acum ştiu. De ce nu există intimitate? Este nedrept şi sordid. Nu pot citi dosarele "secrete" din biroul ei, deşi eu lucrez cu pacienţii aceia, nu ea. Dar nu mi se permite să am materiale "secrete" ale mele. Doar persoanele autorizate pot avea secrete. Toate secretele lor sunt bune, chiar şi atunci când sunt minciuni.

Ascultă. Ascult-o pe Rosa Sobel. Doctor în medicină, licenţiată în Psihoterapie, specializată în Psihoscopie. Te-ai sălbăticit?

Gândurile astea sunt chiar ale tale?

Ai muncit între 2 şi 5 ore pe zi, timp de o săptămâni în mintea unuia. O minte generoasă, integrată, sănătoasă. N-ai mai lucrat cu aşa ceva până acum. Ai lucrat numai cu ologi şi speriaţi. Niciodată n-ai întâlnit un egal.

Cine e medicul, tu sau el?

Dar dacă el n-are nimic, eu ce să vindec? Cum îl pot ajuta? Cum îl pot salva?

Învăţându-l să mintă?

(Nedatat)

Mi-am petrecut ultimele două seri, până la miezul nopţii, revăzând scopiile de diagnostic ale profesorului Arca, înregistrate atunci când a fost internat, cu 11 ani în urmă, înaintea tratamentului electroconvulsiv.

În dimineaţa asta, Dr. N. m-a întrebat de ce "m-am întors înapoi să răscolesc prin fişe". (Asta înseamnă că Selena îi raportează despre fişele care sunt folosite. Cunosc fiecare centimetru pătrat din camera de copie, dar o verific totuşi în fiecare zi). I-am răspuns că m-a interesat dezvoltarea

dezafectării ideologice la intelectuali. Am fost amândouă de acord că intelectualismul tinde să genereze gândire negativă şi poate duce la psihoză, iar cei suferind de asta ar trebui trataţi ideal, aşa cum a fost tratat prof. Arca, apoi eliberaţi dacă mai sunt competenţi. A fost o discuţie foarte interesantă şi armonioasă.

Am minţit. Am minţit. Am minţit. Am minţit deliberat, cu bună ştiinţă, bine. Ea a minţit. E o mincinoasă. Este şi intelectuală! E minciuna în persoană. Şi o laşă, o fricoasă.

Am vrut să privesc înregistrările lui Arca pentru a căpăta perspectivă. Să-mi dovedesc că Flores nu este nici original, nici unic. E adevărat. Diferenţele sunt fascinante. Dimensiunea Con a dr. Arca era splendidă, arhitecturală, dar materialul Incon era mai puţin integrat şi mai puţin interesant. Dr. Arca ştia mult mai multe, iar forţa şi frumuseţea imaginilor gândurilor lui erau mult superioare celor ale lui Flores. Flores este deseori extrem de confuz. E un element al vitalităţii sale. Dr. Arca a fost şi este, un gânditor Abstract, ca şi mine, de aceea mi-au plăcut mai puţin înregistrările lui. Mi-a lipsit soliditatea, realismul spaţiotemporal şi intensa claritate senzorială a minţii lui Flores.

În camera de scopie în dimineaţa asta i-am spus ce am făcut. Reacţia lui a fost (ca de obicei) alta decât m-am aşteptat. S-a ataşat de bătrân şi credeam că o să-i facă plăcere. A spus:

— Adică, vrei să spui că au păstrat înregistrările şi i-au distrus mintea?

I-am spus că toate înregistrările sunt păstrate ca material didactic şi l-am întrebat dacă nu-l bucură să ştie că exista o înregistrare a gândurilor dintr-o perioadă anterioară lui Arca. Nu era în definitiv ca o carte, partea rămasă a unei minţi care, mai devreme sau mai târziu ar fi ajuns senilă şi ar fi murit? El a spus:

— Nu! Nu atâta vreme cât cartea e scoasă în afara legii şi înregistrarea este secretă! Nici libertate, nici intimitate nici măcar în moarte? Asta-i cel mai rău!

După şedinţă, m-a întrebat dacă o să pot fi în stare să distrug înregistrările lui, în cazul în care este trimis la TEC. Am spus că asemenea lucruri ar putea fi rătăcite şi pierdute cu uşurinţă, dar că ar fi o pierdere crudă. Eu am învăţat de la el şi ar putea s-o facă şi alţii, mai târziu. A spus:

— Nu vezi că nu folosesc la nimic celor cu permis de securitate? N-o să fiu folosit, asta-i tot. Tu nu m-ai folosit

niciodată. Am lucrat împreună. Am ispăşit împreună.

Închisoarea a fost deseori prezentă în mintea lui în ultima vreme. Fantezii, vise cu ochi deschişi la închisoare, la lagăre de muncă. Visează la închisoare aşa cum un om închis visează la libertate.

Într-adevăr, pe măsură ce văd drumul îngustându-se, îmi vine tot mai mult să-l trimit la închisoare dacă aş putea, dar de vreme ce se află aici, nu există nici o speranţă. Dacă aş raporta că, de fapt, este periculos din punct de vedere politic, l-ar băga înapoi la Violenţi şi l-ar trece prin TEC. Acolo nu există nici un judecător care să-i dea sentinţă pe viaţă. Numai doctori care dau sentinţă de moarte.

Nu pot decât să lungesc diagnosticul cât pot şi să cer co-analiza completă, cu un prognostic puternic de vindecare completă. Dar am scris raportul de trei ori şi îmi vine foarte greu să mă exprim. Reiese foarte clar că ştiu că boala este ideologică (aşa că or să trecă peste diagnosticul meu de îndată) dar dacă îl fac să pară blând şi destul de tratabil, m-ar lăsa să continui cu psihoscopul. Apoi, de ce ar cheltui un an întreg, folosind echipamente scumpe, când este la îndemână un tratament simplu şi ieftin? Indiferent ce-aş spune, au argumentele lor. Mai sunt două-săptămâni până la Revizia Secţiei. Trebuie să scriu raportul în aşa fel încât să le fie imposibil să treacă peste el. Dar dacă Flores are dreptate? Arunci toate astea nu sunt decât teatru, minciună despre minciună, şi înseamnă că ei au ordine de la început de la TRTU, "pe ăsta îl ştergeţi"...

(Nedatat)

Revizia Secţiei astăzi.

Dacă rămân aici, am ceva putere, aş putea face ceva Nu nu nu dar nu dar nu chiar şi aşa chiar şi aşa ce pot face acum cum pot opri

(Nedatat)

Noaptea trecută m-am visat călărind în cârca unui urs printr-o trecătoare adâncă dintre munţi abrupţi, sub un cer întunecat. Era iarnă, era gheaţă pe stânci

(Nedatat)

Mâine dimineaţă am să-i spun lui Nades că demisionez şi că cer transferul la Spitalul de Copii. Dar ea trebuie să aprobe transferul. Dacă nu, atunci mă trezesc afară în ger. Mă aflu deja în ger. Uşa încuiată să scriu asta. De îndată ce termin de scris,

mă duc la centrală şi ard tot. Nu mai este nici un loc.

Ne-am întâlnit pe hol. Era cu un infirmier.

L-am luat de mână. Era mare şi osoasă şi foarte rece. A spus, cu o voce joasă:

— Acum urmează, Rosa — electroşocul?

Nu voiam să-şi piardă speranţa înainte să urce treptele şi să străbată coridorul. E drum lung pe coridor. Am spus:

— Nu. Doar nişte teste suplimentare — EEG probabil.

— Deci te văd mâine? a întrebat şi eu am spus da.

Şi aşa a fost. M-am dus în seara asta. Era treaz. Am spus:

— Eu sunt dr. Sobel, Flores. Eu sunt Rosa.

El a spus:

— Încântat să vă cunosc, mormăind.

Are o uşoară paralizie facială pe stânga. Asta o să-i treacă.

Eu sunt Rosa. Eu sunt roza. Roza. Eu sunt roza. Roza fără flori, roza numai spini, mintea plămădită de el, mâna atinsă de el, roza de iarnă.

MĂGĂRUŞUL ALB

Erau şerpi în locul cu pietre vechi, dar iarba era atât de verde şi de mare încât ea aducea în fiecare zi caprele acolo.

— Caprele par grase, spuse Nana. Unde le duci la păscut, Sita?

Şi când Sita a răspuns:

— La pietrele cele vechi, în pădure.

Nana a spus:

— E cale lungă până acolo, iar unchiul Hira a spus:

— Fereşte-te de şerpi acolo, dar se gândeau la capre, nu la ea; aşa că ea nu i-a mai întrebat despre măgăruşul alb.

Văzuse măgăruşul prima dată pe când punea flori pe piatra roşie de sub smochin la marginea pădurii. Îi plăcea piatra aceea. Era Zeiţa, foarte bătrână, rotundă, aşezată confortabil între rădăcinile copacului. Toţi cei care treceau pe acolo lăsau Zeiţei nişte flori sau turnau puţină apă pe ea, iar în fiecare primăvară era reînnoită vopseaua roşie. Sita dăruia Zeiţei o floare de rhododendron când privi împrejur, gândind că una dintre capre

intrase în pădure; dar nu era o capră. Era un animal mic pe care-l văzuse cu coada ochiului, mai alb decât un taur brahman. Sita l-a urmărit ca să vadă ce era. Când i-a văzut şezutul rotund şi coada ca o funie cu moţ în capăt, a ştiut că era un măgăruş; dar un măgăruş atât de frumos! Al cui? Erau trei măgăruşi în sat, iar Charndra Bose avea doi, cu toţii cenuşii, osoşi, morocănoşi, muncitori. Acela era un măgăruş înalt, subţirel, delicat, un măgăruş minunat. Nu putea aparţine lui Chandra Bose, nici altuia din sat, nici din alte sate. Nu avea nici căpăstru, nici şa. Trebuie să fi fost sălbatic; trebuie că trăia singur în pădure.

Destul de sigură, când a adus caprele fluierând la isteaţa Kala şi a urmat cărarea pe care intrase măgăruşul în pădure; mai întâi a fost o cărare, apoi au ajuns la pietrele cele vechi, unde erau blocuri de piatră mari cât casele pe jumătate îngropate şi cotropite de ierburi şi liane de Kerala; şi acolo stătea măgăruşul privind în urmă către ea din umbra copacilor.

Atunci a gândit că măgăruşul era un zeu, pentru că avea un al treilea ochi în frunte, ca Shiva. Dar când s-a întors, a văzut că nu era un ochi, ci un corn — nu curbat ca al vacii sau al caprei, ci drept ca al căprioarei — un singur corn, între ochi, ca ochiul lui Shiva. Aşa că ar fi putut fi un zeu măgăruş; iar în cazul în care ar fi fost, ea a cules o floare galbenă de pe o liană kerala şi i-a oferit-o, întinzându-i-o în palma deschisă.

Măgăruşul alb a stat o vreme cugetând la ea, la capre şi la floare; apoi s-a întors încet printre pietrele cele mari, către ea. Avea copite despicate ca ale caprelor şi mergea mai stabil decât ele. A acceptat floarea. Nasul îi era alb-rozaliu şi foarte moale când a suflat în palma Sitei. Ea a cules iute o altă floare şi măgăruşul a acceptat-o şi pe asta. Dar când a vrut să-l mângâie pe faţă în jurul cornului scurt, alb, răsucit şi în jurul urechilor albe, nervoase, s-a îndepărtat, privind-o dintr-o parte cu ochii lui negri şi alungiţi.

Sita se temea puţin de el şi s-a gândit că şi lui îi e puţină teamă de ea; aşa că s-a aşezat pe una dintre pietrele îngropate pe jumătate şi s-a prefăcut că urmăreşte caprele, care erau cu toate preocupate să pască cea mai bună iarbă de luni de zile încoace. Acum, măgăruşul s-a apropiat din nou şi a stat lângă Sita, şi-a odihnit bărbia cu barbă cârlionţată în poalele ei. Răsuflarea din nările lui mişca mărgelele micuţe de sticlă de la

încheietura mâinii ei. Încet şi foarte uşor, ea a mângâiat baza urechilor albe, nervoase, părul fin şi răvăşit de la baza cornului, botul mătăsos; şi măgăruşul alb a rămas lângă ea, cu răsuflarea lungă şi caldă.

În fiecare zi de atunci încoace aducea caprele acolo, păşind cu grijă din pricina şerpilor; şi caprele se îngrăşau; şi prietenul ei măgăruşul ieşea din pădure în fiecare zi şi-i accepta oferta şi-i ţinea de urât.

— Un bou şi 100 de rupii bani gheaţă, a spus Unchiul Hira, ai înnebunit dacă ai impresia că o putem mărita pentru mai puţin!

118

— Moti Lai este un leneş, a spus Nana. Murdar şi leneş.

— Deci vrea o femeie care să-i muncească şi să-i cureţe! Şi o s-o ia doar pentru un bou şi 100 de rupii!

— Poate că o să se potolească după ce se căsătoreşte, a spus Nana.

Aşa că Sita a fost dată lui Moti Lai din celălalt sat, care o tot privise aducând acasă caprele pe seară. Ea îl văzuse cum o privea pe când trecea uliţa, dar nu-l privise niciodată. Nu voia să se uite la el.

— Asta-i ultima zi, i-a spus ea măgăruşului alb, în vreme ce caprele păşteau iarba dintre pietrele mari, sculptate, căzute, iar pădurea stătea împrejurul lor, în pacea cânturilor. Mâine am să vin cu fratele mai mic al lui Uma să-i arăt calea. El o să fie ciobanul satului acum. Poimâine e ziua căsătoriei mele.

Măgăruşul alb rămase liniştit, cu barba cârlionţată, mătăsoasă în mâna ei.

— Nana îmi dă brăţara ei de aur, spuse ea măgăruşului. Am să port un sari roşu şi o să am tălpile şi palmele vopsite cu henna.

Măgăruşul rămase liniştit, ascultând.

— O să fie orez dulce de mâncat la nuntă, a spus Sita; apoi începu să plângă. Adio, măgăruşule alb, a spus ea.

Măgăruşul alb a privit-o dintr-o parte şi încet, fără să se uite înapoi, s-a îndepărtat de ea şi a intrat în umbra copacilor.

PHOENIX

Radioul de pe comoda cu rafturi şuieră şi sfârâi ca acidul arzător. Printre sfârâituri, o voce declama victorii.

— Măcelari! mârâi ea către voce. Măcelari, mincinoşi, nebuni!

Dar în ochii bibliotecarului era o expresie care îi scurtă furia, asemenea unui câine în lanţ, sfâşiind cu ghearele în aer, gâtuindu-se.

— Nu poţi fi un Partizan!

Bibliotecarul nu spuse nimic. Ar fi putut foarte bine să tacă şi dacă ar fi fost în stare să spună ceva.

Ea dădu radioul la minim — nu-l puteau închide, ar fi pierdut ultimul act, denunţarea — şi se apropie de bibliotecarul care stătea în pat. Se obişnuise cu figura lui rotundă, pământie, cu ochii lui întunecaţi cu albul injectat, cu părul lui negru, sârmos de pe cap, cu acela de pe braţe, de pe dosul palmei şi de pe degete, şi de pe piept şi de pe burtă şi de pe picioare şi cu tot trupul lui îndesat, asudat, suferind, de care încerca să aibă grijă de 30 de ore încoace, de când oraşul s-a distrus stradă cu stradă şi nerv cu nerv şi radioul trecea de la minciuni la pârâituri şi iar la minciuni.

— Haide, să nu-mi spui asta! făcu ea ca răspuns la tăcerea lui. Nu erai cu ei. Erai împotriva lor.

Fără o vorbă, cu mare economie, el schiţă o negaţie.

— Dar te-am văzut! Am văzut exact ce ai făcut. Ai încuiat biblioteca. De ce crezi c-am venit aici să am grijă de tine? Doar nu crezi că am traversat strada să ajut pe unul dintre ei!

Un râs monoton de batjocură, aşa răsplăti ea momentul de linişte care fusese răspunsul lui. Radioul şuieră încet,

120

Întorcându-se la pârâituri. Ea se aşeză la piciorul patului, direct în linia privirii bibliotecarului, în faţă şi centrat.

— Te cunosc din vedere de nu ştiu cât timp — vreo doi ani, trebuie să fie. Cealaltă cameră a mea, dă către parc. Chiar peste drum de bibliotecă. Te-am văzut dimineaţa deschizând de sute de ori. De data asta te-am văzut închizând, la ora două după-amiaza. Trăgând uşile cu bare de fier peste intrare, în grabă. M-am gândit la ce aveai de gând. Apoi am auzit maşinile şi motocicliştii aceia blestemaţi. Am tras perdeaua. Dar am stat în

spatele ei şi am privit. A fost ciudat, ştii? Aş fi jurat că m-aş fi ascuns sub patul ăsta de îndată ce i-aş fi ştiut aproape. Dar eu am stat şi m-am uitat. Ca şi cum aş fi urmărit un joc! a spus ea cu lărgimea dată de lipsa de acurateţe.

De fapt, trăgând cu ochiul între perdea şi fereastră, cu emoţia terorii lipsite de dezagreabil, simţea inevitabil că păzea casa. Ce fusese această înviere a emoţiei care o făcuse să mişte imediat după aceea, să acţioneze?

— Mai întâi au dat j os steagul. Cred că până şi teroriştii trebuie să facă lucrurile în ordine. Probabil, de fapt, poate că nimeni nu-i mai convenţional ca ei. Trebuie să facă tot ce se aşteaptă de la ei… Ei bine, te-am văzut ocolind uşa laterală şi apoi la intrarea în pivniţă, după ce ai încuiat porţile. Cred că ţi-am observat haina, fără să-mi dau seama că am observat-o; culoarea aceea brun-gălbuie. Deci, după ce au ajuns pe treptele din faţă, au spart uşa laterală — ca furnicile atrase de carne, tot îmi vine în minte imaginea asta — şi până la urmă au ieşit afară iar şi s-au urcat pe motocicletele lor blestemate şi au plecat în trombă să mai spargă ceva, m-am întrebat dacă era doar fum sau doar praf ce ieşea pe uşa aceea. Apoi m-am gândit la haina ta, din pricina culorii fumului acela, brun-gălbui. M-am gândit că n-am să mai văd niciodată haina aceea. Nu-l scoseseră şi pe bibliotecar cu ei. M-am gândit că probabil te-au împuşcat, înăuntru, printre cărţi. Dar mă tot gândeam cum ai încuiat uşile şi porţile şi apoi te-ai întors înăuntru. Nu am ştiut de ce ai făcut asta. Puteai să fi încuiat şi să fi plecat, să fi dispărut. Mă tot gândeam la asta. Şi nu era nici un suflet în parc. Numai noi, şobolanii, pitiţi în găurile noastre de şobolani. Deci, până la urmă m-am gândit. Ei bine, nu pot trăi cu gândul acesta şi am traversat să văd de tine. Am traversat parcul. Era gol ca la patru dimineaţa. Era liniştit. Nu mi-a fost teamă. Mi-era teamă doar să nu te găsesc mort. Să nu văd răni, sânge. Sângele mă face să leşin, îl detest. Aşa că am intrat şi gura mi-era uscată şi urechile îmi ţiuiau şi atunci te-am văzut venind cu un braţ de cărţi!

Ea râse, dar de data asta vocea îi hârâi. Întoarse profilul stâng către el, privindu-l din cap până în picioare.

— De ce te-ai întors înăuntru? Şi când au intrat acolo, tu ce-ai făcut? Te-ai ascuns, presupun. Şi când te-au lăsat să ieşi ai încercat să stingi focul.

El clătină încet din cap.

— Ba da, spuse ea. Ai stins focul. Era apă pe podea şi o găleată.

El nu negă.

— Nu m-aş fi gândit că se aprind uşor cărţile. Sau au scos nişte ziare, ori vreun catalog sau un dosar? Sigur au ars ceva. Tot fumul acela, a fost îngrozitor. M-am înecat de cum am intrat, nu ştiu cum de puteai respira. Oricum ai stins focul, şi a trebuit să ieşi afară din pricina fumului sau nu erai sigur că focul chiar se stinsese; aşa că ai luat la repezeală nişte cărţi valoroase şi te-ai îndreptat către uşă...

Din nou, el scutură din cap. Zâmbea?

— Ba da! Te târâi către trepte, te târâi în genunchi, încercai să cari cărţile acelea, când am apărut eu. Nu ştiu dacă ai fi ieşit sau nu, dar ştiu că încercai.

El dădu din cap şi încercă să şoptească ceva.

— Lasă. Nu vorbi. Spune-mi, ba nu-mi spune, cum ai putea fi tu un Partizan după toate astea. După ce erai gata să-ţi dai viaţa pentru câteva cărţi!

El se forţă să şoptească, ca o perie de sârmă pe metal, cu tot fumul care-i mai rămăsese în voce:

— Fără valoare, spuse el.

Ea se aplecase în faţă ca să-i prindă vorbele. Se îndreptă, îşi netezi fusta, apoi vorbi cu oarecare dispreţ:

— Nu ştiu dacă suntem foarte calificaţi să judecăm dacă viaţa noastră este sau nu valoroasă.

Dar el clătină din nou din cap şi şopti, fără glas, fără înţeles, încăpăţânat:

— Cărţile.

— Vrei să spui, cărţile nu erau valoroase?

El dădu din cap, cu figura relaxată, uşurat să se fi explicat şi clarificat.

Ea îl privi, neîncrezătoare, mai furioasă decât fusese faţă de radio, apoi furia se dădu peste cap ca o monedă lovită cu degetul mare şi ea râse:

— Eşti nebun! spuse punându-şi mâna peste a lui.

Mâna îi era îndesată ca şi restul trupului lui, fermă dar nu ţeapănă, ca mâna unui lucrător la birou. Era fierbinte.

— Ar trebui să fii în spital, spuse ea cu remuşcare. Ştiu că n-ar trebui să vorbeşti, eu nu mă pot opri, dar tu nu răspunde. Ştiu că ar trebui să fii la spital. Dar cum să ajungi acolo, nu sunt

taxiuri, şi Dumnezeu ştie cum mai arată spitalele acum. Sau pe cine vor să interneze. Dacă se mai linişteşte treaba şi o să funcţioneze din nou telefonul, am să încerc să chem un doctor. Dacă au mai rămas ceva doctori. Dacă mai rămâne ceva până ce se termină.

Liniştea o făcuse să spună asta. Era o zi liniştită. În zilele liniştite aproape că îţi doreai să auzi motocicletele, mitralierele.

Ochii lui erau închişi. Ieri seară, şi din când în când toată noaptea, avusese spasme şi se luptase să respire, ca în astm sau în atacurile de cord, îngrozitor. Respira scurt şi greu chiar şi acum, dar chiar şi aşa, dărâmat şi neconfortabil, se odihnea; trebuia să se simtă mai bine. Ce-ar fi putuî face, oricum, un doctor contra inhalării de fum? Probabil foarte puţin. Doctorii nu prea erau de folos pentru chestii ca respiraţie grea sua bătrâneţe sau dezordine civilă. Bibliotecarul suferea de aceeaşi boală de care murea ţara lui, boala lui era dovada cetăţeniei lui. De săptămâni de zile, megafoanele, mitralierele, exploziile, elicopterele, focurile, tăcerile; trupul politic era incurabil, agonia continua. Mergeai mile întregi să dai de o varză, de un kilogram de mâncare. Apoi, a doua zi, magazinul de dulciuri de la colţ era deschis şi copiii cumpărau oranjadă. Şi a doua zi se termina totul, colţul era aruncat în aer, ars. Carcasa politică. Feţele oamenilor ca faţadele clădirilor din oraş, marile hoteluri, goale şi furişate, cu toate storurile trase. Şi sâmbăta trecută, noaptea, aruncaseră o bombă în Phoenix. 30 de morţi, a spus radioul, mai târziu 60 de morţi, dar nu morţile o înfuriau pe ea. Oamenii riscau. Merseseră să vadă o piesă de teatru în plin război civil, riscaseră şi pierduseră. Aici era galanterie şi dreptate laolaltă. Dar vechiul Phoenix, casa în sine: scena unde jucase roluri de menajeră, de soră mai mică, de confidentă, de văduvă, Olga Prozorova şi, timp de trei sâptămîni măreţe, Nora; cortina roşie, scaunele de pluş roşu, candelabrul murdar şi ghipsul, toată grandoarea aceea falsă, cutia aceea de jucării, acel loc fără apărare şi de neapărat pentru suflet — era o crimă să loveşti în acel loc. Mai bine să-şi arunce bombele blestemate în biserici. Acolo măcar, sufletul surprins ar fi ajuns direct în rai, înainte să-şi dea seama că trupul i s-a transformat în friptură. Cu Dumnezeu de partea ta, în casa Domnului, ce se putea întâmpla? Dar nu exista nici o protecţie într-un teatru mort şi o mulţime de ajutoare de scenă şi de actori nebuni. Totul putea să

meargă prost şi aşa mergea întotdeauna. Luminile stinse şi ţipete şi ghionturi, împiedicări şi o duhoare imposibilă de canal şi gata cu Moliere şi Pirandello sau cu oricare l-ar fi jucat sâmbătă seara la Phoenix. Dumnezeu nu fusese niciodată de partea aceea. El e în stare să-şi asume gloria, dar nu şi vina. Dumnezeu era, de fapt, un doctor, un chirurg faimos: nu întreba nimic, că nu-ţi răspund, plăteşte onorariul, am să te salvez dacă am chef, dar dacă nu reuşesc, e vina ta.

Ea se ridică să aranjeze masa de lângă pat, reprimându-se pentru vulgaritatea gândurilor. Trebuia să se înfurie pe cineva; acolo nu era nimeni decât Dumnezeu şi bibliotecarul şi nu voia să se înfurie pe bibliotecar. Ca şi oraşul, el era prea bolnav. Şi furia ar fi tulburat puritatea atracţiei ei erotice către el, care-i dăduse mare plăcere. Nu se mai bucurase atât să privească un bărbat de ani de zile; crezuse că-şi pierduse această fericire. Vârsta ei profita de boala lui. Dacă lucrurile ar fi decurs normal, el n-ar fi văzut-o ca pe o femeie, ci ca pe o bătrână, iar orbirea lui ar fi orbit-o şi pe ea: ea nu s-ar fi uitat la el. Dar, dezbrăcându-l şi îngrijindu-i trupul, se lipsise de ipocrizie şi putuse admira trupul acela îndesat şi inocent cu bucuria inocentă a dorinţei. Despre mintea şi spiritul lui nu ştia nimic, doar că avea curaj, ceea ce era un lucru bun. Nu avea nevoie să ştie mai multe. De fapt, nici nu voia. Îi părea rău că-l lăsase să vorbească, că-l lăsase să spună două cuvinte idioate, "Fără valoare", referindu-se fie la viaţa lui, fie la cărţile pe care încercase să le salveze cu riscul vieţii lui. În amândouă cazurile, voise să spună că pentru un Partizan nimic nu e mai valoros decât cauza. Existenţa unui bibliotecar, existenţa câtorva cărţi — gunoi. Nimic nu conta în afară de viitor.

Dar dacă era un Partizan, de ce încercase să salveze cărţile?

Ar fi fost în stare un Loialist să stea singur în această încăpere îngrozitoare, brun-gălbuie de fum încercând să stingă focul, să ferească de incendiu cărţile?

Fireşte, îşi răspunse ea. După părerile lui, teoriile lui, credinţele lui, da, sigur, fireşte! Cărţi, statui, clădiri, stâlpi cu becuri, nu cu spânzuraţi, Moliere la opt jumătate, conversaţie la cină, şcolăriţă cu ghiozdan, ordine, decenţă, trecutul care pune baza viitorului, toate astea le apără Loialistul. Stătea neclintit. Dar s-ar fi târât el pe podea, scuipându-şi plămânii, încercând să

ţină câteva cărţi — nici măcar valoroase, asta încercase să spună bibliotecarul, acum îl înţelegea, nici măcar valoroase; probabil că nu exista nici o carte valoroasă în biblioteca asta. Doar cărţi, orice fel de cărţi, nu pentru că ar fi avut păreri, credinţe, ci pentru că era un bibliotecar. O persoană care avea grijă de cărţi. Cel responsabil.

— Asta ai vrut să spui? îl întrebă ea, încet, pentru că el adormise. De asta te-am adus eu aici?

Radioul şuieră, dar ea nu avea nevoie de aplauze. Somnul lui îi era publicul.

ZENIT

INTRACOM

CĂPITANUL: Bună dimineaţa, bună dimineaţa, bună dimineaţa tuturor. Câţi suntem aici, la bordul acestei nave spaţiale? Ei, să vedem. Fireşte, e Căpitanul care vă vorbeşte. Este Primul Ofiţer, care are ceva, să-i zicem diferit. Dar nu urechile. Am văzut Ofiţeri Primi cu urechi caraghioase, dar nu asta e problema lui. Apoi este Inginerul Şef, al cărui vocabular este limitat la simptomele malfuncţiei valvulare. Apoi, Nebuna de Ofiţer Secund, care este închisă în Sala de Recreere a Echipajului, preocupată să scoată umplutura din scaune şi sofale şi să arunce cu bile de biliard în lămpile cu lumină indirectă. Apoi este Ofiţerul de Comunicaţii, purtând veşnic căşti şi aplecat peste radioul care fâşâie. Înţeleg că fâşâitul ăsta e sunetul pe care-l scot stelele. E un zgomot destul de puternic aici. Ăştia suntem toţi? Nu-mi vine în minte altcineva. E un echipaj mic, dar select, fiind compus numai din ofiţeri. La câţi am ajuns? La şase, nu?

PRIMUL OFIŢER: Cinci.

CĂPITANUL: Doar cinci? Sunteţi sigur de asta, domnule Ouţ?

PRIMUL OFIŢER: Afirmativ.
CĂPITANUL: Foarte bine, cinci. Ştiu că te pricepi la matematică. Dar continui să am sentimentul că mai este cineva.
PRIMUL OFIŢER: Probabil, domnule, vă gândiţi la dumneavoastră în calitate de Bucătar.
CĂPITANUL: Nu-mi spune mie "domnule", domnule Ouţ. Bine. Iată-ne, personalul navei spaţiale Mary Jane Hawett, Clasa F, b-l951, Tip 36-25-38, Mărime 13, plecată de pe Pământ (Terra, 3 Solis) într-o călătorie de explorare în direcţia Braţului Sudic al Orionului, cu o încărcătură de copaci de pâine. Am călătorit deja o distanţă uriaşă, ani şi ani lumină, deşi sunt momente când parcă abia ne mişcăm.
Scuzaţi-mă. Trebuie să merg să fac de mâncare.
Nu e uşor să o hrăneşti pe Nebuna de Ofiţer Secund: de vreme ce a îndesat accesul de la bucătărie cu umplutură de la sofa. Am tăiat o gaură mică în uşa Sălii de Recreere a Echipajului, ca o fantă de poştă. Aşteptăm până ce Nebuna de Ofiţer Secund adoarme, pentru că atunci când e trează, dacă ne aude la uşă, bagă mâna prin fantă şi face gesturi obscene cu degetul mijlociu de la mâna stângă, sau aruncă bile de biliard în noi. Când doarme, sau când e supărată, îi strecurăm în grabă mâncarea prin fantă. După ce a trecut un anume timp, dacă pui urechea în partea de jos a uşii, o poţi auzi pe Nebuna de Ofiţer Secund mestecând. Părţile nemâncate se întorc prin fantă. În ultima vreme, se întoarce foarte puţin. Evident, mănâncă tot sau face altceva cu hrana. Din când în când m-am întrebat dacă ar mai putea fi cineva cu ea acolo. Pare să mănânce nemăsurat Nebuna de Ofiţer Secund pentru o femeie de dimensiuni medii.
Inginer Şef, înainte să merg la bucătărie, aş vrea să am raportul zilnic pentru Jurnalul Navei.
INGINERUL ŞEF: Da, containerul de hidrogen comprimat A-30 se scurge. Scurgerea nu este deocamdată rezolvată. Blocajul din conducta anterioară CA-599 continuă, producând creşterea presiunii în zona de depozitare la rece centrală DRC-2. Crăpătura fină din carcasa Izolatorului de Antimaterie este investigată cu intenţia de a prezenta raportul viabilităţii implementării procedurilor de reparaţie.
CĂPITANUL: Ce procedură este indicată dacă implementarea reparaţiei se dovedeşte de neaplicat?
INGINERUL ŞEF: Auto-distrugerea Automată.

CĂPITANUL: Doamne Dumnezeule.
INGINERUL ŞEF: Înregistrarea Jurnalului continuă: Vana Unu a suferit stricăciuni extensive din pricina meteoriţilor şi nu funcţionează acum la capacitate maximă. Vana Doi a fost scurtată cu 81.000 de mile pentru a regla rotaţia lentă dată de dezechilibrul de funcţionare al vanelor. Rezultatele vor fi vizibile în 5-l3 zile (Timpul Navei). Unităţile de Autodistrugere Automată nu mai funcţionează, datorită unui scurt-circuit care a cauzat auto-distrugerea automată a unităţilor de autodistrugere automată.
CĂPITANUL: Vrei să spui că unităţile de autodistrugere automată sunt toate autodistruse?
INGINERUL ŞEF: Mda, cam asta e, Căpitane.
CĂPITANUL: Adică nu putem distruge nava dacă crăpătura din Izolatorul de Antimaterie se lărgeşte? Dar dacă nu ne putem autodistruge şi Izolatorul de Antimaterie sare în aer, o să luăm cu noi cele 50 de stele din apropiere cu tot cu planete — o să aruncăm în aer toată regiunea asta a spaţiului — iar dacă antimateria ajunge la o stea F-2, distrugerea poate deveni o reacţie în lanţ şi întreaga Galaxie ar putea fir distrusă!
INGINERUL ŞEF: Ei, o să muncim din greu la crăpătura aia, Căpitane.
CĂPITANUL: O să? Cum adică o să? Nu e decât unu jos acolo în Camera Motoarelor. Nu?
INGINERUL ŞEF: Da. Dar aş fi vrut să fim mai mulţi.
CĂPITANUL: Ştiu, "Bolţ", la vremuri din astea. Dar avem nespusă încredere în tine. Eşti un Inginer Şef: fantastic de bun pentru o femeie.
INGINERUL ŞEF: Mulţumesc, Căpitane. Mă întorc la crăpătura mea acum.
CĂPITANUL: Foarte bine, iar eu mă întorc la bucătărie.
E ciudat. Chiar acum am privit peste umăr şi aş putea să jur că am văzut pe cineva mergând pe Coridorul G. Acum, Coridorul G duce la o secţiune complet nefolosită a navei, Camera de Depozitare a Suporterilor de Atletism. Cine să aibă vreo trebă acolo? Domnul Ouţ? Domnule Ouţ, eşti acolo?
PRIMUL OFIŢER: Sunt în Centru Computerului, domnule.
CĂPITANUL: Te rog să nu-mi mai spui "domnule", domnule Ouţ. Îmi pare ciudat. "Fâşâit", unde eşti? "Fâşâit"? Raportează Punţii prin intracom de îndată. "Fâşâit"?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Şşşş. Ascult radioul. Am înţeles. Terminat.

CĂPITANUL: Bine. Şi "Bolţ" este jos la Izolatorul de Antimaterie; iar eu sunt aici pe Punte, încercând să ajung la

129

bucătărie. Deci, patru. Cinci, cine e cinci? A, da. Nebuna de Ofiţer Secund, raportează acţiunea curentă către Punte prin Intracom de îndată.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Mă ţin cu pielea dinţilor mei şi cu unghiile de la degetele mari de la picioare de o stâncă aplecată peste o mare de sare furioasă, biciuită de vânturi mari şi transformată în valuri mai albe şi mai grele decât a avut vreodată apa. Dacă-mi dau drumul o să cad şi o să mă zdrobesc de stânci şi o să fiu îngropată sub tone de sare furioasă, am să mă înec-în marea uscată. Dacă nu-mi dau drumul o să trebuiască să tot stau aici şi să stau, să stau, pentru ce? Sunt atât de plictisită încât aş putea să ţip. Ţip tare dar nu mă aude nimeni prin urletul vântului şi tunetele sării prăbuşindu-se. Sper că restul dintre voi vă distractaţi.

CĂPITANUL: Ce?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Înainte să se autodistrugă nava, sper să vă petreceri timpul cu distracţii distractabile. Cred c-o să-mi dau drumul.

CĂPITANUL: Aşteaptă! Ascultă, "Liliac", mai e cineva cu tine în Camera de Recreere a Echipajului?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Gata. Iuuu-uuhuuu! Isuse! e zahăr.

CĂPITANUL: Ei, înseamnă că suntem toţi şase. Nu putea fi cineva în Coridorul G. Mi s-a părut.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane, la bord sunt numai cinci persoane.

CĂPITANUL: Ce te face atât de sigur, domnule Ouţ?

PRIMUL OFIŢER: Matematica. Adunare simplă de numere reale. Dumneata, 1, eu, 1, "Bolţ", 1, "Fâşâit", 1, "Liliac" 1. 1 plus 1 plus 1 plus 1 plus 1 egal 5.

CĂPITANUL: S-ar putea. Poţi demonstra orice cu statistici. Dar dacă mai este un 1 pe care nu l-ai numărat?

PRIMUL OFIŢER: Pe cine?

CĂPITANUL: Asta te întreb eu, domnule Ouţ.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane, aş putea să sugerez cu respect

că e vremea prânzului sau a cinei sau orice vreme ar fi?

CĂPITANUL: Dar despre numerele iraţionale ce spui, domnule Ouţ? Ei?

PRIMUL OFIŢER: Căpitane, aş putea să sugerez cu respect să lăsaţi matematica în sarcina mea şi a computerului?

CĂPITANUL: Bine, bine. Ce vrei la masă?

PRIMUL OFIŢER: Orice doreşti dumneata, Căpitane.

CĂPITANUL: M-am săturat să mă tot gândesc la asta, să planific mesele tot timpul. Am să deschid o conservă de Supă de Orez cu Roşii Campbell şi dacă nu-ţi place, n-am ce-ţi face. De fiecare dată când sunt pe punctul de a înţelege cu adevărat ceva, de fiecare dată când zăresc un dedesubt, de fiecare dată când îmi dau seama cu adevărat că eu sunt Căpitanul unei nave mari, trebuie să mă întorc şi să hotărăsc dacă o să fie macaroane cu brânză sau pilaf de orez. De ce nu poate altcineva să gătească o vreme?

PRIMUL OFIŢER: Nimeni nu se pricepe.

CĂPITANUL: Oricine se pricepe la fel de bine ca şi mine să încălzească o conservă de supă.

PRIMUL OFIŢER: Vă amintiţi când a încercat Ofiţerul Secund?

CĂPITANUL: Ei, aproape oricare dintre voi poate. Şi un robot ar putea s-o facă. De ce nu avem roboţi de bucătărie? De ce n-am fost echipaţi cum se cuvine? Necazul adevărat este că avem un echipaj leneş, necoordonat, incoerent. Şi necazul central, adevărata sursă de dezintegrare, piatra de care se împiedică toate eforturile mele de a conduce bine această navă, este o persoană, un singur membru al echipajului, şi cred că ştiţi la cine mă refer.

PRIMUL OFIŢER: Afirmativ.

INGINERUL ŞEF: O, da.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Eu nu. Dar bietu Tom e rece.

CĂPITANUL: "Fâşâit", asculţi? "Fâşâit", răspunde, te rog.

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Şşşş. Ascult radioul. Recepţionat. Terminat...

CĂPITANUL: Nu! Scoate-ţi căştile alea blestemate şi ascultă-mă o clipă, "Fâsâit".

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Căpitane, aş vrea să pot da jos căştile. Uneori, chiar mi-aş dori să închid radioul. Dar nu pot. Câteodată slăbeşte în intensitate. Sunt zile, săptămâni, luni

când nu pot prinde nimic, nici măcar fâsâitul stelelor. Dar trebuie să continui să ascult, în caz că se întoarce, în caz că vine vreun mesaj. Asta-i acum. N-am mai prins un mesaj de cinci zile (Timpul Navei). Dar dacă tocmai vine unul? Dacă vine şi eu sunt în bucătărie încălzind supa? Dacă vine chiar acum şi eu îl ratez pentru că vorbesc la intracom? Nu că aş avea ceva împotriva voastră, nici n-aş vrea să fiu o piedică, dar asta e natura unui OFIŢER DE COMUNICAŢII: Terminat...

CĂPITANUL: Nu. Acum stai la intracom şi ascultă mesajul *ăsta.* şi alte nave au Ofiţeri de Comunicaţii, dar ei nu se comportă ca tine. Nu stau acolo toată ziua cu căştile alea blestemate pe urechi şi cu gura deschisă tot timpul. Ei *comunică.* Vorbesc cu alte nave ale Flotei. Primesc veşti şi directive, şi schimbă tot felul de informaţii şi chestii prieteneşti ca să alunge interminabila plictiseală a spaţiului. Tu de ce nu faci asta? Nu-ţi dai seama că noi ceilalţi am vrea să vorbim cu restul Flotei din când în când?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Dar nu ascult pe lungimea de undă a Flotei.

CĂPITANUL: De ce nu?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Pentru că încerc să prind mesajul.

CĂPITANUL: Care mesaj?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Cel pe care nu l-am mai auzit până acum.

CĂPITANUL: De ce?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Ar putea să indice unde mergem — noi şi restul Flotei.

CĂPITANUL: Ce contează unde mergem, câtă vreme mergem? Ascultă, "Fâşâit", nu-mi place să-ţi spun asta. Ne-ar place să avem încredere neţărmurită în tine. Eşti un Ofiţer de Comunicaţii fantastic de bun pentru o femeie. Dar...

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Scuză-mă, Căpitane, prin fâşâitul stelelor. Terminat.

CĂPITANUL: La dracu. Domnule Ouţ, vrei să vii pe Punte? Eu o să fiu în bucătărie, să încălzesc supa.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane, aşteaptă. E ceva ciudat în aer. Ceva în sistemul de circulaţie a atmosferei.

CĂPITANUL: Probabil că e scurgerea de hidrogen a lui "Bolţ".

PRIMUL OFIŢER: Nu miroase a hidrogen. E un miros ciudat. Sau e o vibraţie? Sau e un sunet?

CĂPITANUL: Domnule Ouţ, te simţi bine? Nu pari în apele tale.

PRIMUL OFIŢER: Afirmativ. Căpitane, aş vrea să raportez prezenţa suspectă a unui alien la bord.

CĂPITANUL: Un alien?

PRIMUL OFIŢER: Afirmativ. Alarmă. Alarmă. Alarmă Roşie. Cu toţii la posturile de luptă. Prezenţă alienă suspectată pe navă. Inginer Şef, raportează condiţiile din Camera Motoarelor.

INGINERUL ŞEF: Păi, nuuu, totu-i bine în Camera Motoarelor, domnule.

CĂPITANUL: Şi cu Izolatorul de Antimaterie cu e?

INGINERUL ŞEF: Am legat crăpătura cu leucoplast şi e ca nouă.

CĂPITANUL: Şi cu capacitatea de autodistrugere a navei cum stăm?

INGINERUL ŞEF: Păi, nuuu, la asta mai lucrăm încă. Dar aş putea zice că în Camera Motoarelor n-am stat niciodată mai bine.

PRIMUL OFIŢER: Alarmă Roşie! Alarmă Roşie? Inginer Şef: porneşte de îndată să repari unităţile de autodistrugere automată în Zona de Propulsie Centrală şi cum s-au terminat reparaţiile, pune unităţile de autodistrugere automată pe poziţia de Iminenţă.

CĂPITANUL: Domnule Ouţ, ce tot strigi acolo?

PRIMUL OFIŢER: E un alien la bordul navei, Căpitane!

CĂPITANUL: De unde ştii?

PRIMUL OFIŢER: Un alien, alunecos, de nedescris!

CĂPITANUL: L-ai văzut, domnule Ouţ? E în Camera de Depozitare a Suporterilor de Atletism?

PRIMUL OFIŢER: Nu, nu l-am văzut. Nu vreau să-l văd. Îl simt. E aici, Căpitane. E în navă — ceva care nu aparţine locului ăsta. Nu e unul dintre noi. A venit din Spaţiu. De afară. Ca să ne cucerească. Aşteaptă, aşteaptă ceva în cala navei aşteaptă şi creşte...

CĂPITANUL: Doamne. Stăpâneşte-te, domnule Ouţ?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND. Ţi-am zis eu că bietu' Tom e rece. Acum bietu' Tom e trăznit.

PRIMUL OFIŢER: E acolo, în Camera de Recreere a

Echipajului, cu tine, nu, "Liliac"? Ai ştiut de zile întregi, de săptămâni. L-ai ascuns de noi. Trădătoareo! Eu intru. Vin la tine, "Liliac", şi am să ucid creatura aia, Creatura aceea amorfa, de neînchipuit pe care o ascunzi de noi şi o hrăneşti cu mâncarea noastră...

CĂPITANUL: Domnule Ouţ! Unde eşti? Ce faci?

PRIMUL OFIŢER: Sparg uşa Camerei de Recreere a Echipajului, Căpitane. Nu te teme. Am eu grijă. Tu vezi-ţi de treabă pe Punte, ţine cursul navei, chestii din astea.

CĂPITANUL: Nu sunt pe Punte. Sunt în bucătărie.

PRIMUL OFIŢER: Pentru numele lui Dumnezeu, Căpitane, treci înapoi pe Punte! Creatura o să încerce să pună stăpânire pe navă dacă-mi scapă! — Bine, "Liliac", unde e? Unde l-ai ascuns. Arată-mi Creatura sau — Ah! Aaaaggghhh! Uau!

INGINERUL ŞEF: Căpitane? Căpitane Bucătar? E niscai necaz pe-acolo?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Vă rog să fiţi mai liniştiţi. Recepţionez.

CĂPITANUL: Domnule Ouţ, raportează situaţia din Camera de Recreere a Echipajului. Domnule Ouţ, raportează, te rog.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Vorbeşte Nebuna de Ofiţer Secund. Primul Ofiţer este temporar incapacitat.

CĂPITANUL: Raportează, Ofiţer Secund.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Ei, a dat buzna strigând ce-o să-i facă alienului şi eu i-am stat în cale şi el a încercat să-mi dea karate. Dar, după cum ştiţi, Căpitane, eu sînt extraordinar de puternică, chiar şi pentru un NEBUNA DE OFIŢER SECUND. L-am lovit în cap cu un volum de I Ching şi a căzut.

CĂPITANUL: Raportează starea PRIMUL OFIŢER, te rog.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Zace pe podea şi respiră.

CĂPITANUL: Foarte bine. "Liliac", cred c-ar fi mai bine să urci pe Punte şi să ai grijă de zbor. Ultima dată când m-am uitat, mi s-a părut că Arcturus deviase puţin. Dacă nu pregătesc masa, o să se enerveze lumea.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Am înţeles, Căpitane.

CĂPITANUL: Că veni vorba, chiar e vreun alien la bord?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: O, da, Căpitane.

CĂPITANUL: Am ştiut eu. Am ştiut eu că domnul Ouţ nu poate să numere. Mai bine l-ai lua pe Punte cu tine şi l-ai supraveghea.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Căpitane, nu pot. Trebuie să-l las aici, în Camera de Recreere a Echipajului.

CĂPITANUL: De ce?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Păi, pare că se portiveşte cu locul ăsta. Îl putem hrăni prin fanta din uşă. Cinstit, mă bucur să ies. Aici s-a cam înghesuit. După cum observa domnul Ouţ, chestia asta creşte. N-ai să crezi. La început a fost doar un punctuleţ.

CĂPITANUL: Şi ce face domnul Ouţ?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: S-a ridicat acum, dar pare puţin catatonic: E şocul. Am să-l duc înapoi în camera lui.

PRIMUL OFIŢER: O, Doamne, nu pot suporta să văd urâtania ca un vierme uriaş, unsuros, aruncându-se spre noi, umflându-se spre noi, invadându-ne, un vampir, un parazit, folosi-ndu-se de noi crescând, crescând CRESCÂND scoteţi-mă scoteţi-mă Alarmă Roşie Autodistrugere AUTODISTRUGERE!

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Gata, gata, Ouţ. Termină. Haide. Am ajuns la cămăruţa ta drăguţă, vezi? Şi poţi să încui uşa şi să-l ţii afară şi să faci matematică singur.

PRIMUL OFIŢER: Doamne, eşti mai rea decât El! Ieşi afară! Afară! Căpitane Bucătar! Ofiţerul ăsta e nebun!

CĂPITANUL: Care ofiţer?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Eu.

CĂPITANUL: Ei, ţi-am spus aşa pentru că nu foloseşti procesele secundare de gândire.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane Bucătar! Ordonă personalului din Camera Motoarelor să activeze unităţile de autodistrugere automată! Anulează misiunea! Anulează misiunea!

CĂPITANUL: Cum ai spus?

PRIMUL OFIŢER: Anulează! Anulează! Suntem invadaţi de un alien cu scopuri neclare! Pune stăpânire pe minţile ofiţerilor! Nava e o primejdie pentru Univers!

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Doamne, vorbeşte aproape ca mine.

CĂPITANUL: E destul de interesant, dacă priveşti fără să te implici. Mă întreb dacă domnul Ouţ resimte prezenţa alienului pentru că, într-un fel, şi el a fost întotdeauna o prezenţă aliena pe această navă. Psihologii numesc acest fenomen "proiecţie", cred.

PRIMUL OFIŢER: Nu-ţi dai seama cât de oribil este, oribil,

oribil, oribil!

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Căpitane, te rog să-i ordoni Primului Ofiţer să tacă. Ţipetele astea sunt tare supărătoare. Tocmai capăt un material interesant prin radio.

CĂPITANUL: De unde? Mi-ar trebui un sfat.

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Nu sunt sigur. Pare foarte apropiat. Un semnal puternic:

CĂPITANUL: Ce spune?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Nu vorbeşte engleza.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Aici "Liliac" raportez către Punte. Aici e totul bine.

CĂPITANUL: Bine. Gata, toţi, ora mesei. Gura la supapa de supă, ofiţeri! Gata?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Gata.

INGINERUL ŞEF: Gata.

PRIMUL OFIŢER: Gata.

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Gata.

CĂPITANUL: Supa a plecat! '

INGINERUL ŞEF: Ahh.

PRIMUL OFIŢER: Mmmm.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Miam.

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Miam.

CĂPITANUL: Miam.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Şi cu alienul cum rămâne?

INGINERUL ŞEF: O să am eu grijă de animăluţul ăla. Mai trimite o tură de supă, Căpitane, o s-o prind într-o cutie de ulei şi să i-o torn pe gât. A, uite-l. Aşa. Eşti gata, animăluţ? Uite!

A. Num, num.

INGINERUL ŞEF: Aşa, băieţel cuminte. Acum mergi la culcare. Căpitane, cum crezi c-a ajuns animăluţu' la bord?

CĂPITANUL: Mă gândeam la asta.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: N-a "ajuns" la bord. E autohton. E al nostru, numai al nostru.

CĂPITANUL: Nu s-a întâmplat aşa, "Liliac". Nu în nave atât de avansate ca a noastră. Oricum, nu fără o Dispensă Specială. Personal, cred că singura cale de a pătrunde în Camera de Recreere a Echipajului a fost prin tuburi, când ne-am întâlnit cu crucişătorul acela de lângă Deneb. Sasurile s-au deschis de câteva ori, dacă-ţi mai aminteşti, în timpul schimbului.

INGINERUL ŞEF: A, da, drăguţă navă, crucişătorul ăla. Fin şi

subţire şi solid şi de forţă.

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Da, la naiba, continuă să interfereze cu recepţia mea. Mi-a înecat radioul cu o mulţime de tâmpenii sentimentale pentru o săptămână. Continuă să ne semnalizeze ca "Borcanul cu Miere".

PRIMUL OFIŢER: Vrei să spui, Căpitane, că acel crucişător a plasat deliberat acest monstru la bordul navei noastre? Un crucişător al Flotei?

CĂPITANUL: Ei, nu deliberat. Chestii din astea se mai întâmplă, uneori, dacă nu se iau măsuri de precauţie. Dacă Ofiţerul Secund, de exemplu, nu activează câmpurile de forţă ale sasului şi nu-mi reaminteşte sa trec prin procedurile de decontaminare — ceea ce s-a mai întâmplat -

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Nu-mi place să activez câmpurile acelea de forţă. Nu sunt naturale. Mă scot din minţi. Toate vibraţiile alea. Şi grija să ţin fazele corect. Nu sunt bune pentru nave multă vreme. "Bolţ" o să mă susţină.

INGINERUL ŞEF: Aha, forţează motoarele. Apoi, de ce să luăm atâtea măsuri de precauţie?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Aşa că am uitat să le activez.

CĂPITANUL: Vezi?

PRIMUL OFIŢER: Sunteţi nebuni cu toţii — subumani. Ne lăsaţi să fim infectaţi, invadaţi, cuceriţi de către alieni. Aţi lăsat-o intenţionat să se întâmple, şi acum că s-a întâmplat, îi permiteţi să continuie — şi stă acolo şi creşte, creşte -

INGINERUL ŞEF: Gata, gata, sărăcuţu de Ofiţer Prim.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane Bucătar! Ascultă-mă! Întotdeauna m-ai ascultat uneori, întotdeauna ai fost superb de raţional, mai mult sau mai puţin. Gândeşte-te, gândeşte-te — primejdia, primejdia asupra navei. Ne cucereşte, nu vezi? Şi noi avem o misiune! Cât timp o s-o permiţi? Cu cât acţionăm mai curând, cu atât mai uşor şi mai sigur o să fie —

CĂPITANUL: Bine, de cât timp e la bord?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Cam de 50 de zile (Timpul Navei). Oricum, atunci a plecat crucişătorul.

CĂPITANUL: Ne mai rămân, deci, 50 scăzut din 280 -

PRIMUL OFIŢER: 230.

CĂPITANUL: Aşa. Da. Bine. Ne mai rămân cam 230 de zile (Timpul Navei). Dacă mergem pe schema obişnuită. Asta nu-i prima oară când ajunge un alien la bordul unei Nave a Flotei,

ştii, domnule Ouţ. Nici ultima. Ştim, în afară de accidente, la ce să ne aşteptăm. Poate că ar trebui să arunci o privire peste Manualul Alienilor la Bord ca- să-ţi împrospătezi informaţiile asupra subiectului.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane, nu eşti nici măcar speriat?

CĂPITANUL: Domnule Ouţ, am făcut pe mine. Dar ce pot face?

PRIMUL OFIŢER: Scapă de el! Acum! Repede! Cât mai putem! Înainte să crească şi mai mult! Lasă-mă să-i înghesui în Sasul de Gunoi! Descuie-mi uşa — lasă-mă să ies — n-o să dureze deloc — restul Flotei nici n-o să ştie —

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Ascultă, Ouşor micuţ. Eu sunt acum pe Punte. Şi cred că o să continui să fiu pe Punte pentru următoarele 230 de zile (Timpul Navei). De Căpitan avem nevoie la bucătărie. Uşa ta este încuiată şi o să rămână încuiată până ce o să reglăm situaţia. S-ar putea să nu-ţi placă felul în care am să dirijez. Ştiu că mă consideri nedemnă de încredere şi utilă numai intr-o poziţie subordonată. Şi în condiţii normale şi în cele mai multe situaţii asta e adevărat. Sunt nedemnă de încredere, imprevizibilă şi malefică. Nu pot conta nici măcar pe mine însămi. Când sar într-un ocean furios de sare se dovedeşte a fi zahăr pudră. Când mă uit pe ecranul de pe Punte nu văd stelele, văd dragoni, lebede, balene, scorpioni, urşi, vânători, care, cruci, semne, şi înscrisuri cu cuvinte uriaşe strălucitoare pe care nu le pot citi. Când îmi pun degetul pe butonul Panoului Principal de Control, butonul se transformă în labele din spate ale unui câine şi degetul meu explodează ca o pocnitoare. Când traversez Puntea să verific datele afişate de computer, nu văd podeaua; văd un abis, puţul întunecat unde tremură forme palide, răsucind vaste chipuri rudimentare, ochi, guri, în sus către mine, ţăranca lor, trecând peste Punte, mult deasupra lor, pe firul meu subţire, prinsă de trapezul meu. Nu aparţin Punţii unei nave de această clasă, decât în schimbul de noapte când tu şi Căpitanul dormiţi — şi în timpul unor situaţii excepţionale, ca aceasta. De fapt, datorită particularităţilor mele, în această clipă eu sunt singura care ne poate scoate din belea.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane, Căpitane Bucătar, ascultă-mă. N-o asculta pe maniaca aia, pe răzvrătită. Ascultă-mă pe mine, Căpitane, ştii că eu am neţărmurită încredere în tine, aproape. Eşti un căpitan fantastic de bun, pentru o femeie. Nu-l lăsa pe

Ofiţerul Secund să preia Puntea!
CĂPITANUL: N-o pot opri, domnule Ouţ. Cred că e influenţa alienului. Nu vezi că ne-am schimbat cu toţii?
PRIMUL OFIŢER: Schimbat?
CĂPITANUL: Da. "Liliac" a căpătat o putere uriaşă — după cum ai observat când te-a lovit cu volumul din I Ching — şi un simţ deosebit al scopului. "Bolţ" nu se mai plânge de stricăciunile motorului; e fericită ca un pui de găină acolo şi cântă. "Fâşâit" a devenit de neatins — aşa-i "Fâşâit"? — "Fâşâit"? — Vezi? În ceea ce mă priveşte, nu ştiu exact cum m-am schimbat, decât că acum Ofiţerul Secund îmi place mai mult ca de obicei şi tu nu; dar ştiu că de când avem alienul la bord am simţit că mai e o persoană.
PRIMUL OFIŢER: Dar eu, Căpitane? Eu nu m-am schimbat.
CĂPITANUL: Nu. Ăsta-i necazul, domnule Ouţ. Tu nu. Nu eşti făcut pentru situaţia asta. Dar nu-i vina ta; şi s-ar putea ca până la urmă să fie un lucru bun. Menţine o anumită continuitate la bord. Nu vrem să devenim complet alienaţi.
PRIMUL OFIŢER: Căpitane, nu eşti atât de civilizat pe cât sunt eu, dar eşti până la urmă un produs al civilizaţiei — nu ca restul echipajului ăsta. Nu înţeleg cum, fiind o persoană civilizată, poţi suporta umilinţa. Să fii folosit — ca o găleată, ca un vas Petri. Nu suntem un vehicul ordinar, o navă în care să se îngraşe un teren de cultură! Suntem o navă, o Navă a Flotei, complet independentă, pornită în Marea Călătorie către Capătul Necunoscut.
CĂPITANUL: Dar ştii, domnule Ouţ, că de fapt probabil nici n-o să ajungem acolo.
PRIMUL OFIŢER: Ştiu. Dar există o şansă. Acum nu mai e. N-o să ajungem acolo, n-o să ajungem nicăieri, îngreunaţi de alienul ăsta şi dacă nu mai dăm atenţie la ce se petrece în afara navei. Pun pariu că acum Ofiţerul Secund nu ne poate da nici măcar o coordonată. Care e înclinaţia noastră faţă de Arcturus, "Liliac"?
NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Păi, să vedem. Stai să apăs pe laba asta din spate a câinelui şi să potrivesc râma asta. Aşa. Arcturus? Nu sunt sigură; dar văd sigur o regină moartă stând cu picioarele în sus într-un scaun la babord.
PRIMUL OFIŢER: Vezi? Vezi?
CĂPITANUL: Da. Şi eu nu-s nebună că stau în bucătărie tot

timpul. Dar trebuie să avem răbdare, domnule Ouţ. Alienul n-o să mai stea mult timp la bord. Nu mai avem decât vreo opt luni. După asta, ştii, n-avem decât să-l remorcăm vreo câţiva ani.

PRIMUL OFIŢER: Să-l remorcăm? Să-l remorcăm?

CĂPITANUL: Păi, fireşte. E responsabilitatea noastră acum.

INGINERUL ŞEF: Doar n-o să părăsim sărăcuţu de animăluţ la aproape zero absolut în spaţiul interstelar, nu, domnule Ouţ?

PRIMUL OFIŢER: Ba da! La gunoi cu el! Acum! La gunoi! La gunoi!

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Închide trapa, Ouţ.

PRIMUL OFIŢER: Căpitane. Acum vorbesc foarte liniştit, nu? Vrei să spui că atunci când o să scăpăm în sfârşit de monstrul ăsta, când o să ajungă prea mare pentru navă şi o să-şi croiască drum afară, provocând stricăciuni teribile tubulaturii, poate chiar sfărâmând toată Camera Motoarelor — te-ai gândit la asta, "Bolţ"? — şi poate chiar să distrugă întreaga navă — că, dacă supravieţuim carnajului ăsta, ai de gând să te întorci, să iei creatura asta fără minte, neajutorată la remorcă şi să şchiopătăm spre Flotă la jumătate din viteză timp de cinci ani, zece ani, douăzeci de ani (Timpul Navei) — în vreme ce ea continuă să crească mai mare, mai puternică, mai deşteaptă, mai sălbatică? Căpitane! nu-ţi dai seama că lucrul ăsta înseamnă moartea noastră?

CĂPITANUL: Ba da, domnule Ouţ. Dar ştii, dacă nu era asta, se întâmpla altceva. Un meteorit, un spor interstelar de ciumă, un puţ gravitaţional irezistibil în jurul unei stele neutronice, un duşman distrugător extra-galactic, o coliziune cu altă Navă a Flotei... Într-un fel sau altul, domnule Ouţ, tot am fi păţit-o. Uneori, undeva în continuumul spaţio-temporal, există un punct-moment care poartă numele nostru. Deci ce putem face decât să continuăm?

PRIMUL OFIŢER: Dar nu suntem obligaţi să târâim chestia asta după noi —

CĂPITANUL: Dacă nu-i dăm o şansă la început, cine o să care copacii de pâine până la Capătul Necunoscut atunci când o să rămânem fără combustibil?

INGINERUL ŞEF: M-am chibzuit, Căpitane, că poate crucişătorul ăla ne-ar putea da o mână de ajutor cu animăluţu, dac-ar şti că avem unu.

CĂPITANUL: Ne-ar ajuta cu siguranţă la remorcare. Dar

problema e să o facem pe "Fâşâit", să trimită un mesaj către crucişător. De-am avea un Ofiţer de Comunicaţii normal!

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Ia vă rog să faceţi linişte. Recepţionez.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: De la regina aia moartă cu picioarele în sus de colo?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Nu; ea nu zice nimic. Cred că e de la alien.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Deja? Ha! Întotdeauna am fost de părere că o navă ar putea să comunice cu alienii ei, dacă ar asculta cu atenţie. Ce zice?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: încă nu vorbeşte în engleză.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Atunci, care-i mesajul?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Sughiţuri.

CĂPITANUL: Sughiţuri?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Sughiţă. Poate din pricina supei de roşii. Uite, am să vă pun la intracom. Ascultaţi.

ALIENUL: Hâc! Hâc!

INGINERUL ŞEF: Căpitane, se aude o bătaie în ţevile din faţă şi creşte presiunea în navă. Să încerc cu praf de copt?

CĂPITANUL: Nu, nu, să nu foloseşti niciodată praf de copt când ai un alien la bord, n-ai citit Manualul? Încearcă cu amoniac.

INGINERUL ŞEF: Am înţeles, Căpitane.

ALIENUL: Hâc!

INGINERUL ŞEF: Hai, hai, ia de-aici, animăluţule.

PRIMUL OFIŢER: O, Doamne, de-aş putea ajunge la bordul unui crucişător, unde mi-e locul! Înnebunesc aici! Toţi sunteţi nebuni. Şi eu sunt nebun.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Domnule Ouţ. Ascultă. Te-ai simţi mai bine dacă ar mai fi la bord un bărbat?

PRIMUL OFIŢER: Un alt bărbat? Fireşte. Putere! Sănătate! Logică! Curăţenie! Zeitate! Virilitate! Da! Da!

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Chiar dacă ar fi un alien?

PRIMUL OFIŢER: Un alien?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Ar putea să fie un alien mascul.

CĂPITANUL: Da, e mai bine decât o şansă de 50 la sută.

PRIMUL OFIŢER: Doamne. S-ar putea. Ai dreptate. S-ar putea.

CĂPITANUL: A fost o idee bună, "Liliac".

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Ei, nu că ar fi preferinţa mea, dar dacă asta îl stabilizează pe domnul Ouţ...

PRIMUL OFIŢER: Un alien mascul. Un bărbat. Drăcie! S-ar putea. Hei. Alienule! Unde eşti?

ALIENUL: Hâc!

PRIMUL OFIŢER: Ce eşti, alienule? Hmm? Eşti băieţel, alienule? Hmm?

CĂPITANUL: Te rog, domnule Ouţ, n-o fa, sau dacă vrei, ieşi peste bord. Ţine-ţi minte datoriile şi obscura demnitate a poziţiei tale. Avem nevoie de tine. Mai bine ai face ceva matematică chiar acum. În ceea ce mă priveşte, am să încep să pregătesc cina. Ofiţer Secund, cum stau lucrurile pe Punte?

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: Splendid, Căpitane. Urşi vânjoşi şi scorpioni trec ca spuma luminoasă pe lângă prova noastră glorioasă. Pe sub noi, deasupra noastră, din toate părţile este abisul, silenţios, plin de orori de neimaginat, de dezastre de neprevăzut, de frumuseţi nemeritate şi de morţi neaşteptate. Ca o rândunică ţâşnim înainte, dacă asta înseamnă înainte, prin golfurile probabilităţii.

CĂPITANUL: Foarte bine. "Bolţ"?

INGINERUL ŞEF: Gigei, Căpitane. Suntem pe Warp Cinci şi amoniacul merge bine.

CĂPITANUL: Foarte bine. Am să pregătesc cina acum. Ceva uşor, dar hrănitor. Supă Chinezească de Flori de Ouă, cred.

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Vă rog. Vreţi să tăceţi un minut? Recepţionez ceva din Surse Cosmice.

NEBUNA DE OFIŢER SECUND: O, le-am auzit uneori fără să am nevoie de radio. Ce spun?

ALIENUL: Hâc!

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Şşş. Ei bine, uite un mesaj care vine de la o navă soră a Flotei. Zice: Ţţţ ţţţ.

CĂPITANUL: Lasă asta. Ce zic Sursele Cosmice?

OFIŢERUL DE COMUNICAŢII: Nu prea îmi dau seama. E o mulţime de fâşâit stelar şi codul se tot schimbă. S-ar putea să fie Felicitări. Sau s-ar putea să nu fie deloc: Tăceţi, vă rog. Ascult.

ILUZIA OPTICĂ

Miriam se opri lângă fereastra cea mare a infirmeriei, privi afară şi gândi: de 25 de ani stau la fereastra asta şi privesc afară. Şi niciodată n-am văzut ce-am vrut să văd.

De te-aş uita, Ierusalime —

Durerea era uitată, da. Ura şi teama, uitate. În exil nu-ţi aminteşti zilele cenuşii şi anii negri. Îţi aminteşti soarele, grădinile, oraşele albe. Chiar şi când încerci să-l uiţi, îţi aminteşti că Ierusalimul era de aur.

Cerul de dincolo de fereastră era înceţoşat. Dincolo de coama joasă numită Ararat, soarele apunea; apunea încet, pentru că Noul Zion avea o rotaţie mai lentă decât a Bătrânului Pământ, şi o zi de 28 de ore; se aşeza, mai degrabă decât apunea, greoi pe un orizont greoi. Nu existau nori care să culeagă culorile apusului. Rareori existau nori. Când ceaţa se aduna mai multă, putea să pornească o ploaie leneşă, ceţoasă; când ceaţa era subţire, ca acum, atârna sus şi vag, fără formă. Niciodată nu era senin cu totul. Niciodată nu vedeai culoarea cerului. Niciodată nu vedeai stelele. Şi prin ceaţă soarele, nu, nu soarele, ci NSC 641 (Clasa G) ardea umflat şi vaporos, ca o portocală — îţi mai aduci aminte de portocale? de sucul dulce pe limbă? de grădinile din Haifa? — NSC641 se holba, ca un ochi bolnav de albeaţă. Te puteai uita direct la ei. Nici o strălucire nu te orbea. Doi imbecili holbându-se unul la celălalt.

Umbrele se întinseră peste vale către clădirile Aşezământului, în umbră, câmpurile şi pădurile erau negre; în lumină, erau brune, purpurii şi roşu închis. Culori murdare, culori dintre acelea pe care le capeţi după ce amesteci preamult acuarelele şi vine profesorul şi spune: Mai bine ai folosi nişte apă curată, Mimi, devine noroioasă. Pentru că profesorul a fost prea bun să spună unui copil de 10 ani: Tabloul e o ruină, Mimi, aruncă-l şi începe unul nou.

Se mai gândise la asta şi înainte — şi-a regândit toate gândurile de dinainte stând la fereastră — dar de data asta şi-a reamintit de Genya, din pricina tabloului, şi s-a întors să vadă ce face. Simptomele de şoc aproape că trecuseră, chipul nu-i mai era atât de palid şi pulsul i se stabilizase. Pe când îl ţinea de

încheietură, el oftă şi deschise uşor ochii. Avea ochi frumoşi, cenuşii pe chipul tras. Niciodată nu avusese prea multe în afară de ochi, săracul Genya. Cel mai vechi pacient al ei. Timp de 24 de ani îi fusese pacient, chiar din momentul naşterii lui, cu o greutate de cinci livre, roşu-albăstrui ca un pui de şoarece, cu o lună mai devreme şi pe jumătate mort de cianoză: al cincilea copil născut pe Noul Zion, primul din Aşezarea Ararat. Un localnic. Un indigen slab şi nepromiţător. Nu avusese nici măcar puterea sau ideea să plângă la prima respirare a aerului ăsta străin. Ceilalţi copii ai Sofiei fuseseră sănătoşi şi născuţi la termen, două fete, amândouă măritate acum şi mame, şi grasul Leon care putea ridica un sac de 70 de kilograme la vârsta de 15 ani. Colonişti buni şi tineri, marfa puternică. Dar Miriam îl iubise întotdeauna pe Genya, şi mai mult după atâţia ani de avorturi şi copii morţi şi după ultima naştere, fata care trăise două ore, ai cărei ochi fuseseră la fel de cenuşii şi limpezi ca ai lui Genia. Copiii nu au niciodată ochi cenuşii, ochii noilor născuţi sunt albaştri, asta era o prostie sentimentală. Dar cum puteai fi sigur de culoarea lucrurilor sub cerul ăsta bletemat portocaliu? Nimic nu arăta cum trebuie.

— Aşadar, Gennady Borisovich, spuse ea, iată-te din nou acasă.

Asta fusese gluma lor pe când era copil; petrecuse atât de mult timp în infirmerie încât, de fiecare dată când îşi revenea din febră sau leşinuri sau astm, spunea: "M-am întors acasă, mătuşică doctor..."

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

— Ai leşinat. Pe Câmpul de Sud. Aaron şi Tina te-au adus aici cu tractorul. Poate că ai făcut insolaţie? Te simţeai bine, nu?

El ridică din umeri şi dădu din cap.

— Ameţit? Te sufoci?

— Din când în când.

— De ce n-ai venit la clinică?

— N-are nici un rost, Miriam.

De când crescuse mare, îi spunea Miriam. Îi era dor să-i mai spună "tanti doctor". Crescuse departe de ea în ultimii ani, retras în tablourile lui. Întotdeauna făcuse schiţe şi pictase, dar acum tot timpul lui liber şi cu toată energia care-i mai rămânea după ce-şi termina treaba pentru aşezare, o petrecea în mansarda generatorului unde-şi făcuse un fel de atelier, râcâind

culori de pe pietre şi amestecând nuanţe din plantele indigene, meşterind pensule din codiţe pe care le cerşea de la fetiţe, şi pictând — pictând pe coji de la gater, pe bucăţele de cârpă, pe bucăţi preţioase de hârtie, pe dale netede de piatră de la cariera din Ararat, dacă nu-i cădea ceva mai bun în mână. Pictând portrete, scene din viaţa Aşezării, clădiri, maşinării, naturi moarte, plante, peisaje, viziuni mentale. Pictând orice, totul. Portretele lui fuseseră apreciate — oamenii erau întotdeauna buni cu Genya şi cu alţi bolânzi — dar în ultima vreme nu mai făcuse portrete; se apucase de amestecuri de forme noroioase şi linii întunecate, ca nişte lumi pe jumătate create. Nimănui nu-i plăcea să privească asemenea tablouri, dar nimeni nu-i spusese vreodată lui Genya că-şi pierdea vremea. Era un bolând; era un artist; bine. Oamenii sănătoşi nu aveau timp să fie artişti. Era prea mult de muncă. Dar era bine să ai prin preajmă un artist. Era uman. Era ca pe Pământ. Nu?

Erau buni şi cu Toby, care avea necazuri cu stomacul atât de mari încât la 16 ani cântărea 84 de livre; buni şi cu micuţa Shura, care abia învăţa să vorbească la şase ani şi ai cărei ochi plângeau şi plângeau toată ziua, chiar şi când zâmbea; buni cu toţi bolânzii lor, cei ale căror trupuri nu se puteau adapta la lumea asta străină, ale căror stomacuri nu puteau digera proteinele de aici nici măcar cu ajutorul pastilelor metabolizante pe care le lua orice colonist, de două ori pe zi, toată viaţa, pe Noul Zion. Oricât de grea era viaţa în cele Douăzeci de Aşezări, oricât de mult trebuiau să muncească, erau blânzi cu neajutoraţii lor, cu năpăstuiţii lor. În năpastă se vedea mâna Domnului. Îşi aminteau de cuvintele "civilizaţie", "omenire". Îşi aminteau de Ierusalim.

— Genya, dragul meu, cum adică "n-are nici un rost"?

Vocea lui liniştită o speriase. "N-are nici un rost", spusese el, zâmbind. Iar ochii lui cenuşii nu erau limpezi, ci voalaţi, ceţoşi.

— Medicamente, spuse el. Pastile. Leacuri.

— Fireşte că ştii mai multe despre medicină decât mine, spuse Miriam. Eşti un doctor mult mai bun decât mine. Sau renunţi? Ce s-a ântâmplat, Genya? Renunţi?

O apucase furia atât de brusc, din adâncuri, din neliniştea atât de mult şi de adânc ascunsă, încâi îi scutură trupul şi-i făcu vocea să se spargă.

— Renunţ la un lucru. La Meta.

— La Meta? Renunţi? Ce tot vorbeşti?

— Nu le-am mai luat de două săptămâni.

Furia disperării se umflă în ea. Îşi simţi faţa luându-i foc şi de două ori mai mare.

— Două săptămâni! De aici, de aia, de aia eşti aici! Unde crezi c-o să ajungi, nebunule? Ai noroc că n-ai murit!

— Nu mi-a mai fost rău de când m-am oprit să le iau, Miriam. Mai bine în ultima săptămână. Până azi. Nu poate să fie din cauza asta. Probabil a fost o insolaţie. Am uitat pălăria...

Şi el se înroşise uşor în furia explicaţiilor sau de ruşine. Fusese prost să lucreze pe câmp fără pălărie; cu toată aparenţa lui leneşă, NSC 641 putea lovi un om neacoperit la fel de tare ca vajnicul Sol, iar Genya se scuza pentru neatenţia lui.

— Vezi, m-am simţit bine în dimineaţa asta, chiar foarte bine, am muncit cot la cot cu ceilalţi. Apoi m-am simţit puţin ameţit, dar n-am vrut să mă opresc, era atât de bine să pot munci cu ceilalţi, nici nu m-am gândit la insolaţie.

Miriam îşi descoperi lacrimi în ochi şi asta o făcu să devină furioasă în ultimul hal, de nu reuşi să scoată nici un cuvânt. Se ridică de pe patul lui Genya şi trecu printre celelalte paturi, câte patru de fiecare parte. Se întoarse şi rămase privind pe fereastră la lumea noroioasă, fără formă şi urâtă.

Genya spunea ceva,

— Miriam, cinstit, nu s-ar putea ca Meta să fie mai rele pentru mine decât proteinele locale? — dar ea nu asculta: jalea şi mânia şi teama creşteau în ea şi izbucniră şi ea strigă:

— O, Genya, Genya, cum ai putut? Nu, tu, să renunţi, după ce ai luptat atâta timp — Nu pot suporta! Nu pot suporta!

Dar nu strigă cu voce tare. Nici un cuvânt. Niciodată. Strigă în minte şi câteva lacrimi apărură şi se scurseră pe obraji, dar era întoarsă cu spatele la pacient. Privi printre lacrimile distorsionante către valea netedă şi către soarele lipsit de strălucire şi le spuse, tăcută, "Vă urăsc". Apoi, după o vreme, putu să se întoarcă şi spuse cu voce tare:

— Întinde-te — pentru că el se ridicase, deprimat de lunga ei tăcere — întinde-te şi linişteşte-te. O să iei două Meta înainte de cină. Dacă ai nevoie de ceva, Geza e în cabinet.

Şi plecă.

După ce părăsi infirmeria, o văzu pe Tina urcând pe cărare de pe câmp, venind să vadă ce face Genya, fără îndoială. Din pricina sufocărilor şi febrelor, Genya nu-şi dorise niciodată o prietenă. Tina şi Shoshanna, Bella şi Rachel, ar fi putut să aleagă dintre ele. Dar anul trecut pe când trăia cu Rachel, luaseră anticoncepţionale de la spital regulat şi apoi se despărţiseră; nu se căsătoriseră, deşi la vârsta lui, la 24 de ani, copiii din Aşezare erau căsătoriţi deja şi aveau copii. El nu se căsătorise cu Rachel, iar Miriam ştia de ce. Din respect pentru genetică. Gene proaste. Nu voia să le dea mai departe generaţiei următoare. Să zămislească un bolând. Nu voia să procreeze şi de aceea nici să se căsătorească; nu-i putea cere lui Rachel să trăiască stearpă, doar pentru dragostea lui. Aşezarea avea nevoie de copii, o mulţime de tineri localnici sănătoşi care, cu ajutorul pastilelor Meta să poată supravieţui pe planetă.

Rachel nu se luase cu altul. Dar avea numai 18 ani. Avea să-i treacă. O să se mărite cu un băiat din altă Aşezare, cel mai probabil, şi o să se mute departe, departe de ochii mari şi cenuşii ai lui Genya. Ar fi fost lucrul cel mai bun pentru ea. şi pentru el.

Nu era de mirare că Genya era un sinucigaş! Miriam gândi şi alungă gândul departe, cu putere, neliniştită. Era foarte neliniştită. Avusese de gând să meargă în camera ei şi să se spele, să-şi schimbe hainele şi dispoziţia înainte de cină; dar camera era atât de pustie acum când Leonid era plecat în Aşezarea Salem şi nu avea să se întoarcă pentru cel puţin încă o lună, putea suporta.

Traversă piaţa centrală a Aşezării şi intră în Sufragerie. Ca să scape, să se limpezească de ceaţa lipsită de adiere şi de cerul cenuşiu şi de soarele urât.

Nu era nimeni în Sufragerie în afară de Comandantul Marca, adormit la repezeală pe una dintre canapelele de lemn şi de Reine, care citea. Cei doi bătrâni ai Aşezării. Comandantul Marca era de fapt cel mai bătrân din lumea asta. Avusese 44 de ani atunci când pilotase Flota Exilului de pe Bătrânul Pământ pe Noul Zion; acum avea 70 de ani şi era foarte fragil. Oamenii nu îmbătrâneau bine aici. Îmbătrâneau devreme, mureau la 50-60 de ani. Reine, biochimista, avea 45 acum, dar arăta cu 20 de ani

mai bătrână. E un blestemat de club geriatrie, gândi Miriam amărâtă; şi era adevărat că tinerii, născuţii Zionului, rareori foloseau Sufrageria. Veneau aici să citească, de vreme ce aici se păstra biblioteca de cărţi şi casete şi microfilme a Aşezării, dar nu mulţi citeau cum se cuvine, sau nu aveau timp să citească. Şi poate că lumina lui aprilie şi imaginile îi stânjeneau oarecum. Erau nişte tineri atât de morali, de severi, de serioşi; nu exista lux în viaţa lor, nici frumuseţe în lumea lor; cum să poată aproba luxul de care aveau nevoie bătrânii lor, raiul acesta, locul ăsta care semăna cu acasă...

Sufrageria nu avea ferestre. Avram, un vrăjitor în cele electrice, făcuse lumină indirectă, reproducând deliberat culoarea şi calitatea luminii solare — nu lumina lui NSC 641, ci aceea a soarelui — aşa încât a intra în Sufragerie însemna să intri într-o cameră de pe Pământ, într-o zi caldă şi însorită de aprilie sau începutul lui mai, să vezi toate lucrurile în lumina aceea clară, curată, drăguţă. Avram şi alţi ciţiva au lucrat la imagini, mărind fotografii color cam la un metru pătrat: scene de pe pământ, fotografii şi tablouri aduse de colonişti — Veneţia, domurile Kremlinului, o fermă în Portugalia, Marea Moartă, Hampstead Heath, o plajă din Oregon, o câmpie din Polonia, oraşe, păduri, munţi, Van Gogh, Munţii Stâncoşi ai lui Bierstadt, nuferii lui Monet, peşterile albastre misterioase ale lui Leonardo. Toţi pereţii din încăpere erau acoperiţi cu imagini, zeci de imagini, toată frumuseţea Pământului. Astfel încât cel născut pe Pământ să poată vedea şi să-şi poată aminti, astfel încât cel născut pe Zion să poată vedea şi afla.

Fuseseră nişte discuţii referitoare la aceste imagini, cu 20 de ani în urmă când Avram începuse să le aşeze: Era oare înţelept? Trebuia să privim în urmă? şi tot aşa. Apoi a venit în vizită Comandantul Marca, a văzut Sufrageria Aşezării Ararat şi a spus "Aici am să stau". Din toate Aşezările care îl doreau, el a ales Ararat. Din pricina imaginilor Pământului, din pricina luminii terestre din acea încăpere, lucind peste câmpii, peste piscurile înzăpezite, peste pădurile aurii de toamnă, peste zborul pescăruşilor deasupra mării, peste albul şi roşul şi trandafiriul nuferilor din iazuri albastre — culori limpezi, adevărate, pure, culorile Pământului.

Acum, el dormea acolo, un bătrân chipeş. Afară, în lumina tare, lipsită de strălucire, portocalie, ar fi părut bolnav şi bătrân,

cu obrajii pătaţi şi pământii. Aici puteai vedea cum arăta cu adevărat.

Miriam se aşeză lângă el, cu faţa la imaginea ei favorită, un peisaj liniştit de Corot, cu copaci aplecaţi peste un pârâu argintiu. Era atât de obosită încât ar fi vrut doar să se aşeze, fără nici un gând. Prin neatenţia ei trecură, slab, cuvintele. Nu se putea... sigur nu se putea ca Meta să fie mai rele... cinstit, Miriam, cinstit, oare nu s-ar putea...

— Crezi că eu nu mă gândesc la asta? răspunse ea în gând. Idiotule! Crezi că nu ştiu că Meta sunt greu de suportat pentru tine? N-am testat eu 50 de alte combinaţii pe când erai puşti, încercând să scap de efectele secundare? Dar nu-i atât de rău ca a fi alergic la întreaga asta planetă blestemată! Ştii mai bine decât doctorul, nu? Lasă-mă cu asta. Încerci să —

Dar întrerupse dialogul mental brusc. Genya nu încerca să se sinucidă. Nu. Avea curaj şi minte.

— Bine, spuse ea celui tăcut din mintea ei. Bine. Dacă stai în infirmerie, sub observaţie — timp de două săptămâni şi faci exact ce spun eu — bine, o să încercăm!

Pentru că, spuse cealaltă voce, chiar mai slabă decât a ei în minte, nu contează. Orice faci sau nu faci, el tot o să moară. Anul ăsta, anul viitor. Două orc, 24 de ani. Bolânzii nu se pot adapta acestei lumi. şi nici noi, şi nici noi. N-am fost făcuţi să trăim aici,

Genya, dragule. Am fost făcuţi din Pământ, de către Pământ, să trăim pe Pământ, sub cerul albastru şi soarele auriu.

Gongul de cină începu să sune. Pe drum încoace, se întâlnise cu micuţa Shura. Copila ducea o legătură de buruieni urâte, purpurii, negricioase, aşa cum în lumea veche ar fi dus în braţe un buchet de margarete, de maci roşii de pe câmp. Ochii lui Shura erau înlăcrimaţi ca de obicei, dar zâmbi în sus către tanti Doctor. Buzele ei păreau palide în lumina portocalie roşiatică a apusului care venea prin ferestre. Buzele tuturor păreau palide. Feţele tuturor păreau obosite, hotărâte, stoice, după ziua lungă de muncă, pe când se îndreptau către sala de mese a Aşezării, cu toţii, cei 300 de exilaţi ai Araratului din Zion, al 11 -lea trib rătăcit.

Îi mergea foarte bine. Trebuia s-o recunoască.

— Îţi merge foarte bine, spuse ea, iar el, cu un rânjet:

— Ţi-am zis!

S-ar putea să fie din pricină că nu faci nimic, isteţule, spuse ea.

— Nu fac nimic? Am completat fişele medicale pentru Geza toată dimineaţa, m-am jucat cu Rosie şi Moishe timp de două ore, am făcut culori toată după-amiaza — auzi, am nevoie de mai mult ulei mineral, mai pot căpăta un litru? E un dizolvant de pigment mult mai bun decât uleiul vegetal.

— Sigur. Dar ascultă. Am ceva pentru tine mult mai bun. Micul Tel Aviv a pus în funcţiune moara de tocat toată ziua. Au trimis un camion cu hârtie ieri -

— Hârtie?

— O jumătate de tonă! Am luat 200 de coli pentru tine. Sunt în birou.

El ieşi ca din puşcă, şi ajunse în legătura de hârtie cu mult înaintea ei.

— O, Doamne, spuse el, ridicând o foaie de hârtie, ce frumoasă e!

Şi ea se gândi de câte ori îl auzise spunând "frumos!" pentru un lucru de nimic. Nu ştia ce înseamnă frumuseţea; nu o văzuse niciodată. Hârtia era groasă, mată, cenuşie, în coli mari, făcută pentru a fi tăiată şi folosită cu grijă, fireşte; dar lasă-l să aibă şi el pentru pictură. Nu avea ce să-i dea altceva mai bun.

— Când ai să-mi dai drumul de aici, spuse Genya, legănând legătura în braţe, am să mă duc la Tel Aviv şi am să le pictez moara, am să le imortalizez moara!

— Mai bine te-ai întinde.

— Nu, ascultă, i-am promis lui Moishe că-l bat la şah. Ce are?

— Pete, edeme.

— E ca mine?

Miri am ridică din umeri.

— A fost sănătos până anul trecut. Pubertatea i-a declanşat ceva. Nişte simptome alergice neobişnuite.

— Ce înseamnă alergie?

— Un fel de eşec de adaptare. Acasă, lumea obişnuia să hrănească copiii cu lapte de vacă, din sticle. Unii copii se puteau adapta, dar alţii căpătau eczeme, tulburări de respiraţie, colici. Cheia bovină nu se potrivea lacătului lor metabolic. Ei bine,

proteinele Noului Zion nu ni se potrivesc; aşa că trebuie să ne schimbăm metabolismul cu ajutorul pastilelor Meta.

— Eu sau Moishe am fi fost alergici pe Pământ?

— Nu ştiu. Cei născuţi prematur sunt deseori. Irving, a murit, acum 20 de ani, era alergic la o mulţime de lucruri de pe Pământ, nu ar fi trebuit să-l lase să vină, săracul, îşi petrecea viaţa pe Pământ pe jumătate sufocat şi a venit aici să moară de foame chiar şi după o doză cvadruplă de Meta.

— Aha, spuse Genya, n-ar fi trebuit sâ-i dai deloc Meta. Doar ciuperci de Zion.

— Ciuperci de Zion?

Doar o singură plantă indigenă merita să fie cultivată şi aceasta producea o hrană cleioasă care nu putea fi coaptă.

— Am mâncat trei farfurii la prânz.

— Stă pe lângă spital şi se plânge toată ziua, spuse Miriam, şi apoi se ghiftuieşte cu porcăria aia. Cum poate un artist să mănânce chestia aia care pare gelatinoasă?

— O dădeai copiilor bolnavi din spital! Eu am mâncat doar ce-a mai rămas.

— Uită-te la tine.

— Mă uit. Vreau să pictez cât mai e soarele sus. Pe o bucată nouă de hârtie, pe o bucată întreagă...

Fusese o zi lungă la clinică, dar nimeni nu era nerăbdător. Îl trimisese pe Osip acasă, noaptea trecută, în ghips şi după ce-l muştruluise bine că fusese atât de neatent încât răsturnase tractorul, punând în pericol nu numai viaţa lui ci şi tractorul, care era tot mai greu de înlocuit. Şi tânărul Moishe se întorsese la grădiniţă, deşi nu-i plăcea cum arăta eczema lui. şi Roşie depăşise criza de astm, iar inima Comandantului era bine, atât cât se putea aştepta; aşa că salonul era gol, în afară de clientul ei permanent din ultimele două săptămâni, Genya.

Stătea întins pe pat sub fereastră, atât de moale şi de liniştit încât pentru o clipă fu alarmată; dar avea culoare bună, respira regulat, era pur şi simplu adormit, adormit profund, aşa cum dorm oamenii după o zi grea de muncă la câmp, epuizaţi.

Pictase. Spălase cârpele şi pensulele, întotdeauna le curăţa cu grijă, iar tabloul lui stătea pe suport. De obicei era secretos cu tablourile lui, le ascundea, de vreme ce oamenii nu le mai

admirau. Comandantul îi şoptise: "Ce urâţenie, săracu băiat!" Dar îl auzise pe tânărul Moishe spunând în vreme ce îl privea pe Genya pictând: "Cum reuşeşti, Genya, de le faci atât de frumoase?" şi pe Genya răspunzând "Frumuseţea e în ochi, Moishe".

Asta era adevărat şi ea se apropie să privească tabloul în lumina ştearsă a după-amiezii. Genya pictase peisajul care se vedea pe fereastra salonului. Nimic vag şi pe jumătate de data asta: realistic, prea realistic. Hidos de uşor de recunoscut. Se vedea coama plată a Araratului, copacii cu nuanţe noroioase şi câmpurile, cerul ceţos, hambarul şi un colţ al şcolii în primplan. Ochii ei trecură de la imaginea pictată la cea reală. Să petreci ore, zile, tot pictând asta! Ce pierdere de vreme.

Lui Genya îi era greu, i se părea trist să tot ascundă tablourile, ştiind că nimeni nu avea să le vadă, în afară doar de copiii de teapa lui Moishe fascinaţi de îndemânare.

În noaptea aceea, pe când Genya o ajuta să pună în ordine fiolele — era mult de muncă prin infirmerie pe atunci — ea spuse:

— Îmi place tabloul pe care l-ai pictat azi.

— Azi l-am terminat, o corectă el. Tâmpenia aia mi-a luat o săptămână. Abia am început să învăţ să văd.

— O pot pune în Sufragerie?

O privi peste o tâviţă cu ace hipodermice, cu ochii liniştiţi şi puţin miraţi.

— În Sufragerie? Dar acolo sunt doar tablouri de Acasă.

— Poate că ar fi timpul să aibă şi câteva de la noua noastră casă.

— Un gest moral, nu? Sigur, dacă îţi place.

— Îmi place foarte mult, spuse ea de-a dreptul.

— Nu-i rău, spuse el. Deşi o să fac şi mai bune când o să învăţ să mă înscriu în schemă.

— Ce schemă?

— Ştii, trebuie să te uiţi până ce vezi schema, până ce ţi se limpezeşte, apoi trebuie să o prinzi.

Făcu un gest larg, vag, conturat, cu o sticlă de alcool pur în mână.

— Oricine i se adresează unui pictor cu cuvinte merită să capete ce capătă, cred, spuse Miriam. Palavre. O să iei tabloul mâine şi o să-l atârni. Artiştii sunt atât de pretenţioşi unde îşi

atârnă tablourile şi cum bate lumina pe ele. Apoi, e vremea să ieşi din infirmerie. Puţin. O oră sau două pe zi. Nu mai mult.

— Atunci, o să pot mânca la sala de mese?

— Bine. Am să o ţin deoparte pe Tina să nu mai vină aici să-ţi ţină de urât şi să mănânce raţiile infirmeriei. Fata asta mănâncă de parcă-i aspirator. Ascultă, dacă ai să ieşi în miezul zilei, o să te oboseşti să-ţi iei pe cap o pălărie?

— Crezi, deci, c-am avut dreptate.

— Dreptate?

— Că a fost chiar o insolaţie.

— Ăsta a fost diagnosticul meu, dacă-ţi mai aminteşti.

— Bine: dar eu am adăugat că m-aş simţi mai bine fără Meta.

— Nu ştiu. Te-ai descurcat bine câteva săptămâni, apoi ai căzut iar. Nu se poate dovedi.

— Dar s-a stabilit o schemă! Am trăit o lună fără Meta şi m-am îngrăşat şase livre.

— Şi edemul de pe cap, domnule Ştie Tot?

L-a văzut a doua zi stând cu Rachel, chiar înaintea cinei, pe panta de sub hambar. Rachel nu venise sâ-l vadă la infirmerie. Stăteau alături, foarte aproape, fără să mişte, fără să vorbească.

Miriam intră în Sufragerie. O jumătate de oră acolo, înainte de cină devenise o obişnuinţă pentru ea în ultima vreme. Părea s-o odihnească după oboseala zilei. Dar sala era mai puţin liniştită ca de obicei în seara aceea: Comandantul era treaz şi vorbea cu Reine şi Avram.

— Ei, de unde a venit atunci? spunea el cu accent greu italian — nu învăţase ebraica decât la 40 de ani, în Tabăra de Tranzit. Cine l-a pus acolo? Apoi, văzând-o pe Miriam, o salută ca de obicei cu mare cordialitate în glas şi-n gesturi. Ah, doctore! Te rog, vino, hai, să rezolvăm misterul. Cunoşti fiecare tablou din încăperea asta, ca şi mine. De unde crezi, şi când l-am căpătat pe ăsta nou? Vezi?

Este al lui Genya, era gata să spună Miriam, când văzu tabloul cel nou. Nu era al lui Genya. Era un tablou, corect, un peisaj, dar un peisaj de pe Pământ: o vale largă, câmpurile verzi şi aurii, livezi în floare, panta dulce a unui munte la distanţă, un turn, poate o fermă sau un castel medieval în prim plan şi peste tot cerul pur, subtil, luminat. Era un tablou complex şi vesel, o sărbătoare a primăverii, un act de slavă.

— Ce frumos, spuse ea cu vocea gâtuită. Nu l-ai pus tu, Avram?

— Eu? Eu pot să fotografiez, nu să pictez. Uită-te, nu e o reproducere. Un fel de tempera sau ulei, vezi?

— Cineva l-a adus de Acasă. L-a avut în bagaj, sugeră Reine.

— Timp de 25 de ani? spuse Comandantul. De ce? Şi cine? Cu toţii ştim ce are fiecare!

— Nu. Cred — Miriam era confuză, doborâtă — cred că l-a făcut Genya. L-am rugat să-şi atârne unul dintre tablouri aici. Nu pe ăsta. Cum de-a reuşit?

— L-a copiat după o fotografie, sugeră Avram.

— Nu nu nu nu, imposibil, spuse bătrânul Marca, înfuriat. Ăsta e un tablou, nu o copie! E o operă de artă care a fost văzută, văzută cu ochii şi cu inima!

Cu ochii şi cu inima.

Miriam privi şi văzu. Văzu ceea ce lumina lui NSC 641 îi ascunsese, ceea ce lumina artificial pământeană a camerei îi dezvăluise. Văzu ceea ce văzuse Genya: frumuseţea lumii.

— Cred că trebuie să fie centrul Franţei, Auvergne, spunea Reine cu competenţă iar Comandantul:

— O nu nu nu, e în prejma lacului Como, sunt sigur, şi Avram:

— Mie-mi pare ca locul în care am crescut în Caucaz.

Se întorseseră cu toţii către Miriam. Ea scosese un sunet ciudat, un oftat sau un râs sau un sughiţ.

— E aici, spuse ea. Aici. Ăsta-i Araratul. Muntele. Astea-s câmpurile, câmpurile noastre, copacii noştri. Ăsta e colţul şcolii, tumul ăsta. Vedeţi? E aici. Zion. Aşa îl vede Genya. Cu ochii şi cu inima.

— Dar uită-te, copacii sunt verzi, uită-te la culori,Miriam. Pământul...

— Da! E Pământul. Pământul lui Genya!

— Dar el nu poate...

— De unde ştim? De unde să ştim ce vede un copil al Zionului? Vedem tabloul în lumina asta ca şi cum ar fi Acasă. Scoteţi-l afară, în lumină, şi-o să vedeţi ce vedeţi tot timpul, culori urâte, planeta urâtă unde nu suntem acasă. Dar el e acasă! El! Noi suntem de vină, spuse Miriam, râzând cu lacrimi, privindu-i pe toţi, cei neliniştiţi, obosiţi, îmbătrâniţi, noi nu ne

potrivim. Noi cu — cu — se împiedică ea şi sări pe idee ca un cal peste un zid înalt, noi cu pastilele noastre Meta!

Se uitară cu toţii la ea.

— Cu pastilele noastre Meta, noi putem supravieţui aici, da? Dar voi nu vedeţi, el chiar trăieşte aici! Eram atât de adaptaţi la Pământ încât nu ne mai potriveam nicăieri — el nu, nu-i nici alergic, nici nepotrivit — schema e greşită, nu vedeţi? Schema. Dar sunt multe scheme, infinite, el se potriveşte în asta mai bine decât noi...

Avram şi Comandantul continuară să se holbeze. Reine aruncă o privire alarmată tabloului, însă întrebă pe un ton de joacă:

— Adică vrei să spui că alergiile lui Genya...

— Nu numai ale lui Genya! Poate a tuturor bolânzilor! De 25 de ani le dăm Meta, iar ei sunt alergici la proteinele de pe Pământ, pastilele îi îmbolnăvesc, ei se potrivesc unei alte scheme, ce proşti suntem! O, Doamne, el şi Rachel se pot căsători. Trebuie să se căsătorească, să aibă copii. Ce s-ar întâmpla dacă Rachel ar lua Meta cât e gravidă? Nici nu-mi pot închipui. Trebuie să-l sun pe Leonid. Şi Moishe, slavă Domnului! poate că şi el! Ascultaţi, trebuie să merg să vorbesc cu Genya şi Rachel, imediat. Scuzaţi-mă!

Plecă, o femeie scundă, cenuşie, ca un fulger.

Marca, Avram şi Reine rămaseră privind în urma ei, apoi unul la altul, apoi în sfârşit la tabloul lui Genya.

Atârna acolo, în faţa lor, senin şi vesel, plin de lumină.

— Nu înţeleg, spuse Avram.

— Schema, spuse gânditoare Reine.

— E foarte frumos, spuse bătrânul Comandant al Flotei Exilate. Doar că-mi face dor de casă.

LABIRINTURI

Am încercat din greu să-mi ţin firea şi să-mi păstrez curajul, dar acum ştiu că n-am să mai rezist mult torturii. Percepţia timpului îmi este confuză, dar cred că au trecut câteva zile de

când mi-am dat seama că nu-mi mai pot ţine emoţiile sub control estetic, iar prăbuşirea fizică este acum aproape completă. Nu mai pot îndeplini acele mişcări mari. Nu pot vorbi. Respiraţia, în acest aer străin şi greu, îmi este tot mai dificilă. Când paralizia o să-mi ajungă la piept, o să mor: probabil în noaptea asta.

Cruzimea alienului este rafinată, deşi iraţională. Dacă a avut de gând tot timpul să mă înfometeze, de ce nu m-a ferit pur şi simplu de mâncare? Dar în loc de asta mi-a dat o mulţime de hrană, munţi de hrană, toate frunzele proaspete pe care mi le-am dorit. Doar că nu erau proaspete. Fuseseră culese; erau moarte; elementul care le făcea digerabile nouă a dispărut, puteam să mâncăm la fel de bine şi pietriş. Cu toate astea erau acolo, cu mirosul şi forma lor, irezistibile poftei mele uriaşe de mâncare. Nu de la început, fireşte. Mi-am spus, nu sunt copil, să mănânc frunze culese! Dar stomacul e mai mare decât mintea. După o vreme mi s-a părut că e mai bine să mestec ceva, orice, care să-mi potolească durerea şi golul din stomac. Aşa că am mâncat, am mâncat şi am făcut foamea. Acum sunt mai uşurat, sunt atât de slăbit încât nici nu mai pot mânca.

Aceeaşi cruzime elaborată, perversă îi marchează tot comportamentul. Şi lucrul cel mai rău este tocmai acela pe care l-am primit cu cea mai mare uşurare şi încântare la început: labirintul. La început am fost foarte dezorientat, după ce am fost prins. Faptul că eram manevrat de un uriaş, că am fost aruncat Într-o închisoare m-a zăpăcit; iar locul ăsta din jurul închisorii mă dezorientează, mă tulbură spaţial. Ciudatul perete-tavan, neted, curbat, este făcut dintr-o substanţă aliena şi liniile sale n-au nici un înţeles pentru mine. Aşa că atunci când am fost ridicat şi pus aici, printre toate lucrurile astea ciudate, într-un labirint, un labirint uşor de recunoscut, aproape familiar, a fost o clipă de putere şi speranţă după marea deznădejde: Mi s-a părut destul de clar că fusesem pus în labirint ca într-un fel de test sau investigaţie, că se făcuse primul pas către comunicare. Am încercat să cooperez în toate felurile. Dar nu am putut să cred multă vreme că scopul creaturii era de a ajunge să comunice.

Este inteligent, foarte inteligent, reiese limpede din mii de dovezi. Suntem amândoi creaturi inteligente, amândoi suntem creatori de labirinturi: cu siguranţă că ar fi destul de uşor să ajungem să vorbim! Dacă asta ar vrea alienul. Dar nu. Nu ştiu ce

fel de labirinturi construieşte pentru sine. Cele folosite pentru mine au fost instrumente de tortură.

Labirinturile au fost, după cum am spus, din cele obişnuite, deşi pereţii erau dintr-un material străin, mai rece şi mai neted decât pământul bătătorit. Alienul a lăsat o grămadă de frunze culese la extremitatea fiecărui labirint, nu ştiu de ce; poate că e un ritual sau o superstiţie. Primul labirint în care m-a pus era copilăresc de simplu şi de scurt. Nimic expresiv sau măcar interesant nu putea ieşi din asta. Al doilea, totuşi, era un fel de versiune simplificată a Afirmaţiei Nezăvorâte, destul de adecvat pentru declaraţia pe care voiam s-o fac. Şi ultimul, labirintul cel lung, cu şapte coridoare şi 19 conexiuni, împrumuta surprinzător de bine modelul Maluvian şi avea aproape toate tehnicile Noului Expresionism. Trebuie făcute adaptări înţelegerii spaţiale aliene, dar din aceste adaptări reies anumite calităţi de creativitate. Am lucrat din greu la problema labirintului acela, plănuind toată noaptea, reimaginând legături şi spaţii, ocolişurile şi pauzele, ocolitul, neobişnuitul şi totuşi frumosul curs al Adevăratului Drum. A doua zi, când am fost pus în labirintul cel lung şi alienul a început să observe, am jucat pe de-a-ntregul Al 8-lea Maluvian.

Nu a fost un spectacol rafinat. Eram nervos şi parametrii spaţio-temporali erau doar aproximativi. Dar Al 8-lea Maluvian se vede chiar şi în cea mai slabă reprezentaţie din cel mai sărac labirint. Evoluţiile în a noua encatenare, unde tema "norului" se transpune atât de ciudat în vechiul motiv spiral, sunt indestructibil de frumoase. Am văzut asta jucată de unul foarte bătrân, atât de bătrân şi de ţeapăn, încât nu mai putea decât să sugereze mişcările, să se prefacă, cu umbre de gesturi, o slabă reflexie a temelor şi toţi cei care au privit au fost nespus de mişcaţi. Nu există o stare mai nobilă a fiinţei noastre. În timp ce jucam, eu însumi am fost mişcat de forţa reprezentaţiei şi am uitat că sunt prizonier, am uitat ochii străini care mă priveau; am trecut peste erorile labirintului şi peste propria mea slăbiciune şi am dansat Al 8-lea Maluvian aşa cum nu l-am mai dansat niciodată.

Când am terminat, alienul m-a luat şi m-a pus în primul labirint — cel scurt, cel pentru copiii care încă n-au învăţat să vorbească.

Umilinţa asta era deliberată? Acum a trecut totul, nu mai

am cum să aflu. Dar îmi este foarte greu să pun gestul lui pe seama ignoranţei.

Oricum, orb nu este. Are ochi uşor de recunoscut. Seamănă destul de mult cu ochii noştri, aşa că trebuie să vadă destul de apropiat de felul nostru. Are o gură, patru picioare, se poate deplasa biped, are mâini apucătoare, etc; cu tot gigantismul lui şi felul ciudat în care arată, pare mai puţin diferit de noi decât peştii. Cu toate astea, peştii învaţă şi dansează şi, în felul lor, comunică!

Alienul nu a încercat niciodată să vorbească cu mine. A stat lângă mine, m-a privit, m-a atins, m-a manevrat, zile întregi; dar nici una dintre mişcări nu a avut scopul comunicării. Este, în mod evident, o creatură solitară, cu totul absorbită de sine.

Mi-ar trebui mult să explic cruzimea lui.

Am observat de la început că din timp în timp îşi mişcă gura lui curios de orizontală într-o serie de gesturi delicate, repetitive, ca şi cum ar mânca. La început am crezut că-şi bate joc de mine; apoi m-am întrebat dacă nu cumva comunică labial. Părea un limbaj limitat şi neândemânatic pentru cineva care are mâini, picioare, extremităţi, coloană flexibilă, toate astea; dar poate că aşa era creatura asta perversă. I-am studiat mişcarea buzelor şi am incercat din greu să o reproduc. Nu a răspuns. S-a uitat la mine scurt şi a plecat.

De fapt, singurul răspuns indubitabil pe care l-am primit vreodată de la el a fost pe calea esteticii interpersonale, la un nivel jalnic de scăzut. Mă necăjea cu apăsatul pe butoane, aşa cum a făcut într-o zi. Am îndurat această rutină grotescă destul de răbdător în primele zile. Dacă apăsam pe unul, primeam nişte senzaţii deranjante în picioare, dacă îl apăsam pe al doilea, primeam o grămadă urâtă de mâncare uscată, dacă îl apăsam pe al treilea, nu primeam nimic. În mod limpede, ca să-mi demonstrez inteligenţa, trebuia să apăs pe al treilea buton. Dar mi s-a părut că inteligenţa mea îl irita pe cel care m-a capturat, pentru că a doua zi a scos butonul neutru. Nu-mi pot imagina ce încerca să facă, decât să-mi arate că eu eram prizonierul lui şi mult mai mic decât el. Când am încercat să plec de lângă butoane, m-a forţat să mă întorc la ele. Trebuia să stau acolo şi să apăs, primind de la unul pedeapsa, de la celălalt batjocura. Urâţenia deliberată a situaţiei, greutatea şi densitatea de nesuferit a aerului, sentimentul de a fi permanent privit deşi

niciodată înţeles, toate s-au combinat ca să mă aducă într-o stare pentru care nu am nici o descriere. Cel mai apropiat lucru pe care-l pot sugera este ultimul interludiu al Visului Celei de-a X-a Porţi, când toate căile de ocolit sunt închise şi dansul se îngustează până când izbucneşte teribil pe verticală. Nu pot spune ce am simţit, dar cred că semăna puţin cu asta. Dacă mă mai înţeapă din nou în picioare sau dacă mai mă loveşte cu o bucată de hrană putredă, îmi vine să o iau pe verticală la nesfârşit... Am smuls butoanele din perete (au ieşit cu o bucată ascuţită de maretial, ca o floare), le-am lăsat în mijlocul podelei şi am defecat pe ele.

Alienul m-a ridicat de îndată şi m-a pus din nou în închisoare. Primise mesajul şi acţionase. Dar cât de necrezut de primitiv a trebuit să fie mesajul ca să-l înţeleagă! Şi a doua zi iar m-a băgat în camera cu butoane şi butoanele erau ca noi şi a trebuit să aleg pedeapsa sau batjocura pentru distracţia lui... Până atunci mi-am spus că acea creatură era alienă, şi nu putea să înţeleagă, poate nu inteligentă în acelaşi fel cu noi, chestii din astea. Dar de atunci am ştiut, deşi toate cele de mai înainte pot fi adevărate, că mai era şi de o cruzime bestială.

Când m-a pus în labirintul pentru copii, ieri, nu m-am putut mişca. Puterea de a vorbi îmi dispăruse (dansez asta, fireşte, în minte; "cel mai bun labirint este mintea", spune vechiul proverb) şi m-am ghemuit acolo, pur şi simplu, în tăcere. După o vreme, m-a scos din nou, destul de uşor. Asta era cea mai mare perversitate a comportamentului său: nu mă atingea niciodată cu cruzime.

M-a pus jos în închisoare, a încuiat poarta şi a umplut gaura cu mâncare de nedigerat. Apoi s-a ridicat în două picioare şi s-a uitat la mine o vreme.

Chipul lui era foarte mobil, dar dacă vorbeşte cu faţa nu pot înţelege, e un limbaj prea străin mie. şi trupul îi este tot timpul acoperit cu pânze umflate, ca un bătrân văduv care a făcut Jurământul Tăcerii. Dar m-am obişnuit cu mărimea lui şi cu poziţia înclinată a extremităţilor lui, care la început mi-au părut să rostească fraze incoerente şi prost pronunţate, un dans oribil al nonsensului, ca mişcările unui imbecil, până când am înţeles că erau strict mişcări utilitare. Acum am văzut ceva mai mult în poziţia lui. Nu erau cuvinte, cu toate astea, comunicarea exista. Am văzut, pe când mă privea, semnificaţia clară a tristeţii

furioase — la fel de limpede ca Poziţia Sembriană. Aceeaşi imobilitate laxă, aplecare, recunoaşterea înfrângerii. Nici un cuvânt n-a ieşit limpede, cu toate astea am înţeles că era copleşit de resentiment, de milă, de nerăbdare şi frustrare. Mi-a spus că se săturase să mă mai tortureze şi că voia ca eu să-l ajut. Sunt sigur că am înţeles. Am încercat să răspund, am încercat să spun: "Ce vrei de la mine? Spune-mi ce vrei." Dar eram prea slab ca să vorbesc clar şi el nu a înţeles. Nu m-a înţeles niciodată.

Acum trebuie să mor. Fără îndoială ca o să vină să mă privească murind; dar n-o să înţeleagă dansul pe care-l dansez în moarte.

CĂRĂRILE DORINŢEI

Tamara crezuse că el e pe afară la înregistrare, dar era în coliba lui întins pe pat, slab şi înfrigurat.

— Iartă-mă, Ram! Căutam pozele alea ale copiilor.

— În cutia aia. Gestul cu care el arătă cutia fu atât de anemic şi necaracteristic pentru el încât ea întrebă prevenitor:

— Te simţi bine?

— Mi-ar putea fi şi mai bine.

Din partea lui o astfel de recunoaştere echivala cu o înşiruire de nenorociri; dar ea nu-şi coborî încă garda. Aşteptă. Apoi el spuse:

— Diaree.

— Ar fi trebuit să spui.

— Umilire.

Deci Bob greşise. El avea simţul umorului.

— O s-o întreb pe Kara, spuse ea. Ei ar trebui să aibă ceva pentru deranjamentele de stomac.

— Orice în afară de hotdog şi cocktail de lapte, spuse Ramchandra şi ea râse pentru că descrierea era potrivită; hrana de bază a ndifilor era carnea fără os de poro şi fructul zemos şi dulce al copacului lamaba.

— Continuă să bei mult lichid. O să refac eu rezerva. Lomox

nu te ajută?

— Nu mi-a rămas nici un medicament care să-şi facă efectul. El o privi cu ochi mari, negri şi limpezi. Aş fi vrut să cresc aici, spuse el, ca Bob.

Asta o luă pe nepregătite. La respingere şi la rezervă se aşteptase, dar nu la încredere şi candoare. Era nepregătită şi răspunsul ei fu nepotrivit.

— O, el e fericit aici.

— Dar tu?

— Urăsc locurile astea. Ea clătină vasul de apă din lut brut şi căută să fie mai exactă. Nu chiar. E frumos. Dar... devin nerăbdătoare.

— Nimic de rumegat, spuse Ramchandra amar.

Ea râse iar şi se duse să umple vasul cu apă de la un izvor aflat la câţiva metri mai încolo. Strălucirea soarelui, miresmele din aer, culorile scânteietoare ale copacilor lamaba, trunchiurile purpurii, frunzele roşii cu verde, fructele roşii şi galbene, toate erau încântătoare; micul izvor ţâşnea pur şi inocent în albia lui de nisip brun curat. Dar ea se întoarse cu recunoştinţă în coliba în care se afla un lingvist suferind de diaree.

— Ia-o încet, Ram, spuse ea, şi am să încerc să capăt ceva care să-ţi folosească de la Kara şi de la ceilalţi.

— Mulţumesc, spuse el.

Drăguţe cuvinte, se gândi ea în timp ce cobora poteca printre lumini şi umbre parfumate către râu; drăguţe spuse cu accentul moale şi precis al bărbatului. Când a fost formată echipa lor de trei la baza de pe Ankara, fusese atrasă de Ramchandra cu o atracţie sexuală puternică şi inconfundabilă. Ea şi-o înăbuşise cu autoironie şi o oarecare ruşine, pentru că bărbatul era rece, ţinându-se ostentativ de o parte, de neatins. Şi mai era şi Bob, zveltul, bronzatul şi robustul Bob, eroul perfect al împlinirii bărbăteşti, irezistibil. De ce să rezişti? Era mai uşor să-i dăruieşti plăcerea pe care o aştepta; uşor plăcut şi puţin deprimant, dar asta nu conta. Nu e bine să cazi pradă deprimării. Trăieşte-ţi viaţa aşa cum e. Ea şi Bob ar fi fost inevitabil împreună. Dar n-au fost; pentru că cei trei ajunseseră pe Yirdo şi întâlniseră locuitorii de pe Yirdo, pe ndifi.

Tinerele femei ale ndifilor — toate fete între 12 ani şi 22 sau 23 — erau disponibile sexual, dornice şi iniţiate. Aveau un păr ondulat strălucitor în nuanţe de aur sau roşcat, ochi alungiţi

şi oblici, verzi sau violeţi, talii şi glezne zvelte. Purtau veşminte moi din frunze tăiate de pandsu, atârnânde, dându-se modest la o parte pentru a dezvălui în fugă privirii o coapsă sau un sfârc. Cele sub 14 ani dansau dansul hipnotic saueya în şiruri lungi, cântând cu vocile lor blânde, uşoare, cu feţele rotunde răutăcios de serioase. Cele între 14 şi 18 ani dansau balyia, sărind goale una câte una într-un cerc de bărbaţi care se legănau şi băteau din palme, sucindu-şi trupurile sinuoase în toate posturile erotismului în timp ce fetele ce îşi aşteptau rândul la dans, intonau ritmul pulsatoriu, "Ah-ueh, ueh, ah-ueh, ueh...". După ce împlineau 18 ani nu mai dansau în public. Tamara îl lăsă pe Bob să afle ce făceau în particular. După 41 de zile pe Yirdo, era fără îndoială expert în aşa ceva.

Îşi dădu seama acum că deşi nu-l dorise, bruscheţea cu care îşi pierduse interesul pentru ea o durea. Chiar noaptea trecută flirtase cu el; se întrecuse cu el; încercase să fie o dansatoare, cu părul scurt şi sârmos, cu ochi cenuşiu-vărgaţi, înclinaţi de-a-ndoaselea, cu încheieturi muşchiuloase... Ce prostească era autobatjocura ei, umilinţa ei, eul şters acum, cum ştergea pânzele de păianjen în timp ce urma poteca din pădure spre locul de spălare la râu, gândindu-se. Cât de frumos era nasul lui Ram. El nu e cu mult mai greu decât mine, poate e chiar mai uşor; are oase mai fine.

— Askis, Muna! Ce mai face copilul? Askis, Vanna! Askis, Kara! "Ce frumos e nasul tău, iubitule, ca un promontoriu între două ochiuri de apă şi apa din ele este peste măsură de rece şi neagră. Mulţumesc, mulţumesc." Cald astăzi, nu?

— Cald astăzi, cald, aprobară entuziast toate Femeile de Vârstă Mijlocie, călcând cu picioarele rufele satului în apa puţin adâncă şi gâlgâitoare.

— Bagă-ţi picioarele în râu, o să te răcoreşti, o încuraj ă Vanna. Brella o bătu afectuos pe umăr, murmurând: Askis! în timp ce se ducea să-şi pună porţia de rufe la uscat pe o piatră.

Femeile de Vârstă Mijlocie erau între 23 (patruzeci? data era încă nesigură) şi unele dintre ele, după părerea Tamarei erau mult mai frumoase decât cele tinere, o frumuseţe care cuprindea dinţi lipsă, sâni căzuţi şi pântece striate. Surâsurile ştirbe erau vesele, sânii căzuţi aveau în ei laptele bunătăţii umane, pântecele marcate de sarcini tresăltau de râsete din buric. Femeile Tinere chicoteau; Femeile de Vârstă Mijlocie

râdeau. Râdeau, se gândi Tamara uitându-se la ele, ca şi cum ar fi fost eliberate.

Bărbaţii Tineri fuseseră la vânătoare de poro (în urmărirea hot-dogului cu colţi, gândi ea şi, fiind tot o Femeie de Vârstă Mijlocie, de 28 de ani, râse); sau stăteau holbându-se la dansatoarele de saueya şi baliya; sau dormeau. Nu erau Bărbaţi de Vârstă Mijlocie. Bărbaţii erau Tineri până la 40 de ani, când nu se mai duceau la vânătoare, nu se mai uitau la dansatoare şi deveneau Bătrâni. Şi mureau.

— Kara, îi spuse ea celei mai bune informatoare, în timp ce-şi scoase sandalele şi-şi băgă picioarele în apa rece, cum îi sugerase Vanna, prietenul" meu Ram e bolnav la burtă.

— Vai de mine, ah dragă, askis, askis, murmurară femeile din apropiere. Kara, ce părea frumoasă pe lângă o Femeie Bătrână, cu părul ei înnodat, sur şi subţire, întrebă cu simţ practic: e gullaggh sau kafa-faka?

Tamara nu mai auzise nici unul dintre aceste cuvinte, dar n-aveau nevoie de traducere.

— Kafa-faka, spuse ea.

— Are nevoie de fructe puti, spuse Kara plesnind un şorţ de un bolovan ud.

— Mâncarea de aici, spune el, e foarte bună, prea bună.

— Prea mult poro fript, spuse Kara încuviinţând. Când copiii mănâncă prea mult şi pe urmă petrec toată noaptea făcând în tufişuri, le dai puti şi guo fiert vreme de o săptămână. Are gust bun dacă-i pui miere. Am să-i fierb lui Uvana Ram o oală de guo imediat ce termin de spălat.

— Kara e o persoană frumoasă şi nobilă, spuse Tamara. Era expresia obişnuită ndif de a spune mulţumesc.

— Askis! spuse Kara rânjind. Aceasta era o expresie mult mai obişnuită, dar mai dificilă. Ramachandra nu reuşise încă să-i găsească un echivalent. Bob sugerase germanul *bitte,* dar era mai mult decât *bitte.* Te rog, bine ai venit, îmi pare rău, aşteaptă o clipă, n-are a face, bună, la revedere, da, nu, poate, toate acestea puteau fi la fel de bine conotaţii ale lui askis.

Cu întrebările ei despre kafa-faka, cum se înţarcă un copil, când trebuie să stai în Colibele Necurate sau care e cea mai bună oală de gătit, Tamara era totdeauna un pretext bine venit pentru o pauză de discuţii. Stăteau în cerc pe bolovanii fierbinţi, în apa rece şi lăsau râul să spele rufele, iar soarele să le usuce şi

să le albească în timp ce ele tăifăsuiau. Cu o parte a minţii, Tamara îl asculta pe Heraclit spunând că nu te scalzi de două ori în apa aceluiaşi râu, iar cu cealaltă parte căuta să afle mijloacele de contracepţie ale ndifi-lor. Subiectul a dată deschis, femeile îl discutau cu plăcere, dar nu erau multe de spus. Nu erau nici un fel de mijloace de control al naşterilor. Natura o făcea pentru Femeile Tinere: cu toată dedicaţia lor pentru practicile erotice, nu deveneau fertile până după 20 de ani. Tamara era neîncrezătoare, dar femeile erau absolut sigure: graniţa dintre Tinere şi cele de Vârstă Mijlocie era, de fapt, fertilitatea. O dată trecută această graniţă singura protecţie împotriva sarcinii perpetue era abstinenţa, pe care ele o admiteau ca fiind plictisitoare. Despre avort sau pruncucidere nu se vorbea. Când Tamara le sugeră grijulie ideea, ele scuturară din cap.

— *Femeile* nu pot ucide *copii,* spuse Brilla oripilată. Kara observă mai sec:

— Dacă le prind că fac aşa ceva, bărbaţii le zmulg tot părul şi le trimit să rămână în Colibele necurate.

— Nimeni în satul nostru n-ar face aşa ceva, spuse Brilla.

— Nici una n-a fost prinsă făcând aşa ceva, adăugă Kara.

Un grup de Bărbaţi Tineri (între 9 şi 12 ani) veniră spre râu

chiuind, să înnoate şi să pescuiască. Alergară chiar peste rufele puse la uscat; spălătoresele îi ocărâră, dar fără prea multă convingere; conversaţia încetă pentru ca urechile Bărbaţilor să nu fie pângărite de Vorbe Necurate. Femeile salvară rufele şi se întoarseră spre sat. Tamara trecu pe la Ramchandra, care dormea şi se duse să facă nişte fotografii ale Bărbaţilor Tineri jucând bhasto. După cină — comună, gătită şi servită de Femeile de Vârstă Mijlocie — le văzu pe Kara, Vanna şi pe bătrâna Binira intrând în coliba lui Ramchandra şi le urmă.

Îl treziră şi-i dădură guo fiert, o cereală roz, lipicioasă ca tapioca, îi frecară picioarele, i se aşezară pe umeri, îi puseră pietre încălzite pe burtă, îi rearanjară patul de campanie astfel încât să stea cu capul spre nord, îi dădură să soarbă din ceva fierbinte, negru şi mirosind a mentă; Binira îi cântă un timp; în cele din urmă îl lăsară cu o piatră proaspăt încinsă şi plecară. El acceptă toate acestea cu aplomb etnologic sau cu satisfacţia bolnavului cocoloşit. După ce plecară, el părea că stă comod, ghemuit pe piatra cea mare şi pe jumătate adormit. Tamara

tocmai ieşea, când el întrebă cu un glas îndepărtat şi liniştit:

— Ai înregistrat cântecul bătrânei?

— Nu. Îmi pare rău.

— Askis, askis, şopti el. Apoi proptindu-se într-un cot: mă simt mai bine. Păcat că nu l-am înregistrat. Mi-au scăpat majoritatea cuvintelor.

— Vechea limbă ndif e o limbă diferită?

— Nu. Numai că e mai plină. Completă.

— Femeile de Vârstă Mijlocie par să aibă un vocabular mai bogat decât cele Tinere.

— La Buvuna, Femeile Tinere posedau în medie 700 de cuvinte; Bărbaţii Tineri, 1100 deoarece ei au şi un vocabular de vânătoare; cred că Femeile de Vârstă Mijlocie de aici ştiu cel puţin 2500 de cuvinte. Nu ştiu câte or avea Bătrânii. Ăştia sunt ciudaţi. Ramchandra se întinse din nou şi se încolăci cu grijă în jurul pietrei fierbinţi. Şi tonul îi era precaut. Făcu o pauză scurtă.

— Vrei să dormi?

— Să vorbim, spuse el.

Tamara se aşeză pe scaunul de trestie împletită. Dincolo uşa deschisă, noaptea devenea tot mai luminoasă, aşa cum fusese şi ziua; Uper, marea planetă gazoasă al cărui satelit era Yirdo, răsărea peste pădure ca un uriaş balon vărgat. Lumina sa argintie pătrundea fiecare crăpătură a solului şi a pereţilor de împletitură ai colibei şi se concentra incandescent în faţa uşii. Crepusculul dinăuntrul colibei era străpuns de scânteieri, de. fulgere, de săgeţi orbitoare, o lumină care nu releva nimic, care dizolva trupurile şi feţele în întunericul radiant.

— Nu e nimic real, spuse Tamara.

— Sigur că nu, spuse cealaltă umbră amuzată, sigură.

— Se poartă ca nişte actori.

— Nu.

— Ba da. Nu mă refer la jocul conştient, amăgitor. Vreau să spun, artificial. Prea simplu. Oameni simpli, frumoşi într-un paradis veşnic darnic.

— Ha, spuse Ramchandra şi un petec de lumină planetară se aprinse în părul lui când se ridică.

— De ce n-ar fi aici Lumea-din Mârile-Sudului? se întrebă singură. De ce totul pare prea simplu, contrafăcut? Sunt o puritană, caut păcatul originar?

— Nu, nu, sigur că nu, prostii, protestă el. Toate astea-s

teorii. Dar ascultă: Un minut nu spuse nimic, apoi rosti câteva cuvinte ndif: Vini, Pandsu, Bhasto. Askis — Askis — bhis iyava oe is-bhassa. Ce înseamnă în engleză?

— Păi, te rog, lasă-mă să vin lângă tine.

— Traducerea literală.

— Marea tradiţie a învăţăturii brahmane, spuse Tamara. Habar n-am, de unde să ştiu? Cuvintele au aici atâtea înţelesuri. "Pardon, vreau s-o iau pe aici"?

— N-ai auzit.

— Să aud ce?

— Oamenii nu-şi aud limba maternă. Bine. Ascultă te rog, cu grijă! Era încântător când se aprindea; aroganţa îi cădea ca noroiul uscat de pe pielea unui bivol. Am să spun o frază în engleză, aşa cum ar fi rostit-o unchiul meu care n-a urmat Şcoala Guvernului Mondial. "Ischiuz pliz, ai hev tu gou bai dzis pas." Repetă!

— Ischiuz pliz, ai hev tu gou bai dzis pas.

— Askis, bhis iyaia oe is-bhassa.

Un fior, ca o rază a luminii aceleiea reci, planetare care te orbea, urcă încet pe şira spinării Tamarei şi o furnică la rădăcina părului.

— Straniu, spuse ea.

— Saueia, în engleză sway pronunţat suei — a se legăna. Baliya, în engleză belly dance pronunţat beli dans,

Bali — dans din buric. Fini, în engleză vines pronunţat vains — viţe. Bhasto — baston, bâtă de baseball. Bhani — cabină. Şuuşu, în engleză ocean, sea pronunţate ouşăn, sii — ocean mare.

— Onomatopei.

— Oe, în engleză go — merg mergi. Itunu, în engleză, I return, pronunţat ai ritărn — mă întorc. Iutunu, în engleză you return, pronunţat iu ritărn — te întorci. Tiunusi, în engleză he returns, pronunţat hi ritărns — el se întoarce. Patu, a lovi, fatu — face, latinescul facere; factus, în engleză factori pronunţat fectciori — fabrică. Spune un cuvânt în ndif!

— Sikka. Undiţă. Aşteaptă. Nu, nu găsesc un echivalent Spune altul, te rog.

— Fillisa.

— Colibele Necurate, în engleză filth pronunţat fils — murdar.

— Uvanai.

— Străini, vizitatori. Străini... singular iuvana. În engleză you foreigner, pronunţat iu forinăr.

— Ram, tu n-ai diaree, ai paranoia.

— Nu, spuse el atât de aspru şi tare încât ea tresări. El îşi drese vocea. Ea nu-i putea vedea ochii, dar ştia că o priveşte.

— Vorbesc serios, Tamara. Sunt speriat.

— Speriat de ce? spuse ea batjocoritor.

— Speriat de moarte, zise el. Trebuie să iei cuvintele în serios. Ele sunt tot ce avem.

— *De ce anume* ţi-e frică?

— Suntem la 31 de ani lumină de pământ. N-a mai ajuns nimeni de pe pământ înaintea noastră în acest sistem solar. Oamenii ăştia vorbesc engleza.

— Da de unde!

— Structura şi vocabularul tinerilor ndif se bazează cel puţin 60 la sută pe structura şi vocabularul englezei moderne.

Vocea îi tremura de frică sau de uşurare.

Tamara se aşeză zdravăn, cuprinzându-şi genunchii şi se cramponă de neîncredere. Un cuvânt ndif îi trecu prin minte, apoi altul şi altul, fiecare urmat de rădăcina sau de asemănarea sa fonetică cu corespondentul lui în engleză, umbră a cuvântului, umbre ce aşteptau lumina pentru a ieşi la lumină. Era însă absurd. N-ar fi trebuit să spună "paranoia". Era adevărat. Omul era bolnav. Săptămâni întregi de izolare şi acum această trecere bruscă la discuţii, pasiune, căldură. O schimbare de nebun, paranoică. Ndifii vorbind o engleză codificată, în scopuri misterioase, înţeleasă numai de experţi. One — one, unu. Te — englezescul two, doi. Ti — englezescul three, trei...

— Toate numele feminine, spuse Ramchandra îmbufnat, se termină cu "a". Aceasta este o constantă cosmică stabilită de H. Rider Haggard. Numele masculine nu se termină niciodată în "a". Niciodată.

Vocea lui uşor timbrată, încă puţin inegală, îi tulbură gândurile.

— Ascultă, Ram.

— Da.

El o asculta. Era în regulă. Nu putea să-l întrebe, aşa cum avusese de gând, dacă făcea cu ea o glumă complicată şi neplăcută. Încrederea lui trebuia căutată în blândeţe. Nu ştia

cum să continue, iar el îi întrerupse brusc gândurile.

— Am înţeles asta într-o săptămână, Tamara. Mai întâi sintaxa. Atunci n-aş fi înţeles-o. Coincidenţă fără sens, etcetera, etcetera. Am spus câ nu. Dar era da. Aşa e. E engleză.

— Chiar şi limba Bătrânilor?

— Nu, nu, aia e diferită, spuse el grăbit, recunoscător, aia nu e engleză, e o limbă proprie atunci când nu se bazează pe limba distorsionată a copiilor. Dar...

— Bine atunci. Limba Bătrânilor *este* cea veche, limba originală şi Tinerii au fost influenţaţi, corupţi de un contact cu cei din Serviciul Spaţial despre care noi nu ştim, de care nu ni s-a spus.

— Cum? Când? Ei spun că noi suntem primii. De ce ar minţi?

— Cei din Serviciul Spaţial? '

— Sau ndifii. Şi unii şi alţii susţin că noi suntem primii!

— Bine, dacă noi suntem primii, atunci noi suntem de vină. Noi îi influientăm pe ndifi. Ei vorbesc aşa cum ne aşteptăm noi în mod inconştient să vorbească oamenii. Telepatie. Sunt telepaţi.

— Telepaţi, spuse ea, prinzând ideea din zbor; şi în timpul pauzei care urmă se lupta evident cu ea, încercând să o facă să se potrivească cu circumstanţele, pentru că el spuse în cele din urmă cu frustrare:

— Măcar dacă am fi ştiut ceva despre telepatie!

Între timp, Tamara ataca problema din altă direcţie şi întrebă:

— De ce n-ai spus nimic depre asta până acum?

— Credeam că nu sunt sănătos, spuse el cu tonul acela controlat cu precizie care suna arogant pentru că onestitatea lui nu i-ar fi permis să evadeze. Am fost nebun. Acum şase ani, când a murit nevastă-mea. Au fost două episoade. Lingviştii sunt adesea labili.

După puţin timp, când Tamara spuse aproape în şoaptă, "Ramchandra este o persoană, nobilă, frumoasă..." spuse acest lucru în ndif.

Ah-ueh, ueh, ah-ueh. ueh continua cântecul dansatoarelor de baliya de pe locul de dans aflat la marginea satului. Un copil scânci într-o colibă din apropiere. Aerul întunecat şi orbitor era plin de mireasma florilor care înfloreau noaptea.

— Ascultă, spuse ea. Un telepat nu ştie ce gândeşti? Ndifi nu ştiu. Am cunoscut oameni care ştiau. Bunicul meu, era rus, totdeauna ştia ce gândesc oamenii. Era înnebunitor. Nu ştiu dacă asta era telepatie, sau pentru că era bătrân, sau că era rus sau mai ştiu de ce. Dar în orice caz, ei prind *gândurile* nu *cuvintele,* nu-i aşa?

— Cine ştie? Poate. Tu ai spus că e ca o piesă, ca un film, o insulă a paradisului. Poate că ei simt ce aşteptăm, ce dorim şi joacă acest rol.

— De ce?

— Adaptarea, spuse el triumfător. Astfel încât ei să ne placă şi noi să nu le facem nici un rău.

— Dar mie *nu-mi* plac! Sunt plictisitori! Nici un sistem de rudenie, nici o structură socială în afară de clasificarea după vârstă şi o dominaţie masculină detestabilă, nici un fel de îndemânare reală, de artă — linguri sculptate groaznic ca suvenirurile hawaiene pentru turişti. Nici o idee — o dată ce cresc *sunt* plictisiţi.

Kara îmi spunea ieri: "viaţa e prea lungă". Dacă încearcă să copieze dorinţele sufletului cuiva, atunci nu sunt ale mele!

— Nici ale mele, spuse Ramchandra, dar ale lui Bob?

În întrebare era o asprime, un mers la ţintă. Tamara ezită.

— Nu ştiu. La început, poate. Dar mai târziu a devenit fără astâmpăr. La urma urmelor, e un om al miturilor. Şi ei nici măcar nu spun poveşti. Tot ce spun este cu cine s-au culcat noaptea trecută şi câţi poro au împuşcat. El spune că ei vorbesc ca nişte personaje din Hemingway.

— El nu vorbeşte cu Bătrânii. Iarăşi acea duritate. Tamara luându-i apărarea lui Bob, spuse:

— Nici eu nu vorbesc prea mult. Tu? Ei nu participă, par mai mult nişte umbre... lipsite de importanţă.

— Bătrâna Binira a cântat un cântec de leac.

— Poate.

— Aşa cred. Un cântec ritual, într-o limbă mai complexă. Dacă există o cultură mai avansată, atunci Bătrânii o au. Poate îşi pierd puterea telepatică pe măsură ce îmbătrânesc; aşa se pot retrage; nu mai sunt influenţaţi, forţaţi să se adapteze.

— Forţaţi de cine să se adapteze la ce? Ei sunt singura specie inteligentă de pe planetă.

— Alte sate, alte triburi.

— Dar atunci ar vorbi fiecare limba celuilalt, obiceiurile lor s-ar amesteca formând un tot...

— Exact! Asta şi explică omogenitatea culturii! O soluţie pentru turnul Babei!

Cuvintele lui sunau atât de mulţumitor şi de plauzibil încât Tamara făcu tot ce putu ca să-i accepte ipoteza. Şi tot ce putu fu ca în cele din urmă să admită:

— Ideea mă dezgustă, nu ştiu din ce cauză.

— Bătrânii au dezvoltat adevărata limbă, cea ne-telepatică. Ei sunt cei cu care trebuie vorbit. Mâine am să cer să fiu primit în Casa Bătrânilor.

— Va trebui să-ţi crească puţin păr alb...

— E uşor! Mai e încă negru?

— Mai bine ai mai dormi puţin.

El tăcu o clipă, dar nu se întinse la loc.

— Tamara, tu nu mă prea răsfeţi, nu?

— Nu, spuse ea ţâfnoasă, şocată că el era atât de vulnerabil.

— Totul aduce atât de mult cu un sistem menit să creeze iluzii.

— Atunci asta e o *folie ă deux. 3 .* Toată discuţia asta despre limbă a adus restul în centrul atenţiei. Toate cele şase sate pe care le-am vizitat, toate sunt la fel. Aceleaşi lucruri lipsă, aceeaşi — improbabilitate — doar dacă nu e o supraprobabilitate.

— Telepatie *proiectată,* spuse el gânditor. *Ei* ne influenţează pe *noi.* Ne fac percepţiile confuze obligându-ne la subiectivitate...

— Îndepărtându-ne de la Principiul Realităţii? spuse ea, de data asta luând o atitudine defensivă faţă de el. Prostii. Recunoscând citatul, râse. Vorbim mult prea serios ca să fim senili.

— Am vorbit strălucit şi în spitale de psihiatrie, spuse el. În câteva limbi. Chiar şl în sanscrită. Acum părea să se fi calmat. Ea se ridică.

— Mă duc să mă culc, spuse ea. O să dorm de minune. Îţi mai trebuie o altă piatră fierbinte?

— Nu, nu. Ascultă, îmi pare rău...

— Askios, askios.

Cei răi nu cunosc odihna. Tocmai aprinsese lampa cu petrol

şi-şi scuipa pe degete ca să apuce fitilul să nu mai scoată fum, când în uşa colibei se ivi Bob. Lumina planetei Uper îi învăluia într-o aură părul lui blond şi des. Importanţa întoarcerii lui umplu întreaga biosferă în timp ce trupul lui masiv umplu uşa.

— Tocmai m-am întors, anunţă el.

— De unde?

— Din Gunda. Următorul sat din josul râului.

El intră şi se aşeză pe scaunul de trestie, în timp ce ea ocăra grăsimea de poro încinsă de pe degete. Un anunţ cutremurător sclipi iminent în privirea lui mânioasă. Ea i-o luă înainte.

— Ram e bolnav, spuse ea.

— Ce are?

— Dacă vrei, poţi să-i spui durere de burtă.

— Cum se poate îmbolnăvi cineva aici?

— Au ei un leac. Dormi cu un bolovan încins.

— Christoase! Sună ca o cură pentru potenţă! spuse Bob şi izbucniră amândoi în râs. Pe când râdeau, ea aproape că începu să-i spună lui Bob de descoperirea lingvistică deosebită a lui Ram, care pentru moment i se păru la fel de ridicolă, dar ar trebui să-l lase pe Ram s-o facă, chiar dacă era doar o glumă. Bob devenise iar serios şi acum îşi făcea anunţul.

— Trebuie să mă lupt într-un duel. O singură luptă.

— O, Doamne! Când? De ce?

— O ştiu pe fata aia, Potita, roşcata. Unul dintre Bărbaţii Tineri din Gunda a pus ochii pe ea. Aşa că m-a provocat.

— Un aranjament exogamic! E pretendentul ei?

— Nu, ştii că ei n-au nici un fel de scheme de apartenenţă la o familie. Nu mai vânează pentru ei. Ea e doar un pretext pentru o luptă.

— Cred că ai dat de necazuri, spuse arogantă Tamara, deşi nu gândea astfel. Nu te poţi culca cu toate băştinaşele tinere şi să nu te trezeşti cu suliţa unui sălbatic înnebunit în spate. Cu jumătate din ele, bine, dar nu cu toate.

— La dracu' spuse Bob descurajat. Ştiu. N-am mai intrat în chestii de astea înainte. Să dorm cu informatorii şi toate celea. Se pare că nu reuşesc să ţin lucrurile în frâu aici. Dar ei asta *aşteaptă.* Am mai vorbit despre asta, când ne întorceam din Buvuna, îţi aminteşti? Ram spunea că el n-ar face-o. O.K., el are 40 de ani, e bătrân pentru ele şi oricum pare străin de ei. Dar eu

arăt ca ei şi dacă refuz, jignesc obiceiul local. Practic e singurul obicei pe care îl au. N-am de ales...

Tamara izbucni în râs, într-un râs din pântec, râs de Femeie de Vârstă Mijlocie. El o privi puţin mirat.

— Bine, bine, spuse el şi izbucni şi el în râs. Dar să-i ia naiba! Au spus totdeauna că aceste lupte sunt voluntare!

— Şi nu sunt?

Bob dădu din cap.

— Eu reprezint satul Hamo împotriva satului Gunda. E singurul tip de război de aici. Toţi Bărbaţii Tineri sunt stârniţi. N-au mai câştigat o luptă cu cei din Gunda de vreo jumătate de an sau alt interval enorm din punct de vedere istoric ca ăsta. E Cupa Mondială. Mâine voi fi purificat.

— O ceremonie? Tamara găsi predica lui Bob caraghioasă dar trivială; ea trecu la pretextul unei ceremonii, unui ritual, orice ar fi avut o oarecare noimă şi structură în viaţa socială rudimentară a ndifi-lor.

— Dansuri. Saueia şi Baliya toată ziua.

— Puah!

— Ascultă, ştiu că ţi-ar place să ai o schemă oarecare pe care s-o poţi studia fiind o configuraţionistă şi altele, dar eu am o problemă mai urgentă. Poimâine trebuie să mă lupt cu un bărbat. Cu cuţitele. În faţa întregii populaţii a celor două sate.

— Cu cuţitele?

— Exact. Luptă de vânători. Salenzii luptă cu cuţitele.

— Salenzii? Şi folosind traducerea lui Bob, transliteră — englezescul challengers, pronunţat celingers — pretendenţi...

După o scurtă tăcere, ea sugeră:

— N-ai putea să-i dai pur şi simplu fata?

— Nu. Onoarea locală şi toate celelalte.

— Şi ea... ea e mulţumită să fie doar prada pentru premiant?

Bob încuviinţă.

— Schema mi-e familiară, spuse ea şi apoi brusc: nimic, nimic nu e străin la oamenii aceştia. Nimic!

— Ce?

— Nu contează. Lasă-mă să mă gândesc la asta. Ram are o idee... Acultă Bob, cred că ar trebui să te retragi din treaba asta, chiar cu riscul de a-ţi pierde reputaţia. Putem oricând să ne mutăm. Ar fi mai bine decât să-l omori pe tip! Sau să fii ucis.

— Mulţumesc pentru idee, spuse blând Bob. Nu-ţi fie frică. O să trişez.

— Cu o seringă?

— Cu karate. Nu-mi pasă. E o prostie aşa de mare. Luptă publică cu cuţitele pentru o fată. Ca nişte adolescenţi tâmpiţi.

— E o societate de adolescenţi, Bob.

— Extratereştri de debara! Îşi trecu mâna pnn coama leonină şi se ridică întinzându-se. Era foarte frumos. Nu-i de mirare că sătenii îl aleseseră drept apărătorul lor. Faptul că această splendoare fizică era animată de un spirit intelectual nu mai prejos, o minte pasionată şi educată care căuta poezia pentru ea însăşi — acest fapt nu însemna nimic pentru ndifi sau chiar pentru mulţi pământeni. Dar Tamara îl văzu pe tânăr în acel moment, aşa cum era — un rege.

— Bob, zise ea, spune nu. Cere-le să nu fii tu acela. Putem merge mai departe.

— Nu-i nici o scofală! spuse el şi drept recunoştinţă pentru grija ei o îmbrăţişă cu afecţiune. O să-l trăznesc pe sărmanul prăpădit înainte de a-şi da seama ce l-a lovit. Şi apoi o să-i ţin o lecţie. Higiena începătorului: Crima e periculoasă pentru sănătate. Asta o să-i entuziasmeze.

— Vrei să fiu acolo cu tine sau nu?

— Acolo, spuse el. Doar pentru cazul în care şi el e centură neagră.

În dimineaţa următoare era pe plaja spălătoreselor, având o interesantă discuţie cu Kara şi Libisa despre menopauză, când Ramchandra ieşi pe plajă din pădurea colorată în toate culorile curcubeului. Privindu-l de pe piatra pe care stătea în apele învolburate ale râului, ea se gândi la cât de străin părea, cât de departe de aceste locuri, cum spusese Bob — ca umbra cuiva stând în faţa şirului de culori care curgeau admirabil dintr-o poveste a junglei sau dintr-un film: prea mic, prea negru, prea solid. Kara îl văzu şi ea şi-l strigă:

— Ce-ţi face burta, Uvana Ram?

Când fu destul de aproape ca să nu fie nevoit să strige, îi răspunse.

— Askios, Kara, mult mai bine. Am terminat guo în dimineaţa asta.

— Bine, bine. O altă oală noaptea asta. Eşti tot numai piele, spuse Kara fără să greşească prea mult.

— Poate dacă mănâncă destul guo, o să fie şi el în rândul oamenilor coloraţi, spuse Brella studiindu-l; menţiunea despre piele a Karei, părea să fi atras atenţia ei pentru prima dată asupra tenului oacheş al lui Ramchandra. Ndifii erau remarcabil de neatenţi la detalii. Acum Brella îi compară pe cei doi străini şi spuse:

— Şi tu, Tamara. Dacă voi aţi mânca hrana oamenilor coloraţi, poate n-ai mai fi nici tu aşa neagră şi urâtă.

— Nu m-am gândit niciodată la asta, spuse Tamara.

— Tamara, suntem invitaţi la Casa Oamenilor Bătrâni.

— Amândoi? Când?

— Amândoi. Acum.

— Cum ai reuşit asta? întrebă Tamara în engleză, sărind pe mal de pe bolovanul pe care îl împărţea împreună cu Kara, Libisa şi o grămadă de rufe proaspăt spălate.

— Am cerut.

— Vin şi eu anunţă Kara sărind după Tamara. Askiös!

— Dar se cuvine s-o facă femeile, Kara?

— Sigur că da. E casa Bărbaţilor *Bătrâni,* nu?

Kara scutură nisipul de pe sânii ei mici şi plaţi şi înfăşură veşmântul gen sari strâns în jurul lor.

— Luaţi-o înainte. O să mă opresc s-o culeg şi pe Binira. Mi-a spus că merită să asculţi ce se spune câteodată acolo. Ne vedem mai târziu.

Tamara, cu picioarele mânjite de nisipul argintiu al râului, i se alătură lui Ramchandra şi intră împreună cu el pe poteca îngustă în pădurea multicoloră.

Era foarte conştientă de umărul lui brun lângă al ei, de trupul negru, bine croit şi totodată fragil, de nasul minunat din profilul lui aspru. Îşi dădea seama că e conştientă de asta, dar nu ăsta era lucrul important acum.

— Fac o ceremonie pentru noi?

— Nu ştiu. Nu ştiu încă vreo câteva cuvinte cheie. Cererea mea de a merge acolo pare să fie un motiv suficient pentru a se strânge.

— Pot să iau asta cu mine? Ducea un magnetofon.

— Orice merge în ţara Năzbâtiilor, spuse ea şi profilul sever se şterse într-un zâmbet.

Doi dintre bătrânii ofiliţi şi rari printre ndifi îi precedară în casă, o construcţie din lemn, mare, decrepită; înăuntru mai erau vreo 6 sau 7 care îi aşteptau aşezaţi. Se murmurară o grămadă de "Askios!" şi se simţea o duhoare de grăsime de poro. Cei doi străini se alăturară cercului diform, aşezându-se în ţărână. Nu ardea nici un foc. Nu erau vizibile nici o atmosferă specială sau ritual. Kara şi Binira veniră şi ele şi se aşezară murmurând "askios!" şi schimbând glume nevinovate cu Bărbaţii Bătrâni. Cineva din cerc — locul era iluminat numai de gaura de ieşire a fumului şi era greu să vezi clar feţele — întrebă ceva pe Kara. Tamara nu înţelese întrebarea. Kara răspunse:

— Am îmbătrânit destul, nu? Urmă un râs general. Mai intră cineva, Bro-Kap, despre care se spunea că a fost odată un vânător vestit, încă un om mare, dar adus de spate, ridat, cu gura pungă ca a unei broaşte ţestoase din cauza pierderii dinţilor. În loc să stea jos, se duse spre vatra goală de sub gaura de fum şi se aşeză acolo, cu braţele pe lângă el. În jurul lui se făcu tăcere.

Se întoarse încet până când fu faţă în faţă cu Ramchandra.

— Ai venit să înveţi să dansezi?

— Dacă pot, răspunse limpede Ramchandra.

— Eşti bătrân?

— Nu mai sunt tânăr.

Dumnezeule, se gândi Tamara, asta-i o iniţiere — o putea Ram să-i facă faţă? Iar următoarea întrebare n-o înţelese deloc. Nu erau în ea cuvinte nici din limba Tinerilor nici din limba Bătrânilor. Ram, totuşi, păru s-o înţeleagă, pentru că răspunse prompt:

— Nu deseori.

— Când ai adus ultima oară prada acasă?

— N-am omorât niciodată un animal.

Răspunsul provocă vacarm, râsete şi discuţii critice.

— Trebuie că s-a născut acum 50 de ani! spuse Binira chicotind.

— Sau e groaznic de leneş, spuse un Bărbat Bătrân mai tinerel cu o privire simplă şi foarte deschisă.

Următoarele două întrebări şi răspunsuri, pe care Tamara nu le putu înţelege, apoi Bro-Kap întrebă, după părerea ei, cu asprime:

— Ce vânezi?

— Vânez peremensoe.

Orice ar fi fost asta, era bine. Aprobări vii, palme pe spate, relaxare. Bro-Kap încuviinţă o dată scurt, îşi şterse nasul cu dosul mâinii şi se aşeză în cerc lângă Ramchandra.

— Ce vrei să ştii? întrebă el într-o manieră nerituală şi simplă.

— Aş vrea să ştiu, spuse Ramchandra, cum a început lumea?

— O-ho-ho! se auziră o serie de exclamaţii din cerc. E prea bătrân pentru anii lui, tipul ăsta!

— Noi spunem, răspunse Bro-Kap, că omul a făcut lumea.

— Aş vrea să ştiu cum a făcut-o

— În capul său, între urechi, cum altfel? Totul este în cap. Nimic nu e lemn, nimic nu e piatră, nimic nu e apă, nimic nu e sânge, nimic nu e os; toate lucrurile sunt sanisukiarad.

În frustrarea ei că nu ştia niciodată cuvântul cheie, Tamara privi faţa lui Ram ca şi cum ar fi putut traduce observând-o; el zâmbi, astfel că trăsăturile lui se rotunjiră şi se îmblânziră.

— El dansează, spuse el, dansează.

— Poate, răspunse Bro-Kap. Poate Man dansează în capul lui şi asta face sanisukiarad.

Numai în această repetiţie auzi Tamara numele Man ca pe un nume sau ca un nume ndif sau cuvânt care din întâmplare, coincidea cu englezescul Man — om, bărbat, dar îl făcuse să coincidă ca înţeles...

Oare?

Pentru o clipă totul să prăbuşi pe două nivele, două ecrane sau văluri care se suprapuneau, unul dintre ele al sunetelor, celălalt al înţelesurilor, nici unul dintre ele real. Suprapunerea şi interacţiunea lor, alunecarea şi mişcarea lor făcea totul confuz, ascundea sau revela totul, în această curgere nefiind nimic de care să te apuci nici măcar când ai păşit în râu, afară numai dacă tu eşti râul. Lumea a început şi nimic nu s-a întâmplat, câţiva bătrâni ofiliţi şi femei veştejite vorbeau prostii cu Zeul Shiva într-o colibă puturoasă. Vorbesc, vorbesc, cuvinte, cuvinte care nu însemnau nimic.

Vălurile ce se dăduseră deoparte se închiseră iar.

Ea încercă să vadă dacă banda mergea în magnetofon şi dădu puţin mai tare volumul. Mai târziu, la redare, cu Ram care să interpreteze şi să explice, toate astea vor căpăta poate un

sens.

În cele din urmă dansară. După multă pălăvrăgeală, Binira anunţă:

— E destul peremenkiarad fără muzică, iar Bro-Kap, fără prea multe menajamente spuse:

— Bine, askios, daţi-i drumul. La care Binira începu să cânte cu o voce micuţă nepământească şi spartă; la început un bătrân, apoi altul se ridicară şi începură să danseze, un dans lent, cu picioarele aproape de pământ, cu trunchiul fix şi nemişcat, intensitatea concentrată în mâini, braţe şi faţă. În ochii Tamarei apărură lacrimi, dansul umbrelor Bărbaţilor Bătrâni. Li se alăturară şi alţii; acum dansau toţi, toţi în afară de Kara şi de ea. Uneori se atingeau unul pe altul, uşor şi solemn sau se înclinau ca berzele. Toţi? Da, Ram dansa cu ei. Lumina pudrată cu auriu ce venea din gaura de fum, curgea pe braţele lui; el ridica şi-şi lăsa picioarele goale uşor şi cu blândeţe. Un bătrân veni în faţa lui.

— O komeya, O komeya, ama, O, O... suna trilul scârţâit de greere şi mâinile Karei, mâinile Karei băteau ritmul pe ţărâna brună. Mâinile bătrânului se ridicau ca într-o implorare. Ram se întinse spre el cu braţele curgânde, cu degetele întinse şi ţinute în echilibru; zâmbind îl atinse şi se întoarse, dansând în continuare şi bătrânul zâmbi şi începu să cânte:

— O komeya, ama, ama O... spunea cântecul, iar mâinile Karei şi ale Tamarei băteau ritmul. Mâinile bătrânului erau ridicate ca într-o implorare. Ranchandra îl ajunse atingându-l cu degetele. Zâmbind se întoarse încă dansând, iar bătrânul îi zâmbi şi începu să cânte:

— O komeya, ama, ama O..

— Avem o înregistrare pentru tine pe bandă s-o asculţi, spuse Tamara, dar o spuse mai mult ca să-l distragă pe Bob din starea lui mizerabilă în timp ce coborau poteca spre luminişul unde urma să aibă loc duelul. Poteca era murdară cu coji de fructe lamaba, ca şi cele mai multe dintre potecile din sat pe care trecuseră.

— Tot cântece de dragoste?

— Nu. Ba da. Cântece de dragoste faţă de Dumnezeu... Ştii care e numele lui Dumnezeu?

— Da, spuse Bob indiferent, Bătrânul din Gunda mi-a spus. Bik-Kop-Man.

Duelul începu repede, dar nu atât de repede pe cât se aşteptau părţile. Deoarece era un grup de Tineri ndif lângă dansatoarele saueia şi baliya totul părea un ritual veritabil. Tamara înregistră, filmă şi notă totul, inclusiv expresia de pe faţa roşcatei Potita (care aici era un fel de Miss America); împlântarea unui cuţit în coapsa lui Bob de către Pit-Wat, pretendentul Gunda; gestul splendid cu care Bob aruncă cuţitul său cu lama lungă (un arc strălucitor în tufele pline de flori roz de puti); şi figura de karate care-l aruncă pe Pit-Wat întins la pământ, aparent fără viaţă.

Bob nu rămase să mai ţină conferinţe despre aspectele neigienice ale crimei. Rana sa sângera tare şi Tamara opri camera de filmat pentru a se ocupa de trusa de prim ajutor. Astfel, bucuria satului Hamo şi dezamăgirea celor din Gunda au fost înregistrate numai pe banda de sunet; iar magnetofonul era oprit când şi-a revenit Pit-Wat spre dezamăgirea atât a celor din Hamo, cât şi a celor din Gunda. Sallenzii doborâţi nu se presupunea că mai sunt în stare să revină la viaţă clătinându-se dar fără răni. În timpul ăsta totuşi, Bob era pe drumul spre casă în Hamo, alb la faţă şi fără să renunţe la braţul Tamarei.

— Unde e Ram? întrebă el prima dată şi ea îi spuse că Ram nici măcar nu ştia că va avea loc un duel.

— Bine, spuse Bob. Ştiu ce-ar fi spus.

— Eu nu.

— Amestec iresponsabil în viaţa băştinaşilor...

Ea dădu din cap.

— Nu i-am spus pentru că nu l-am văzut astăzi şi pentru că... De fapt uitase de duel care i se păruse atât de prostesc, de ireal în comparaţie cu dansul acela din Casa Bărbaţilor Bătrâni; totul fusese o glumă stupidă şi plictisitoare, chiar în momentul în care ea văzuse culoarea, splendida şi teribila culoare a sângelui în soare; dar ea nu i-a spus asta lui Bob.

— A făcut un fel de progres. A intrat singur — şi-a petrecut toată ziua în Casa Bărbaţilor Bătrâni. Vreau să vorbeşti cu el diseară. După ce-ţi vei fi îngrijit piciorul. Şi el vrea să ştie ce a spus poporul din Gunda despre Man. Despre Dumnezeu, vreau

să spun. Ai grijă de viţa aia. Oh, Doamne, vin fanii. O trupă de Bărbaţi Tineri îi urmăreau aruncând cu nu prea multă tragere de inimă cu flori de puti spre Bob.

— Unde e Potita? murmură Bob, descleştându-şi dinţii.

— Nu e în grămada asta. Eşti cu adevărat topit după ea, Bob?

— Nu. Mă doare numai piciorul. Nu au fost doar distracţie şi jocuri. Mă întrebam doar dacă a câştigat-o Pit-Wat sau am câştigat-o eu.

S-a dovedit că Pit-Wat o câştigase, deoarece el rămăsese pe câmpul de luptă şi executase Dansul Victoriei. Bob răsuflă uşurat fiindcă Pit-Wat era mai potrivit pentru Potita. Cât despre Dansul Victoriei, acesta era o succesiune de două minute de paşi marcaţi şi de poze pe care o văzuseră în câteva filme cu campioni de lupte.

— Tot ce ne lipsea mai era un film cu *mine* bătându-mă cu pumnii în piept, spuse Bob. Christoase! Cu piciorul meu sângerând. Şi simţindu-mă ca un tâmpit tot timpul.

— Un tâmpit tot timpul, curioasă imagine spuse Ramchandra. Făcuseră un foc în coliba lui Bob. Ploua — pe Yirdo ploua numai noaptea şi Bob pierduse destul sânge pentru ca puţină căldură şi încurajare să-i facă bine. Aerul era plin de fum, dar lumina roşiatică era plăcută; o făcea pe Tamara să se gândească la iarnă, la ploaie şi la lumina focului în iarnă, un sezon necunoscut pe Yirdo. Bob zăcea întins pe patul său, iar ceilalţi doi stăteau pe pământ, alimentând focul cu coji de lamaba uscate care ardeau cu o flacără clară şi cu un miros de ananas.

— Ram, ce înseamnă peremensoe?

— Gândire. Idei. Înţelegere. Discuţie.

— Şi peremenkiarad, aşa e bine?

— Cam acelaşi lucru. Plus o conotaţie de… iluzie, decepţie, înşelăciune — joc.

— Este în vechiul ndif? fu curios Bob. Dacă faci dicţionare, să mi le arăţi şi mie, Ram. N-aş putea să înţeleg ce-mi spuneau bătrânii din Gunda.

— Cu excepţia numelui lui Dumnezeu, spuse Tamara.

Ramchandra ridică din sprâncene.

— Bik-Kop-Man a creat lumea cu urechile sale, spuse Bob. Şi asta e echivalentul ndif al Genezei, Cartea I-a.

— Între urechile sale, îl corectă Ramchandra cu răceală.
— Cu ele sau între ele, e o scuză cam săracă pentru un mit al creaţiei.
— De unde ştii dacă vocabularul tău e nepotrivit?
De ce luase tonul ăsta cu Bob? Arogant, pedant, ofensiv şi chiar vocea înaltă şi de învăţător de şcoală primară. În răspuns străluci prin contrast firea bună a lui Bob.
— Mi-au trebuit săptămâni ca să-mi dau seama că umblu după mituri sau poveşti pe care singurii care le ştiu sunt Bătrânii. Ar fi trebuit să verific cu voi mult mai din timp.
Ramchandra privi în foc şi nu spuse nimic.
— Ram, spuse Tamara, profund iritată de el, Bob ar trebui să ştie despre ce am discutat noaptea trecută. Originea limbii Tinerilor ndif.
El continuă să privească în foc, mut.
— Poţi să explici mai bine decât mine.
După un moment, aproape că dădu din cap.
— Ai hotărât că a fost o greşeală? întrebă ea, mai exasperată ca oricând, dar şi cu o umbră de speranţă.
— Nu, spuse el. Documentaţia e în caietul acela pe care ţi l-am dat.
Ea aduse caietul din coliba ei, aprinse lampa cu grăsime şi s-a aşezat pe podea lângă patul lui Bob astfel ca el să poată citi peste umărul ei. O jumătate de oră parcurseră dovezile exhaustive şi ordonate ale lui Ramchandra că limba Tinerilor ndif provine din Engleza Modernă Standard. La început, Bob râse luând totul ca o mare glumă şcolărească; apoi râse de nebunia ipotezei. Nu părea să-l tulbure aşa cum o tulburase pe Tamara.
— Dacă nu e escrocheria ta, Ram, e totuşi o escrocherie, una groaznică.
— Făcută de cine? Cum? De ce? întrebă Tamara, prinzând încă speranţe. O greşeală, o înşelătorie aveau sens.
— Perfect. Limba asta, şi el bătu cu degetele în coperta caietului, nu e autentică. E o contrafacere, o construcţie — e inventată, bine?
Ramchandra care nu scosese o vorbă în tot acest timp, fu de acord cu un ton îndepărtat, uşor reticent:
— Inventată. De un amator. Corespondenţele cu engleza sunt naive, inconştiente, ca în "vorbirea în limbi" — Dar Vechea

Limbă ndif este un limbaj autentic.

— Una mai veche. Un supravieţuitor arhaic...

— Nu. Ramchandra spunea adesea "nu", sec şi cu satisfacţie. Vechea limba ndif este vie. Se bazează pe limba tânără ndif, a crescut din ea sau peste ea. Ca iedera pe un stâlp.

— Spontan?

— La fel de spontan ca orice altă limbă, sau la fel de deliberat. Când sunt dorite cuvinte, când sunt necesare, oamenii trebuie să le construiască. Asta "se întâmplă" ca şi cântecul unei păsări, dar e ca şi Mozart scriind muzică.

— Atunci spui că Bătrânii fac treptat o limbă adevărată din acest fals?

— Nu pot defini cuvântul "adevărat" şi de aceea nu-l voi folosi. Ramchandra îşi schimbă poziţia, prinzându-şi genunchii cu mâinile, dar nu-şi luă privirea de la foc. Aş spune că Bătrânii ndif par să fie ocupaţi cu crearea lumii. Oamenii primitivi fac asta la început prin limbă, muzică şi dans.

Bob se uită la el, apoi la Tamara.

— Fii bun, te rog, dacă vrei să repeţi.

Ramchandra rămase tăcut.

— Până acum, spuse Tamara, lucrând în trei localităţi aflate la mare distanţă, am găsit aceeaşi limbă, fără variaţii dialectale majore şi acelaşi set de modele sociale şi culturale rudimentare. Bob n-a găsit nici un fel de legende, nici o expresie a arhetipurilor, nici o simbologie dezvoltată. Eu n-am găsit mai multă structură socială decât aşi fi găsit într-o turmă de vite sau într-o hoardă de primate. Toate rolurile sunt determinate de sex şi vârstă. Din punct de vedere cultural sunt subumani; ei nu există în întregime ca fiinţe umane. Bătrânii ndif încep. Aşa e Ram?

— Nu ştiu, răspunse lingvistul, retras.

— Asta-i conversaţie de misionari! spuse Bob. Subumani? Haida-de! Stagnanţi, sigur. Poate pentru că nu există nici o provocare din mediul înconjurător. Hrana cade din pomi, o grămadă de jocuri şi nu au complexe sexuale...

— Asta este *inuman,* interveni Tamara; Bob o ignoră.

— Nu există nici un stimul. O.K. Dar bătrânii ies din jocuri şi distracţii. Ei se plictisesc; ăsta e un stimul. Ei încep să se joace cu cuvinte şi cu idei. Orice rudimente de mitopoetică şi ritualuri or fi având, ele sunt creaţia lor. Nu este o situaţie neobişnuită.

Tinerii sunt ocupaţi cu sexul şi competiţia fizică, bătrânii sunt transmiţători ai culturii. Singurul lucru ciudat este această engleză-ndif. Asta cere o explicaţie. Nu iau în considerare telepatia, nu poţi construi o explicaţie ştiinţifică pe o teorie ocultă. Singura explicaţie raţională este că aceşti oameni, întreaga societate, sunt o plantaţie. Una foarte recentă.

— Corect, spuse Ramchandra.

— Dar, ascultă, spuse Tamara furioasă, cum pot fi "plantaţi" un sfert de milion de oameni? Şi cei de peste treizeci de ani? Avem călătorii spaţiale mai rapide decât lumina doar de treizeci de ani! Sonda Exploratoare către acest sistem a fost fără oameni la bord şi a fost acum 8 ani! Explicaţia ta raţională este curată absurditate!

— Corect, spuse din nou Ramchandra, cu privirea lui întunecată, clară şi morocănoasă aţintită asupra licăririi focului.

— Evident, pe această planetă a fost misiune cu oameni, o misiune de care Guvernul Mondial nu ştie nimic. Am dat peste ceva care a început să mă sperie. Facţiunea So-Hem…

Bob fu întrerupt de intrarea neaşteptată (ndifii niciodată nu băteau la uşă) a lui Bro-Kap, alţi doi Bătrâni şi două dansatoare baliya, două fete frumoase de 16 ani cu flori în părul lor brun închis. Ele îngenunchează lângă patul lui Bob şi începură să scoată sunete moi, tânguitoare. Bro-Kap stătea pe cât putea de majestuos în coliba acum supraaglomerată şi privea în jos spre Bob. Era limpede că aştepta să tacă fetele, dar una dintre ele începu să ciripească voios în timp ce cealaltă trasa cercuri în jurul sfârcurilor lui Bob cu unghiile sale lungi.

— Uvana Bob! spuse Bro-Kap în cele din urmă. Tu eşti Bik-Kop-Man?

— Dacă sunt — Askis, Wana! — Nu. Askis, Bro-Kap, Nu înţeleg.

— Câteodată Man vine, spuse bătrânul ndif. A venit la Hamo şi la Farwe. Niciodată la Gunda sau la Akko. E înalt şi puternic, cu părul de aur şi cu pielea de aur, un mare vânător, un mare luptător, un mare iubitor. Vine de departe şi pleacă iar departe. Ne-am gândit că tu ai fi El. Nu eşti El?

— Nu, nu sunt, spuse Bob hotărât.

Bro-Kap făcu o respiraţie care îi ridică pieptul ridat.

— Atunci vei muri, spuse el.

— Să mor? întrebă Bob fără să înţeleagă.

— Cum să moară? De ce? întrebă Tamara, ridicându-se astfel încât presiunea cauzată de mulţime în micuţa colibă, o aduse faţă în faţă cu bătrânul. Ce vrei să spui Bro-Kap?

— Pretendenţii Gunda folosesc cuţite otrăvite, spuse bătrânul. Pentru a afla care dintre Hamo este Bik-Kop-Man. Otrava nu-l ucide pe Bik-Kop-Man.

— Ce otravă?

— Ăsta e secretul lor, spuse Bro-Kap. Printre Gunda sunt mulţi oameni răi. Noi Hamo, nu folosim otrăvuri.

— Pentru Dumnezeu, spuse Bob în engleză, apoi în ndif, de ce nu mi-aţi spus?

— Bărbaţii Tineri credeau că tu ştii. Ei credeau că tu eşti Man. Apoi, când l-ai lăsat pe Pit-Wat să te rănească, când ţi-ai aruncat cuţitul, când l-ai omorât dar el a reînviat, n-au mai fost siguri. Au venit la Casa Bărbaţilor Bătrâni să întrebe. Pentru că noi cei din Casa Bărbaţilor Bătrâni avem peremensoe despre Man. În vocea bătrânului se simţea mândria. Aşa că am venit la tine. Askis, Uvana Bob. Bro-Kap se întoarse şi-şi croi drum afară; ceilalţi bărbaţi îl urmară.

— Plecaţi, le spuse Bob fetelor zâmbitoare care îl mângâiau. Plecaţi acum. Ele plecară cam împotriva voinţei lor, unduind, cu feţele lor frumoase tulburate.

— Mă duc la Gunda, spuse Ramchandra, să văd dacă există vreun antidot. Şi ieşi în fugă.

Faţa lui Bob era albă ca moartea.

— Altă excrocherie afurisită, spuse el zâmbind.

— Ai pierdut o mulţime de sânge, Bob. S-ar putea să fi eliminat astfel şi otrava, dacă o fi fost vreuna. Lasă-mă să mă uit la ea... Pare absolut curată. Nu e inflamată.

— Mă sufoc, spuse tânărul. Cred că e şocul.

— Da. Stai să aduc manualul de medicină.

În manual nu se făceau nici un fel de recomandări şi Gunda nu aveau antidotul. Otrava acţiona asupra sistemului nervos central. Crizele începură la două ore după vizita lui Bro-Kap. Ele crescură repede în frecvenţă şi intensitate. Câtva timp după miezul nopţii, cu mult înaintea zorilor, Bob muri.

Ramchandra aplică o lovitură inutilă pe inima oprită, ridică mâna să lovească din nou, dar nu mai lovi. Braţele ridicate ale dansatorului: creator, distrugător. Pumnul negru, strâns, se relaxă; degetele suspendate şi separate se plimbară deasupra

feţii albe şi a pieptului fără viaţă.

— Ah! strigă Ramchandra şi căzând lângă pat, izbucni în plâns cu lacrimile şiroindu-i.

Vântul făcea ploaia să răpăie pe acoperiş. Trecu o vreme şi Ramchandra era la fel de tăcut ca Bob, lângă care se ghemuise cu braţele întinse peste trupul lui şi capul plecat între ele; epuizat, adormise. Ploaia slăbi pentru ca apoi să înceapă să răpăie iar cu putere. Tamara stinse lampa cu grăsime, mişcările ei fiind încete şi sigure, pline de înţelegerea a ceea ce semnificau. Puse pe foc ultimile lemne şi se aşeză jos lângă mica vatră. Cineva trebuia să-l privegheze pe cel nou decedat şi cel adormit nu trebuia să doarmă neprotejat. Rămase trează urmărind cum focul se stinge încet şi cum mult timp după aceea renaşte lumina cenuşie.

Funeraliile ndif au fost, aşa cum se aşteptase ea, lipsite de orice fast. Era un cimitir, nu departe, în pădure, despre care nu vorbea nimeni şi unde nu se duceau decât cu ocazia înmormântărilor. Săparea mormintelor era treaba Bărbaţilor Bătrâni. Ei săpaseră o groapă îngustă. Doi dintre ei împreună cu Kara şi Binira au dus trupul lui Bob la mormânt. Ndifii nu foloseau sicrie, îşi puneau morţii goi în pământ; era prea rece în felul ăsta, prea rece, gândi Tamara cu furie şi pusese pe Bob cămaşa lui albă şi pantalonii, îi lăsase ceasul elveţian de aur la încheetura mâinii deoarece el nu avea nici o altă bijuterie şi-l învelise cu grijă în frunze lungi, mătăsoase, albăstrui de pandsu. Căptuşise groapa cu frunze înainte ca ei să-l pună în ea. Cei patru bărbaţi şi femei o priveau fără expresie. L-au pus pe o parte, cu genunchii uşor îndoiţi. Tamara se întoarse căutând o floare pe care să i-o pună în mână, dar florile roze şi purpurii o scârbeau; îşi rupse lanţul din jurul gâtului de care atârna o turcoază dăruită de mama ei, un fragment de pe Pământ, şi-l puse în mâna mortului. Trebuia să se grăbească. Bătrânii începuseră deja să arunce pământ în groapă cu lopeţile lor primitive. O dată terminată treaba, toţi cei patru ndifi se întoarseră fără o vorbă şi plecară fără să se mai uite înapoi.

Ramchandra îngenunchie lângă mormânt.

— Îmi pare rău că am fost gelos pe tine, spuse el. Dacă ne vom renaşte, tu vei fi iar un rege, iar eu voi fi un câine la picioarele tale. Se înclină adânc atingând bulgării gloduroşi de pe mormânt, apoi se ridică încet. Se uită la Tamara. Ea îi

cunoştea privirea, ochii întunecaţi, limpezi şi mâhniţi, dar nu-i putea suporta şi nu putea vorbi. Fu rândul ei să plângă. El păşi peste mormânt venind la ea, ca şi cum ar fi fost o bucată oarecare de pământ şi o cuprinse în braţe, ţinând-o astfel ca să poată plânge în voie. Când primul hohot trecu şi ea putu să meargă, o luară încet în jos pe poteca pe jumătate înnecată în iarbă prin splendoarea multicoloră a pădurii, înapoi, spre sat.

— Incinerarea e mai bună, spuse Ramchandra. Spiritul e eliberat mai repede.

— Pământul e cel mai bun, spuse Tamara, foarte încet şi răguşit.

— Tamara, vrei să comunicăm prin radio cu Baza Ankara ca să trimită după noi o navă?

— Nu ştiu.

— Nu e nici o grabă să ne hotărâm.

Culorile luxuriante ale lamabasurilor se învolburară ca să se limpezească iar. Ea se împiedecă deşi braţul lui Ramchandra o ţinea blând dar ferm.

— Am putea să continuăm şi să terminăm ce am început aici.

— Etnologia visurilor.

— Visuri? Oh, nu... Asta e mai real decât a-şi fi vrut să fie.

— Aşa sunt toate visurile.

După trei zile trimiseră apelul lor regulat spre Ankara, planeta interioară pe care era stabilită baza centrală a diferitelor grupe de cercetare din sistemul solar Yirdo; raportară moartea lui Bob — "din neînţelegere, nu e vina nimănui" — în codul Corpului Etnografic. Nu cerură să fie eliberaţi.

Viaţa în satul Hamo continua ca înainte. Femeile de Vârstă Mijlocie nu spuseră nimic despre moartea lui Bob Tamarei, dar câteva seri, bătrâna Binira se aşeză chiar lângă coliba ei şi-i cântă un tril de greiere. O dată văzu două dintre micuţele dansatoare saueia lăsând o ramură înflorită la uşa colibei goale a lui Bob; ea, se duse spre ele, dar ele fugiră chicotind. Curând după aceea Tinerii Bărbaţi dădură foc colibei intenţionat sau accidental, nimeni n-ar fi putut spune; ea arse complet şi după o săptămână nu mai rămăsese nici o urmă. Ramchandra îşi petrecu zilele şi nopţile cu Bătrânii din hamo şi Gunda,

strângând o mulţime de date lingvistice şi mitice. Liniile lungi de dansatoare saueia se unduiau, dansatoarele baliya îşi aruncau sânii la dreapta şi la stânga, Cântăreţele cântau "Ah-ueh, ueh, ah-ueh, ueh" şi tufişurile verzi din jurul terenului de dans tresăreau de trupuri înlănţuite. Vânătorii se întorceau mândri cu poro ucişi, ca nişte purcei cu colţi bonţi şi curbaţi. În a douăsprezecea noapte după moartea lui Bob, Ramchandra veni la coliba Tamarei; ea încerca să citească nişte note, dar paginile puteau la fel de bine să fie goale; o durea capul şi nimic nu avea sens, totul nu însemna nimic. El veni în uşă, întunecat, zvelt, ca o umbră şi ea îl privi cu ochii goi. El spuse ceva fără sens despre singurătate şi o spuse iar cu întunericul înaintea şi îndărătul lui.

— E ca focul. Ca şi cum ai arde în foc. Dar spiritul e prins şi el, arde...

— Intră, spuse ea.

Câteva nopţi mai târziu stăteau vorbind în întuneric, ploaia blândă suflată de vânt bătând darabana în pădure şi pe acoperişul colibei în care erau.

— De prima dată de când te-am văzut, spuse el. Pe bune, din ziua în care ne-am întâlnit, în cantina de la Baza Ankara.

Râzând, Tamara spuse:

— Nu te-ai prea comportat aşa cum...

— Nu mi-a plăcut! Am refuzat. Am spus, nu, nu, nu! — mi-a ajuns nevastă-mea, asta nu i se întâmplă unui bărbat de două ori în viaţă. Numai pe ea mi-o voi aminti.

— Ai facut-o, murmură Tamara.

— Sigur. În mine însumi pot să-ţi spun da şi ţie. Da, da... Ascultă, Tamara, m-ai eliberat, mâinile tale mă eliberează. Şi mă leagă. Mai strâns de roată, niciodată în această viaţă nu voi fi liber, niciodată nu voi înceta să te doresc, nu *vreau* să încetez...

— E aşa de simplu acum. Ce ne stă în cale?

— Frica mea. Gelozia.

— Gelozia? De Bob?

— Da, răspunse el cutremurat.

— Oh, Ram, niciodată — chiar de la început tu...

— Confuzie, şopti el. Iluzie...

Îi simţea căldura de-a-lungul corpului ei; şi Bob era rece în pământ. Focul e mai bun decât pământul.

Ea se trezi; el îi mângâia părul şi obrazul calmând-o, şoptindu-i:

— Culcă-te la loc, totul e bine, Tamara, cu vocea plină de somn şi de tandreţe.

— Ce am...

— Un vis urât:

— Vis. Oh, nu — n-a fost rău — doar ciudat.

Ploaia încetase şi lumina giganticei planete, cenuşie şi filtrată de nori era ca o ceaţă uşoară în colibă. Ea de abia putea desluşi curba ascuţită a nasului lui, întunecimea părului în pulberea aceea cenuşie de lumină.

— Ce-ai visat?

— Un băiat — un tânăr — nu, un băiat, de vreo 15 ani. Stând în faţa mea. Umplând cumva totul, tot spaţiul, astfel încât nu puteam vedea dincolo de el sau în jurul lui. Dar un băiat obişnuit, cred că avea ochelari. Mă privea, nu mă ameninţa, nici nu mă vedea cu adevărat, dar continua să mă privească şi să-mi spună:

"Fă-mi nota de plată, fa-mi nota de plată." Şi cum nu ştiam să-mi datoreze ceva i-am spus: "Pentru ce?" Dar el continua să-mi ceară: "Fă-mi nota de plată!". Şi atunci m-am trezit.

— Fă-mi nota de plată, ce caraghios, spuse Ramchandra adormit. În engleză "Bill me"..."Me Bill".

— Da. Asta e. Eu sunt Bill, asta voia să spună.

— Oh, zise Ramchandra suflând adânc şi ea simţi corpul lui relaxat tensionându-se. De la moartea lui Bob ea nu mai avea încredere în ndifi, sau mai degrabă, fără să fie neîncrezătoare faţă de nici unul dintre ei, îşi pierduse încrederea în lumea lor, îi era teamă să nu-i facă vreun rău. Îşi ridică repede capul pentru a vedea dacă nu intrase cineva în colibă.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic.

— Ce e?

— Nimic. Dormi la loc. Ai vorbit cu Dumnezeu.

— În vis?

— Da. ţi-a spus numele lui.

— Bill? spuse ea şi deoarece alarma trecuse şi era încă adormită, iar Ramchandra râdea, izbucni şi ea în râs. Numele lui Dumnezeu e Bill?

Da, da. Bill Kopman sau Kopfman sau Cupman.

— Bik-Kop-Man?
— "l"-ul se transformă în "k", ca în sikka, fibra din care îşi fac undiţele, de la englezescul "silk" — mătase.
— Ce tot baţi câmpii acolo?
— Bill Kopman, cel care a făcut această lume.
— Care ce? Cine?
— Care a făcut această lume. *Această* lume — Yirdo, poro, tufele de buti, ndifii. L-ai văzut în visul tău. Un băiat de 15 ani, cu ochelari, probabil şi cu acnee şi cu glezne slabe. L-ai văzut şi aşa îl văd şi eu pentru un moment. Un băiat slăbănog, leneş, timid. El citeşte poveşti, visează cu ochii deschişi la marele erou blond care poate vâna, se poate lupta şi face dragoste toată ziua şi toată noaptea. Capul lui e plin de acest erou, de el însuşi şi aşa totul intră în existenţă.
— Ram, opreşte-te.
— Dar tu i-ai vorbit, nu eu! Tu l-ai întrebat "De ce?" Dar el nu ţi-a putut spune. Nu ştie. El nu înţelege dorinţa. El este în întregime prins în ea, înconjurat de ea. Nu vede şi nu cunoaşte nimic altceva decât imensa lui dorinţă. Şi aşa face lumea. Numai cel liber de dorinţă este liber de orice lume, ştii.
Tamara privi parcă peste umăr îndărăt în visul ei.
— El vorbeşte în engleză, spuse ea neîncrezătoare.
Ramchandra încuviinţă. Calmul său, tonul jucăuş, o mai liniştiră; era interesant să stea întinşi amândoi privind acelaşi vis prostesc.
— El pune totul pe hârtie, spuse ea, fanteziile sale despre ndif. Hărţi, totul. O mulţime de puşti fac asta. Şi unii adulţi...
— Poate are şi un carnet cu limba inventată de el. Ar fi interesant de comparat cu notele mele.
— E mult mai uşor să te duci, să-l găseşti şi să le împrumuţi pe ale lui.
— Da, dar el nu ştie vechea ndif.
— Ramchandra.
— Iubito.
— Tu spui că deoarece un băiat scrie prostii într-un caiet în — în Topeka, o planetă la 31 de ani lumină devine reală cu toate plantele, animalele şi oamenii săi. Şi că a existat din totdeauna. Din cauza băiatului şi a caietului. Şi atunci la fel ar fi şi cu un băiat cu un caiet din Schenectady? Sau din New Delhi?
— Evident.

— Absurditatea ta e mai mare decât aia cu Bill Kopman.

— De ce?

— Timpul... Şi nu e loc...

— Loc este. Este şi timp. Toate galaxiile. Toate universurile. Asta e infinitatea. Lumile sunt infinite, ciclurile sunt fără de sfârşit. E loc destul. Loc pentru toate visele, toate dorinţele. Asta nu are sfârşit. Lumi fără de sfârşit.

Acum vocea lui era îndepărtată.

— Bill Kopman visează, spuse el, şi Dumnezeu dansează. Şi Bob moare, iar noi facem dragoste.

Ea văzu faţa oarbă şi tânguitoare a băiatului umplând lumea, nelăsând nici un drum în jurul lui, nici o cărare.

— Tu doar te ţii de glume, Ramchandra, spuse ea; acum o cuprindeau fiorii.

— Glumesc numai, Tamara, spuse el.

— Dacă n-ar fi fost doar o glumă, n-aş fi suportat-o. Să fim prinşi aici, blocaţi în visul cuiva, o lume de vis, o lume alternativă, orice ar fi ea.

— De ce prinşi? Chemăm Ankara; ei trimit naveta pentru noi; la următoarea trimitere putem să ne întoarcem pe Pământ dacă vrem. Nimic nu s-a schimbat.

— Dar această idee, că asta-i lumea altcuiva. Ce s-ar întâmpla dacă — dacă — în timp ce noi ne aflăm aici — Bill Kopman se trezeşte?

— Un suflet se trezeşte o dată la o mie de mii de ani, spuse Ramchandra şi vocea lui era tristă.

Ea se întrebă de ce s-o fi întristat; ea găsea totul liniştitor. Meditând, găsi şi mai multă linişte.

— N-ar depinde totul de el, chiar dacă el a început, spuse ea. Toate locurile pustii, ar fi doar pete albe pe hărţile lui, dar ele mustesc de viaţă, animale şi copaci, ferigi şi musculiţe... realitatea e cea care funcţionează, nu? Şi femei şi bărbaţi bătrâni. Ei nu sunt, n-ar fi o parte a... visurilor erotice ale lui Bill. El probabil că nici nu cunoaşte vreun bătrân, nu-l interesează. Astfel că ei sunt liberi.

— Da. Ei încep să-şi imagineze propria lor lume pentru ei înşişi. Să gândească, să-şi făurească cuvinte. Să spună poveşti.

— Mă întreb dacă el se gândeşte vreodată la moarte.

— Se poate gândi cineva la moarte? întrebă Ramchandra. Ea nu se poate decât realiza. Cum a făcut-o Bob... Poate cineva

visa somnul?

Lumina cenuşie, moale şi prăfoasă era mai intensă pe măsură ce norii se subţiau, alunecând tăcuţi spre est.

— El părea neliniştit în vis, murmură Tamara. Speriat. Ca şi cum... "Bill me..." Ca şi cum Bob ar fi plătit... datoria.

— Tamara, Tamara, tu totdeauna mergi înaintea mea, totdeauna în faţa mea. Fruntea lui se odihnea pe sânii ei; ea îi atinse uşor pârul.

— Ramchandra, spuse ea, vreau să merg acasă, cred. Departe de locul acesta. Înapoi în lumea reală.

— Ia-o înainte, te voi urma.

— Oh, umilule ce eşti, mincinosule, escrocule, dansatorule, eşti atât de umil, dar de fapt nici nu-ţi pasă, nu? Tu nu eşti speriat.

— Nu mai sunt, spuse el dintr-o suflare, de abia auzit.

— De când ai înţeles acest loc? De când ai dansat cu Bro-Kap şi cu ceilalţi, atunci, prima dată?

— Nu, nu. Numai acum, de la visul tău, din noaptea asta, acum. Tu ai văzut. Eu nu pot decât să vorbesc. Dar, da, dacă-ţi place, pot s-o spun pentru că am ştiut-o dintotdeauna. Eu vorbesc limba mea natală, deoarece tu m-ai adus acasă. Casa de sub copacii din faţa templului lui Shiva dintr-o suburbie a.Calcuttei, aia e casa mea? E asta? Lumea, lumea reală, care este? Şi ce contează? Cine a visat Pământul? Un visător mai mare decât tine sau decât mine, dar noi suntem cei Fini, în engleză vines pronunţat vains — viţe. Bhasto — baston, bâtă de baseball. Bhani — cabină. Şuuşu, în engleză ocean, sea pronunţate ouşăn, sii — ocean mare. care visează, Shakti, şi lumea va dura tot atât timp cât şi dorinţa noastră.

VEST

HARPA LUI GWILAN

Harpa ajunsese la Gwilan de la mama ei, ca şi măiestria ei, după cum spunea lumea.

— Ah, spuneau ei când cânta Gwilan, poţi să-ţi dai seama unde e mâna lui Diera, tot aşa cum părinţii ei spuseseră pe când cânta Diera:

— Ah, asta-i mâna lui Penlin!

Mama lui Gwilan căpătase harpa de la Penlin, darul unui muzician pe moarte pentru cel mai bun elev al său. Tot din mâinile unui muzician o primise şi Penlin; nu fusese niciodată vândută sau închiriată, nu se pusese niciodată vreun preţ pe ea. Era un instrument princiar şi incredibil pentru un harpist sărac de teapa lui. Forma îi era perfectă, şi fiecare parte a ei era puternică şi fină. Lemnul tare şi neted ca bronzul, butoanele de fildeş şi de argint. Curbele cele mari ale ramei aveau incrustaţii de argint cu linii întreţesute care deveneau valuri şi valurile deveneau frunze. Ochii zeilor şi cerbii priveau printre frunzele care deveneau valuri şi valurile deveneau din nou linii. Era lucrătura unor meşteri mari, îţi dădeai seama de la prima privire şi cu cât te uitai mai mult, cu atât o vedeai mai limpede. Dar toată frumuseţea asta era practică, ascultătoare, modelată în serviciul sunetului. Sunetul harpei lui Gwilan era apă curgând şi ploaie şi soare peste apă, valuri spărgându-se şi spuma de pe nisipul maroniu, păduri, frunzele şi ramurile pădurii şi ochii strălucitori ai zeilor şi cerbii care priveau printre frunze când vântul sufla prin văi. Era toate astea şi niciuna dintre ele. Când cânta Gwilan, harpa făcea muzică; şi ce-i muzica decât un tremur mic al aerului?

Cânta oriunde dorea lumea. Vocea ei era adevărată, dar nu avea dulceaţă, aşa că atunci când se voiau cântece şi balade, ea îi acompania pe cântăreţi. Vocile slabe erau întărite de cântarea ei, vocile fine căpătau glorie de la ea; cântăreţii cei mai puternici şi mai mândri se opreau câte un vers ca s-o audă cântând singură. Cânta alături de flaut şi nai şi tamburină, şi muzică făcută doar pentru harpă, şi muzică apărând spontan de sub degetele ei plimbatepeste corzi. Era la logodne şi nunţi, "Gwilan o să fie aici să cânte"" şi la concursurile din ziua muzicii "Când o să cânte Gwilan?"

Era tânără; mâinile îi erau de fier şi atingerea îi era mătase; putea cânta toată noaptea şi a doua zi. Călătorea din vale în

vale, din oraş în oraş, oprindu-se ici, stând colo, plecând din nou cu alţi muzicanţi în rătăcirile lor. Mergeau pe jos sau li se dădea o căruţă sau erau luaţi de câte un fermier în carul lui. Oricum ar fi mers, Gwilan ducea harpa în teaca de mătase şi piele din spate, sau în mâini. Când călărea, călărea cu harpa, când mergea, mergea cu harpa, când dormea, nu, nu dormea cu harpa, dar o ţinea aproape, unde să o poată ajunge şi atinge. Nu era geloasă pe ea şi ar fi schimbat instrumentele cu alt harpist bucuroasă; îi făcea mare plăcere când i se înapoia harpa ei, spunându-se cu invidie sobră "N-am mai cântat la un instrument atât de bun". O ţinea curată, cu acordajul lustruit şi o încorda cu corzile făcute de bătrânul Uliad, care costa fiecare cât un set întreg de corzi obişnuite de harpă. În căldura verii o ducea la umbra trupului ei, în iarna geroasă o adăpostea sub mantie. Într-o încăpere cu focul aprins nu stătea foarte aproape de foc, nici prea departe, pentru ca schimbările de temperatură să nu-i schimbe vocea şi poate să-i strice rama. Nu avea grijă de ea numai pe jumătate. Nu avea nevoie. Ştia că erau şi alţi harpişti şi că aveau să mai fie; cei mai mulţi nu atât de buni, unii mai buni decât ea. Dar harpa era cea mai bună. Nu mai fusese şi nu mai avea să fie alta mai bună. Împletea delectarea cu serviciul. Ea nu era proprietara ei, ci cântăreaţa ei. Era muzica ei, bucuria ei, viaţa ei, acest nobil instrument.

Era tânără; călătorea din oraş în oraş; cânta "Viaţă lungă şi bună" la nunţi, şi " Frunze verzi" la festivaluri. Erau funeralii, urmate de banchete şi elegii, iar Gwilan cânta Lament din Orioth, melodia care se sparge şi strigă ca marea şi pescăruşii, aducând uşurare şi lacrimi în inima întristată. Erau sărbători ale muzicii, cu întreceri între harpişti şi cânturi tari de tenori. Trecea din oraş în oraş, pe soare şi ploaie, cu harpa la spate sau în mâini. Aşa merse într-o zi la sărbătoarea anuală a muzicii din Comin şi proprietarul fermei Torm Vale a adus-o cu el, un bărbat care iubea într-atât muzica încât schimbase o vacă pentru un cal prost, pentru că vaca nu putea să-l ducă acolo unde ar fi putut asculta muzică. Gwilan şi cu el mergeau într-o trăsurică trasă de căluţ pe drumul stricat, scăldat în soare dinspre Torm.

Un urs în pădure, sau fantoma unui urs, sau umbra unui şoim: calul tresări de spaimă. Torm era absorbit în discuţia cu Gwilan despre muzică, clătinând mâinile ca să dirijeze un cor de voci, încât se bâţâia tot. Calul sari ca o pisică şi fugi. La curba

ascuţită a drumului, trăsurica se răsuci şi se zdrobi de peretele stâncos. O roată sări liberă şi se rostogoli câţiva iarzi. Armăsarul continuă să fugă trăgând după el jumătate din trăsurică, apoi dispăru, iar drumul rămase tăcut în soarele dintre copaci.

Torm fusese aruncat din trăsurică şi zăcu ameţit un minut sau două. Gwilan strânsese harpa în braţe când tresărise calul, dar o pierduse în izbitură. Trăsurica se răsturnase şi fusese târâtă pestea ea. Era în cutia de piele şi mătase, dar când, cu o mână, trase cutia de sub roată şi o deschise, nu scoase afară o harpă ci o bucată de lemn, apoi o alta, o încâlceală de fire şi un acordaj de fildeş şi o carcasă răsucită de argint, străbătută de linii şi frunze şi ochi, prinsă cu un cuişor de argint de un fragment de ramă.

Au trecut şase luni fără să cânte, de vreme ce îşi rupsese mâna de la încheietură. Încheietura se vindecase destul de bine, dar harpa nu fusese reparată; şi, până atunci, fermierul din Torm o ceruse în căsătorie, iar ea acceptase. Uneori se întreba de ce spusese da, pentru că nu se mai gândise până atunci la căsătorie, dar dacă cerceta cu grijă în mintea ei, vedea motivul. Îl vedea pe Torm pe drum, în lumina soarelui, îngenunchiat lângă harpa ei spartă, cu faţa numai sânge şi praf, plângând. Când privise scena asta, îşi dăduse seama că vremea de rătăcit si hoinărit trecuse. O zi e ziua de plecat, apoi vine noaptea şi a doua zi nu mai e bine de plecat, pentru că ai ajuns acolo unde mergeai.

Gwilan a adus la căsătorie o monedă de aur, care fusese premiul ei anul trecut la sărbătoarea muzicii din Patru Văi; o cususe la rever ca pe o broşă, pentru că nu avea unde să cheltuiască atâta bănet. Mai avea două monede de argint, cinci de aramă şi o pelerină bună de iarnă. Torm a venit cu casa, acareturile, câmpurile şi pădurile, patru fermieri argaţi chiar mai săraci decât el, douăzeci de găini, cinci vaci şi 40 de oi.

S-au căsătorit în felul vechi, singuri, lângă izvorul din care pornea râul, apoi s-au întors şi au spus celorlalţi. Torm nu sugerase niciodată o petrecere cu cânturi şi harpe, n-a spus nici un cuvânt despre asta. Era un om în care puteai avea încredere.

Ceea ce începe în durere, în lacrimi, niciodată nu scapă de frica durerii. Cei doi erau blânzi unul cu celălalt. Nu că au trăit

vreme de 30 de ani fără ceartă. Două pietre care ar sta faţă în fată vreme de 30 de ani s-ar sătura una de alta şi cine ştie ce şi-ar spune când nimeni nu le-ar asculta. Dar dacă oamenii au încredere unul în altul, se pot hârâi, iar hâra este combustibil pentru mânie. Certurile lor se înteţiră şi arseră ca bucăţelele de hârtie, lăsând numai un puf de scrum, un râs în pat pe întuneric. Pământul lui Torm nu dădea niciodată mai mult decât trebuia şi nu existau bani puşi deoparte. Dar era o casă bună, iar soarele era dulce pe câmpurile acelea uscate de pe dealuri. Au avut doi fii care au crescut şi au ajuns oameni sensibili şi veseli. Unuia îi plăcea să rătăcească, celălalt era un fermier înnăscut; dar niciunul nu avea darul muzicii.

Gwilan nu a spus niciodată că doreşte o altă harpă. Dar cam la vremea când i s-a vindecat încheietura, bătrânul Uliad trimisese un muzicant rătăcitor să-i aducă una cu împrumut; când avusese o ofertă de cumpărare care merita, trimisese înapoi după ea. La vremea aceea, Torm avusese grijă să fie bani, vânzând trei juncani buni fermierului de la Ferma înaltă şi cu banii a vrut să cumpere o harpă, ceea ce a şi făcut. Un an sau doi mai târziu, un prieten, un cântăreţ la flaut încă rătăcitor, i-a adus o harpă din sud. Harpa pe care dăduse trei juncani era un instrument obişnuit, brută şi grea; cea din sud era sculptată delicat şi dichisită, dar scârţitoare şi cu glas slab. Gwilan putea trage dulceaţă de la una şi putere de la cealaltă. Când lua o harpă sau vorbea cu un copil, era ascultată.

Cântă la toate festivităţile şi funeraliile din vecini şi de la sărbătorile muzicii îşi adusese corzi bune; nu din acelea ale lui Uliad, pentru că Uliad se afla deja în mormânt înainte să i se nască al doilea copil. Dacă era o sărbătoare cu muzică prin apropiere, mergea cu Torm. Nu mai cânta la întreceri, nu din teama de a pierde, ci pentru că nu mai era harpistă acum, iar dacă ei n-o ştiau, ea da. Aşa că au pus-o să judece întrecerile, lucru pe care-l făcea bine şi cu milă. Deseori, la început, muzicanţii se opreau din călătoriile lor şi stăteau două, trei nopţi la Torm; cu ei, Gwilan cânta Vânătorile din Orioth, Dansurile din Caii, muzica dificilă şi înţeleaptă din nord şi învăţa cântecele noi de la ei. Chiar şi în serile de iarnă era muzică în casa lui Torm: ea cânta la harpă — de obicei la cea cumpărată pe trei juncani, uneori la cea din sud — acompaniată de vocea bună, de tenor al lui Torm şi de vocile băieţilor, la început cu tremurat dulce, apoi

pe un ton bariton aspru. Unul dintre oamenii de la fermă era un scripcar bun; oierul Keth, când era acolo, cânta la nai, deşi nu-l putea acorda.

— Azi e ziua muzicii la noi, spunea Gwilan. Mai pune un lemn pe foc, Torm şi cântă "Frunze verzi" cu mine, iar băieţii o să ne ţină isonul.

Încheietura care se rupsese se înţepenise puţin cu anii; apoi apăru artrita. Munca ei la fermă şi în casă nu era uşoară. Dar cine spunea, când se uita la mână, că era făcută pentru lucruri uşoare? Se vedea după cum arăta că era făcută pentru lucruri grele, pentru că este umila şi nobila servitoare a inimii şi minţii. Dar şi cei mai buni servitori devin neîndemânatici după ani de zile. Gwilan mai putea cânta la harpă, dar nu atât de bine ca înainte şi ei nu-i plăceau jumătăţile de măsură. Aşa că cele două harpe atârnau pe zid, deşi ea le ţinea bine acordate. Cam pe vremea aceea, fiul mai mic plecă în rătăcire să vadă cum arată lucrurile în nord, iar cel mare se căsători şi-şi aduse mireasa la Torm. Bătrânul Keth a fost găsit mort pe munte, pe o ploaie de primăvară, cu câinele ghemuit tăcut lângă el şi oaia alături; şi a venit seceta şi ani buni şi ani proşti, şi a fost de mâncare şi haine de purtat şi de spălat, ani proşti şi ani buni. În mijlocul unei ierni, Torm s-a îmbolnăvit. A trecut de la tuse la febră mare, apoi la tăcere şi a murit cu Gwilan lângă el.

30 de ani, cum poţi să spui cât de mult fusese şi totuşi nu fuseseră mai mult de atât: 30 de ani. Cum să spui cât de grea era povara a 30 de ani, cu toate că-i puteai ţine în mână; mai uşor decât scrumul, mai scurt decât un râset pe întuneric. Cei 30 de ani începuseră în durere: trecuseră în pace, în mulţumire. Dar nu se opriseră acolo. Se terminară acolo unde începuseră.

Gwilan se ridică de pe scaun şi trecu în camera cu şemineu. Restul casei era adormită. În lumina lumânării văzu cele două harpe atârnate pe perete, cea de trei juncani şi cea ornată din sud, muzica brută şi cea falsă. Gândi: "Am să le dau jos în sfârşit şi o să le sparg de şemineu, până ce n-or să mai rămână decât bucăţele de lemn şi grămezi de fire, ca harpa mea." Dar nu o făcu. Nu mai putea cânta la ele deloc, mâinile îi era înţepenite prea tare. Era o prostie să spargi un instrument la care nu mai poţi nici măcar cânta.

"Nu mai există nici un instrument la care să pot cânta", gândi Gwilan, şi gândul ăsta îi rămase în minte ca o coardă care

vibrează îndelung, până ce îşi dădu seama ce notă cânta. ''Am crezut că harpa sunt eu. Dar nu e aşa. A fost distrusă, eu nu. Am crezut că sunt soţia lui Torm, dar nu a fost aşa. El a murit, eu nu. Nu mi-a mai rămas decât persoana mea. Vântul suflă din vale şi o voce se aude în vânt, o bucată de melodie. Apoi vântul se opreşte sau se schimbă. Munca trebuia făcută şi noi am făcut-o. E rândul lor acum, al copiilor. Nu mi-a mai rămas decât să cânt din gură. N-am putut niciodată să cânt din gură. Dar cânţi la instrumentul pe care-l ai." Aşa că a rămas în picioare lângă şemineu şi a cântat Tânguirea lui Orioth. Cei ai casei s-au trezit şi au auzit-o cântând, toţi în afară de Torm, dar el cunoştea deja melodia. Corzile neacordate ale harpelor de pe perete s-au trezit şi i-au răspuns uşor, voce la voce, ca ochii care lucesc printre frunze când suflă vântul.

ŢINUTUL NEFERICIRII

— Edward, spuse soacra, fii realist. Nu te poţi retrage din viaţa ta. N-or să te lase oamenii. Eşti prea folositor, prea plăcut, chiar prea arătos, deşi nu pare sâ-ţi dai seama de asta. Făcu o pauză să poată respira, apoi spuse cu o voce mai rece: Mă întreb dacă Mary şi-a dat seama.

El rămase tăcut de partea cealaltă a şemineului, cu braţele lungi şi picioarele strânse lângă el, ghemuit.

— Nu te poţi retrage din ceva în care n-ai intrat! O, îmi pare rău, spuse ea sălbatic.

El zâmbi, dar părea puţin ameţit de băutură.

— Indienii Navajo, spuse ea, cred, nu dau voie soacrelor şi ginerilor să-şi vorbească. E tabu. Un aranjament foarte sensibil. Suntem atât de sofisticaţi, fără tabuuri, fără apărare.

Tăcu tristă, o femeie cu păr sur, plinuţă, la 60 de ani, stând dreaptă într-un fotoliu lângă foc. Întotdeauna stătea dreaptă. Ţigara din mâna ei stângă şi paharul de whisky din dreapta păreau elemente ale feminităţii ei aspre. Venea din Oregonul de răsărit, din Ţinutul Nefericirii, ultima frontieră, dintr-o familie decentă care lăsase în urmă un secol de ferme părăsite, de bărbaţi care se sinuciseseră şi de morminte de copii pe

pământul de la Ohio până la Coastă, mergând întotdeauna, fără profit, către vest.

— Fireşte că ştia că eşti arătos, continuă ea gânditoare, era mândră de asta. Dar nu am văzut-o niciodată bucurându-se prea mult de asta. Nu aşa cum te bucurai tu de ea.

Edward avea doar 27 de ani. Aplecându-se înainte să arunce ţigara în foc, Harriet Avanti văzu, prin gândurile ei amestecate cu diferite emoţii, chipul lui; şi restul apăru destul de clar.

— N-ar trebui să gândesc cu voce tare, spuse ea. N-am vrut să te rănesc.

— Nu ai făcut-o. Nu ai putea.

Îşi întoarse chipul blând, tânăr, către ea, liniştitor.

— Ba da. Eşti sensibil, iar eu nu. Te simţi vinovat şi eu nici măcar nu ştiu ce vină ai.

Dar din nou atinsese un punct sensibil; el se încruntă şi spuse:

— Nu, nu mă simt vinovat, Harriet. Nu a fost vina mea. Nu e vina mea că am supravieţuit. Doar că nu văd rostul.

— Rostul! făcu ea ţeapănă. Nu există nici un rost.

Privind către foc, el şopti:

— Ştiu.

Se lăsă tăcerea o bună bucată de timp. Harriet se gândea la fiica ei, Mary, frumoasa copilă nemulţumită. "El e Edward, mamă". Şi tânărul privi fata cu o pasiune incredibilă, plină de încântare; el fusese acela care o scosese pe Harriet din jalea ei lungă după moartea soţului ei, cel care-i arătase din nou, de pe câmpia dreaptă şi pustie, piscurile incredibile. El îi arătase că în viaţă mai exista şi altceva decât să înduri. Pentru că a îndura, ştia foarte bine Harriet, era felul ei de-a fi din naştere. Ar fi îndurat toată viaţa, neclintită ca o stâncă, dacă nu l-ar fi întâlnit şi nu s-ar fi căsătorit cu John Avanti, care o învăţase ce înseamnă bucuria. El murise, iar ca căzuse din nou în starea ei de a îndura şi n-ar mai fi cunoscut niciodată încântarea dacă fata ei n-ar fi venit într-o seară cu băiatul ăsta înalt şi radios: "El e Edward, mamă."

— Nu cred că ştii, spuse ea brusc. Lucrurile fără rost nu-ţi stau în fire. Ele sunt în firea mea. Am avut de gând să duc o viaţă fără rost, ca părinţii şi fraţii mei. Dintr-o greşeală am ajuns într-o viaţă plină de răsplată şi cu scop. Felul de viaţă pentru

care eşti tu făcut. Apoi tu, dintre toţi oamenii, te întâlneşti cu beţivul acela pe autostradă, fără nici un rost, şi nu ai decât 25 de ani. O altă greşeală, fără îndoială. Dar nu e esenţial Edward. Moartea lui Mary n-o să fie un eveniment esenţial în viaţa ta. Ca să o accepţi ca pe ceva esenţial, ca pe ceva lipsit de sens ar fi — pentru tine — un act de laşitate.

— Poate, spuse el. De fapt, Harriet, în ultima vreme, se pare că mi-am atins limitele.

Era speriată de angoasa lui, cu toată nepăsarea lui. Nu ştia prea multe despre angoasă, doar despre nefericire, despre durerea fără sfârşit şi posibil de îndurat, care nu distrugea. Încercă acum să se tragă înapoi de lângă agonie, spunând:

— Ei, o limită e întotdeauna un început...

Se temea ca el să nu plângă. De două ori aici, în camera asta, lângă ea, cedase şi plânsese, o dată atunci când se întorsese de la spital după accident, apoi la câteva luni după aceea. Se temea de lacrimile lui, de durerea căpătată prin intermediul ei. O făcea sâ-i fie atât de milă. Când el se ridică brusc de pe scaunul jos de lângă şemineu, ea se încordă. Dar el spuse doar:

— Mai vreau un pahar. Tu nu?

Edward îi luă paharul şi plecă în bucătărie. Cum ieşi, ceasul din spatele ei de pe poliţă bătu solemn ceasul al 12-lea, fără să se grăbească; acum se aflau în noiembrie, nu în octombrie. Mai trăiseră o lună. Ea stătea acolo, lângă foc, Edward deschidea dulapuri în bucătărie, amândoi calzi şi plini de Bourbon de calitate; apoi mai era şi Mary, moartă de 18 luni. Să fi fost din pricină că fusese prea aspră şi nu plânsese destul la moartea copilei ei? Dacă ar fi murit înaintea lui John, ar fi plâns după ea, gândi Harriet.

Edward se întoarse, se aşeză, îşi întinse picioarele.

— Am încercat, spuse el atât de serios încât ei îi pieri orice frică de cedarea lui nervoasă şi aşteptă să audă ce voia să spună.

Era candid dar dezlînat, iar mintea lui, obişnuită cu rigorile chimiei, urmărea logica în locuri în care ea nu exista.

— Am încercat, serios, repetă el, apoi căzu în tăcere, îşi încrucişa gleznele, bău gânditor, apoi, în sfârşit, continuă: Tehnician într-un departament medical. Elinor Schneider. Destul de arătoasă, blondă, foarte inteligentă. E cam de vârsta mea

(Mai în vârstă, gândi Harriet). Aşa că... Edward făcu o pauză, ridică paharul într-un gest de salut autoironie. Am încercat.

— Ai încercat să?

— Să fiu interesat.

Săraca Elinor Schneider, stând întinsă, acum văzu poate în întuneric chipul lui. Durerea este auto-centrată. Harriet oftă uşor.

— Cred că un laborator este un loc pentru experimente...

— Oricum, a fost un efort dereconectare sau cum vrei să-i spui. N-a mers. Nu pot s-o fac. Nu vreau s-o fac. Ştiu că mă crezi slab.

— Tu? Cu siguranţă că nu. Şi chiar de-aş gândi aşa, ce? Te cunoşti mai bine.

— Nu, nu mă cunosc, Harriet. Eşti cu adevărat prima persoană care pare să ştie multe despre mine. Să mă judece obiectiv. Părinţii mei...

Era copilul unui divorţ, trecând de la un tată cu soţie, la o mamă cu soţ, un os de disputat. Trecu peste asta, dar adăugă:

— Iar Mary şi cu mine ne purtam, într-un fel, prosteşte unul faţă de celălalt.

— Eraţi foarte tineri.

— Nu am avut timp, spuse el, atât de clar şi de liniştit în afirmaţia lui referitoare la şansa pierdută încât Harriet rămase nemişcată, depăşită.

— Deci, spuse el, urmărindu-şi logica, în tine văd prima imagine a mea clară. Par slab.

— Oglinda e veche, deformează.

— Nu; tu vezi oamenii foarte just.

— Chiar vrei să ştii cum te văd eu? întrebă ea, pentru că el îi turnase un al doilea pahar şi ea nu era obişnuită cu două pahare înainte de culcare.

Edward voia să ştie.

— Ca un bărbat strălucit şi plin de noroc, spuse ea, după ce-şi căută cuvintele. Plin de noroc, nu norocos. Nu ai prea mult noroc. Şi totuşi ai fost plin de noroc. Ţi-ai căpătat libertatea devreme, prea devreme, dar multă lume n-o capătă niciodată. Ai cunoscut pasiunea adevărată, împlinirea, fără dezamăgire. N-ai să ştii niciodată ce înseamnă dezamăgirea, ultimul nivel. Ai intrat liber în bărbăţie şi ai să continui liber, sau...

Dar "sau" o duse prea departe. Dacă ar fi fost mai tânără,

egală cu el, ar fi putut termina fraza, "sau să te sinucizi". Dar între generaţii nu trebuie să se vorbească despre moarte. Despre moarte, in general, da, dar nu despre a ta. Tabu, îşi spuse Harriet, dezgustată de întregul ei discurs. Cu toate astea, Edward părea plăcut impresionat sau mirat; râmase chibzuind o vreme, apoi spuse:

— Încă ceva despre Elinor, fata asta din laborator, îi plac copiii. Mă gândesc tot timpul la Andy.

— Andy mă are pe mine, Edward, o să supravieţuiască, slavă Domnului. Nimeni nu-ţi cere să te căsătoreşti cu o bonă! Doamne fereşte!

El păru uşurat, dar încet, prin ceaţa gândurilor şi a băuturii, ea o zări întorcîndu-se pe Elinor.

— Când am spus că ai să descoperi că nu te poţi retrage, n-ai să te poţi dezangaja, deconecta, înţelegi, te avertizam. Eşti într-o poziţie foarte vulnerabilă. Poţi fi prins. Nu vreau să te văd prins.

Aşa cum ai fost de către Mary, gândi ea; deoarece credea că fiica ei se măritase mai puţin din dragoste decât din dorinţa de afirmare, chiar invidie. Ştia că Mary, sub vivacitatea ei blândă şi graţia italiană, avea un germene distructiv, deznădejdea şi lipsa de sens care-i doborâse pe toţi ai ei în Ţinutul Nefericirii. Nu fusese niciodată în stare să plângă mult pentru Mary, nu fusese niciodată în stare să o judece; cu toate astea, gândul era foarte amar, gândul pe care-l avusese înainte, că moartea prematură a lui Mary ar putea fi un eveniment norocos pentru omul care o iubise.

— Mă strici, Harriet, spuse tânărul cu gravitate.

— Fireşte. Dar nu-l stric şi pe fiul *tău.* Fac deosebirea între incoruptibilitate şi inocenţă. Râse scurt de plăcerea rostirii

multisilabelor. O iau razna, mă duc la culcare. Noapte bună.

— Noapte bună, răspunse el nehotărât pe când ea urca scările, atât de nehotărât încât o făcu să se întoarcă. De parcă s-ar fi îngrijorat faţă de propria lui "reconectare". Nici în toiul celor mai mari dureri el nu se retrăsese, nu încetase să se ofere celor ce aveau nevoie de el. Ceea ce-i rămăsese, copilul şi bătrâna, iubea cu perfectă generozitate... Şi nu putea să nege că toţi trei erau destul de fericiţi.

De la moartea soţului ei de acum patru ani nu mai dormise bine nopţile. Jumătate din orele de întuneric stătea trează şi

citea şi se trezea înainte ca bebeluşul să înceapă să chirăie. Aşa că şi-o aminti pe mama ei pe când era bătrână, în bucătăria liniştită, luminată cu o lampă de petrol, privind tăcută pe fereastră la cerul uriaş pălind deasupra câmpiei cu ciulini. Dar în noaptea aceea Harriet adormi de îndată, căzând în capcana viselor lungi cât noaptea. Tot veneau şi-i spuneau că cineva a murit, dar nu-i spuneau exact cine, nici dacă el murea acum sau murise deja; o singură dată, într-o seră pe care n-o ştia în grădina ei, îl găsise ghemuit pe podea, cu un braţ lung întins, dar nu era decât mâneca goală a costumului cenuşiu. Fugi îngrozită într-un coşmar mai vechi, cu 50 de ani mai vechi, la creatura aceea oarbă care o gonea prin deşert. În sfârşit, soarele sparse zidurile şi orizontul viselor şi o trezi, deşi nu o îndepărtă şi de frică. Îşi negă faptul că anxietatea ei fusese pentru Edward, dar fu destul de morocănoasă la micul dejun. Toată dimineaţa făcu curăţenie în casă, îl lăsă pe bebeluş să se joace de unul singur, încercând să alunge frica aceea înainte să o accepte ca pe un lucru raţional.

Copilului nu i se putea rezista la nesfârşit. El era doi. Arăta ca un cimpanzeu micuţ; frumuseţea fizică a părinţilor lui, amestecată, dispăruse. Dispoziţia lui era gânditoare şi experimentală.

— Papa, papa, papa, strigă el, împleticindu-se în bucătărie. Ptic! Ptici

— Nu-i ora mesei, îi spuse Harriet.

El zâmbi, privind-o cu ochi înţelepţi de cimpanzeu.

— Ptic? Miam? Papa?

— Nimic până la prânz, lacomule, spuse supărată bunica.

— Papa, papa! spuse copilul, îmbrăţişându-i nebuneşte piciorul.

Era un copil iubitor, foarte bun. În după-amiaza aceea lăsă baltă curăţenia şi duse copilul în vale la parc, în grădina plină de trandafiri tomnateci, galbeni ca lămâia, ca piersica, aurii, arămii, stacojii, urmându-l pe când tropăia şi ţipa pe cărările dintre tufele cu ghimpi, mirositoare, de sub soarele de toamnă.

Edward Meyer râmase în maşina lui parcată privind peste luminile din Berkley şi peste golful întunecat, punctat cu sclipiri de diamnate, de la Golden Gate, centru mic şi fragil al marelui

vârtej de lumini şi bezne. Eucalipţii fâşâiră deasupra maşinii în vântul uscat din nord, vântul de iarnă. Se întinse.

— La naiba, spuse el.

— De ce? spuse femeia de lângă el.

— Ce lucru de aici e pentru tine?

— Aici e tot ce vreau.

— Îmi pare rău, mormăi el şi o luă de mâini.

Când se atinseră, tăcură amândoi. Graţia ei era tăcerea. El bău nemişcarea ei ca apa dintr-un izvor. Vântul uscat de ianuarie sufla, oraş după oraş se aprinse dedesubt în jurul golfului străbătut de pod.

El îşi aprinse o ţigară; Elinor murmură:

— Nu-i drept.

Renunţase recent la fumat pentru a cincea sau a şasea oară. Era o femeie nu prea sigură pe ceea ce făcea, previzibilă şi tăcută, culegând ce avea la îndemână. Edward îi întinse ţigara aprinsă. Ea o luă cu un oftat mic şi o fumă.

— Asta e ideea cea bună, spuse el.

— Pentru moment.

— Dar de ce să ne oprim la jumătate?

— Nu ne oprim. Doar aşteptăm.

— Aşteptăm ce? Până ce mă hotărăsc sau tu te asiguri că nu mă răzgândesc. Între timp, facem dragoste în maşina mea pentru că tu ai o colegă de cameră -şi eu am o soacră şi nu mergem la moteluri pentru că trebuie să aşteptăm — numai că nu e aşa. Toată chestia este lipsită de logică.

La vorbele astea, ea scoase brusc un oftat greu, uscat. Mânia lui nervoasă se transformă în alarmă, dar ea se trase deoparte, refuzându-i mângâierea. Nu-i mai refuzase nimic înainte. Încercă să se scuze, să se explice. Ea spuse:

— Te rog să mă conduci acasă, şi pe tot drumul din Grizzly Peak la South Berkley, ea rămase tăcută, o tăcere întoarsă împotriva lui, o apărare.

Ea coborî din maşină înainte ca el să fi oprit complet în faţa casei ei; ea îi şopti "Noapte bună" şi plecă. El rămase în maşină, golit de gânduri, neliniştit, prostit. Porni motorul şi furia lui se înteţi odată cu ambalarea motorului. Când ajunse acasă zece minute mai târziu era foarte furios. Harriet, ridicând privirile din carte de pe locul ei de lângă şemineu, părea mirată.

— Ei! spuse ea.

— Ei, spuse el.

— Scuză-mă, spuse Harriet. Să termin capitolul.

El se aşeză, îşi întinse picioarele, privi către foc. Era furios pe încăpăţânarea slabă a lui Elinor, de felul ei de-a fi nehotărâtă, de felul în care trăgea de timp. Harriet stătea acolo, slavă Domnului, ca o stâncă, un stejar, terminându-şi capitolul. Dacă s-ar fi prăbuşit casa din pricina unui cutremur, ar fi făcut un culcuş pentru copil, ar fi aprins un foc şi-ar fi terminat capitolul. Nu era de mirare că Elinor nu se măritase înainte, nu avea caracter. El rămase acolo, plin de furie, răzbunător şi fierbinte de satisfacţia perfectă sexuală pe care i-o dăduse ea, gata pentru mai multă furie, mai multă pasiune, mai multă împlinire şi, pentru prima dată în doi ani de zile, fericit. Harriet îşi termină capitolul.

— O băutură înainte de culcare? spuse el.

— Nu, mă culc fără.

Ea se ridică scurt, solidă; el o privi cu admiraţie.

— Arăţi grozav, spuse el.

— Ce-ai păţit? spuse ea. Noapte bună, dragule.

Răcise. De obicei răcea în aprilie. Pieptul îi torcea ca motorul unui camion şi o durea şi o făcea să tuşească; până la urmă puse mâna pe telefon şi o rugă pe bătrâna Joan să vină să aibă grijă de Andy. Când Edward ajunse acasă şi păru surprins, ea izbucni:

— N-am chef să fug după copil astăzi.

Apoi se întoarse în pat şi se întinse, blestemându-se că se plânsese. Nimeni n-ar trebui să se plângă bărbaţilor. Femeile cel puţin înţelegeau durerea, dar el avea s-o interpreteze, avea să creadă că îngrijirea permanentă a copilului era o treabă prea grea pentru o femeie de 62 de ani; după asta, nimic din ceea ce avea să spună sau să facă ea nu va mai conta; Edward avea să capete ideea asta. Şi copilul ar fi fost luat de lângă ea. Treptat sau brusc, ea avea să-l piardă, fiul care-i lipsise întotdeauna şi faţă de care era o mamă mai grijulie decât fusese faţă de cele două fete ale ei. Chipul acela micuţ de maimuţică, cântecul de dimineaţă, cămăşile de călcat, maşinile micuţe şi revistele de chimie lăsate împrăştiate peste tot, prezenţa zi şi noapte a fiului, a bărbatului, toate astea aveau să dispară.

Când Edward intră, ea nu întoarse faţa către el. Rămase tristă, cu durerea până în măduva oaselor.

— Andy şi-a vărsat laptele, spuse el şi a aruncat oul pe jos. Îl auzi cum ţipă după Papa? Se auzeau, într-adevăr, ţipete tari, teatrale, de jos. Dacă nu-ţi revii într-o zi sau două, o să trebuiască să-l trimit la o grădiniţă.

— Am de gând să mă fac bine mâine, spuse ea, încă tristă, dar mai uşurată.

Bunătatea lui era exactă: atingea rana, parcă fără grijă, şi vindeca.

— Urăsc boala, spuse ea după o vreme.

— Ştiu. Nu prea te pricepi. Uite, am invitat lumea aia vineri seară, o să le dau liber o săptămână.

— Prostii, o să fiu bine poimâine. Vine şi prietenul tău jucătorul de şah?

Edward râse.

— Da. Vrea să fie iarăşi pulverizat.

Auzise că tânărul din Philadelphia, care nu pierduse un meci de la vârsta de 15 ani, luase mat de şase ori la rând.

— Sunt o bătrână răzbunătoare, Edward, spuse ea, zăcând nemişcată, cu părul ei scurt şi sur în dezordine.

— Nu-i pasă — încearcă să-şi dea seama de felul în care joci.

— Mie nu-mi place să supralicitez. În ea vorbea Ţinutul Nefericirii, frontiera fără speranţă, sfârşitul drumului. Suntem destul de nebuni şi fără asta, spuse ea dezolată.

— Ce spui de o băutură înainte de cină?

— Da. Aş vrea un whisky cu apă caldă. Dar fără cină, nu pot să mănânc când sunt răcită. Adu-mi o ploscă cu apă caldă şi "Dombey şi Fiul", vrei? Tocmai am început-o.

— De câte ori ai citit-o?

— Nu ştiu. Odată la câţiva ani, de pe la 20 de ani. Şi pune copilaşul ăla în pat, Edward, nu-i obişnuit cu Joan.

— Joan mă sperie şi pe mine, spuse el.

— S-ar putea; cu ea n-o scoţi la capăt cu farmec şi insistenţă. Am o înţelegere cu ea, continuă Harriet, împinsă de o voinţă pe care nu se opri să o înţeleagă, ca atunci când tu şi Andy o să plecaţi, ea să se mute la mine, dacâ-i mai convine. Nu mai face curăţenie şi soţul ei a murit şi fiul e la Marină. Şi ne-am înţeles întotdeauna.

El rămase tăcut, relaxându-se. Ea ridică privirile spre el, figura înaltă care domina întreaga casă, vulnerabil şi regesc, tânărul.

— Nu mai fi atât de lovit, spuse ea cu uşoară ironie. Nu mă pot gândi şi eu la zilele negre? Acum du-te şi adu-mi băutura, Edward, gâtul mi-e ca de şmirghel.

Să-l lase liber, asta era treaba ei. Şi se pricepea la asta. Asta fusese vina ei ca mamă de fete, nu ştiuse dacă o fată trebuie lăsată liberă sau nu, aşa că fusese nehotărâtă; Rose ieşise puţin cam slabă, iar Mary a ratat. Dar cu un băiat nu era nici o îndoială, el trebuia să aibă curaj, deci avea nevoie de libertate. Poate că o fată avea nevoie de răbdare, dar nu era sigură; în orice caz, ea însăşi era prea nerăbdătoare — nu faţă de plăceri şi posesiuni, ca Mary, ci pentru împliniri, pentru capătul lucrurilor: fără speranţă şi nerăbdătoare.

Îi plăcură noaptea şi ziua petrecută în pat, întreţinută de Dickens, cu ploaia în geam, cu Joan în bucătărie cântând imnurile acelea metodiste îngrozitoare şi lungi. Se ridică mult împrospătată joi, spălă şi călcă perdelele din dormitor şi desţeleni răsadurile de irişi în adierea blândă de aprilie, în vreme ce copilul cercetă toate posibilităţile noroiului proaspăt şi descoperi râma. Vineri noapte veniră prietenii lui Edward: două perechi căsătorite, Tom, expertul de şah, pe care ea îl bătu de două ori şi îl lăsase o dată să câştige, şi o femeiuşcă pe nume Elinor. Elinor, auzise oare mai devreme ceva despre o Elinor? Era plăcută la înfăţişare şi, oricum, avea un păr des şi o figură liniştită ca oglinda unei ape. Se uita la Edward. Apa lovită de soare. O strălucire incredibilă a soarelui adevărat.

— Nu sunt bună când joc cu roşiile, spuse Harriet, care nu se pricepea să piardă. Dar te las să păstrezi terenul, domnule Harris.

Şi tânărul Tom Harris, uimit de faptul că o bătuse, se scuză cu accentul lui răsăritean până ce ea izbucni în râs. O vedea drept o femeie atât de minunată, o fiică de pionieri, încât dacă ea i-ar fi spus că învăţase să joace şah de la Chief Joseph, probabil că el ar fi crezut-o. Dar tot timpul privirile ei erau aţintite pe Elinor.

Nu era frumoasă. Timidă, deseori învinsă, apropiindu-se de treizeci de ani. Da, dar răbdătoare; o femeie răbdătoare: cu acea răbdare pasionată, inteligentă, care o lăsa să aştepte şi

zece ani, nu pentru un noroc, ci pentru o împlinire cunoscută de dinainte. Una dintre acele femei pline de noroc, care ştiau că aveau un ţel. E nevoie şi de noroc, strigă Harriet în minte: ai fi putut aştepta toată viaţa şi totuşi să treci pe alături! — Dar ea era ca Edward, plină de noroc. Nu se grăbeau, nu erau nerăbdători. Se mulţumeau cu ce aveau, şi când vorbeau, primeau răspuns. Văzuseră piscurile şi tragedia le folosise. Edward îşi întâlnise perechea.

Harriet nu urcă scările până ce nu vorbi puţin cu Elinor. Fiecare simţea dorinţa celeilalte de a se arăta binevoitoare, să ofere prietenie; niciuna nu o putea accepta pe de-a-ntregul; cu toate astea, se plăceau. Harriet urcă la ora zece, mulţumită. Traversă încăperea în halat să privească fotografia soţului ei, un chip întunecat şi viu, John Avati la 30 de ani, când îl cunoscuse. Inima porni să-i bată ca de obicei ca să primească provocarea lui. El o schimbase nespus de mult, de aceea trăise în sufletul ei; ea îi vorbi. Ei, John, am forţat lucrurile, spuse ea în gând. Merse în pat, termină Dombey, ascultă sunetele de veselie de jos şi adormi.

Se trezi în lumina cenuşie de dinaintea răsăritului şi ştiu că pierduse. Aveau să plece acum, într-un an sau doi, bărbatul şi copilul; toată graţia, toata primejdia, toată împlinirea aveau s-o părăsească, aşa cum nu o făcuse John când murise. Nu mai trebuia să fie nerăbdătoare. Chiar şi asta se consuma până la urmă. Făcuse bine ceea ce făcuse, îşi făcuse datoria. Dar nu avea nici un rost pentru ea. De acum înainte nu mai avea nevoie decât de puterea de a îndura. Ajunsese la capăt. Se ridică în capul oaselor, cu părul sur în lumina cenuşie, şi plânse cu zgomot.

APA E LARGA

— Tu AICI?

— Ca să te văd.

După o vreme, el spuse:

— Unde suntem?

Stătea întins, nu putea vedea prea multe în afară de tavan şi de treimea de sus a Annei; oricum, privirile ei nu păreau aţintite asupra vreunui lucru.

— La spital.

O altă pauză. El spuse ceva de genul:

— Eu sunt ăsta de aici'?

Cuvintele erau neclare. Adăugă destul de limpede.

— Asta nu eşti tu. Arăţi bine.

— Eu sunt. Tu eşti aici. Şi eu sunt aici. Să te văd.

Asta îl făcu să zâmbească. Zâmbetul unui adult întins pe spate seamănă cu acela al unui copil, în care gravitatea lucrează în favoarea lui, nu împotrivă.

— Mi se poate spune, făcu el, sau faptele or să mă ucidă?

— Dacă faptele te-ar putea ucide, ai fi fost mort de ani de zile.

—Sunt bolnav?

— Te simţi bine?

El întoarse capul, prima mişcare îndrăzneaţă pe care o făcu.

— Mă simt bolnav. Cuvintele îi erau neclare. Plin de medicamente, un fel de medicamente. Capul îl mişcă din nou, neastâmpărat. Nu-mi place, spuse ea. Acum privi drept către ea. Nu mă simt bine, spuse. Ana, mi-e frig, mi-e frig.

Lacrimi umplură ochii şi căzură în părul încărunţit. Asta se întâmplă în cazuri de suferinţă umană, când suferindul zace cu faţa în sus şi este de vârstă mijlocie.

Anna îi spuse pe nume şi îi luă mâna. Mâna ei era ceva mai mică decât a lui, cu câteva grade mai caldă şi foarte asemănătoare în structură şi textură; chiar şi forma unghiilor era similară. Ea îl ţinu de mână. El o ţinu de mână. După o vreme, mâna lui începu să se relaxeze.

— Un fel de medicamente, spuse el, cu ochii acum închişi.

Mai spuse ceva; mai spuse "Stai" sau "Greu". Anna răspunse la prima variantă, "Da", apoi se gândi că el se referise la greutatea care îl apăsa. Putea să-i vadă greutatea asta in felul în care respira, pe când dormea.

— Medicamentele, spuse ea, întreabă tot timpul dacă nu v-aţi putea opri să-i mai daţi medicamente. Nu puteţi să-i scădeţi doza?

— Chemoterapie, spuse doctorul şi alte cuvinte, dintre care

unele erau nume de medicamente, care se terminau în zil şi ine.

— Spune că nu poate dormi, dar nici nu se poate trezi. Cred că are nevoie să doarmă şi să fie treaz.

Doctorul spuse multe alte cuvinte. Le spuse într-un fel atât de rapid, de distinct şi de fluent, cu atâta siguranţă, încât Anna le crezu cel puţin timp de trei ore.

— E un ospiciu? întrebă Gideon cu perfectă limpezime.

— Mhm, făcu Anna împletind.

— Închis.

— Ei, aici sunt saloane particulare. E un loc drăguţ. O casă de odihnă. Curată. Scumpă.

— Senil, incont... incontinent. Nu pot să vorbesc. Anna.

— Mhm?

— Criză?

— Nu, nu. Puse împletitura pe genunchi. Ai obosit peste măsură.

— Tumoră?

— Nu. Eşti bun ca un clopoţel. Doar puţin dărâmat. Ai obosit. Te purtai ciudat.

— Ce făceam? întrebă el cu priviri strălucitoare.

— Îţi băteai joc de tine.

— Cum?

— Ei, ai spălat toate tablele. De la Institut. Cu apă şi săpun.

— Asta-i tot?

— Ai spus că e timpul să o luăm de la capăt. L-ai făcut pe decan să prindă săpunul şi găleţile. Izbucniră în râs amândoi în acelaşi timp. Nu mai contează restul. Le-ai dat ceva de treabă, crede-mă.

Cu toţii înţelegeau acum că mult publicata lui scrisoare de Anul Nou trimisă ziarului Times, pe care o apărase cu o vehemenţă ce nu-i stătea în caracter, fusese un simptom. Fusese o uşurare pentru mulţi, care se gândiseră jenaţi la scrisoare ca la o declaraţie morală. Privind în urmă, toată lumea de la Institut putea vedea acum că Gideon'nu mai era el însuşi de câteva luni. Într-adevăr, schimbările puteau fi zărite de acum trei ani, de la moartea soţiei lui, Dorothea, de leucemie.

Suportase bine pierderea, fireşte, dar oare nu cumva se retrăsese treptat? Numai că nimeni nu şi-a dat seama, din pricină că fuseseră atât de ocupaţi. Încetase să mai plece în concedii la cabana familiei de pe lac şi vorbise mult în public în legătură cu organizaţia de pace al cărei vice-preşedinte era. Muncise mult prea mult. Era clar acum. Din nefericire, nu devenise limpede până în seara de aprilie când a început o lectură publică asupra Problemei Etice în Ştiinţă privind fix audienţa timp de 35 de secunde (aprox.: unul dintre matematicienii filozofi prezent începuse să cronometreze tăcerea până când aceasta deveni dureroasă, deşi nu de neândurat), apoi, cu o voce lentă, blândă, moale, aspră, pe care nimeni dintre cei care o auzise nu o uitase, anunţase: "Cuantificarea Morţii este acum problema majoră cu care se confruntă fizicienii teoreticieni în a doua jumătate a Emisferei Vestice". Apoi închisese gura şi rămăsese privindu-i.

Hansen, care-l prezentase şi stătea pe podium, era un bărbat solid şi isteţ. Fără prea multe necazuri, îl făcuse pe Gideon să meargă cu el în culise, într-o sală de seminar. Acolo, Gideon insistase ca ei să şteargă complet tablele. Nu devenise violent, deşi comportamentul lui fusese descris de către Hansen drept "extraordinar de hotărât". Mai târziu, în particular, Hansen se întrebase dacă comportamentul lui Gideon nu fusese întotdeauna hotărât, pentru că fusese întotdeauna îndreptat către sine şi dacă n-ar fi trebuit să folosească calificativul "iraţional". Acesta ar fi fost un termen aşteptat. Dar acest fapt îl făcuse să se întrebe dacă comportamentul lui Gideon (ca fizician teoretician) fusese vreodată raţional; şi de fapt, dacă propriul lui comportament (ca fizician teoretician şi el) fusese posibil de descris adecvat drept "raţional". Nu spusese nimic, totuşi, despre aceste speculaţii, şi lucrase foarte mult în câteva week-end-uri la amenajarea unei grădini de pietre în spatele casei.

Deşi nu era violent nici cu ceilalţi, nici cu el însuşi, Gideon încercase să scape. La un moment dat, păruse să înţeleagă brusc că fusese supus tratamentului medical. Acţionase cu hotărâre. Spusese decanului, doctorului Hansen, doctorului Mehta şi studentului Chew, tuturor celor care erau cu el (câţiva membri ai audienţei şi ai Institutului erau ocupaţi să-i ţină pe reporteri afară), "Voi terminaţi cu tablele de aici, eu am să mă ocup de Camera 40", şi luând un burete şi o găleată, traversase

iute holul şi intrase într-o sală de clasă goală, unde Chew şi Hansen, urmându-l de îndată, îl opriseră să deschidă fereastra. Sala era la parter, iar intenţia lui fusese clară, spunând "Lăsaţi-mă să ies, vă rog, ajutaţi-mă să ies". Chew şi Hansen fuseseră forţaţi să-l ţină de braţe. El se luptase scurt timp să se elibereze; nereuşind, devenise tăcut şi aparent gânditor. Înainte ca personalul medical să apară, îi sugerase şoptit lui Chew, "Dacă ne aşezăm pe podea aici, s-ar putea să nu ne vadă". Când personalul medical intrase în sală şi se apropiase de el, spusese tare, "Bine, cum vreţi voi", şi de îndată începuse să ţipe. Studentul Chew, un biofizician strălucit care nu prea avea experienţă cu suferinţa umană, îi dăduse drumul la braţ şi izbucnise în lacrimi. Personalul medical, având poate prea multă experienţă cu suferinţa umană, îi administrase la repezeală un sedativ sau un tranchilizant rapid cu o hipodermică. În 35 de secunde (aprox.), pacientul tăcu şi deveni tractabil, acceptând cămaşa de forţă fără rezistenţă şi doar cu o uşoară expresie (facială, nu verbală) de uimire sau, poate, de curiozitate.

— Trebuie să scap de aici.

— O, Gid, încă nu, trebuie să te odihneşti. E un loc decent. Am mai redus din medicamente, se vede diferenţa.

— Trebuie să ies de aici, Anna.

— Încă nu eşti bine.

— Nu sunt pacient. Sunt cuprins de impacienţă. Ajută-mă să ies. Te rog.

— De ce, Gid? Pentru ce?

— N-au să mă lase să merg acolo unde trebuie să ajung.

— Şi unde vrei să ajungi?

— Nebun.

Dragă Lin,

Continuă să mă lase să-l vizitez pe Gideon în fiecare dupâ-amiază de la cinci la şase, pentru că sunt singura lui rudă, sora văduvă a celui văduv, iar eu profit de asta. Nu cred că doctorul este de acord cu vizitele mele, cred că e de părere că-i tulbur pacientul, dar nu are puterea să mă dea afară, cred, până ce Gideon capătă diagnosticul. Nu cred că are nici o putere într-o

casă de odihnă particulară ca asta, dar mă face să mă simjţ vinovată. Niciodată n-am ştiut când trebuie să fiu ascultătoare. Ar trebui să fie cel mai bun în privinţa căderilor nervoase. În ultima vreme nu a fost de acord şi a spus că Gideon se deteriorează, încetează să răspundă, dar el nu-i dă decât medicamente. Ce-ar trebui să răspundă la asta? Nu a mâncat de patru zile. Îmi răspunde mie, când nu e nimeni în preajmă, sau, oricum, el vorbeşte şi eu răspund. A întrebat despre voi ieri. I-am spus despre divorţul lui Kate. Asta l-a întristat. "Toată lumea divorţează", a spus el. Eram şi eu tristă şi am spus, "Ei bine, noi nu. Tu şi Dorothea, eu şi Louis. Pe noi ne-a despărţit moartea. Care este preferabil, mă întreb?" El a spus ""E cam la fel. Fisiune, fuziune. Rasa umană este o mare Familie Nucleară". Mă întreb dacă doctorul crede că în felul ăsta vorbeşte un nebun. Poate că ar crede că în felul ăsta vorbesc doi nebuni.

Mai târziu, Gideon mi-a spus la ce se referea greutatea. La toţi aceia care mor. Mulţi dintre ei sunt copii, mici, goi pe dinăuntru. Unii sunt bătrâni, foarte uşori, goi pe dinăuntru. Nu trag prea mult la cântar fiecare în parte, dar sunt atât de mulţi. Cei bătrâni îi zac pe picioare. Copiii îi stau într-o grămadă mare pe piept. Îi vine greu să respire.

Azi nu mi-a cerut decât să-l ajut să iasă şi să meargă acolo unde trebuie. Când a vorbit despre asta a plâns. Întotdeauna mi-a displăcut să-l văd plângând atunci când eram copii, mă făcea şi pe mine să plâng, chiar şi când aveam 13 sau 14 ani. Nu plângea decât pentru lucruri serioase. Doctorul a spus că are o depresie acută şi că poate fi vindecată cu chimicale. Dar Gideon nu e deprimat. Cred că jeleşte. De ce nu i se dă voie să jelească? Jalea lui are să ne distrugă pe noi ceilalţi? Mi se pare că oamenii care nu jelesc sunt aceia care ne distrug.

— Uite-ţi hainele. Trebuie să te ridici şi să te îmbraci, Gideon. Dacă vrei să pleci cu mine. Nu am căpătat permisiunea. N-am reuşit să trec de doctorul ăla, vrea să te vindece neapărat. Dacă vrei să mergi, trebuie să te ridici şi să mergi.

— Să-mi iau şi patul?

— Nu fi prost.

— Biblia.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu deveni religios acum.

Dacă ai s-o faci, te aduc cu mâna mea înapoi aici. Grăbeşte-te. Uite pantalonii.

— Vă rog să vă daţi de pe mine puţin, spuse el către copii şi bătrânii muribunzi.

— Of, ce slab eşti. Lasă-mă să te închei. Bine. Te descurci? Ţine-te. Nu! ţine-te de mine. N-ai mâncat, eşti ameţit.

— Ameţitul de Giddy.

— Ia mai taci! încearcă să pari un tip obişnuit.

— Suntem obişnuiţi.

Ieşiră din cameră şi străbătură holul la braţ, un cuplu obişnuit de vârstă mijlocie. Trecură pe lângă bătrâna în scaun cu rotile care avea grijă de păpuşa ei şi pe lângă camera tânărului care se tot holba. Trecură pe lângă recepţie. Arma zâmbi şi spuse cu voce deosebită recepţionerului:

— Ieşim la o plimbare în grădină.

Recepţionerul zâmbi şi spuse:

— Drăguţă vreme.

Ieşiră pe cărarea de cărămidă, trecură peste câmp până la poarta de fier. Trecură dincolo de poartă şi făcură la stânga. Maşina Annei era parcată la jumătatea străzii, sub ulmi.

— Au, dacă o să am un atac de inimă, o să fie numai din pricina ta. Stai. Tremur atât de tare încât nu pot băga cheia. Te simţi bine?

— Sigur. Unde mergem?

— La lac.

— A ieşit cu sora lui, doctore. Să se plimbe. Cam cu jumătate de oră în urmă.

— Plimbare, Doamne, spuse doctorul. Unde?

Eu sunt Anna. Eu sunt Gideon. Eu sunt Gideanna. Sunt fratele surorii, sora fratelui. Eu sunt Gideon care moare, dar mor moartea ta, nu a mea. Eu sunt Anna, care nu sunt nebună, dar eu sunt fratele tău, care este nebun. Ia-mă de mână, frate, în întuneric! Reich' mir das Hand, mein Leben, komm' in mein Schloss mit mir. O, dar în castelul acela nu vreau să intru. Are un turn întunecat. Cine crezi că sunt, Childe Roland? Un Roland pentru al tău Oliver? Nu, uite, noi ştim locul ăsta, ăsta-i locul

vechi, unde eram copii. Hai să dansăm aici, pe malul lacului, lângă apă. Tu fii turnul, eu o să fiu lacul. Tu o să dansezi şi-o să te reflectezi în mine, eu o să fiu plin de tine, de pietrele sclipitoare care sparg valurile. Întinde-te uşor peste mine, turnule, frate, vezi, dacă te întinzi uşor suntem unul. Dar noi întotdeauna am fost unul, soră frate. Întotdeauna am dansat singuri. Eu sunt Gideon care dansează în sufletul tău şi mor. Nu mai pot dansa. Sunt doborât, doborât, doborât. Nu mă pot întinde, nu pot dansa. Toate reflexiile s-au dizolvat. Nu pot dansa.'Nu pot respira. Ei stau întinşi peste mine, stau întinşi în mine. Cum pot fi atât de grei înfomateţii, Anna?

Gideon, e vina noastră? Nu poate fi vina ta. Tu n-ai făcut niciodată cuiva rău.

Dar eu sunt greşeala, ştii. Greşeala din sufletul meu şi din al tău, greşeala în sine. Direcţia pe care se mişcă pământul. Aşa că vin cutremurele şi oamenii mor, copiii cei mici şi miraţi şi tinerii cu arme şi femeile oprindu-se cu plasele de cumpărături în mână,

În piaţa care se dizolvă, şi bătrânii care se chircesc şi întind degete uscate către pământul care se zguduie. I-am trădat pe toţi. Nu le-am dat destulă hrană.

Cum ai fi putut? Nu eşti Dumnezeu!

O ba da sunt. Noi suntem.

Noi suntem?

Da, noi suntem. Dacă n-aş fi Dumnezeu, cum aş putea să mor acum? Dumnezeu e ceea ce moare. Dumnezeu e pierderea cea grea. Cu toţii murim pentru ceilalţi.

Dacă sunt Dumnezeu sunt Femeia-Dumnezeu şi-am să mă nasc din nou. În propriul meu trup am să-mi port naşterea.

Cu siguranţă, dar numai dacă eu mor; şi eu sunt tu. Sau mă renegi, pe marginea mormântului, după 50 de ani?

Nu, nu, nu. Nu te reneg, deşi am vrut-o deseori. Dar asta nu-i margine de mormânt, tânăra mea beznă, teroarea mea, suflet al frăţiorului meu. E doar ţărmul unui lac, vezi?

Nu mai există alt ţărm.

Trebuie să mai fie.

Nu; toate mările n-au decât un ţărm. Cum ar putea să aibă mai multe?

Ei bine, nu e decât o cale să aflăm.

Mi-e frig. E rece, răceala apei.

Uite: iată-i. Atât de mulţi, atât de mulţi. Copiii plutesc pentru că sunt goi pe dinăuntru, plini cu aer. Cei bătrâni înoată o vreme. Uite cum bătrânul acela ţine un bulgăre de pământ în mână, bucata de lume de care se ţinea când a venit cutremurul. O insuliţă, nu destul de mare. Uite cum îşi ţine ea copilul deasupra apei. Trebuie s-o ajut, trebuie să merg la ea!

Dacă ating pe vreunul, or să se prindă de mine. Or să se prindă de mine cu prinsoarea înecatului şi-or să mă tragă la fund cu ei. Nu sunt un înotător chiar atât de bun. Dacă-i ating, o să mă înec.

Uite acolo, cunosc chipul acela. Nu e Hansen? Se ţine de o stâncă, sărăcuţul, o scândură i-ar fi folosit mai mult.

Uite-o pe Kate. Uite-l pe fostul soţ al lui Kate. Şi uite-o pe Lin. Lin e o înotătoare bună, întotdeauna a fost, nu sunt îngrijorat în privinţa lui Lin. Dar Kate e în necaz. Are nevoie de ajutor. Kate!

Nu te obosi, dragă, nu da din picioare atât de tare. Apa e foarte largă. Păstrează-ţi forţele, înoată încet, dragă, Kate, copilul meu!

Uite-l pe tânărul Chew. Şi uite acolo, uite-l pe doctor, cu apa până peste cap. Şi recepţionerul. Şi bătrâna cu păpuşa. Mai sunt şi alţii, atât de mulţi. Dacă-mi întind mâna către unul, o sută se vor întinde după ea, o mie, o mie de milioane şi-au să mă tragă şi-au să mă înece. Nu pot salva nici măcar un copil, un singur copil. Nu mă pot salva nici măcar pe mine.

Lasă lucrurile cum sunt. Ia-mă de mână, copile! străin în beznă, în apele adânci, ia-mă de mână. Înoată cu mine, cât mai putem. Hai să ne înecăm împreună, pentru că e sigur că n-o să fim noi cei salvaţi.

E linişte aici, în apele adânci. Nu mai pot vedea chipurile.

Dorothea, ne urmăreşte cineva. Nu te uita în urmă.

Nu sunt nevasta lui Lot, Louis, sunt nevasta lui Gideon. Mâ pot uita în urmă fără să mă preschimb în stană de sare. Apoi, sângele meu n-a fost niciodată destul de sărat. Tu eşti acela care n-ar trebui să privească în urmă.

Mă iei drept Orfeu? Am fost un bun pianist, dar nu chiar

atât de bun. Dar recunosc, mi-e teamă să mă uit înapoi. Nu prea vreau.

Tocmai am făcut-o. Sunt doi. O femeie şi-un bărbat.

De asta mi-era teamă.

Crezi că sunt ei?

Cine altcineva ne-ar urmări?

Da, sunt ei, soţul nostru şi soţia noastră. Înapoi! înapoi! Nu e loc şi pentru voi!

Aici e loc pentru toată lumea, Dorothea.

Da, dar nu încă, nu încă. O, Gideon, du-te înapoi! Nu mă aude. Nu mai pot vorbi limpede. Louis, strigă-i tu.

Înapoi! Nu ne urmăriţi! Nu ne pot auzi, Dorothea. Uite-i cum vin, de parcă nisipul ar fi apă. Ei nu ştiu că aici nu-i apă?

Nu ştiu ce ştiu ei, Louis. Am uitat. Gideon, o Gideon, ia-mă de mână!

Anna, ia-mă de mână!

Ne pot auzi? Ne pot atinge?

Nu ştiu. Am uitat.

E rece, mi-e frig. E prea adânc, prea departe de mers. Mi-am întins mâna şi mi-am întins mâna în beznă, dar n-aş putea spune la ce bun; dacă am ridicat vreun copil pentru o vreme sau dacă vreo mână de umbră s-a întins către mine, nu ştiu. Nu mai ştiu drumul. Acolo, pe pământ uscat, aveau dreptate. Mi-au spus să nu jelesc. Mi-au spus să nu mă uit. Mi-au spus să uit. Mi-au spus să mănânc şi să-mi iau pastilele care se termină în zii şi ine. Şi aveau dreptate. Mi-au spus să tac, nu să strig, nu să urlu. Taci acum, fii bun. Şi ei aveau dreptate. La ce bun să strig? La ce bun să strig Ajutor, mă înec! când se îneacă toţi ceilalţi? I-am auzit strigând: Ajutor, ajutor, te rog. Dar acum nu mai aud nimic. Aud numai sunetul apelor adânci. O, ia-mâ de mână, dragostea mea, mi-e frig, frig, frig.

Largă e apa, n-o pot străbate.

Şi nici nu am aripi ca să zbor.

O barcă daţi-mi ca să ne poarte,

Eu şi iubita-mi, cuprinşi de dor.

Uite, este, o, este un alt ţărm! Uită-te la lumină, la lumina dimineţii pe stânci, lumina de pe ţărmul dimineţii. Eu sunt lumină. Greutatea a dispărut. Sunt lumină uşoară.

Dar e acelaşi ţărm, Gideanna.

Deci am ajuns acasă. Am vâslit toată noaptea în beznă, în

frig, şi am ajuns acasă: casa unde n-am fost niciodată, casa pe care n-am părăsit-o nicodată. Ia-mă de mână şi păşeşte pe ţărm cu mine, viaţă a surorii mele, moarte a fratelui meu. Uite: e locul de început. Aici începem, aici de lângă potopul care ne desparte.

SUD

POVESTEA SOŢIEI

Era un soţ bun, un tată bun. Nu înţeleg. Nu pot să cred. Nu pot să cred că s-a întâmplat. Am văzut cum s-a întâmplat, dar nu e adevărat. Nu poate fi adevărat. A fost întotdeauna bun. Dacă l-aţi fi văzut jucându-se cu copiii, oricine l-ar fi văzut cu copiii ar fi ştiut că nu avea pic de răutate în el, nici un pic. Când l-am întâlnit pentru prima oară încă mai trăia cu mama lui, lângă Spring Lake, şi-i vedeam de obicei împreună, mamă şi fiu, şi am crezut că un tânăr care se poartă atât de frumos cu familia lui merită să fie cunoscut mai îndeaproape. Apoi, într-o zi pe când mergeam prin pădure l-am întâlnit întorcându-se de la vânătoare. Nu prinsese nimic, nici măcar un şoarece, dar nu era supărat din pricina asta. Mergea alene, bucurându-se de adierea dimineţii. Ăsta a fost un lucru care mi-a plăcut la el de la început. Nu lua lucrurile în tragic, nu se bosumfla şi nu jelea dacă lucrurile nu ieşeau aşa cum voia el. Astfel am ajuns să ne vorbim în ziua aceea. Şi cred că lucrurile au evoluat imediat după asta, pentru că destul de curând era aici, aproape, mai tot timpul. Şi sora mea spunea — vezi tu, părinţii mei s-au mutat anul trecut şi au plecat în sud, şi ne-au lăsat nouă casa — sora mea spunea, pe un ton glumeţ, dar serioasă:

— Bine! Dacă o să stea aici toată ziua şi jumătate de noapte, cred că nu mai e loc şi pentru mine! Şi s-a mutat — ceva mai jos pe drum. Am fost întotdeauna apropiate, eu şi cu

ea. E un lucru dintre acelea care nu se schimbă în veci. Nici n-aş fi putut trece prin momentele astea grele fără surioara mea.

Deci, a venit să trăiască aici. Şi nu pot să spun decât că a fost cel mai fericit an din viaţa mea. Era atât de bun cu mine. Muncea din greu, nu lenevea niciodată, era atât de mare şi de arătos. Toţi se uitau la el, ştii cât de tânăr era. La întâlnirile nocturne, din ce în ce mai des îl puneau să conducă cânturile. Avea un glas atât de frumos şi de puternic şi ceilalţi îl urmau şi i se alăturau, voci subţiri şi groase. Tremur acum când mă gândesc la asta, când auzeam, atunci când stăteam acasă pe vremea când copiii erau mici — cânturile venind printre copaci şi lumina lunii, nopţile de vară, luna plină. N-am mai auzit ceva atât de frumos. N-am să mai cunosc asemenea bucurie.

A fost din pricina lunii, aşa au spus ei. E vina lunii şi a sângelui. A fost în sângele tatălui lui. Nu l-am cunoscut niciodată pe tatăl lui şi acum mă întreb ce s-a ales de el. Era de prin Whitewater şi nu avea rude pe-aici. Întotdeauna am crezut că s-a întors acolo, dar acum nu mai ştiu. Au fost nişte zvonuri despre el, nişte poveşti care au apărut după întâmplarea cu soţul meu. E ceva în sânge, aşa spun ei, ceva care s-ar putea să nu iasă la iveală niciodată, dar dacă da, e din pricina schimbării lunii. Întotdeauna se întâmplă în lună nouă. Când toată lumea e acasă şi doarme. Ceva se abate peste cel care are blestemul în sânge, spun ei, şi se trezeşte pentru că nu poate dormi şi iese în soarele orbitor şi pleacă de unul singur — tras de dorinţa de a-i găsi pe cei la fel cu el. S-ar putea să fie aşa, pentru că soţul meu aşa a făcut. M-am trezit pe jumătate şi am spus "Unde pleci?" şi el a spus "A, la vânătoare, mă întorc diseară" şi parcă nu era el, chiar şi vocea îi era altfel. Dar eram atât de somnoroasă şi nu am vrut să trezesc copiii şi el era atât de bun şi de responsabil, nu mi-a trecut prin minte să-l întreb "De ce?" sau "Unde?" sau ceva de felul ăsta.

Aşa s-a întâmplat de vreo trei sau patru ori. S-a întors târziu, obosit şi destul de nervos pentru unul atât de liniştit ca el — nu a vrut să vorbească despre asta. Am crezut că toată lumea ajunge la o limită din când în când şi că nu ajută la nimic să-l necăjesc. Dar începuse să mă îngrijoreze. Nu atâta că pleca, ci că se întorcea atât de obosit şi de ciudat. Mirosea chiar ciudat. Mi-a făcut până la urmă părul măciucă. N-am mai putut îndura şi am spus, "Ce-i asta — mirosul ăsta pe tine? Peste tot!" Şi el a

spus "Nu ştiu'", scurt şi s-a prefăcut că doarme. Dar a coborât când a crezut că nu observ şi s-a spălat. Dar mirosul i-a rămas în păr şi în patul nostru zile întregi.

Apoi s-a întâmplat lucrul acela îngrozitor. Nu-mi vine uşor să vorbesc despre asta. Îmi vine să plâng când îmi aduc aminte. Copilul nostru cel mic, fetiţa, s-a ferit de tatăl ei. Peste noapte. El a venit şi ea l-a privit speriată, ţeapănă, cu ochii largi, apoi a început să plângă şi a încercat să se ascundă înapoia mea. Încă nu putea să vorbească bine, dar tot spunea "Fă-l să plece! Fă-l să plece!"

Să-i fi văzut privirea, doar o clipă, când a auzit asta. Asta nu vreau să-mi amintesc niciodată. Asta nu pot uita. Cum se uita la copilul lui.

Am spus copilului "Să-ţi fie ruşine, ce-ai păţit!", dar am ţinut-o înapoia mea în timpul ăsta, pentru că şi eu eram înspăimântată. Atât de înspăimântată încât tremuram.

Apoi a privit în altă parte şi a spus ceva de felul "Cred că s-a trezit dintr-un vis", şi a trecut peste tot. Sau a încercat. Aşa am încercat şi eu. Şi m-am înfuriat de-adevăratelelea pe fetiţă când a continuat să se sperie de tăticul ei. Dar ea nu putea face nimic şi nici eu nu o puteam ajuta.

El s-a ţinut deoparte toată ziua. Pentru că ştia, cred. Era abia începutul lunii noi.

Era zăpuşeală şi aer închis şi beznă şi am dormit o vreme cu toţii, apoi ceva m-a trezit. El nu mai era lângă mine. Am auzit un foşnet uşor în trecere. Aşa că m-am trezit, pentru că nu mai puteam suporta. Am intrat în trecere şi am văzut lumină acolo, lumină tare de soare venind dinspre uşă. Şi l-am văzut stând afară, în iarba înaltă de la uşă. Capul îi spânzura. Stătea jos, ca şi cum ar fi fost puţin obosit, şi privea către picioare. Am rămas pe loc, înăuntru, şi am privit — nu ştiam la ce.

Atunci am văzut ce am văzut. Am văzut schimbarea. La început, în picioare. S-au lungit, fiecare picior s-a lungit, s-a întins, şi au devenit cărnoase şi fără păr.

Părul a început să se tragă de pe tot trupul. Că si cum părul ar fi fost ars de lumina soarelui şi ar fi dispărut. Era alb tot, ca o piele de vierme. Şi a întors faţa. Se schimba sub ochii mei. Se tot turtea, gura se turtea şi se lărgea şi dinţii se scurtau şi se toceau, şi nasul se făcea doar un ghem de carne cu găuri pentru nări, şi urechile au dispărut şi ochii s-au albăstrit — albaştri, cu

margini albe — şi m-au privit de pe faţa aceea turtită, moale şi albă.

Atunci s-a ridicat în două picioare.

L-am văzut, a trebuit să-l văd pe iubitul meu transformându-se în urâtania aceea.

Nu m-am putut mişca, dar cum eram ghemuită acolo în trecere privind afară în soare tremuram şi mârâitul mi-a izbucnit într-un urlet îngrozitor, nebun. Un urlet de jale şi groază şi un urlet de chemare. Şi ceilalţi l-au auzit, chiar dacă dormeau, şi s-au trezit.

M-am uitat la creatura în care se transformase soţul meu arătându-şi faţa în intrarea casei noastre. Eram încă blocată de spaima morţii, dar înapoia mea copiii se treziseră şi bebeluşul scheuna. Atunci mi-a venit furia de mamă şi am mârâit şi m-am târât înainte.

Creatura om privea împrejur. Nu avea puşcă, ca ceilalţi care veneau din locurile oamenilor. Dar a luat o creangă uscată în laba lui lungă şi albă şi a vârât capătul în casa noastră, către mine. Am muşcat capătul cu dinţii şi am început să forţez calea afară, pentru că ştiam că omul avea să ucidă copiii noştri dacă ar fi putut. Dar sora mea deja era pe drum. Am văzut-o alergând către om cu capul plecat şi cu ochii galbeni în soarele de iarnă. S-a întors către ea şi a ridicat creanga să o lovească. Dar eu am ieşit la uşă, înnebunită de furia mamei şi toţi ceilalţi veneau să răspundă la chemarea mea, toată haita, acolo în strălucirea orbitoare şi în dogoarea amiezii.

Omul a privit împrejur la noi şi a strigat tare şi răsucea creanga pe care o ţinea. Apoi a fugit, îndreptându-se către câmpuri, în jos pe coasta muntelui. A fugit, pe două picioare, sărind şi clătinându-se, şi noi l-am urmărit.

Eu eram ultima, pentru că dragostea încă mai împiedica furia şi teama din mine. Încă mai fugeam când i-am văzut doborându-l. Dinţii surorii mele erau înfipţi în gâtul lui. Am ajuns acolo şi el era mort. Ceilalţi se retrăgeau de lângă mort, din pricina gustului sângelui şi a mirosului. Cei tineri scheunau şi unii plângeau şi sora mea şi-a frecat gura de picioarele din faţă, iar şi iar, ca să scape de gust. M-am apropiat pentru că am crezut că dacă creatura murise, vraja, blestemul, se încheiase şi soţul meu putea să se întoarcă — viu, sau măcar mort, măcar să-l văd, pe iubitul meu, în forma lui adevărată, frumos. Dar

acolo zăcea numai omul mort, alb şi însângerat. Ne-am tot retras de lângă el şi ne-am întors şi am fugit înapoi pe dealuri, înapoi către pădurile cu umbre şi crepuscul şi întuneric binecuvântat.

UNELE COMENTARII ASUPRA PROBLEMEI SCURTĂRII TIMPULUI

TEORIA GĂURICII MICI

IPOTEZA propusă de James Osbold de la Observatorul Lick, deşi minunat de comprehensibilă, prezintă anumite dificultăţi agenţiilor care caută soluţii practice problemei. Lipsită de formularea matematică, teoria doctorului Osbold poate fi descrisă în termeni aproximativi ca existenţa unei anomalii în continuumul spaţio-temporal. Cauza anomaliei este eşecul realităţii de a îndeplini specificaţiile Teoriei Generale a Relativităţii, deşi numai într-unui dintre detaliile minore. Efectul său asupra constituţiei actuale a universului este o imperfecţiune locală sau o eroare, un fel de gaură în continuum.

Gaura, după calculele lui Osbold, seamănă cu o gaură spaţială distinctă. În această spaţialitate stă primejdia sa, de vreme ce dezechilibrul astfel constituit în continuum cauzează un influx compensator din partea aspectului temporal al cosmosului. Cu alte cuvinte, timpul se scurge prin această gaură. Asta se întâmplă probabil de la originea universului de acum 12,15 miliarde de ani, dar numai în ultima vreme scurgerea a ajuns să fie observată.

Prognosticul teoriei nu este pesimist, remarcând că dacă anomalia ar fi fost în aspectul temporal al continuumului ar fi fost mai rău, pentru că atunci ar fi existat o scurgere a spaţiului, poate câte o dimensiune odată, ceea ce ar fi produs un disconfort şi o confuzie teribilă; de altfel, Osbold a remarcat "În acest caz, s-ar putea să avem destul timp să facem ceva".

De vreme ce teoria poziţionează gaura pe undeva, Lick şi alte două observatoare australiene au aranjat o căutare coordonată a variaţiilor locale în deplasarea către roşu, care ar putea ajuta la localizarea punctului/moment. "S-ar putea să fie o

gaură foarte mică" spune Osbold. "Chiar foarte mică. Nu trebuie să fie foarte mare ca să facă mari stricăciuni. Dar de vreme ce efectul este observabil aici pe Pământ, cred că avem şanse bune să o găsim, poate nu mai departe de galaxia Andromeda, şi atunci nu mai avem nevoie decât de un fel de dop".

MOMENTUL NE-BIODEGRADABIL

O explicaţie complet diferită asupra scurtării timpului este oferită de o echipă de cercetători de la Interco Development Corporation. Metoda lor de studiu, aşa cum a fost prezentată de N.T.Chaudhuri, o autoritate de renume mondial în ecologia şi etologia motoarelor cu ardere internă, este mai degrabă chimică decât cosmologică. Chaudhuri a dovedit că fumul arderii incomplete a petrolului, în anumite condiţii — neliniştea difuză este principalul factor care predispune — va forma o legătură chimică cu timpul, "fixând" momente în acelaşi fel în care agenţii nucleari "fixează" atomii liberi în molecule. Procesul este numit cronocristalizare sau (în cazul unei nelinişti acute) cronoprecipitare. Aranjamentul compact de momente rezultat este mult mai ordonat decât preexistentul '"acum" întâmplător, dar din nefericire această scădere a entropiei este plătită cu o foarte marcată creştere a bioinsuportabilităţii. Da fapt, compusul petrol/timp apare complet incompatibil cu orice formă de viaţă, chiar şi cu bacteriile anaerobe, pe care s-a pus atâta bază.

Pericolul prezent, atunci, după cum este descris de membrul echipei F. Gonzales Park, este că mult din timpul nostru liber sau, ca să vorbim în termeni adecvaţi, timpul radical va fi blocat în acest compus toxic (la care se referă ca la o petropsihotoxină sau PPST) încât vom fi forţaţi să atacăm depozite vaste de PPST pe care guvernul Statelor Unite le-a aruncat sau le-a depozitat în diferite peşteri, mlaştini, găuri, oceane şi curţi, şi în mod deliberat să dizolvăm compusul, eliberând astfel radicalii liberi temporali. Senatorul Helms şi câţiva Democraţi ai Centrului Solare au protestat deja. Cu siguranţă că procesul de recuperare a timpului din PPST este riscant, cerând atât de mult oxigen încât s-ar putea să sfârşim, după cum a spus O. Heiko, al treilea membru al echipei, cu o mulţime de timp liber dar fără aer.

Simţind că timpul se termină mai repede chiar decât puţurile de petrol, Heiko se pronunţă în favoarea unei rezolvări "austere" a problemei, începând cu interzicerea zborului avioanelor cu exces de viteză sonică, apoi să se treacă la avioanele cu propulsie, maşinile de curse, maşinile standard, vapoare, bărci cu motor, etc, până când, în cele din urmă, dacă e nevoie, toate vehiculele cu combustibil petrolier vor fi eliminate. Viteza serveşte drept standard de prioritate, pentru că la viteză mai mare, deci la o anxietate conştientă sau subliminală mai concentrată a şoferului/pasagerilor, petrolizarea timpului se face mai complet şi rezultă un PPST mai otrăvitor. Heiko, crezând că nu există un "nivel sigur" al contaminării, crede că nici măcar motoretele nu vor scăpa. După cum arăta el, o singură maşină de tuns iarba care se mişcă cu mai puţin de 3 mile pe oră poate petroliza trei ore solide dintr-o după-amiază de duminică pe zona unui bloc de locuinţe.

Interzicerea consumatorilor de benzină nu va rezolva însă decât jumătate din problemă. O încercare a Ligii Islamice de a ridica preţul timpului brut cu 8,50 $/oră a fost dejucată de acţiunea promptă a Organizaţiei Statelor Consumatoare de Timp; dar Germania de Vest plăteşte deja 18,75 $/oră — de două ori mai mult decât se aşteaptă consumatorul americani să plătească pentru timpul lui.

INIMI SÂNGERÂNDE? MIŞCAREA DE CONSERVARE TEMPORALĂ

Ascultând cu bunăvoinţă ipotezele cosmologice şi chimice, dar neaderând la niciuna dintre ele, există în plină dezvoltare un consorţiu de savanţi şi civili, dintre care mulţi s-au grupat în organizaţii ca Le Temp Perdu (Bruxelles), Protestanţii Îngrijoraţi de Irosirea Timpului (Indianapolis) şi un grup latino-american de mare întindere, numit Manana. Un purtător de cuvânt mananist, Dolores Guzman McIntosh din Buenos Aires, declară vederile grupului". "Ne-am pierdut — cu toţii — aproape tot timpul. Dacă. nu-l salvăm, suntem pierduţi. Nu ne-a mai rămas mult timp". Mananiştii au ocolit până acum cu grijă orice afiliere politică, declarând brutal că scurtarea timpului este vina comuniştilor şi a capitaliştilor în măsură egală. Un număr în creştere de preoţi

din Mexic până în Chile s-au alăturat mişcării, dar Vaticanul a publicat recent o denunţare a celor "care, în vreme ce vorbesc despre salvarea timpului, îşi pierd sufletele". În Italia, un grup comunist conservator-temporal, Eppur Si Muove, s-a scindat recent după destituirea preşedintelui său care, după o vizită la Moscova a declarat în scris: "Privind birocraţia Uniunii Sovietice în acţiune mi-am pierdut credinţa în ridicarea conştiinţei de clasă, ca mijloc principal către ţelul nostru".

Un grup de savanţi sociali de la Cambridge, Anglia, continuă în acest timp să cerceteze legătura încă nedovedită dintre scurtarea timpului şi cea a răbdării. "Dacă am putea arăta legătura", spune psihologul Derrick Groat, grupurile de conservare a timpului ar putea acţiona mai eficient. Deocamdată, ele nu fac decât să se certe. Toată lumea vrea să salveze timpul înainte să dispară pentru totdeauna, dar nimeni nu ştie cum, aşa că nu facem decât să ne dondănim. Dacă ar exista un substitut, cum este energia solară sau geotermală pentru petrol, asta ar mai reduce încordarea. Dar în mod evident trebuie să defilăm cu ce avem." Groat a menţionat "planificatorul de timp" pus pe piaţă de General Substances sub marca Sudokron, retras anul trecut, după ce testele au indicat că doze moderate fac ca şoarecii de laborator să se transforme în tampoane. Informat că Rand Corporation aloca fonduri masive cercetării unui substitut al timpului, el a spus: "Le urez noroc. Dar ar trebui să lucreze ore mai lungi la el!" Savantul britanic se referea la faptul că Stalele Unite au scurtat ora cu zece minute, în vreme ce au păstrat cele 24 de ore zilnice, în vreme ce ţările Comunităţii Europene, prevăzând scurtări ulterioare, au ales să păstreze 60 de minute pe oră, dar ziua de 20 de ore pentru ziua "devalorizată" europeană.

În acest timp, cetăţeanul obişnuit de la Moscova sau Chicago, în vreme ce se plânge deseori de scurtarea timpului sau de deteriorarea calităţii a ceea ce a mai rămas, pare înclinat să aplece urechea la vorbele profeţilor zilei de apoi şi să nu ia în seamă măsuri atât de extreme ca raţionalizarea. Poate că e de părere, ca şi ecleziastii şi Preşedintele, că dacă ai văzut o zi, atunci e ca şi cum le-ai fi văzut pe toate.

SUR

UN RAPORT SUMAR AL EXPEDIŢIEI *YELCHO* ÎN ANTARCTICA, 1909-l910

Deşi nu am nici o intenţie de a publica acest raport, cred că ar fi drăguţ dacă vreun nepot de-al meu, sau nepotul cuiva, l-ar găsi din întâmplare într-o zi; aşa că am să-l ţin în cufărul de piele din pod, împreună cu rochia de botez a Rositei, cu cârâitoarea de argint a lui Juanito şi cu pantofii mei de nuntă.

Primul lucru necesar unei expediţii — banii — este în mod firesc cel mai greu de obţinut. M-am plâns de asta chiar într-un raport destinat unui cufăr din podul unei case, într-o suburbie foarte liniştită din Lima. Nu îndrăznesc să scriu numele generosului binefăcător, marelui suflet fără de care Expediţia Yelcho n-ar fi rămas decât o excursie făcută în vis. Că echipamentul nostru era cel mai bun şi mai modern — că proviziile erau din plin şi de calitate — că o navă a guvernului chilian, cu ofiţerii ei curajoşi şi echipajul galant, a fost trimisă de două ori la celălalt capăt al lumii pentru noi: toate astea s-au datorat acelui binefăcător al cărui nume, vai! nu-l pot spune, dar al cărui datornic am să fiu până la moarte.

Când eram mic, imaginaţia mi-a fost aprinsă de un articol de ziar despre expediţia navei Belgica care, navigând la sud de Tierra del Fuego, a fost prinsă în gheaţă în Marea Bellingshausen şi a alunecat un an întreg cu gheţarii, cu oamenii de la bord suferind de foame şi de groaza beznei nesfârşite a iernii. Am citit şi recitit acel articol, iar mai târziu am urmărit cu interes rapoartele salvării doctorului Nordenskjold de pe Insulele South Shetland de către îndrăzneţul căpitan Irizar, de pe nava Uruguay şi aventurile navei Scoţia în Marea Weddell. Dar toate aceste expediţii erau pentru mine premergătoarele Expediţiei Naţionale Britanice Antarctice din 1902-l904, cu nava Discovery şi raportului minunat al acelei expediţii de către căpitanul Scott. Această carte, pe care am comandat-o la Londra şi am citit-o de o mie de ori, m-a umplut de dorinţa de a vedea cu proprii mei ochi acel continent ciudat, Ultima Thule a sudului, care stă pe hărţile şi globurile noastre ca un nor alb, un gol, franjurat ici-colo cu bucăţele de coastă, acoperăminte dubioase de gheaţă, insule presupuse, pământuri care s-ar putea să fie sau nu acolo:

Antarctica. Iar dorinţa era la fel de pură ca zăpada polară: să merg, să văd — nici mai mult, nici mai puţin. Respect profund înplinirile ştiinţifice ale expediţiei căpitanului Scott, am citit cu interes şi pasiune despre descoperirile fizicienilor, ale meteorologilor, biologilor, etc; dar neavând nici o pregătire ştiinţifică, nici vreo oportunitate pentru o asemenea pregătire, ignoranţa mă obliga să trec peste orice gând de a adăuga la cunoaşterea ştiinţifică ceva în legătură cu Antarctica; acelaşi lucru e valabil şi pentru toţi membrii expediţiei mele. Pare a fi un păcat; dar nu puteam face nimic. Ţelul nostru era limitat la observaţie şi explorare. Am sperat să mergem puţin mai departe, poate, să vedem ceva mai mult; dacă nu, măcar să mergem şi să vedem. O simplă ambiţie, cred şi în principiu una modestă.

Cu toate astea a rămas mai puţin decât o ambiţie, mai mult o dorinţă, dar pentru sprijinul şi încurajarea dragei mele verişoare şi prietene Juana — (Nu folosesc nume, ca nu cumva acest raport să ajungă în mâini străine şi să se abată stânjeneala şi notorietatea neplăcută asupra soţilor şi fiilor care nu bănuiesc nimic) l-am împrumutat Juanei exemplarul meu din The Voyage of the Discovery, şi ea a fost cea care, pe când ne plimbam sub umbrelele noastre prin Piaza de Armas după masă, într-o duminică din 1908, a spus: "Ei, dacă a fost în stare căpitanul Scott, noi de ce n-am fi? "

Ea a propus să-i scriem Carlotei — în Valparaiso. Prin Carlota l-am întâlnit pe binefăcătorul nostru şi astfel am obţinut banii, nava şi chiar pretextul plauzibil de a se retrage într-o mănăstire boliviana pe care unii dintre noi au fost obligaţi să-l folosească (în vreme ce restul a spus că mergem la Paris să ne petrecem iarna).

Şi Juana mea a fost cea care în momentele cele mai negre a rămas fermă, neclintită în hotărârea ei de a ne atinge ţelul.

Au existat momente negre, mai ales în primele luni din 1909 — momente în care nu vedeam cum Expediţia putea să devină mai mult decât un sfert de tonă de pemmican pe cale să se irosească şi un regret de o viaţă întreagă. Era atât de greu să aduni la un loc forţele expediţiei! Atât de puţini dintre aceia pe carei-am întrebat ştiau măcar despre ce vorbim — atât de mulţi au crezut că suntem nebuni sau escroci sau amîndouă! Şi dintre aceia care ne împărtăşeau nebunia, puţini erau în stare, la

momentul potrivit, să-şi lase datoriile zilnice şi să se angajeze într-o călătorie de cel puţin şase luni în care îi aştepta nesiguranţă şi o primejdie destul de importantă. Un părinte bolnav; un soţ neliniştit de afaceri; un copil acasă rămas numai cu nişte servitori ignoranţi şi incompetenţi să aibă grijă de el: astea nu sunt responsabilităţi lesne de neluat în seamă. Iar cei care doreau să evadeze dintre asemenea lucruri nu erau tovarăşii pe care ni-i doream la muncă grea, risc şi lipsuri.

Dar de vreme ce succesul ne-a încununat eforturile, de ce să adăstăm asupra întârzierilor şi piedicilor sau asupra convenienţelor şi minciunilor pe care a trebuit să le folosim? Privesc în urmă cu regret numai la prietenii care au vrut să vină şi nu au putut să se elibereze în nici un fel — cei pe care a trebuit să-i lăsăm în urmă la o viaţă fără primejdie, fără nesiguranţă, fără speranţă.

Pe 17 august 1909, în Punta Arenas, Chile, toţi membrii Expediţiei s-au întâlnit pentru prima oară: Juana şi cu mine, cele două peruviene, Zoe, Berta şi Teresa din Argentina; şi chilienele noastre, Carlota şi prietenele ei Eva, Pepita şi Dolores. În ultimul moment am primit vorbă că soţul Mariei, în Quito, era bolnav şi ea a trebuit să stea să-l îngrijească, aşa că am rămas nouă, nu zece. De fapt, ne resemnasem să fim numai opt când, la căderea nopţii, neâmblânzita Zoe a sosit cu o pirogă micuţă condusă de indieni, iahtul ei căpătând o spărtură chiar când intra în strâmtoarea Magellan.

Noaptea de dinaintea ridicării ancorei am început să ne cunoaştem una pe cealaltă; şi am fost de acord, pe când ne bucuram de îngrozitoarea supă din cârciuma îngrozitoare din portul Punta Arenas, că dacă se iveşte o situaţie primejdioasă atât de urgentă încât un glas trebuie ascultat fără a pune întrebări, onoarea de neinvidiat de a vorbi în acel caz a căzut pe mine: dacă nu eram în stare, venea rândul Carlotei: apoi al Bertei. Noi cele trei am fost atunci botezate drept "Suprema Inca", "Araucana" şi "Al Treilea Ofiţer" cu multe râsete şi urale. După cum a reieşit, spre marea mea plăcere şi uşurare, calităţile mele de "conducătoare" nu au fost niciodată puse la încercare; toate nouă am rezolvat lucrurile între noi, de la început până la sfârşit, fără ca vreuna să dea ordine şi numai de două sau de trei ori am recurs la vot prin exprimare directă sau ridicare de mâini. Ca să fim sigure, ne-am certat mult timp. Dar

aveam destul timp să ne certăm. Şi într-un fel sau altul, certurile se terminau cu o hotărâre asupra acţiunii care trebuia luată. De obicei, cel puţin o persoană mormăia nemulţumită, uneori amărâtă. Dar ce-ar fi viaţa fără nemulţumiri şi fără ocazia de a spune uneori "Ţi-am spus eu?" Cum poate îndura cineva treaba în casă sau grija de copii, în afară de rigorile navigării spre Antarctica, fără să mormăie? Ofiţerilor — după câte am înţeles la bordul navei Yelcho — li se interzice să mormăie; dar noi nouă am fost şi suntem, prin naştere şi educaţie, irevocabil şi fără discuţie, parte din simplul echipaj.

Deşi cursul cel mai scurt către continentul sudic şi acela cerut la început de căpitanul bunei noastre nave era către South Shetland şi Marea Bellingshausen, sau prin South Orkneys în Marea Weddell, noi am plănuit să navigăm către vest spre Marea Ross, pe care o explorase şi o descrisese căpitanul Scott şi din care curajosul Ernest Shackleton se întorsese în toamna trecută. Despre această regiune se cunoşteau mai multe decât despre oricare altă porţiune de coastă a Antarcticii şi deşi asta nu însemna prea mult, ne servea totuşi drept siguranţă pentru navă, pe care am simţit că nu aveam dreptul să o punem în primejdie. Căpitanul Pardo a fost pe deplin de acord cu noi, după ce a studiat hărţile şi itinerariul nostru plănuit; aşa că am luat calea apuseană prin Strâmtoare a doua zi dimineaţă.

Călătoria noastră până în partea cealaltă a globului a fost protejată de Fortuna. Micuţa Yelcho pufăi veselă prin valuri, clătinându-se pe mările Oceanului Sudic care înconjură neîmpiedicat lumea. Juana, care se luptase cu tauri şi cu vaci mult mai primejdioase de la ferma familiei ei, numea vasul "la vaca valiente", pentru că se întorcea întotdeauna împotriva atacului. Odată ce am sfârşit cu râul de mare ne-am bucurat cu toate de călătorie, deşi oprimate uneori de protecţia căpitanului şi a ofiţerilor săi care credeau că suntem "în siguranţă" numai înghesuite în cabinele noastre micuţe pe care le eliberaseră din politeţe pentru noi.

Am văzut primul nostru iceberg mult mai la sud decât ne aşteptam şi l-am salutat la cină cu Veuve Clicquot. A doua zi am intrat între gheţuri, centura de gheţari desprinşi din coastă şi de pe mările îngheţate iarna ale Antarcticii, care se îndreaptă către nord în primăvară. Norocul a continuat să ne zâmbească: micuţa noastră navă cu abur, cu bordajul ei blindat, incapabilă, să-şi

forţeze calea printre gheţuri, a făcut slalom printre ele, fără ezitare şi în a treia zi am depăşit bariera în care unele nave se luptă săptămâni întregi şi sunt obligate să se întoarcă până la urmă. Înaintea noastră se aflau apele întunecate ale Mării Ross şi dincolo de ele albeaţa reflectată în nori a Marii Bariere de Gheaţă.

Intrând în Marea Ross puţin mai la est de longitudinea Vest 160 grade, am ajuns în dreptul Barierei, în locul în care grupul lui Scott, găsind o spărtură în vastul perete de gheaţă, acostase şi-şi trimisese baloanele cu hidrogen în recunoaştere şi pentru fotografiere. Faţada de turn a Barierei, piscurile ei ascuţite şi peşterile azurii şi violete săpate de apă, toate erau după cum fuseseră descrise, dar locaţia se schimbase: în loc de o spărtură îngustă, acum era un golf considerabil, plin de frumoase şi înspăimântătoare balene ucigaşe, jucându-se în soarele de primăvară.

Era limpede că mase de gheaţă, de mulţi acri lărgime se rupseseră din Barieră (care — cel puţin în marea parte — nu se sprijină pe sol, ci pluteşte) de la trecerea lui Discovery în 1902. Acest lucru a dat altă perspectivă planului nostru de a pune tabăra chiar pe Barieră; şi în vreme ce discutam alternativele, l-am rugat pe căpitanul Pardo să-şi ducă nava către apus de-a lungul Barierei către Insula Ross şi Golful McMurdo. Cum marea era lipsită de gheaţă şi calmă, el a fost fericit să o facă, şi când am zărit fumul muntelui Erebus, ca să-l facem părtaş la sărbătoarea noastră — ara pus la bătaie încă o jumătate de ladă de Veuve Clicquot.

Yelcho a ancorat în Golful Sosirii şi am coborât la ţărm în barca navei. Nu pot descrie emoţiile mele când am pus piciorul pe pământ, pe pământul acela, pe pietrişul gol, rece de la poalele pantei vulcanice. Am simţit nerăbdare, gratitudine, slavă, familiaritate. Am simţit că în sfârşit ajunsesem acasă. Opt pinguini Adelie au venit imediat să ne întâmpine, cu multe exclamaţii de interes amestecate cu dezaprobare. "Unde aţi fost până acum? Ce v-a trebuit atât? Coliba e pe-aici. Haideţi. Nu luaţi în seamă pietrele!" Au insistat să mergem să vizităm Punctul, unde se afla marea structură construită de căpitanul Scott, arătând exact ca în fotografiile şi desenele ce ilustrau cartea aceea. Zona dimprejur, totuşi, era dezgustătoare — un fel de cimitir de piei de balenă, de oase de pinguin şi gunoaie,

stăpânite de pescăruşii skua ţipători, nebuni. Escorta noastră a trecut pe lângă abator în linişte şi unul mi-a arătat uşa, deşi nu a intrat.

Interiorul colibei era mai puţin ofensiv, dar foarte impersonal. Lăzi cu provizii fuseseră stivuite într-un fel de încăpere din cadrul încăperii principale; nu arăta aşa cum îmi imaginasem când grupul Discovery l-a descris în melodramele şi cânturile de menestrel despre lunga noapte de iarnă. (Mult mai târziu am aflat că Sir Ernest o rearanj ase destul de serios cu câţiva ani în urmă la trecerea lui). Era mizerie şi dezordine. O cutie de ceai stătea deschisă. Cutii de carne, goale, zăceau pe jos; biscuiţii erau împrăştiaţi pe podea; o mulţime de răhăţei de câine — îngheţaţi, fireşte, dar fără a fi îmbunătăţiţi cu ceva prin asta. Fără îndoială, ultimii ocupanţi fuseseră forţaţi să plece în grabă, poate chiar pe viscol. Totuşi, ar fi putut închide cutia de ceai. Dar curăţenia în casă, arta infinitului, nu este un joc pentru amatori. Teresa a propus să folosim coliba drept tabără. Zoe a spus că trebuie să-i dăm foc. Până la urmă am închis uşa şi am lăsat coliba cum am găsit-o. Pinguinii au apărut să ne aprobe şi ne-au condus veseli la barcă.

Golful McMurdo era eliberat de gheţuri, iar căpitanul Pardo ne-a propus să trecem de insula Ross şi peste Ţinutul Victoria, unde am putea face tabăra, la poalele Munţilor Apuseni, pe pământ uscat şi solid. Dar munţii aceia, cu piscurile lor întunecate de furtuni şi cu gheţari atârnaţi, arătau la fel de îngrozitori ca atunci când i-a descoperit căpitanul Scott în călătoria lui către apus şi niciuna dintre noi nu avea prea mult chef să-şi găsească adăpost printre ei.

La bord, în noaptea aceea, am hotărât să ne întoarcem şi să punem tabăra acolo unde o plănuisem de la început, chiar pe Barieră. Pentru că toate rapoartele indicau că drumul drept către sud era peste suprafaţa netedă a Barierei, până când ajungeai la confluenţa cu gheţarii de pe platoul înalt, care păreau că formează întregul interior al continentului. Căpitanul Pardo a luptat mult împotriva acestui plan, întrebând ce s-ar fi întâmplat cu noi dacă Bariera ar fi "crăpat" — dacă zona noastră de gheaţă s-ar fi desprins şi-ar fi alunecat spre nord. "Ei bine", a spus Zoe, "atunci nu va trebui să veniţi până atât de departe să daţi de noi la întoarcere". Dar a fost atât de insistent încât ne-a forţat să ne lase una dintre bărcile de pe Yelcho atunci când am

făcut tabăra, ca mijloc de scăpare. Mai târziu am găsit-o folositoare pentru pescuit.

Primii mei paşi pe solul Antarcticii, singura mea vizită pe insula Ross, nu au fost lipsiţi de plăcere. Mi-au venit în minte versurile poetului englez:

Orice căutare e plăcută,
Şi doar Omul e rău.

Dar partea ascunsă a eroismului este deseori tristă; femeile şi servitorii o ştiu. Ei mai ştiu şi că eroismul rămâne, cu toate astea, la fel de real. Dar împlinirea e mai mică decât cred oamenii. Ceea ce e mare e cerul, pământul, marea şi sufletul. Am privit nava cum se îndrepta din nou spre est în seara aceea. Intrasem bine în septembrie, cu mai mult de zece ore de lumină pe zi. Apusul primăverii atârna de piscul înalt de 12000 de picioare al muntelui Erebus şi lucea auriu roşcat pe fuiorul lui de fum. Fumul din coşul nostru mic se topi albăstrui pe apa crepusculară, pe când noi ne târam pe sub zidul înalt de gheaţă palidă.

La întoarcerea noastră la "Golful Balenelor Ucigaşe" — Sir Ernest, am aflat ani mai târziu, îl numise "Golful Balenelor" — am găsit un adăpost acolo unde marginea Barierei era destul de joasă ca să dea acces bun navei.Yelcho a aruncat ancora de gheaţă,iar restul zilelor lungi, grele le-am petrecut descărcând proviziile şi punând tabăra pe gheaţă, la jumătate de kilometru de margine: o sarcină în care echipajul de pe Yelcho ne-a dat un ajutor nepreţuit şi sfaturi interminabile. Am primit tot ajutorul cu recunoştinţă, iar cele mai multe sfaturi cu noduri.

Vremea până acum fusese extraordinar de blândă pentru primăvara de la această latitudine; temperatura nu scăzuse încă sub -20 grade F, şi câtă vreme am pus tabăra nu a fost decât un singur viscol. Dar căpitanul Scott vorbise cu simţire despre vânturile aspre de sud ale Barierei, iar noi ne pregătisem. Cum tabăra noastră era expusă oricărui vânt, nu am construit structuri rigide deasupra solului. Am pus corturile la adăpost, în vreme ce am săpat o serie de cuburi în gheaţă, le-am tapetat cu izolant de paie şi scânduri de brad şi le-am învelit cu pânză groasă, susţinută cu stâlpi de bambus, acoperind totul cu zăpadă pentru a da greutate şi a izola. Camera mare, centrală a

fost numită pe loc Buenos Aires de către argentinienele noastre, pentru care orice lucru central este Buenos Aires. Soba de încălzit şi de gătit era în Buenos Aires. Magaziile şi privata (pe care am numit-o Punta Arenas) căpătau ceva căldură indirectă de la sobă. Încăperile de dormit se deschideau din Buenos Aires şi erau foarte mici, abia nişte tuburi în care trebuia să te târăşti cu picioarele înainte; erau tapetate cu paie şi se încălzeau repede de la trupuri. Marinarii le numeau "coşciuge" sau "găuri de vierme" şi se uitau cu groază când ne îngropam în zăpadă. Dar coliba sau vizuina noastră ne-a servit bine, permiţându-ne destulă căldură şi intimitatea la care ne puteam aştepta în aceste circumstanţe. Dacă Yelcho nu era în stare să treagă prin gheaţă în februarie şi trebuia să ne petrecem toată iarna în Antarctica, puteam rezista, deşi cu raţii foarte limitate. Pentru vara care venea, baza noastră — Sudamerica del Sur, Sudamerica de Sud, deşi noi am numit-o de obicei Baza — era planificată doar ca un loc de dormit, de depozitare a proviziilor şi de adăpost pentru viscole.

Pentru Berta şi Eva, totuşi, era mai mult de-atât. Ele erau arhitecţii, constructorii şi săpătorii, cei mai mulţumiţi şi mai binevoitori ocupanţi, veşnic inventând o îmbunătăţire pentru ventilaţie sau învăţând cum să facă luminatoare, sau arătându-ne o nouă prelungire a apartamentului, săpată în gheaţă. Mulţumită lor proviziile au fost depozitate atât de bine, soba trăgea şi încălzea atât de eficient iar Buenos Aire's, unde găteau nouă persoane, mâncau, lucrau, conversau, se certau, mormăiau, pictau, cântau la ghitară sau banjo şi ţineau biblioteca de cărţi şi hărţi a Expediţiei, era o minune de confort. Am trăit acolo în adevărată armonie; şi dacă voiai să fii singur o vreme, te târâi în gaura ta de dormit cu capul înainte.

Berta a mers ceva mai departe. Când a făcut tot posibilul să facă Sudamerica de Sud confortabilă, a mai săpat încă o încăpere, chiar sub suprafaţa gheţii, lăsând o fâşie de gheaţă aproape transparentă ca un acoperiş de seră; şi acolo, singură, a lucrat la sculpturi. Erau forme frumoase, unele ca un amestec de chipuri umane cu curbe şi volume subtile de focă Weddell, altele în forme fantastice de cornişe şi peşteri de gheaţă. Poate că mai sunt încă acolo, sub zăpadă, în cavitatea din Marea Barieră. Acolo unde le-a făcut, ar trebui să dureze tot atât cât piatra. Dar nu le-a putut aduce în nord. Asta-i pedeapsa pentru

a sculpta în apă.

Căpitanul Pardo nu prea voia să ne părăsească, dar ordinele lui nu-i permiteau să piardă vremea la nesfârşit pe Marea Ross, aşa că, în cele din urmă, după multe sfaturi să rămânem pe loc — să nu facem drumeţii — să nu riscăm — atenţie la degerături — nu folosiţi scule ascuţite — fiţi atente la spărturile din gheaţă — şi după o promisiune din inimă să se întoarcă în Golful Balenelor Ucigaşe pe 20 februarie sau cât mai aproape de data asta, pe cât avea să-i permită vântul şi gheaţa, bunul om şi-a luat la revedere şi echipajul lui a strigat un uriaş "la revedere", pe când ridicau ancora. În seara aceea, în crepusculul lung, portocaliu, de octombrie, am văzut vârful catargului lui Yelcho coborând la orizontul nordic, dincolo de marginea lumii, lăsându-ne gheţii şi tăcerii şi polului.

În noaptea aceea am început să plănuim Călătoria spre Sud.

Luna următoare am petrecut-o făcând mici călătorii şi cărăuşii. Viaţa pe care o dusesem acasă, deşi obositoare în felul ei, nu ne pregătise pe niciuna dintre noi pentru greutatea pe care o întâmpinam când trăgeam la sanie, pe un frig de minus 10 sau 20 de grade. Trebuia să ne antrenăm bine înainte să pornim în călătoria cea lungă.

Cea mai lungă drumeţie a mea, făcută cu Dolores şi Carlota, a fost către sud-vest spre muntele Markham şi a fost un coşmar — viscol şi gheaţă peste tot, crevase şi nici o vedere a muntelui când am ajuns acolo şi vreme albă şi sastrugi pe tot drumul înapoi. Călătoria a fost utilă, totuşi, pentru că am început să ne estimăm capacităţile; şi pentru că am pornit cu o greutate foarte mare de provizii pe care le-am depozitat la 100 şi 130 de mile SSV de Bază. După aceea, am făcut şi alte drumeţii, până ce am avut o linie de depozite şi adăposturi până la latitudinea 83 grade 43', unde Juana şi Zoe, într-o călătorie de export, au găsit un fel de poartă de piatră, deschisă spre un mare gheţar ducând spre sud. Am stabilit acele depozite pentru a evita, pe cât posibil, foamea care a atacat grupul sudic al căpitanului Scott şi slăbiciunea şi nefericirea care urmaseră. Şi am mai ajuns la concluzia, spre satisfacţia noastră — imensă satisfacţie — că eram trăgători de sanie, cel puţin la fel de buni precum câinii polari ai căpitanului Scott. Fireşte că nu puteam trage atât de mult şi de repede ca oamenii lui. Noi reuşiserăm pentru că

avusesem o vreme mult mai bună decât grupul căpitanului Scott pe Barieră; de asemenea, cantitatea şi calitatea hranei noastre a stabilit o mare diferenţă. Sunt sigură că cele 15 procente de fructe uscate din pemmicanul nostru ne-au ajutat să prevenim scorbutul; şi cartofii, uscaţi după o veche metodă andină, erau foarte hrănitori, deşi foarte compacţi şi uşori — nişte raţii perfecte. În orice caz, pregătirile noastre pentru Călătoria Sudică au fost făcute cu mare încredere în capacităţile noastre.

Grupul Sudic era format din două echipe de sănii: Juana, Dolores şi cu mine; Carlota, Pepita şi Zoe. Echipa de ajutor — Berta, Eva şi Teresa — a plecat înaintea noastră cu o mare încărcătură de provizii, urcând drept pe gheţar să cerceteze drumuri şi să lase depozite de provizii pentru drumul înapoi. Le-am urmat vreme de cinci zile, apoi le-am întâlnit pe când se întorceau între Depozitul Ercilla şi Miranda (vezi harta). În "noaptea" aceea — fireşte că nu exista beznă adevărată — eram toate nouă în inima câmpiei de gheaţă. Era 15 noiembrie, ziua de naştere a lui Dolores. Am sărbătorit cu opt uncii de pisco în ciocolată caldă şi am devenit foarte vesele. Am cântat. E ciudat să-mi amintesc cât de mici păreau glasurile noastre în marea linişte de acolo. Era cer acoperit, vreme albă, fără umbre şi fără orizont vizibil şi nici o formă de relief care să spargă monotonia; nu era nimic de văzut. Ajunsesem pe locul acela alb de pe hartă, în pustiul acela şi acolo am cântat ca rândunicile.

După ce am dormit şi am mâncat bine, grupul de Bază a continuat spre nord, iar cel Sudic a luat săniile înainte. Cerul se mai limpezise. Sus, nori subţiri treceau iute dinspre sud-vest către nord-est, dar la Barieră era linişte şi frig doar cât trebuia, cinci sau zece grade sub zero, ca să ne dea o suprafaţă bună de alunecat cu săniile.

Pe gheaţa dreaptă nu trăgeam niciodată mai mult de 11 mile, 17 kilometri pe zi, iar în general făceam 15 sau 16 mile, 25 de kilometri. (Instrumentele noastre, fiind englezeşti, erau calibrate în picioare, mile, grade Fahrenheit, etc, dar deseori făceam conversia milelor în kilometri pentru că numerele mai mari sunau mai încurajator). La vremea când am părăsit America de Sud, ' ştiam doar că domnul Shackleton pusese la cale o altă expediţie către Antarctica în 1908, încercase să atingă Polul, dar nu reuşise şi se întorsese în Anglia în iunie anul acela, 1909. Nici un raport coerent al expediţiei sale nu

ajunsese în America de Sud până când plecasem noi; nu ştiam pe ce drum apucase şi nici cât de departe. Dar nu am fost surprinse când, departe peste câmpia albă, minuscul sub piscurile munţilor şi sub zborul tăcut al norilor pătaţi de curcubeu, am zărit un punct negru. Ne-am întors spre vest ca să-l vizităm: un morman de zăpadă aproape îngropase un steag pe un băţ de bambus, o cârpă jalnică — o cutie de ulei goală — şi câteva urma de picior la câţiva inci deasupra gheţii. În anumite condiţii meteo, zăpada apăsată de greutatea trupului se păstrează când zăpada moale dimprejur se topeşte sau este împrăştiată de vânt; astfel, urmele acelea de picior rămăseseră acolo preţ de câteva luni — o privelişte îmbucurătoare.

Nu am mai întâlnit astfel de urme pe drumul nostru. În general, cred că direcţia noastră era oarecum răsăriteană faţă de a domnului Shackleton. Juana, supraveghetoarea noastră, se antrenase bine şi era metodică şi grijulie cu observaţiile şi calculele ei, dar echipamentul nostru era minim — un teodolit cu tripod, un sextant cu orizont artificial, două busole şi cronometre. Aveam doar contorul de pe sănii care să ne spună ce distanţă parcursesem.

Oricum, abia a doua zi după ce am trecut pe lângă urmele domnului Shackleton am văzut pentru prima dată limpede marele gheţar printre munţii din sud-vest, care avea să ne dea o cale de la nivelul mării unde se afla Bariera până la 10.000 de picioare mai sus. Drumul într-acolo era magnific: o poartă formată din imense domuri verticale şi stâlpi de piatră. Zoe şi Juana au numit vastul râu de gheaţă Gheţarul Privighetorii Florentine, dorind să onoreze englezoaica aceea care fusese inspiraţia şi ghidul expediţiei noastre; o doamnă foarte curajoasă şi foarte deosebită simbolizând tot ce era mai bun şi mai ciudat în acea rasă insulară. Pe hărţi, fireşte, acel gheţar purta numele pe care i-l dăduse domnul Shackleton, Beardmore.

Ascensiunea pe Privighetoare nu a fost uşoară. Calea a fost la început deschisă şi bine marcată de grupul nostru de ajutor, dar după câteva zile am ajuns printre nişte crevase îngrozitoare, un labirint de crăpături ascunse, de la un picior până la 30 lărgime şi de la 30 la 100 adâncime. Am mers pas cu pas, mereu mai sus. Am stat 15 zile pe gheţarul acela. La început, vremea a fost fierbinte, până la 20 grade F, iar nopţile fierbinţi, fără întuneric le petreceam lipsite de confort în corturile noastre

mici. Şi toate suferead de orbirea gheţii, tocmai când voiam să vedem limpede ca să ne alegem calea printre crevase şi gheţuri torturate şi să vedem minunile din jurul nostru. Cu fiecare zi de înaintare piscuri tot mai mari, fără nume au apărut către vest şi sud-vest, culme peste culme, distanţă după distanţă, poatră goală şi zăpadă amiaza fără sfârşit.

Am dat nume acelor piscuri, nu foarte serios, de vreme ce nu ne aşteptam ca descoperirile noastre să atragă atenţia geografilor. Zoe avea un dar al botezului şi mulţumită ei anumite hărţi din mai multe poduri din suburbiile Sudamericane poartă denumiri curioase ca "Nasul Mare al lui Bolivar", "Eu sunt Generalul Rosas", "Făuritorul de nori", "Al cui deget e ăsta?" şi "Tronul Doamnei Noastre de la Crucea Sudului". Şi când în sfârşit am ajuns sus pe altiplano, pe marele platou interior, Zoe l-a numit Pampas şi a susţinut că noi mergeam acolo printre vaste turme de vite invizibile, vite transparente în vârtejuri de zăpadă, având drept gauchos vânturile neobosite şi nemiloase. Cu toate eram atunci puţin nebune de epuizare şi altitudine — 12.000 de picioare — şi frigul şi vântul şi cercurile luminoase şi crucile înconjurând sorii, pentru că deseori erau trei sau patru sori sus pe cer.

Acela nu-i un loc făcut pentru oameni. Ar fi trebuit să ne fi întors; dar de vreme ce am muncit atât de mult să ajungem acolo, ni s-a părut că trebuia să continuăm, măcar pentru o vreme.

A venit un viscol cu temperaturi foarte coborâte, aşa că a trebuit să rămânem în corturi, în sacii de dormit, preţ de 30 de ore, odihnă de care aveam cu toate nevoie; deşi era cald, aveam nevoie de mai mult şi nu exista căldură pe câmpia aceea îngrozitoare decât în vinele noastre. Ne-am înghesuit una în alta. Zăpada pe care stăteam avea două mile grosime.

S-a limpezit brusc şi vremea a devenit, pentru platou, bună: 12 grade sub zero şi vânt nu prea puternic. Noi trei ne-am târât afară din cort şi le-am întâlnit pe celelalte ieşind pe brânci din cortul lor. Carlota ne-a spus că grupul ei dorea să se întoarcă. Pepita se simţea foarte prost; chiar şi după odihna din timpul viscolului, temperatura ei nu se ridica peste 94 grade. Carlota avea probleme cu respiraţia. Zoe se simţea perfect, dar prefera să stea cu prietenele ei şi să le dea o mână de ajutor la greu, ca să continuăm către Pol. Aşa că am pus cele patru uncii de pisco

pe care le păstram pentru Crăciun în ciocolata caldă de la micul dejun, ne-am strâns corturile, am încărcat săniile şi am plecat în lumina albă de pe câmpia tristă.

Sania noastră era mult mai uşoară acum. Continuam să tragem spre sud. Juana calcula poziţia noastră zilnic. Pe 22 decembrie 1909 am ajuns la Polul Sud. Vremea era, ca întotdeauna, foarte nemiloasă. Nimic nu marca pustiul alb. Am discutat dacă să lăsăm un semn, un monument, o grămadă de zăpadă, un băţ de cort şi un steag; dar nu exista nici un motiv s-o facem. Orice am fi putut face, oriunde am fi fost, era fără importanţă în locul acela îngrozitor. Am ridicat cortul pentru o oră şi am făcut un ceai, apoi am pornit spre "Tabăra 90 grade". Dolores, stând răbdătoare ca întotdeauna în hamul ei de la sanie, privea la zăpadă; era atât de îngheţată încât nu lăsa nici o urmă, iar ea întrebă:

— Încotro?

— Către nord, spuse Juana.

Era o glumă, pentru că în locul acela nu exista altă direcţie. Dar noi n-am râs. Buzele ne erau crăpate de degerătură şi ne dureau prea tare ca să mai râdem. Aşa că am pornit înapoi, cu vântul în spate, ferindu-ne astfel de tăişul valurilor de zăpadă.

Toată săptămâna aceea viscolul ne-a urmărit ca o haită de câini turbaţi. Nu pot descrie. Îmi doream să nu fi venit la Polul Sud. Cred că am şi acum aceeaşi părere. Dar eram bucuroasă chiar şi atunci că nu lăsasem nici un semn ca nu cumva vreun om care şi-a dorit să fie primul acolo să-l descopere şi ştiind atunci ce nebunie a făcut, să i se frângă inima.

Am decis, când am putut vorbi, să încercăm să prindem din urmă grupul Carlotei, de vreme ce ele mergeau mai încet decât noi. De fapt, ele folosiseră cortul drept pânză ca să prindă vântul din spate şi o luaseră mult înaintea noastră. Dar ridicaseră în multe locuri movile de zăpadă sau ne lăsaseră câte un semn; odată, Zoe scrisese pe latura unui sastrugi de zece picioare, aşa cum scrie un copil în nisipul plajei de la Miraflores "Pe aici!". Vântul lăsase inscripţia intactă.

Din prima oră când am început să coborâm gheţarul, vremea s-a mai încălzit şi câinii turbaţi au rămas să urle pe vecie legaţi de Pol. Distanţa care ne luase 15 zile la urcare am parcurs-o acum în numai opt. Dar vremea bună care ne-a ajutat să coborâm de pe Privighetoare a devenit un blestem pe

Barieră, la care ne gândisem ca la un marş triumfal din depozit în depozit, mâncând pe săturate şi fără să ne grăbim pentru prima oară de 300 de mile încoace. Într-un loc abrupt mi-am pierdut ochelarii de protecţie — mă legănam spânzurată de hamuri într-o crevasă — apoi Juana şi i-a spart pe ai ei, când am urcat pe o stâncă mai jos de Poartă. După două zile de lumină orbitoare cu numai o pereche de ochelari de zăpadă pe care o treceam de la una la alta, sufeream toate de orbirea zăpezii destul de rău. Devenise dureros să tot căutăm din priviri semnele sau steagurile deopzitelor, chiar să cercetăm busola care trebuia aşezată pe zăpadă, ca să stabilizeze acul. La Depozitul Concolorcorvo, unde era o provizie deosebit de bună de hrană şi carburant, am renunţat, ne-am târât în sacii de dormit cu ochii bandajaţi şi am fiert încet, de vii, ca racii, în cortul expus soarelui neobosit. Vocile Bertei şi ale lui Zoe au fost cele mai dulci sunete pe care le-am auzit. Puţin îngrijorate din pricina noastră, au schiat către sud ca să ne întâlnească. Ele ne-au condus acasă la Bază.

Ne-am revenit destul de iute, dar altiplano şi-a lăsat urmele. Când era foarte mică, Rosita a întrebat dacă un câine "a muşcat degetul mare de la picior al lui mămica". I-am spus că Da, un câine mare, alb, turbat, pe nume Viscol! Rosita mea şi Juanito al meu au auzit multe poveşti când erau foarte mici, despre câinele înspăimântător şi despre urletul lui şi despre turma transparentă a gauchos-ilor invizibili şi despre un râu de gheaţă de 8000 de picioare înălţime numit Privighetoarea şi cum Verişoara Juana a băut o cană de ceai stând pe rundul lumii, sub şapte sori şi o mulţime de alte poveşti.

Aveam cu toate un şoc sever atunci când am ajuns în sfârşit la Bază. Teresa'era însărcinată. Trebuie să recunosc că primul meu răspuns la vederea pântecului mare al sărăcuţei a fost mânia — turbarea — furia. Să fi gândit aşa ceva de la ceilalţi! Dar Teresa nu făcuse nimic de felul ăsta. Numai cei care nu-i spuseseră la timp erau vinovaţi. Crescută de servitori, cu patru ani de carte într-o mănăstire şi măritată la 16 ani, fetiţa era atât de neştiutoare încât la 20 de ani şi-a închipuit că "vremea friguroasă" fusese de vină pentru oprirea ciclului ei. Nici măcar asta nu fusese o prostie prea mare, de vreme ce toate văzuserăm ciclul nostru schimbându-se sau oprindu-se pe când treceam prin foame, frig şi oboseală. Pofta de mâncare a

Teresei începuse să atragă atenţia tuturor; apoi a început, după cum spunea ea patetic, "să se îngraşe". Celelalte erau îngrijorate la gândul că trăsese atât de mult la sanie, dar ea înflorea şi singura ei problemă era pofta nestăpânită de mâncare. Din câte s-a putut afla din informaţiile ei despre ultima noapte de la hacienda cu soţul ei, copilul trebuia să sosească odată cu vasul Yelcho, pe 20 februarie. Dacă nu ne întorceam încă două săptămâni, pe 14 februarie, avea să nască.

Câteva dintre noi purtaseră copii şi moşiseră şi, oricum, mai tot ce trebuie făcut în cazuri din astea e destul de evident; dar o primă naştere poate fi laborioasă şi lungă şi eram cu toate neliniştite, în vreme ce Teresa era înspăimântată. A tot ţipat după Jose până ce a răguşit ca un pescăruş skua. Zoe şi-a pierdut răbdarea până la urmă şi a spus: Dumnezeule, Teresa, dacă mai spui o dată... Jose! "îţi doresc să naşti un pinguin!" Dar a avut, după 20 de ore lungi, o fetiţă drăguţă şi roşie la faţă.

Multe au fost sugestiile pentru numele copilului de la cele opt moaşe mândre: Polita, Penguina, McMurdo, Victoria... Dar Teresa a anunţat, după ce a dormit bine şi a mâncat o porţie mare de pemmican:

— Am s-o numesc Rosa — Rosa del Sur — Roza Sudului.

În seara aceea am băut ultimele două sticle de Veuve Clicquot (pentru că terminasem pisco-ul la 88 grade 30' Sud) toastând pentru micuţa noastră Roză.

Pe 19 februarie, cu o zi mai devreme, Juana mea a coborât în Buenos Aires repezită.

— Vasul, a spus ea, a venit vasul, şi a izbucnit în lacrimi — ea care nu plânsese niciodată în toate săptămânile de durere şi griji.

Despre călătoria de întoarcere nu e nimic de povestit. Ne-am întors în siguranţă.

În 1912, toată lumea a aflat că bravul norvegian Amundsen a ajuns la Polul Sud; şi atunci, mult mai târziu, au ajuns veştile că oamenii căpitanului Scott ajunseseră după el, dar nu s-au mai întors acasă.

Chiar în anul acela, Juana şi cu mine am scris căpitanului de pe Yelcho, pentru că ziarele erau pline de poveşti despre încercarea lui galantă de a salva oamenii lui Sir Ernest Shackleton de pe insula Elefanţilor şi am dorit să-l felicităm şi să-i mulţumim încă o dată. Niciodată nu a suflat un cuvânt

despre secretul nostru. E un om de onoare, Louis Pardo.

Adaug această ultimă notă în 1929. Peste ani, am pierdut legătura între noi. Pentru femei este foarte greu să se întâlnească atunci când trăiesc atât de separate ca noi. De când a murit Juana, nu am mai văzut niciuna dintre vechile mele colege de sanie, deşi uneori ne scriem. Micuţa noastră Rosa del Sur a murit de scarlatină la cinci ani. Teresa a avut mulţi alţi copii. Carlota a trecut la văduvie în Santiago cu zece ani în urmă. Acum suntem bătrâne, cu soţi bătrâni şi cu copii mari şi cu nepoţi care s-ar putea într-o zi să citească despre Expediţie. Chiar dacă le-ar fi ruşine să aibă nişte bunice atât de nebune, s-ar putea să le placă să fie părtaşi la secret. Dar nu trebuie să-l lase pe domnul Amundsen să afle! Am fi foarte stânjenite şi dezamăgite. Nu e nevoie ca el sau altcineva în afara familiei să ştie. N-am lăsat nici măcar urme de tălpi.

****